

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

วันที สว่างอารมณ์

คุณฉันทิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาการจัดการเทคโนโลยี
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

**ECOTOURISM MANAGEMENT OF BANG KHUN THIAN
SEASIDE COMMUNITY, BANGKOK METROPOLITAN**

WANTANEE SAWANGAROM

**A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for
the Degree of Doctor of Philosophy in Technology Management**

2010

Copyright of Bansomdejchaopraya Rajabhat University

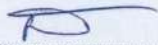
ชื่อเรื่องคุณูปการ

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ชื่อนักศึกษา

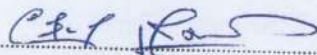
นางสาววันนี สว่างอารมณ์

คณะกรรมการที่ปรึกษาคุณูปการ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ ภัทรธรรม)

กรรมการ

(ดร.อภิชาติ เต็มวิชาการ)

กรรมการ

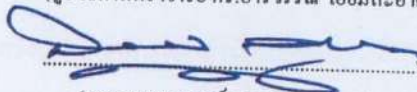
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี กวินเสกสรรค์)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาอนุมัติให้คุณูปการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเทคโนโลยี

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

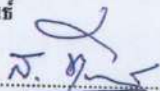
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)

ประธานโครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

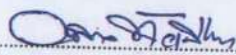
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล วุฒิสาน)

คณะกรรมการสอบคุณูปการ

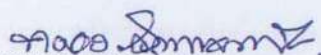
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ทิมทรัพย์)

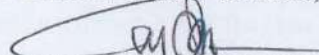
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพล หัวเมืองแก้ว)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ประจักษ์ ชินทรจันทร์)

กรรมการ

(ดร.วิฑูรย์ ชลายนนาวัน)

กรรมการ ผู้แทนจากคณะกรรมการบริหาร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี กวินเสกสรรค์)

โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ชื่อเรื่อง	การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเล
	บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
ชื่อผู้วิจัย	วันทนี สว่างอารมณ์
สาขาวิชา	การจัดการเทคโนโลยี
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ ภัทรธรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร.อภิชาติ เต็มวิษชากร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี กวินเสกสรรค์
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโอกาสการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมของชุมชนชายทะเล กรุงเทพมหานคร ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาเทคโนโลยีท้องถิ่นมาปรับใช้เพื่อการท่องเที่ยวและศึกษาประสิทธิผลของการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในพื้นที่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ 9 และหมู่ 10 มี 6 ชุมชน จำนวน 298 ครัวเรือน ใช้วิธีวิจัยประยุกต์และปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน การดำเนินงานวิจัยมี 3 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาบริบทชุมชนเพื่อศึกษาปัจจัยโอกาสการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษาเทคโนโลยีท้องถิ่นชุมชน 3) การจัดการเพื่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน และการฝึกอบรม เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามที่เป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ต และข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งใช้การสำรวจ การสังเกต การเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ F-test และ t-test และข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์การจัดการพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ผลวิจัยพบว่าชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน ซึ่งประชากรทั้ง 2 หมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพประมง และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีความเห็นว่าชุมชนมีโอกาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ในระดับดี ($\bar{X} = 3.80, S.D. = 0.859$) และมีส่วนร่วมในการจัดชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง ($\bar{X} = 3.88, S.D. = 0.878$) ชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เพื่อการท่องเที่ยวได้ดีคือ เชื้อนไม้ไผ่ที่ใช้ลดการกัดเซาะชายฝั่ง ส่วนประสิทธิผลของการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์พบว่าเยาวชนจำนวน 52 คนมีผลคะแนนเฉลี่ยความรู้เนื้อหาวิชาการก่อนฝึกอบรมเป็น 17.72 (ร้อยละ 34.07) และ

หลังฝึกอบรมเป็น 50.72 (ร้อยละ 97.55) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($P \leq 0.01$) และผลจากงานวิจัยนี้มีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวได้ 2 เส้นทางคือทางบกและทางน้ำ ซึ่งนำมาใช้ในการสร้างคู่มือการท่องเที่ยวและฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

Title	Ecotourism Management of Bang Khun Thian Seaside Community, Bangkok Metropolitan
Author	Wantanee Sawangarom
Program	Technology Management
Major Advisor	Associate Professor Dr.Apichart Pattarathum
Co-Advisor	Dr.Apichart Termvidchakorn Assistant Professor Dr.Boonmee Kavinseksan
Academic Year	2010

Abstract

The objectives of this research were to examine the opportunity of being ecotourism and the participation of the communities for ecotourism management, to study the application of the indigenous technologies for ecotourism and to examine the efficiency of ecotourism management by youth training of Bang Khun Thian Sub-district, Bangkok Metropolitan. The subjects were people resided in Moo 9 and Moo 10 composed of 6 communities for 298 families in Bang Khun Thian seaside area. The applied and participatory action researches were used in the study. This study was consisted of 3 steps as follows: 1) the study of the contexts and problems of the communities for the opportunity of being ecotourism, 2) the participation in the management that led to the model of ecotourism and 3) the youth training. Both quantitative by using questionnaires in 5 levels of Likert 's Scale and the qualitative data were collected by conducting field surveys, observations and field trips. The quantitative data were analyzed by using mean, percentage, SD, F-test and t-test. The qualitative data analyzed by using the indicators of Office of Tourism Development, Ministry of Tourism and Sports of Thailand.

The results of the study contexts of Bang Khun Thian seaside communities focusing on 2 villages; Moo 9 and Moo 10 revealed that most of respondents were fishermen and aqua culturist. They agreed that the communities had an opportunity of good being ecotourism with mean ($\bar{X}$) = 3.80 (S.D. = 0.859) and also high participants in ecotourism management ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = 0.878). For the indigenous technologies, bamboo dam was used to reduce the coastal erosion could be used

in the ecotourism. The youth training of 52 participants had the average scores before and after training were 17.72 (34.07%) and 50.72(97.55%) respectively that was significantly different at $P \leq 0.01$. Besides these the two ecotourism routes both by road and water travelling were developed in the area. The biodiversity database and also handbooks were done to promote for ecotourism of Bang Khun Thian seaside.

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครขอขอบพระคุณท่านอธิการบดี ศาสตราจารย์ (เกียรติคุณ) ดร.สุพล วุฒิเสน ประธานหลักสูตรดุขฎิบัณฑิตสาขาการจัดการเทคโนโลยี ประธานกรรมการที่ปรึกษาผู้ควบคุม ดุขฎิบัณฑิตรองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ ภัทรธรรม คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดร.อภิชาติ เต็มวิชากร กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี กวินเสกสรรค์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรรมการที่ปรึกษาร่วมซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ประธานคณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ทิมทรัพย์ รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพล หัวเมืองแก้ว รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย แหวนเพชร รองศาสตราจารย์ ประครอง อินทร์จันทร์และ ดร.วิฑูรย์ ชลายนนาวัน

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีโดยความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากหลายฝ่าย เฉพาะอย่างยิ่งผู้อำนวยการโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ อาจารย์กริชพล กลิ่นหอมและคณะที่กรุณาให้ ความร่วมมือให้ผู้วิจัยใช้โรงเรียนในชุมชนเป็นสถานที่ฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ตลอดจนคณะวิทยากร ผู้ให้การฝึกอบรมเยาวชนทุกท่านอาทิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เครือวัลย์ โพธิพันธ์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ ความปลอดภัย รองศาสตราจารย์ มารยาท จิตรบรรพต สาขานิเทศศาสตร์ที่กรุณาให้คำแนะนำใน การทำสื่อประชาสัมพันธ์สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาริวรรณ เอี่ยมสะอาด คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำรูปแบบดุขฎิบัณฑิต จนเสร็จสมบูรณ์และรองศาสตราจารย์ ศิริจันทร์ ศิริปทุมานันท์ คณะวิทยาการจัดการที่ให้คำแนะนำ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานกับชุมชนจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสภาวิจัยแห่งชาติที่สนับสนุนทุนวิจัยและขอขอบพระคุณรอง ศาสตราจารย์ สุชน เสงี่ยมยานนท์ อดีตคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่อำนวยความสะดวกในการทำวิจัยทำให้ดุขฎิบัณฑิตเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

วันเพ็ญ สว่างอารมณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
ประกาศนุญการ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	7
กรอบแนวคิดการวิจัย	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	14
การจัดการเทคโนโลยี	28
เทคโนโลยีท้องถิ่น	35
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	38
สิ่งแวดล้อมศึกษา	41
ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	55
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล	60

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
บทที่ 4 ผลการวิจัย	67
ผลการศึกษาชุมชน	67
ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของประชากรในชุมชน	67
บริบทชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครและสภาพปัญหา.....	76
ปัจจัยโอกาสและความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว	
เชิงนิเวศ	82
ปัจจัยการมีส่วนร่วมและการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ	
ชุมชน.....	88
เทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน	101
ประสิทธิผลของการถ่ายเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	
โดยการฝึกอบรม	112
การจัดการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ชุมชนชายทะเล	
บางขุนเทียน	123
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	133
สรุปผลการวิจัย.....	133
อภิปรายผลการวิจัย	138
ข้อเสนอแนะการวิจัย	154
บรรณานุกรม	164
ภาคผนวก	174
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	175
ภาคผนวก ข รายชื่อรายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมชุมมัลคุเทศก์ชุมชน	189
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์.....	192
ภาคผนวก ง แผ่นดิสเก็ตข้อมูลนิพนธ์	193
ประวัติย่อผู้วิจัย	194

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะของประชาชนของชุมชนชายทะเล บางขุนเทียน	68
2	ขนาดพื้นที่ถือครองและการประกอบอาชีพของครัวเรือน	70
3	ข้อมูลทางเศรษฐกิจของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพที่เป็นรายได้ใน รอบปี	73
4	รายได้ในรอบปีของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพต่างๆ	74
5	ปัจจัยโอกาสการจัดการชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนเพื่อเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	84
6	ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และการ ขอมรับการจัดการท่องเที่ยว.....	89
7	การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามเพศ.....	94
8	การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามกลุ่มอายุ.....	95
9	การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามระดับการศึกษา	95
10	การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามสถานภาพการสมรส.....	96
11	การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน.....	97
12	การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามขนาดพื้นที่ถือครอง.....	97
13	การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอาชีพหลัก.....	98
14	การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอาชีพรอง.....	99

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
15	การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามรายได้รวม.....	100
16	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	100
17	ข้อมูลเทคโนโลยีในท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน.....	102
18	การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชนจำแนกตามเพศ.....	106
19	การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชนจำแนกตามกลุ่มอายุ.....	107
20	การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชนจำแนกตามระดับการศึกษา.....	107
21	การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชนจำแนกตามสถานภาพการสมรส.....	108
22	การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชนจำแนกตามระยะการอยู่อาศัยในชุมชน.....	108
23	การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชนจำแนกตามขนาดพื้นที่ถือครอง.....	109
24	การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชนจำแนกตามอาชีพหลัก.....	109
25	การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชนจำแนกตามอาชีพเสริม(อาชีพรอง)	110
26	การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชนจำแนกตามรายได้รวม.....	111
27	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน.....	111

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
28	ข้อมูลประชากรสถานภาพของผู้เข้าฝึกอบรม.....	113
29	ข้อมูลเกี่ยวกับอายุของผู้เข้าฝึกอบรม.....	113
30	ระดับการศึกษาของผู้เข้าฝึกอบรม.....	114
31	การเปรียบเทียบผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาทางวิชาการ ของผู้เข้าอบรม.....	115
32	เพศของผู้เข้าอบรมมีผลต่อประสิทธิผลของการฝึกอบรม.....	117
33	กลุ่มอายุของผู้เข้าอบรมมีผลต่อประสิทธิผลของการฝึกอบรม.....	117
34	ระดับการศึกษาของผู้เข้าอบรมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผล ของการฝึกอบรม.....	118
35	การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่น ของผู้เข้าอบรม.....	119
36	สถานภาพเกี่ยวกับเพศของนักท่องเที่ยว.....	121
37	ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว.....	121
38	ผลการประเมินของนักท่องเที่ยวต่อการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์.....	122
39	การวิเคราะห์พื้นที่ชุมชน ฯ ตามหลักการพื้นฐานของท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	123
40	กิจกรรมการพัฒนาและกิจกรรมสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว เชิงนิเวศชุมชนฯ.....	155

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ความสัมพันธ์ในกระบวนการศึกษาของการวิจัย.....	9
2	อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาชุมชน.....	10
3	อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามที่ใช้ในการฝึกอบรม	11
4	แนวคิดในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว ของประเทศ.....	17
5	โมเดลแปลงสภาพ (Conversion Process Model)	32
6	แผนที่เขตบางขุนเทียน.....	45
7	พื้นที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร.....	63
8	พื้นที่ศึกษา 6 ชุมชน เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร.....	77
9	สภาพการกีดเซาะชายฝั่งและปัญหาการพังทลาย.....	79
10	เขื่อนหินที่ชาวบ้านใช้ป้องกันการกีดเซาะชายฝั่งพังทลาย.....	79
11	การคัดเลือกผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำของชุมชนเพื่อจำหน่าย.....	80
12	เว็บไซต์และฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน ชายทะเลบางขุนเทียน.....	124
13	แผนผังเส้นทางจักรยานศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนและจุดชมทะเล กรุงเทพมหานคร.....	128
14	แผนผังเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร.....	129
15	แผนผังประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร.....	130
16	คู่มือท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชายทะเลบางขุนเทียน.....	131
17	แผนที่ท่องเที่ยวทะเลกรุงเทพมหานคร.....	132
18	องค์ประกอบสาระสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืน.....	148
19	เขื่อนไม้ไผ่ที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร.....	148

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
20	เทคโนโลยีท้องถิ่นป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งของชุมชน.....	150
21	เทคโนโลยีท้องถิ่นการใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์ในชุมชน.....	151
22	เทคโนโลยีท้องถิ่นที่เป็นสิ่งของเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ.....	151
23	เทคโนโลยีท้องถิ่นหัตถกรรมผ้ามัดย้อมจากพืชตะบูน.....	152
24	เทคโนโลยีท้องถิ่นในการทำกุ้งเหี้ยด.....	152
25	ลำดับขั้นแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ใช้เทคโนโลยีและการตลาดเป็นเครื่องมือ.....	159

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีไปเป็นเครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและสร้างกลยุทธ์ในการแข่งขันขององค์กรและหน่วยธุรกิจ (บดินทร์ รัชมิเทศ, 2550) การจัดการเทคโนโลยีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการให้เกิดความสำเร็จ แม้ในการท่องเที่ยวปัจจุบันก็มีการนำเทคโนโลยีเข้าไปจัดการเพื่อสร้างโอกาสการแข่งขันให้เข้าถึงนักท่องเที่ยว (Poon, 2006; Cardoso, 2004; 2006; Buhalis, 2002) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายของพื้นที่ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของตนจึงเป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศและมีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) การนำความหลากหลายของพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการจัดการ ซึ่งการจัดการเป็นกระบวนการที่ผู้จัดการทำงานร่วมกับบุคลากรและทรัพยากรโดยใช้การวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุมเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายองค์กรภายในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง (อำนาจ ชีระวนิช, 2547)

เนื่องจากการท่องเที่ยวที่ผ่านมาสร้างปัญหาแก่แหล่งท่องเที่ยวเป็นอันมาก ทำให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตระหนักถึงสภาพแวดล้อมมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นที่รู้จักในช่วงปลายทศวรรษ 1980 (พ.ศ.2523) เป็นที่แพร่หลายมากในขณะนี้ (Blamey, 2001; Oram, 2001) เหตุที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับความนิยมเพราะการท่องเที่ยวลักษณะนี้มีความเชื่อมโยงกับการพักผ่อนของบุคคลทั่วไปในวันหยุด มีลักษณะส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยวิธีการต่างๆ ช่วยเพิ่มศักยภาพการสร้างงานในพื้นที่ชนบทและมีผลโดยตรงต่อการป้องกันพื้นที่ธรรมชาติมิให้เสื่อมโทรม ประกอบกับในปี พ.ศ.2545 องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization ; WTO) ประกาศให้เป็นปีสากลแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (International Year of Ecotourism ; IYE) นับเป็นโอกาสให้มีการสะท้อนความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีการจัดการ การควบคุมและการเฝ้าระวังระบบนิเวศให้เกิดการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนอย่างแท้จริง ผลจากการประกาศให้มีปีสากลแห่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้เองทำให้รัฐบาลของ

ประเทศต่างๆ รวมทั้งสหประชาชาติมีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้นเป็นอันมากโดยมีเป้าหมายในวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ คือ

1. สร้างความตระหนักในเรื่องการตื่นตัวกับสาธารณชนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สังคม และผู้บริโภคให้เกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่ชนบท และการปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพชีวิตของผู้คนในพื้นที่

2. การใช้วิธีการและเทคนิคสำหรับวางแผน จัดการ ควบคุม กฎ ระเบียบต่างๆ และการเฝ้าระวัง เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว (Long-term sustainability)

3. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งที่ประสบความสำเร็จซึ่งกันและกัน

4. เพิ่มช่องทางโอกาสด้านการตลาดให้มีประสิทธิภาพและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีจุดหมายปลายทาง (Ecotourism destination) และเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับตลาดต่างประเทศ

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2546 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวโลกได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ทั้งระดับภายในประเทศและระดับระหว่างประเทศ ดังปรากฏในรายงานของสมัชชาสหประชาชาติ ซึ่งประเด็นหลักในรายงานประการแรกคือองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวโลกให้ประเทศสมาชิกจัดโปรแกรมเป็นการเฉพาะและกำหนดกลยุทธ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำแผนระดับชาติ และระดับท้องถิ่นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีกิจกรรมร่วมกัน มีการสนับสนุนระดับชุมชน ผู้ประกอบการทั้งขนาดเล็กและขนาดกลางให้มีความเข้าใจ มีการจัดตั้งคณะทำงานให้คำปรึกษา ให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการให้ตระหนักถึงการรักษาความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมและมีกิจกรรมส่งเสริมอนุรักษ์ วัฒนธรรมของสังคมในท้องถิ่นซึ่งมีผลให้หลายประเทศมีการปฏิบัติตามแนวทางนี้ โดยกำหนดเป็นนโยบายและแผนของประเทศ

ประการที่สองเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การตรวจสอบปัญหา การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชาติ ภูมิภาคและระดับโลกตลอดจนวิเคราะห์อนาคตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กำลังเป็นสิ่งท้าทาย องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวโลกจึงจัดให้มีการประชุม การสัมมนาในหัวข้อที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยหมุนเวียนกันไปทุกภูมิภาคและการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้มวลสมาชิกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมองอนาคตร่วมกัน (Yunis, 2004)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงถูกใช้เป็นทางเลือกสำหรับการท่องเที่ยวปัจจุบัน ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีหลายประเภท เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) การท่องเที่ยวไวน์ (Wine Tourism) เพื่อดื่มไวน์ โดยทำครบวงจรตั้งแต่การศึกษาการปลูก การเก็บเกี่ยวผลผลิตและกระบวนการผลิตไวน์ การท่องเที่ยวไปยังชนบท (Rural Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการท่องเที่ยวศิลาสัญจร (Geo Tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวแบบพักบ้านชาวบ้าน (Home Stay) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพธรรมชาติ (Nature Health Tourism) เป็นต้น

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความแตกต่างของพื้นที่ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองเป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ อันเป็นเหตุให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศและมีอัตราการเติบโตรวดเร็วอย่างต่อเนื่อง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545; สมใจ ไช้แก้ว, 2548) จึงเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอุตสาหกรรมหนึ่งในด้านอุตสาหกรรมบริการที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ

เนื่องจากการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่มีธุรกิจที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงเป็นลูกโซ่โดยมีธุรกิจหลัก อันได้แก่ ธุรกิจระหว่างประเทศ ธุรกิจโรงแรม ก่อให้เกิดธุรกิจร่วม เช่น ธุรกิจการจำหน่ายของที่ระลึก ร้านอาหาร ที่พักแรมและธุรกิจอื่นๆ ในประเทศ เป็นธุรกิจที่กระตุ้นอุตสาหกรรมต่อเนื่องเช่นการเกษตร อุตสาหกรรมอาหาร การก่อสร้างและการพัฒนาที่ดิน เป็นต้น เป็นการส่งเสริมพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในระดับรากหญ้า (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กลุ่มพัฒนามาตรฐานบริการท่องเที่ยว, 2548) การท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมที่รัฐบาลให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศให้แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจึงกำหนดให้การท่องเที่ยวมีความสำคัญในลำดับต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศเพื่อให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ดังเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเอเชีย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ, 2545)

อย่างไรก็ตามผลจากการท่องเที่ยวมิได้มีแต่ด้านดีต่อระบบเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แต่พบว่าส่งผลทางลบด้วยเช่นกัน ผลกระทบที่สำคัญได้แก่ ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงก่อให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน 3 ด้าน คือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (ศิริจันทร์ ศิริพัฒมานันท์, 2549)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาแบบยั่งยืนและใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปสู่แหล่งธรรมชาติต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ เพลิดเพลินกับทัศนียภาพและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนต่างๆ ด้วยความระมัดระวังไม่ทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ขณะเดียวกันก็สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นตลอดจนประเทศชาติโดยรวม

ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนเป็นชุมชนท้องถิ่นแห่งเดียวของกรุงเทพมหานครที่มีอาณาเขตติดต่อกับทางด้านตะวันตกของทะเลอ่าวไทย ตั้งอยู่ในแขวงท่าข้าม สำนักงานเขตบางขุนเทียนทางทิศใต้ กรุงเทพมหานครอาณาเขตติดกับจังหวัดสมุทรสาครและสมุทรปราการ ชุมชนแห่งนี้มีประวัติความเป็นมานับร้อยปีเช่นเดียวกับความเป็นมาของเขตบางขุนเทียน โดยเขตบางขุนเทียนได้ก่อตั้งมาเป็นเวลานานประมาณ 100 ปีเศษ สันนิษฐานว่าตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2410 (วันทิวาสว่างอารมณ์และคณะ, 2548) ประกอบด้วยพื้นที่ 2 แขวง คือแขวงแสมดำและแขวงท่าข้าม ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ความยาวส่วนที่ติดทะเลมีประมาณ 4.7 กิโลเมตร ภายในพื้นที่มีลำคลองและลำรางสาธารณะจำนวนมาก ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม อาศัยน้ำในการประกอบอาชีพ ขณะเดียวกันก็ใช้เป็นเส้นทางสัญจรด้วย แต่ปัจจุบันลำคลองและลำรางสาธารณะมีความตื้นเขิน

สภาพปัญหาของพื้นที่ชุมชนชายทะเลมีการกัดเซาะชายฝั่งของคลื่นที่รุนแรง ผลการศึกษาของภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี เรื่องการศึกษาอิทธิพลของคลื่นและกระแสน้ำต่อการเปลี่ยนแปลงชายฝั่งทะเลเขตบางขุนเทียน โดยมุ่งเน้นศึกษาสภาพปัญหาทางวิศวกรรมชายฝั่งของบริเวณชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร สภาพการกัดเซาะและวิเคราะห์อิทธิพลของคลื่นและกระแสน้ำที่มีผลต่อการกัดเซาะชายฝั่งโดยใช้ข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ การเดินสำรวจพื้นที่สนามและแบบจำลองทางคณิตศาสตร์เข้าช่วย พบว่าปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียนรุนแรงโดยมีการกัดเซาะชายฝั่งมากกว่า 3,320 เมตร (ประเสริฐศักดิ์ เอกพิศุทธิ์สุนทร, 2542) และแม้ว่าพื้นที่บริเวณที่ติดทะเลมีลักษณะเป็นป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ แต่ก็มีการบุกรุกเปลี่ยนสภาพไปเป็นนาทุ่ง ร้านอาหาร มีปัญหาเรื่องขยะที่ลอยมากับกระแสน้ำ ทำให้พื้นที่ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น พื้นที่แห่งนี้อยู่ในเป้าหมายของกรุงเทพมหานครที่จะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านใต้ของกรุงเทพมหานคร (ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง, 2540; สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร, 2544; 2550) ดังนั้นการนำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการเทคโนโลยีไปเป็นเครื่องมือเพื่อจัดการและพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงอาจเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเอาไว้ได้ เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติและตระหนักถึงการมีส่วนร่วม

ของประชาชนให้ชุมชนมีส่วนในการจัดการและการได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวภายใต้ความต้องการของชุมชน

นอกจากนี้ผลจากการเข้าไปสำรวจและสัมภาษณ์ชาวชุมชนในเบื้องต้นพบว่าชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบกับยังไม่มีผู้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่แห่งนี้ซึ่งเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้เทคโนโลยีและเทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชนเข้าไปจัดการ

คำถามการวิจัย

1. ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครมีปัจจัยโอกาสที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หรือไม่
2. ชาวชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตนเองในระดับใด
3. เทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นในชุมชนสามารถนำปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยวได้หรือไม่
4. การถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการฝึกอบรมผู้มัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนในพื้นที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครจะมีประสิทธิผลเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยโอกาสการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน
3. เพื่อศึกษาเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นและปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยว
4. เพื่อศึกษาถึงประสิทธิผลของการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการฝึกอบรมผู้มัคคุเทศก์ให้แก่ เยาวชนในพื้นที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 4 ด้านคือ

1. พื้นที่ศึกษาวิจัย

พื้นที่ศึกษาวิจัยคือ ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 หมู่บ้านที่มีอาณาเขตติดทะเลรวม 6 ชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อกับอ่าวไทย ได้แก่ ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน ชุมชนแสนตอ ชุมชนศรีภูมิ ชุมชนหลวงพ่อดำ ชุมชนเสาธงและชุมชนคลองพิทยาลงกรณ์

2. ประชากรที่ศึกษา

2.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียกับการที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปยังพื้นที่ ผู้นำชุมชน และผู้วางนโยบายการท่องเที่ยวในพื้นที่

2.2 เยาวชน นักเรียน นิสิตนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือเข้าไปทำกิจกรรมในชุมชน

2.3 นักท่องเที่ยวที่เข้าไปทำกิจกรรมในพื้นที่วิจัย

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

มกราคม 2552 – ธันวาคม 2552

4. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตามดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยทางสังคมของประชากรคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาอาศัยในชุมชน ขนาดพื้นที่ถือครอง และปัจจัยทาง เศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรองและ รายได้รวมของประชากร

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของประชากรต่อระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเทคโนโลยี หมายถึง การบูรณาการทรัพยากรของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน การใช้เทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น การใช้สารสนเทศ การสื่อความหมายธรรมชาติและภาพถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เป็นองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่ชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว มีการให้ความรู้และประสบการณ์ควบคู่ไปกับการสร้างจิตสำนึกในการรักษาระบบนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

เทคโนโลยีท้องถิ่น หมายถึง เทคโนโลยีชาวบ้านและเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดขึ้นโดยคนที่อาศัยในท้องถิ่นชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนสร้างขึ้นเป็นส่วนประกอบในวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน

ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร หมายถึง พื้นที่ในแขวงท่าข้าม สำนักงานเขตบางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร หมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10 จำนวน 6 ชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อกับชายฝั่งของอ่าวไทย

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา การวางแผน แก้ปัญหาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้แทนครัวเรือนหรือหัวหน้าครอบครัว

ระยะเวลาอาศัยในชุมชน หมายถึง ระยะเวลาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานและพักอาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้แทนครัวเรือนหรือหัวหน้าครอบครัว

ขนาดพื้นที่ถือครอง หมายถึง พื้นที่ทุกแปลงที่ประชากรที่เป็นครัวเรือนทั้งพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจรวมกันทั้งหมดของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้แทนครัวเรือนหรือหัวหน้าครอบครัว

อาชีพหลัก หมายถึง การประกอบอาชีพของครัวเรือนในชุมชนที่ก่อให้เกิดรายได้หลักของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้แทนครัวเรือนหรือหัวหน้าครอบครัว

อาชีพรอง หมายถึง การประกอบ อาชีพของครอบครัวที่นอกเหนือไปจากรายได้หลักของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้แทนครัวเรือนหรือหัวหน้าครอบครัว

รายได้รวม หมายถึง รายได้รวมทั้งหมดของทุกคนในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้แทนครัวเรือนหรือหัวหน้าครอบครัว

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อมูลปัจจัยโอกาสการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ซึ่งใช้เป็นข้อมูลเสนอแนะให้ชุมชนและสำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร พัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและข้อมูลปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนใช้เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

3. สามารถนำเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นไปใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวและปรับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่ชุมชน

4. การถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการฝึกอบรมผู้มัคคุเทศก์ของเยาวชนในพื้นที่เป็นการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรชุมชนเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่ชุมชนและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ท้องถิ่นส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชน

5. ทราบลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน เพื่อใช้ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

6. พัฒนาพื้นที่ของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนและประชาชนทั่วไปอันส่งผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ หลักการและองค์ประกอบจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2548) โดยใช้ตัวชี้วัดในกรณีพื้นที่ซึ่งไม่เคยทำการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก่อนมาเป็นหลักในการศึกษา

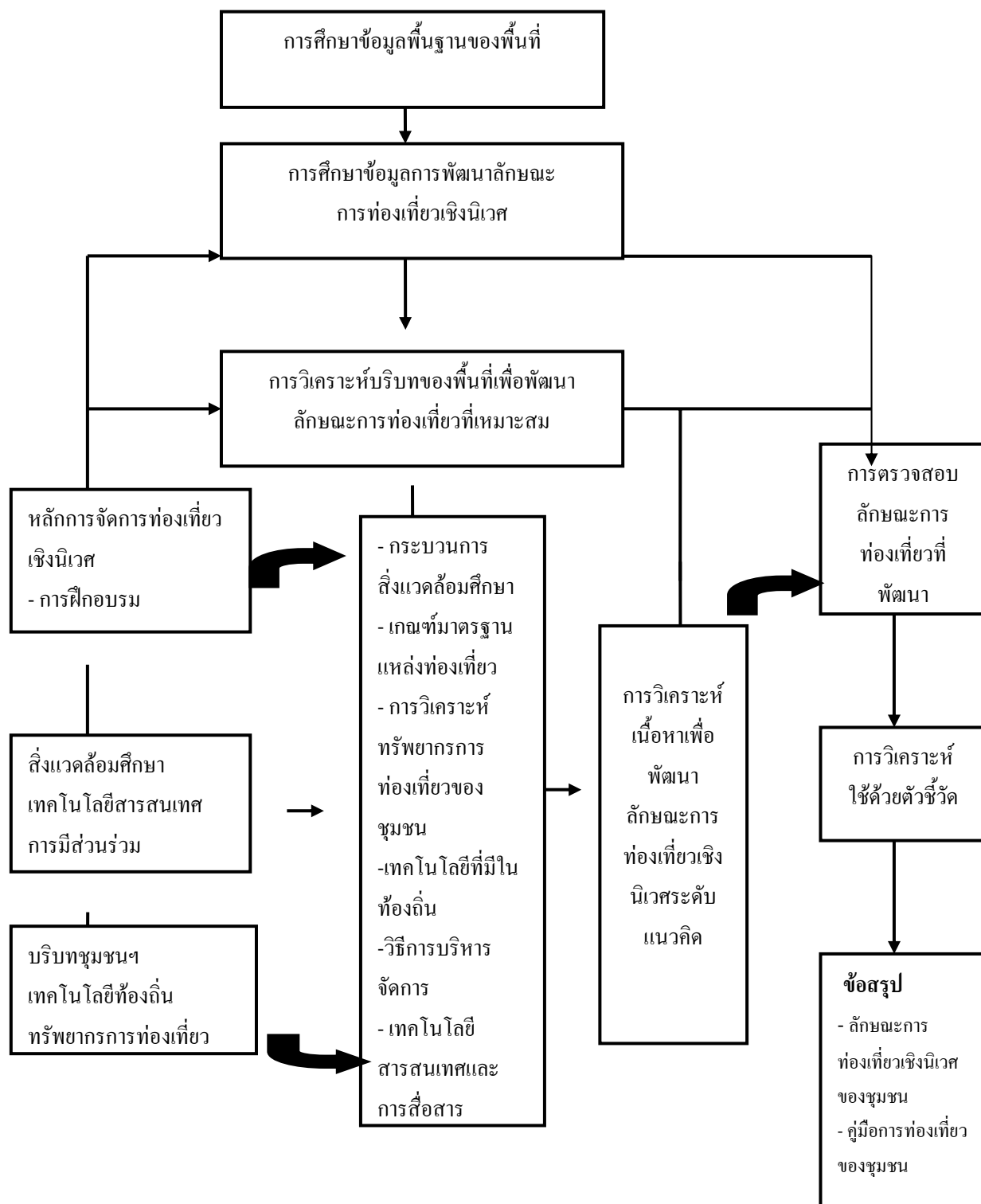
การจัดการเทคโนโลยี ใช้หลักการของ Khalil (2000), Cardoso (2006) และบดินทร์ รัตมีเทศ (2550) เป็นแนวทางดำเนินงาน

ส่วนเทคโนโลยีท้องถิ่นใช้ข้อมูลเทคโนโลยีท้องถิ่นที่ปรากฏในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เป็นหลัก

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมใช้ของสมาคมการมีส่วนร่วมระหว่างประเทศ (International Association for Public Participation) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2550) และใช้รูปแบบลักษณะการมีส่วนร่วมของสุรศักดิ์ วรรณบุญญา (2547) เป็นแนวทาง

สิ่งแวดล้อมศึกษาใช้วิธีการของมูลนิธิชัยพัฒนา (2543) และนอกจากนี้ยังมีการใช้ข้อมูลบริบทของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ทั้งจากเอกสารทุติยภูมิและการสำรวจข้อมูลปฐมภูมิโดยผู้วิจัยเป็นแนวคิดในการศึกษา

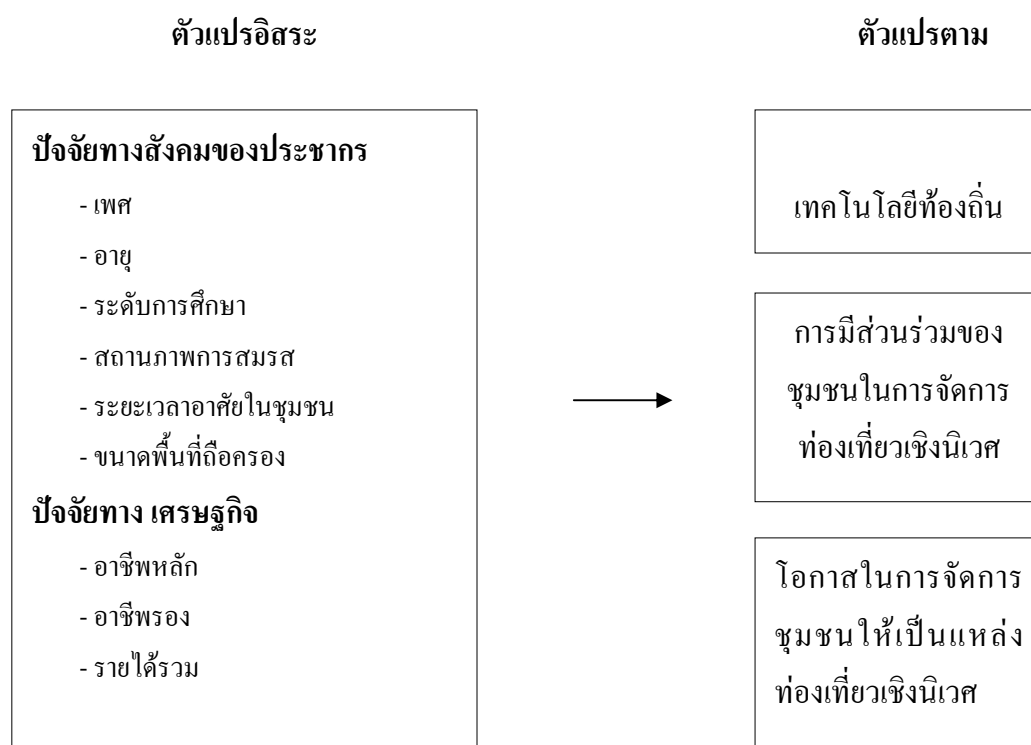
โดยผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดหลักของการวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร แสดงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ในกระบวนการศึกษาของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาชุมชน

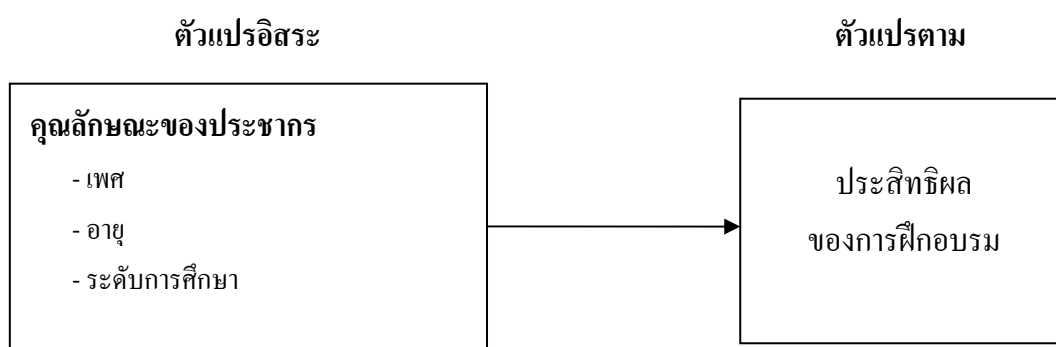
จากกรอบแนวคิดหลักการวิจัยข้างต้น สามารถแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามจากประชากรที่เป็นครัวเรือนในชุมชนฯ เป็น 2 กรอบแนวคิด ดังภาพที่ 2 และภาพที่ 3

ภาพที่ 2 อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาชุมชน

กรอบแนวคิดในการถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

การถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์มีกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยดังนี้

ภาพที่ 3 อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามที่ใช้ในการฝึกอบรม

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ศึกษาอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามของกรอบแนวคิดในการศึกษาชุมชนไว้ 22 สมมติฐาน คือระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แก่สมมติฐานที่ 1- 9 ความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นได้แก่สมมติฐานที่ 10 – 18 และการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ได้แก่สมมติฐานที่ 19 – 22 ดังต่อไปนี้คือ

สมมติฐานที่ 1 เพศมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 อายุมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 สถานภาพการสมรสมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สถานภาพการสมรสที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการฯ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 ขนาดพื้นที่ถือครองมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 7 อาชีพหลัก มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 8 อาชีพรองมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 9 รายได้รวมมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 10 เพศของประชากรมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 11 กลุ่มอายุมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 12 ระดับการศึกษา มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 13 สถานภาพการสมรสมีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 14 ระยะการเวลาอยู่อาศัยในชุมชนมีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 15 ขนาดพื้นที่ถือครองมีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 16 อาชีพมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 17 อาชีพเสริม (รอง) มีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 18 รายได้รวมมีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

ส่วนการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้วยการวิธีการฝึกอบรม ผู้วิจัยมีการตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้ 4 สมมติฐาน คือ

สมมติฐานที่ 19 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังการฝึกอบรมมีความแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 20 เพศของผู้เข้าอบรมที่แตกต่างกันมีผลกับประสิทธิผลของการฝึกอบรมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 21 อายุของผู้เข้าอบรมที่แตกต่างกันมีผลกับประสิทธิผลของการฝึกอบรมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 22 ระดับการศึกษาของผู้เข้าอบรมมีผลกับประสิทธิผลของการฝึกอบรมแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่อไปนี้

1. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การจัดการเทคโนโลยี
3. เทคโนโลยีท้องถิ่น
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
5. สิ่งแวดล้อมศึกษา
6. ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการคือกระบวนการที่ผู้จัดการทำงานร่วมกับบุคลากรและทรัพยากรอื่น โดยใช้การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุมเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายองค์กร ภายในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง (อำนาจ ชีระวนิช, 2547) ความสำคัญของการจัดการคือเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งมีแนวคิดที่ถือว่าการจัดการเป็นองค์ความรู้สากลเพราะผู้จัดการต้องนำการจัดการไปสู่การปฏิบัติในทุกระดับขององค์กรในทุกวัฒนธรรมของโลก การจัดการที่ดีต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ที่เป็นระบบที่ประกอบไปด้วยหลักการ แนวทางและส่วนประกอบของทฤษฎีการจัดการต่างๆ องค์ความรู้เหล่านั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นองค์การธุรกิจ รัฐ และชุมชน

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาจากภาษาอังกฤษว่า “Ecotourism” ซึ่งเป็นคำผสมระหว่าง Ecology หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว ในวงการท่องเที่ยวยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่นๆ อีก เช่น “Nature Tourism” หรือ “Biotourism” หรือ “Green tourism” แทน Ecotourism เป็นต้น เพื่อป้องกันให้ทราบว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ถึงแม้ว่าจะมีการบัญญัติศัพท์คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ขึ้นโดยราชบัณฑิตยสถานก็ตาม แต่ก็ยังมีนักวิชาการ

หลายกลุ่มใช้คำว่า Ecotourism ในความหมายว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ดรชนี เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เชมฐมาส, 2539) สำหรับการศึกษาครั้งนี้จึงใช้คำ Ecotourism ในความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในขณะที่อาจมีผู้อื่นใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในการศึกษาความหมายจากที่มีผู้ศึกษารวบรวมไว้มีดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้ให้ความหมายของ Ecotourism ไว้ในนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึงการเดินทางไปยังสถานที่แห่งหนึ่งแห่งใดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ โดยพื้นฐานของความหมายดังกล่าวนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มผู้เดินทางที่แสวงหาสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้มีประสบการณ์มากขึ้น
2. ประสบการณ์จากการไปเที่ยวในแหล่งธรรมชาติหรือประสบการณ์ที่ได้สัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนมีอยู่
3. โอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่
4. ให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสมบัติทางวัฒนธรรม

ดรชนี เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เชมฐมาส (2539) อธิบายความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึงการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพันธุ์ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

สถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่าหมายถึงการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการหรือทำทีในการอนุรักษ์ ซึ่งการอนุรักษ์มีความหมายในการร่วมกันป้องกันรักษาให้คงเดิม โดยเป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท

The Ecotourism Society (1991) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึงการเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และธรรมชาติด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศและในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเกิดประโยชน์ในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

ราชบัณฑิตยสถาน (2544) ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึงการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ว่า หมายถึงการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

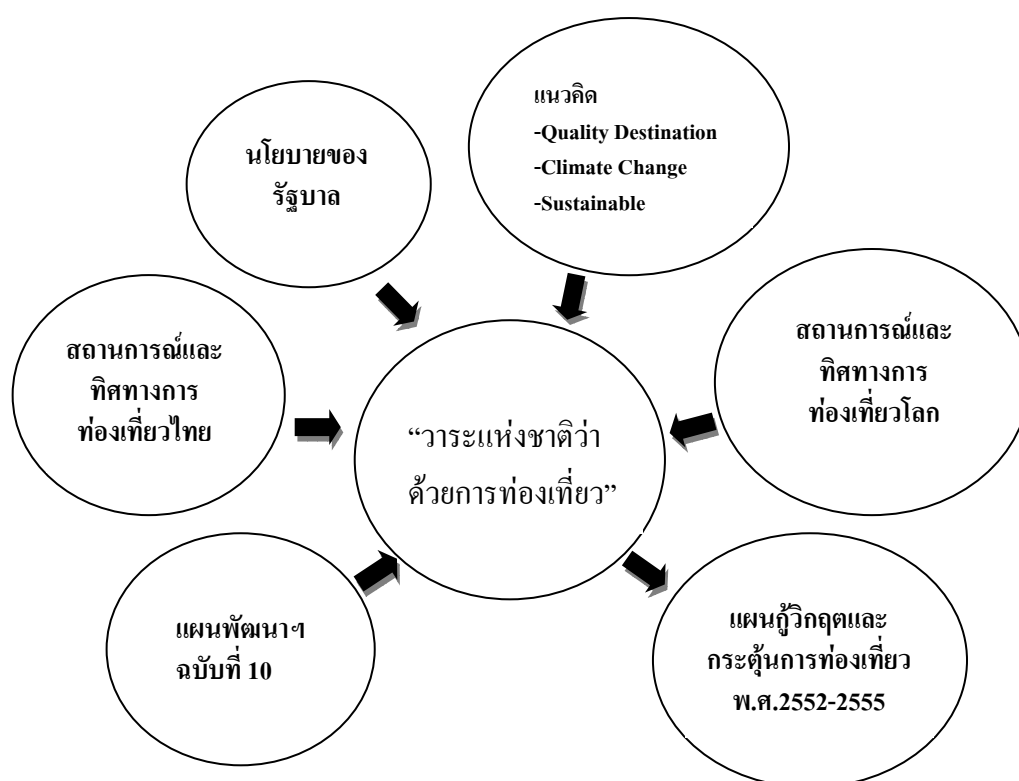
กระแสความต้องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจัดเป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ การจ้างงาน การสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาเศรษฐกิจและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวคิดที่คำนึงถึงความยั่งยืนทางธรรมชาติและวัฒนธรรมตลอดจนวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นที่ต้องมีทรัพยากรไว้ใช้จนกระทั่งชนรุ่นต่อไป ตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรที่ส่งผลกระทบน้อยที่สุด สิ่งสำคัญคือคนในท้องถิ่นต้องได้รับประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับทรัพยากรในท้องถิ่นของตน

อดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยคือนายอานันท์ ปันยารชุนได้ให้ความเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาประเทศโดยตรง ดังนั้นจึงต้องมีเป้าหมายที่การพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งหมายถึงการพัฒนาเศรษฐกิจที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความเป็นธรรม ซึ่งก็คือการพัฒนาที่ไม่ได้คิดถึงแต่ตนเพียงฝ่ายเดียว แต่ให้คิดถึงผู้อื่นและคนรุ่นต่อไป ด้วย ซึ่งต้องคำนึงด้วยว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นจะส่งผลในทางทำลายหรือส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของเรากันแน่ (คมสัน วาฤทธิ, 2545)

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ในอัตราเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (สุนัยวิชัย ปาไม้, 2552; ศิริจันทร์ ศิริปทุมานันท์, 2549) เนื่องจากมีการส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีแนวคิดการอนุรักษ์อันประกอบด้วยแนวโน้ม 2 ประการคือแนวโน้มด้านการอนุรักษ์และด้านการท่องเที่ยวที่มาบรรจบกัน

กรอบแนวคิดในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยซึ่งรัฐบาลจัดเป็นวาระแห่งชาติ โดยมีปัจจัยแวดล้อมมาจากสถานการณ์การท่องเที่ยวของโลก ซึ่งคาดว่าจะในปี พ.ศ.2563 (ค.ศ. 2020) จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลกเพิ่มขึ้นเป็น 1,600 ล้านคนทั่วโลก เฉพาะประเทศในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 16.5 ล้านคนในปี 2545 เป็น 60 ล้านคนในปี พ.ศ. 2557 (ปรีดี โชติช่วง, 2550) นอกจากนี้กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโลกอันเนื่องมาจากโลกมีภูมิอากาศร้อนขึ้นส่งผลให้ทุกฝ่ายมีจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างระมัดระวังมากขึ้น

ภาพที่ 4 แนวคิดในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย
ที่มา ปรีดี โชติช่วง, 2550

สถานการณ์การท่องเที่ยวไทยมีผลกระทบจากปัจจัยการเมืองภายในประเทศ จึงนำไปสู่แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวและกระแสนักท่องเที่ยวในช่วงปี พ.ศ. 2552-2555 ของภาครัฐ ดังแผนภาพที่ 4

จากกรอบแนวคิดข้างต้นด้านการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยโดยคณะกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้มีการกำหนดกรอบนโยบายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในช่วง พ.ศ. 2550 – 2554 ไว้ 8 ประเด็น ดังต่อไปนี้คือ

1. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของไทยและเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ

2. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเน้นการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ ทั้งในพื้นที่ใหม่และในตลาดเฉพาะกลุ่ม ภายใต้การสร้างความเข้มแข็งของตราสินค้า (Brand) ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง

3. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย โดยเน้นการประสานงานระหว่างเครือข่ายภาครัฐกับภาคเอกชน กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกรักษาสีน้ำผึ้ง ร่มรื่นให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย

4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กระจายตัวสู่แหล่งท่องเที่ยวรองมากขึ้น เพื่อสร้างสมดุล ระหว่างพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มจังหวัดและข้ามภูมิภาค

5. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านโดยการทำการตลาดร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทั้งภายในภูมิภาคและภายนอกภูมิภาคอันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานร่วมกันอย่างเป็นระบบและช่วยเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของภูมิภาคนี้ในตลาดท่องเที่ยวโลก

6. มุ่งพัฒนาองค์กร ระบบบริหารจัดการ และเสริมสร้างบุคลากรให้มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการขับเคลื่อน (Driving Force) ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและมีศักยภาพทางการแข่งขันระดับนานาชาติภายใต้หลักธรรมาภิบาล รวมทั้งพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรในบทบาทเชิงวิชาการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการค้า

7. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว (e-Tourism) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเทศไทย และเสริมสร้างศักยภาพในการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อสารสนเทศ

8. ส่งเสริมการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวโดยประสานความร่วมมือและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ จึงสอดคล้องกับกรอบนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ของประเทศเฉพาะอย่างยิ่งในข้อ 2 ที่มีความต้องการที่จะให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่เกิดขึ้น

แนวโน้มด้านการอนุรักษ์

การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นยอมรับกันทั่วไปทั้งในระดับโลกและระดับประเทศว่าเป็นการสร้างผลประโยชน์อย่างมหาศาลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างงาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดผลกระทบทางลบด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในธรรมชาติส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ดังรายงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ที่ระบุถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมใน 2 ประเด็นหลักคือ

1. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ได้แก่ ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและมลภาวะ เช่น ก่อให้เกิดขยะและสิ่งปฏิกูล แหล่งท่องเที่ยวสูญเสียความสมดุลตามธรรมชาติ การบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์เพื่อใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอันนำไปสู่ปัญหาทัศนียภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอและไม่ได้มาตรฐาน ความแออัด ความไร้ระเบียบของอาคารสิ่งปลูกสร้าง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม ก่อให้เกิดการทำลายสภาพภูมิศาสตร์และธรรมชาติ ตลอดจนการทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์

2. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ปัญหาเพศพาณิชย์ อาชญากรรม ค่าครองชีพไม่เป็นธรรม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากการแพร่ข้ามวัฒนธรรม ความไม่เสมอภาคของการมุ่งเน้นเฉพาะพื้นที่ และความขัดแย้งของคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยว

ผลกระทบดังกล่าวก่อให้เกิดการถามหาความรับผิดชอบของคนในสังคมโดยรวมและนักท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อเป็นการผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามที่เป็นสมบัติมีค่าของชุมชน จึงกลายเป็นพลังผ่านกลุ่มต่างๆ ที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าสมควรดำเนินการจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอาไว้มิให้เสื่อมสลายอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

โดยสรุปแนวโน้มด้านการอนุรักษ์เป็นผลมาจากการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและต้องการให้ประชาชนหันกลับมาดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเพื่อจะได้สามารถสงวนสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้ประโยชน์ในระยะยาวทั้งด้านการท่องเที่ยวและการดำรงชีวิตอยู่ในคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ประการ คือด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกัน การกำจัดมลพิษ และการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผน การปฏิบัติตามแผน การได้รับประโยชน์ การติดตามตรวจสอบตลอดจนการร่วมบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย ซึ่งในที่สุดแล้วท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ โดยท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากประชาชนระดับรากหญ้าจนถึงระดับผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

พงศ์สานต์ พัทธกัณฑ์หาเกตุ (2538) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 4 ประการดังนี้ คือ

1. ต้องมีผลกระทบน้อยที่สุดต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมและประเพณีของคนในท้องถิ่น

2. ต้องให้ความรู้และความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในรูปของสื่อต่างๆ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและให้มีความตระหนักต่อคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนรวมทั้งวัฒนธรรม ความเชื่อ

ค่านิยม เป็นต้น จนนักท่องเที่ยวมีความระมัดระวัง ช่วยกันป้องกันและลดผลกระทบในด้านต่างๆ ที่อาจมีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือวิถีชีวิตของชุมชน

3. ต้องให้ผลประโยชน์แก่ชาวบ้านในท้องถิ่นโดยการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมเช่นการบริการนำเที่ยวหรือการให้บริการนักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ การขายอาหาร การขายของที่ระลึก เป็นต้น

4. ต้องให้ชาวบ้านในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่นของเขา ซึ่งจะช่วยให้ชาวบ้านในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจ มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ธรรมชาติ สังคมและชุมชนนั้นแล้วผนึกกำลังร่วมแรงร่วมใจกัน พัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรนั้นไว้อย่างยั่งยืน

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส (ม.ป.ป.) ได้อธิบายถึง หลักสากลของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จำต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1. การท่องเที่ยวที่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมน้อยที่สุดหรือไม่ก่อผลกระทบเลย

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเน้นส่งเสริมเรื่องธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นจุดประชาสัมพันธ์ ไม่เน้นเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นจุดขาย

3. ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญเรื่องการให้ความรู้ความเข้าใจแก่คนที่มาเยือน สร้างจิตสำนึกเพิ่มพูนประสบการณ์และคุณภาพ

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ผลตอบแทนกลับคืนแก่แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมาเยือน อาทิ ค่าผ่านเข้าชม เพื่อที่จะได้นำรายได้กลับไปทำนุบำรุงสถานที่

5. เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการพิจารณาให้ผลประโยชน์และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและอื่นๆ กลับคืนชุมชนซึ่งเห็นว่าเป็นส่วนที่ขาดที่สุด เนื่องจากต้องมีความเข้าใจกันระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชน

สาระสำคัญขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวสุนัยวิชัยปาโม (2552) สรุปไว้ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หากระบบธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมด้วยคุณค่าย่อมมีสูง ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจหรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวมีความจำเป็นต่อการปกป้องรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้มีการรักษาไว้สนองความต้องการ

ของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งพึงกระทำ นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ยังครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่นๆ ด้วยเช่นชุมชนท้องถิ่น มัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว

วิธีการสร้างจิตสำนึกมีหลายรูปแบบแต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมักเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมการสื่อความหมายธรรมชาติ เช่นการจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติแก่ผู้มาเยือน รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ในท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบนี้สัมพันธ์กับองค์ประกอบแรกนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมักเป็นกลุ่มที่สนใจศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ สภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวที่ยากลำบากต่อการเดินทางและมักไม่สนใจความสะดวกสบายมากนัก กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมากกว่า ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงต้องพิจารณาถึงการจัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและได้รับความพึงพอใจกลับไป

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้ สภาพเศรษฐกิจสังคมของชุมชนท้องถิ่นอยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่นอุทยานแห่งชาติควรได้รับพิจารณาให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีผลต่อการอยู่รอดของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ ช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมในรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่นการลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยวและการจ้างงานในส่วนบริการอื่นๆ เป็นต้น

ดร.ชนี เอมพันธุ์และสุรเชษฐ์ เชนฐมาส(2539)เน้นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่อนุรักษ์และมีความคาดหวังที่จะได้รับสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจไม่ว่าในรูปแบบตัวเงินหรือไม่ใช่ตัวเงินก็ตาม ย่อมเป็นเครื่องช่วยผูกพันมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติ การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อคนในท้องถิ่นเกิดความรู้ความเข้าใจซาบซึ้งใน

ทรัพยากรธรรมชาติที่สร้างรายได้แก่ท้องถิ่นมากพอ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น สิ่งที่จะเกิดตามมาคือความหวงแหนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติอันส่งผลทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

โดยสรุปแล้วองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่องค์ประกอบด้านพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ส่วนการจัดการควรดำเนินการให้เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและกระบวนการต้องมีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการคิด วางแผน การปฏิบัติตามแผน การได้รับประโยชน์ การติดตามตรวจสอบ ตลอดจนการร่วมบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว

หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่ง Shirley Eber (1992) และบุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548) ให้หลักการไว้ดังนี้คือจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มี

1. การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างพอดีเท่าที่จำเป็น และประหยัดเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้มีการใช้ยาวนานขึ้น
2. การลดการบริโภคที่เกินจำเป็นเพื่อลดของเสียและเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายอีกทั้งเป็นการเพิ่มคุณภาพการท่องเที่ยว
3. การรักษาความหลากหลาย เป็นการรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรมซึ่งมีผลต่อการท่องเที่ยวในระยะยาวและเพิ่มการขยายฐานของการท่องเที่ยว
4. การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผนแห่งชาติและแผนการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีการคาดการณ์โดยใช้หลักวิชาทั้งด้านบวกและด้านลบที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว เศรษฐกิจและสังคม เพื่อหาทางป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมอีกทั้งเป็นการเพิ่มศักยภาพสิ่งแวดล้อม
5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมการค้าและการทางเศรษฐกิจท้องถิ่นที่พิจารณาราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้เกิดการประหยัดต้นทุนสำหรับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม
6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ไม่เพียงแต่สร้างผลประโยชน์ตอบแทนแก่ประชาชนแต่ยังช่วยยกระดับการจัดการด้านคุณภาพการท่องเที่ยว
7. การปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้เสียคือการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐ ผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันทำงานในทิศทางเดียวกัน ร่วมกันแก้ปัญหาและลดการขัดแย้งของผลประโยชน์

8. การฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรท้องถิ่นทุกประเภทให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน

9. การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีการเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวอย่างพร้อมมูลสำหรับนักท่องเที่ยว ให้มีความเข้าใจเคารพธรรมชาติและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวและยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

10. การวิจัย มีการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินการอย่างมีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาและวางแผนดำเนินการในอนาคต

Weaver (2001) ให้ความเห็นไว้ว่าเบื้องหลังของหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือปรัชญาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งได้แก่การเป็นสถานที่สำหรับสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge-Based Platform) และการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในมิติของสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

จากแนวทางดังกล่าวสามารถสรุปหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ว่ามีแนวทางเดียวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การลดการบริโภคที่มากเกินไปและลดของเสีย การรักษาความหลากหลายทั้งทรัพยากรชีวภาพและวัฒนธรรม ซึ่งมีผลต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว นอกจากนี้ควรดำเนินการให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผนแห่งชาติและแผนของการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และควรมีการพัฒนาศักยภาพคนในท้องถิ่น กรณีที่จำเป็นอาจต้องมีการฝึกอบรมบุคลากรของท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน

หลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (Thai Ecotourism and Adventure Travel Association; TEATA) กำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์
2. มีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ภายในศูนย์มีบริการสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น มีเจ้าหน้าที่บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ ห้องสุขา มุมจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม
3. มีการจัดเส้นทางธรรมชาติ ทั้งเส้นทางไปและกลับทางเดิม เส้นทางแบบวงรอบระยะตั้งแต่ 1 กิโลเมตรขึ้นไป
4. มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นระยะๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
5. มีแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวประกอบป้ายสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

6. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เช่นจำนวนนักท่องเที่ยวต่อครั้งต่อวัน
7. มีมัลลเทศก์ท้องถิ่น
8. มีการบริหารจัดการพื้นที่และมีการบริการร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น องค์การภาครัฐ องค์การเอกชน องค์การบริหารท้องถิ่น เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล
9. มีนโยบายในการรักษาสภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชัดเจน เช่น การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสียและการจัดการมลพิษต่างๆ เป็นต้น
10. มีแผนพัฒนาบุคลากรและการบริการสู่ระดับมาตรฐานสากล
11. หากแหล่งท่องเที่ยวมีที่พักแรมต้องเป็นที่พักแรมที่มีการรักษาสภาพแวดล้อม

โดยสรุปหลักเกณฑ์กำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศตามธรรมชาติ ความพร้อมในการบริหารจัดการ มีศูนย์ศึกษาธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวมีบริการสิ่งอำนวยความสะดวก มีการจัดเส้นทางธรรมชาติ มีป้ายสื่อความหมาย มีมัลลเทศก์ท้องถิ่น มีการจัดการพื้นที่โดยประชาชนมีส่วนร่วมตลอดจนมีการรักษาสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพไม่เสื่อมโทรม

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมนับได้ว่าเป็นความหลากหลายและมีความเกี่ยวข้องในกิจกรรมบางประเภท จึงต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวซึ่งศูนย์วิจัยป่าไม้ (2552) ได้แบ่งกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็น 3 กลุ่มคือกิจกรรมท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ กิจกรรมที่เน้นการได้ใกล้ชิดชื่นชมธรรมชาติ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้นท้าทายกับธรรมชาติเป็นกิจกรรมเสริมซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติได้แก่กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ ส่องสัตว์และดูนก เทียวถ้ำและน้ำตก ล่องเรือศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมพายเรือแคนู เรือคายัค เรือใบ กระดานโต้คลื่น ดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น หรือน้ำลึก เป็นต้น

2. กิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นการได้ใกล้ชิดชื่นชมธรรมชาติและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการผจญภัยตื่นเต้นท้าทายกับธรรมชาติ ได้แก่การชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศธรรมชาติที่สงบ จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ การปีนหรือไต่เขา ตั้งแคมป์ กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก ล่องแพยางหรือแพไม้ไผ่ กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหารและกิจกรรมเที่ยวน้ำตก

3. กิจกรรมทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ได้แก่มความงาม ความเก่าแก่และศึกษาเรียนรู้ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมนั้นควรให้มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของพื้นที่และแหล่งท่องเที่ยว โดยกลุ่มกิจกรรมอาจแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือเน้นการศึกษาธรรมชาติ เน้นการใกล้ชิดธรรมชาติ กิจกรรมผจญภัยและกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์เพื่อการศึกษาและเรียนรู้เรื่องราวในอดีต

การสื่อความหมายธรรมชาติ

การสื่อความหมายธรรมชาติจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของสิ่งแวดล้อมศึกษาจะเน้นหลักการสำคัญจึงไม่ต่างไปจากหลักการศึกษาคืออื่นๆ คือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงโดยมีผู้สอนเป็นผู้นำทาง (สรณรัชฏ์ กาญจนะวณิช, 2540) เพื่อนำไปสู่การค้นพบความรู้อย่างสนุกสนาน น่าติดตามจนก่อให้เกิดความรักความเข้าใจและนำไปสู่การดูแลสิ่งแวดล้อมที่ดีได้

Chettamart (1983) อธิบายความหมายของการสื่อความหมายธรรมชาติคือการเลือกใช้วิธีการและเทคนิคในการถ่ายทอดข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับธรรมชาติและผลผลิตทางวัฒนธรรมในลักษณะที่ง่ายต่อการเข้าใจของนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเพลิดเพลินและเป็นการกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและความสำคัญของการอนุรักษ์อันเป็นแนวทางกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป (ปริชา รตนารณ, 2546)

Knudson et al.(1995) ให้ความเห็นว่าการสื่อความหมายธรรมชาติเป็นแผนอย่างหนึ่งที่เป็นความพยายามอย่างดีที่สุดเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญของเหตุการณ์ผู้คนและวัตถุสิ่งของซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นที่แห่งนั้น

ฉลอง นุ้ยฉิม (2542)ให้ความหมายของการสื่อความหมายธรรมชาติหมายถึงรูปแบบวิธีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยสภาพที่พบเห็นในพื้นที่นั้นๆ มาเป็นสื่อกลางในการอธิบายเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้และความเข้าใจตลอดจนเกิดความเพลิดเพลิน

จากความหมายข้างต้นการสื่อความหมาย(Interpretive Guiding) จึงนับเป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างมีศิลปะและน่าสนใจ ดังนั้นการสื่อความหมายธรรมชาติจึงมีความจำเป็นต่อการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและเป็นสิ่งที่มีคุณค่าจะต้องเรียนรู้และฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะ

หลักการสื่อความหมายควรนำเสนอภาพรวมทั้งหมดมากกว่าการแยกส่วนและการสื่อความหมายธรรมชาติสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ต้องใช้วิธีที่แตกต่างกัน(ปรีชา รตนารักษ์, 2546,สรณรัชฎ์, 2540) และควรใช้โปรแกรมการสื่อความหมายที่แตกต่างกัน

ประเภทของการสื่อความหมาย

การสื่อความหมายมี 2 ประเภท (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2547; ลิขิต กาญจนารักษ์, 2551) ได้แก่

1. การสื่อความหมายโดยใช้บุคคล เช่นการบริการข้อมูล การนำเที่ยว การบรรยายหรือการเข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน
2. การสื่อความหมายโดยไม่ใช้บุคคล เช่นการใช้ป้าย นิทรรศการ สิ่งพิมพ์และเส้นทางศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง

ภูมิทัศน์และการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภูมิทัศน์(landscape)นับเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญ Appleton(1980) ตั้งข้อสังเกตว่าภูมิทัศน์แตกต่างจากสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านทัศนภาพที่มองเห็นได้ ไม่เหมือนกับสุนทรียที่เกี่ยวกับวัตถุต่างๆ เช่นสิ่งก่อสร้างและภาพวาด ภูมิทัศน์มิได้แยกเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งของสิ่งแวดล้อมแต่เป็นองค์ประกอบทั้งหมดของพื้นที่ซึ่งส่งผลต่อพื้นที่โดยรวม Steiner (1991) ให้ความหมายของภูมิทัศน์ว่าเป็นสภาพทางกายภาพของพื้นที่ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เช่นทุ่งหญ้า ภูเขา ป่าไม้ แหล่งน้ำ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยปกติภูมิทัศน์มักเป็นลักษณะของพื้นที่ที่มีขอบเขตที่สามารถมองเห็น มีลักษณะเฉพาะที่รวมทั้งลักษณะธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ของตน ภูมิทัศน์จึงเป็นผลรวมของปัจจัยต่างๆ ที่มีอยู่บนพื้นที่

กรณีชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครเป็นแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวมาก่อน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นแนวทางของการศึกษาปัจจัยโอกาสในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามเกณฑ์นี้ประกอบด้วยตัวชี้วัดของการพิจารณา 4 ด้านต่อไปนี้คือ

1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

การจัดการเทคโนโลยี

เทคโนโลยีหมายถึงการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์หรือความรู้ทางด้านอื่นๆ ที่ได้จัดระเบียบดีแล้วมาประยุกต์ใช้งานในด้านใดด้านหนึ่งเพื่อให้งานนั้นมีความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพ (กิตติภักดีวัฒนกุล, 2546) เทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งที่รวมทั้งความรู้และการใช้ทรัพยากรเพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจเป็นผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการ หรือการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเทคโนโลยีประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ หรือการชี้นำและการควบคุม (สุรัสวดี ราชกุลชัย, 2547) ซึ่งสัมพันธ์กับทรัพยากรขององค์กรอันได้แก่ 6 M คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุหรือเครื่องจักร (Material or Machine) ข้อมูลสารสนเทศ (Management information system) กระบวนการหรือวิธีการ (Method) และการจัดการ (Management)

ดังนั้นการจัดการเทคโนโลยีจึงเป็นกระบวนการที่ใช้เทคโนโลยีเข้าไปจัดการโดยใช้ทรัพยากร องค์กรและสภาพแวดล้อมดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรจนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ในการจัดการเทคโนโลยีก็มีการเชื่อมโยงข้อมูล สารสนเทศ ความรู้และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้คนเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือสร้างโอกาสในเชิงการได้เปรียบให้กับองค์กรด้วย

Zeleny (1986, อ้างถึงใน Khalil ,2000) มีความเห็นว่าส่วนประกอบของเทคโนโลยีมี 3 ส่วน ส่วนที่ 1 คือ ฮาร์ดแวร์ (Hardware) ได้แก่ส่วนที่เป็นอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรที่สามารถผลิตงานที่ต้องการออกมาได้ ส่วนที่ 2 ซอฟต์แวร์ (Software) คือความรู้หรือความสามารถที่จะทำให้ฮาร์ดแวร์ทำงานที่ต้องการออกมาได้ ส่วนที่ 3 คือ Brain ware คือเหตุผลที่จะใช้เทคโนโลยีในวิถีทางที่เหมาะสม ซึ่งอาจหมายถึงการตอบคำถามว่าทำไมจึงใช้ (Know-why) นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบที่ 4 คือการรวมความสำเร็จทุกระดับของเทคโนโลยีเข้าด้วยกันเป็นความสามารถในการใช้งาน (Know-how) ซึ่งต้องการความรู้ในเรื่องนั้นๆ ทักษะทางเทคนิคตลอดจนรวมทั้งประสบการณ์การถ่ายทอดความรู้หรือการฝึกทักษะต่างๆ จนสามารถปฏิบัติได้

การจัดการเทคโนโลยีจึงจัดเป็นศาสตร์บูรณาการ (Interdisciplinary approach) กล่าวคือในกระบวนการทำงานของศาสตร์มักอยู่บนบริบทที่ใช้ทั้งวิทยาศาสตร์และศิลปะเข้าด้วยกัน ดังนั้นในทางปฏิบัติผู้จัดการเทคโนโลยีขององค์กรใดๆ ให้ประสบความสำเร็จจึงต้องใช้ทั้งหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะเข้าด้วยกัน นอกจากนี้การจัดการเทคโนโลยีสามารถอธิบายโดยนัยทางธุรกิจว่าเป็นกระบวนการบูรณาการทรัพยากรของหน่วยธุรกิจและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมาย กลยุทธ์และการปฏิบัติงานของหน่วยธุรกิจนั้นๆ (Gaynor, 1996; Khalil, 2000) และการจัดการเทคโนโลยียังมี

ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับงานด้านวิศวกรรม วิทยาศาสตร์ การวางแผน การพัฒนาความสามารถในการนำเทคโนโลยีไปใช้ กลยุทธ์เทคโนโลยีและปฏิบัติการที่จะนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร ผู้นำสามารถใช้การจัดการเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือพัฒนาเพื่อเป็นผู้นำในด้านผลิตภัณฑ์และการบริการ

โดยสรุปการจัดการเทคโนโลยีจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้สร้างคุณค่าด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีไปพร้อมกับการใช้ทรัพยากรอื่นๆ ขององค์กรและการจัดการเทคโนโลยีเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานหลายส่วนได้แก่

การวางแผนเทคโนโลยี

หลักการจัดการเทคโนโลยีจำเป็นต้องมีการวางแผนเทคโนโลยีทั้งนี้กรอบการวางแผนเทคโนโลยี(Technology Planning Framework) ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ (Khalil, 2000) ดังนี้

1. การคาดการณ์เทคโนโลยี นับเป็นจุดเริ่มต้นของการวางแผนเทคโนโลยีในกรอบการวางแผนเทคโนโลยีพิจารณาทั้งเทคโนโลยีที่มีในองค์กร(เทคโนโลยีขององค์กรเอง)และเทคโนโลยีที่เป็นไปได้ในธุรกิจของตนเองซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่มีอยู่ในตลาดขณะนั้น โดยคาดการณ์ตลอดช่วงระยะเวลาของการวางแผนเทคโนโลยี

2. การวิเคราะห์และพยากรณ์สภาพแวดล้อม เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่เป็นสภาพแวดล้อมขององค์กร ปัจจัยที่เป็นศักยภาพขององค์กร ปัจจัยที่เป็นความเสี่ยงและข้อจำกัดหลักๆ เฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันและช่องทางที่เป็นโอกาส

3. การวิเคราะห์และการพยากรณ์ตลาดและผู้บริโภค ได้แก่การวิเคราะห์ความต้องการสิ่งพึงประสงค์ที่เป็นกระแสดemandความต้องการหรือความจำเป็นของผู้บริโภค ณ ขณะนั้นว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่ ที่องค์กรจะนำผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กรออกสู่ตลาด จะต้องเปลี่ยนแปลงลักษณะของสินค้าหรือไม่ ในการนี้ต้องอาศัยเครื่องมือมาช่วย เครื่องมือที่ควรใช้คือการวิจัยตลาดและการประเมินผลกระทบซึ่งควรใช้ควบคู่กัน บางครั้งเครื่องมือทั้งสองอาจยังไม่เพียงพอ ณ จุดนี้จำเป็นต้องติดต่อโดยตรงต่อลูกค้าหรือโซ่อุปทานที่มีศักยภาพในตลาดเพื่อทราบข้อมูลเพิ่มเติมคุณภาพที่แท้จริงคือความต้องการของลูกค้า อันถือเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะได้ข้อมูลความต้องการของผู้บริโภค

4. การวิเคราะห์องค์กร พิจารณากรอบการวางแผน สิ่งที่มีอยู่และสภาพปัญหาเพื่อนำมาใช้ในการวางแผน ได้แก่ข้อมูลบุคลากร ทรัพยากรอื่นๆ และผลปฏิบัติการที่เพิ่งผ่านมามีเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหรือไม่ ทำความเข้าใจเรื่องจุดแข็งจุดอ่อนขององค์กรว่าอยู่ในขั้นวิกฤตหรือมีสิ่งใดที่ไม่ควรถลำลึกไปมากกว่านี้ บางทีอาจจะต้องใช้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญข้างนอกองค์กรเพื่อหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดที่เป็นมุมมองจากคนภายในองค์กรเดียวกัน

5. การพัฒนาพันธกิจ ควรวิเคราะห์สิ่งที่สำคัญ สร้างวัตถุประสงค์และเป้าหมายเฉพาะขององค์กรตลอดช่วงการวางแผน วิเคราะห์เกณฑ์ซึ่งสามารถเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ในขั้นนี้ควรต้องทำให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร ซึ่งเป็นช่วงที่ต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่ายในองค์กร องค์กรจะประสบความสำเร็จเมื่อทุกฝ่ายมีความเข้าใจและมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในภารกิจขององค์กรด้วยกัน

6. การออกแบบกิจกรรมขององค์กร เป็นการสร้างกิจกรรมหลักโดยใช้การวิเคราะห์และการอภิปรายเพื่อสร้างความเห็นร่วมกันในเรื่องกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับกิจกรรมหลัก(ซึ่งไม่ควรมากเกินไป) ความเป็นไปได้ของสิ่งที่เกิดขึ้น ในช่วงระยะเวลานี้อาจเป็นโอกาสที่ดีที่จะใช้เครื่องมือการประเมินผลกระทบ

7. นำการวางแผนไปสู่แผนปฏิบัติการ เป็นการนำเวลามากำหนดการทำงานตามวัตถุประสงค์ย่อยๆ เมื่อเห็นว่าเหมาะสมแล้วกำหนดแผนปฏิบัติการเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน ทำตารางการทำงาน แผนงบประมาณ สร้างกลไกการทำงานและทำงานตามแผน มีการตรวจสอบ ถ้าผลปฏิบัติงานต่ำกว่ามาตรฐาน ในระหว่างขั้นตอนการเฝ้าติดตามผลจะเป็นมาตรการที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง เทคโนโลยีในธุรกิจมีความเป็นพลวัต แต่ละผู้ประกอบการต้องมีความรู้บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงและมีการติดตามปฏิกิริยาของผู้บริโภคหรือลูกค้าอยู่ตลอดเวลา

8. การประเมินเทคโนโลยี เพื่อตรวจสอบประสิทธิผล

ดังนั้นการวางแผนเทคโนโลยีจึงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์เทคโนโลยี การวิเคราะห์และการพยากรณ์สภาพแวดล้อม การวิเคราะห์และพยากรณ์ตลาดและผู้บริโภค การวิเคราะห์องค์กร การพัฒนาพันธกิจ ซึ่งควรแยกแยะสิ่งที่สำคัญ สร้างวัตถุประสงค์และเป้าหมายเฉพาะขององค์กร การออกแบบกิจกรรมขององค์กร นำการวางแผนไปสู่การปฏิบัติและการประเมินเทคโนโลยีเพื่อตรวจสอบประสิทธิผล

การจัดการเทคโนโลยีที่นำไปประยุกต์เพื่อจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครจึงเป็นกระบวนการบูรณาการทรัพยากรของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนและปรับใช้เทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น การสื่อความหมายธรรมชาติและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เป็นองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่เยาวชนในพื้นที่เพื่อสร้างโอกาสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับชุมชนแห่งนี้

การถ่ายทอดเทคโนโลยี

การถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology transfer) หมายถึงการนำความรู้ด้านเทคนิคสำหรับการผลิตสินค้าและบริการส่งผ่านไปยังผู้อื่น วิธีการถ่ายทอดอาจเกิดขึ้นได้ 2 วิธีคือการถ่ายทอดโดยตรง เช่น

การจ้างผู้เชี่ยวชาญมาสอน การฝึกอบรมช่างเทคนิคเป็นต้น อีกวิธีหนึ่งคือการถ่ายทอดทางอ้อม เช่น การซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์มาใช้งาน การถ่ายทอดเทคโนโลยีมี 4 ระดับคือ

ระดับ 1 เป็นการโยกย้ายทางภูมิศาสตร์ของเทคโนโลยี คือการย้ายโรงงานและเครื่องจักร จากภูมิภาคหนึ่งไปยังภูมิภาคหนึ่ง

ระดับ 2 เทคโนโลยีจะได้รับการถ่ายทอดเมื่อมีการสื่อสารของผู้ให้กับผู้รับเสร็จสิ้น โดยสมบูรณ์ เจ้าหน้าที่ผู้รับสามารถดำเนินการผลิต บำรุงรักษา และเปลี่ยนแผนการผลิตโดยมีต้องอาศัยผู้ให้อีกต่อไป

ระดับ 3 การถ่ายทอดเทคโนโลยีเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการส่งผ่านหรือกระจายความรู้ดังกล่าวเกิดขึ้นภายในสังคม ไม่ว่าการกระจายนั้นจะเป็นไปตามเจตนาของทั้งผู้รับหรือผู้ให้หรือไม่ก็ตาม

ระดับที่ 4 เทคโนโลยีจะถ่ายทอดโดยสมบูรณ์เมื่อผู้รับเทคโนโลยีทั้งโดยตรงและโดยอ้อมสามารถสร้างเทคโนโลยีชนิดนั้นขึ้นมาใหม่โดยไม่ต้องอาศัยผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมทั้งมีความสามารถดัดแปลงแก้ไขเทคโนโลยีของต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมได้(สวัสดี ทองสิน, 2547)

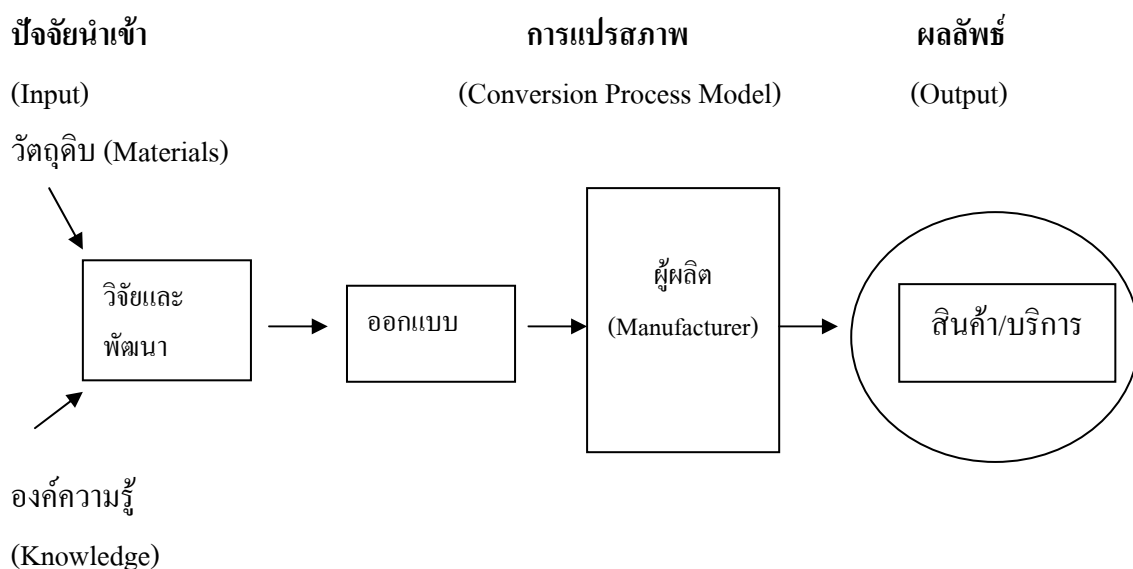
แบบจำลองกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยี

กระบวนการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและเทคโนโลยีถูกกำหนดเป็นอาวุธในการแข่งขันขององค์กรและหน่วยงานต่างๆ บริษัทที่เน้นการวิจัยและให้ความสำคัญกับกลยุทธ์เทคโนโลยีนั้นพบว่าในระยะยาวแล้วบริษัทมักประสบผลสำเร็จและมีความสามารถในการแข่งขันนวัตกรรมทางเทคโนโลยีกล่าวคือมีความสามารถในการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารที่ขาดความรู้ในกระบวนการนวัตกรรมจะเป็นอุปสรรคต่อการจัดการกลยุทธ์ อย่างไรก็ตามกระบวนการนวัตกรรมเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนจึงมีหลายโมเดลที่พัฒนาขึ้น

แบบจำลองกระบวนการนวัตกรรมจำนวนมากที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อสร้างความเข้าใจในกระบวนการนวัตกรรมมีตั้งแต่ระดับง่าย (Pipeline or Black Box) จนถึงระดับที่มีความซับซ้อนมากขึ้น แบบจำลองที่แตกต่างกันนั้นเน้นการให้ความสำคัญของนวัตกรรมในมุมมองที่แตกต่างกัน (บดินทร์ รัชมิ เทศ, 2550) เช่นการให้ความสำคัญต่อนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมมีการพัฒนาไปสู่รูปแบบที่เป็นสากลมากขึ้น แต่ยังไม่มียโมเดลใดที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างทั่วถึง (Generalized) ประมาณ 20 ปีที่ผ่านมาหลายโมเดลที่พัฒนาขึ้นมา อาทิโมเดลดังต่อไปนี้

โมเดลแปลงสภาพ (Conversion Process Model) เป็นโมเดลที่ Twiss (1980) พัฒนาขึ้นโดยพิจารณาว่าปัจจัยนำเข้าจะถูกแปรสภาพไปยังกระบวนการต่างๆ ในรูปผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการโดย

อธิบายว่าโมเดลที่ง่ายที่สุดของโมเดลแปลงสภาพคือโมเดลสองลำดับขั้นชนิด Two-Stage หรือ Black Box Model ซึ่งปัจจัยนำเข้าคือวัตถุดิบและความรู้จะถูกแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 โมเดลแปลงสภาพ (Conversion Process Model)

โมเดลลำดับขั้น (Stage Models) ซึ่งเปรียบเทียบวัฏกรรมว่าเป็นเสมือนกิจกรรมที่เรียงลำดับแบบเส้นตรง (Sequential-Linear Activity) มีขั้นตอนที่สำคัญสองขั้นตอนคือขั้นตอนแรกเกี่ยวกับการพัฒนาแนวคิด ขั้นตอนที่สองคือการใช้ประโยชน์จากความคิด โดยต่อมา Utterback (1972) ได้แบ่งกระบวนการของโมเดลออกเป็น 3 ขั้นตอน คือการกำเนิดความคิด การแก้ปัญหาหรือการพัฒนา การนำไปปฏิบัติและการเผยแพร่

โมเดลเทคโนโลยีผลักดันตลาด (Conversion Models and Technology Push /Market Pull Model) จากโมเดลแปลงสภาพ Twiss (1980) ได้พัฒนาโมเดลเทคโนโลยีผลักดันตลาด โมเดลนี้สะท้อนถึงแนวคิดทางการตลาด โดยให้ความสำคัญต่อการตลาดที่ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคผ่านการวิจัยตลาด เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยพัฒนาและการตลาด

โมเดลกระบวนการบูรณาการ (Integration Model) เป็นโมเดลแบบผสมผสานของวัฏกรรมกระบวนการและผลิตภัณฑ์ เนื่องจากลักษณะกระบวนการนวัตกรรมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามการเติบโตและการอ้อมตัวของกิจการ ซึ่งโมเดลนี้ใช้กับกระบวนการของอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูง Utterback และ Abernathy (1975) ได้พัฒนาขึ้นเป็นโมเดลที่เน้นความเป็นพลวัตของกระบวนการ

นวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามธรรมชาติวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ที่มีการเติบโต การอิมตัวของอุตสาหกรรมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพสูงสุดของกระบวนการนวัตกรรมและการลดต้นทุน (บดินทร์ รัชมีเทศ, 2550) แต่โมเดลนี้ไม่สามารถประยุกต์ได้กับทุกอุตสาหกรรม

โดยสรุปแบบจำลองกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีมีหลายโมเดล นอกจากโมเดลที่กล่าวข้างต้นแล้วยังมีโมเดลการตัดสินใจ (Decision Model) โมเดลเชิงทฤษฎี (Theoretical Model) ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติที่มีการกำหนดหน้าที่ในกระบวนการนวัตกรรมอุตสาหกรรมไว้ 3 ประการคือด้านการวิจัย ด้านหน้าที่ทางเทคนิครวมถึงความรู้ (Know-how) ในการประเมินผลทางเทคนิคและการพาณิชย์

ดังนั้นจะเห็นว่าตรรกะของกระบวนการนวัตกรรมเกี่ยวข้องกับการคาดการณ์เทคโนโลยี การเข้าถึงเทคโนโลยี การเพิ่มความสมบูรณ์ให้แก่เทคโนโลยีซึ่งได้แก่นำมาใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ตลอดจนการรู้จักใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งแบบจำลองนวัตกรรมนี้สามารถนำไปประยุกต์กับงานด้านอื่นๆ รวมทั้งการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวที่เช่นกัน

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สารสนเทศ (Information) หมายถึงข่าวสารที่ได้จากการนำข้อมูลดิบ (Raw data) มาคำนวณทางสถิติหรือประมวลผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งข่าวสารที่ได้ออกมานั้นจะอยู่ในรูปที่สามารถนำไปใช้งานได้ทันที ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology) หมายถึงกระบวนการต่างๆ และระบบงานที่ช่วยให้ได้สารสนเทศที่ต้องการ (วาสนา สุขกระสานติ, 2545) โดยรวมถึงดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ส่วนมากหมายถึงเครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องใช้สำนักงานอุปกรณ์โทรคมนาคม รวมทั้งซอฟต์แวร์ทั้งแบบสำเร็จรูปและแบบพัฒนาขึ้นเพื่อใช้งานเฉพาะด้านซึ่งเครื่องมือเหล่านี้จัดเป็นเครื่องมือสมัยใหม่และใช้เทคโนโลยีระดับสูง

2. กระบวนการนำอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ข้างต้นมาใช้งานเพื่อรวบรวม จัดเก็บ ประมวลผลและแสดงผลลัพธ์เป็นสารสนเทศในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

เทคโนโลยีของระบบสารสนเทศปัจจุบันประกอบด้วยระบบต่างๆ ได้แก่ระบบประมวลผลข้อมูล (Data Processing Systems) ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร (Management Information System) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง (Executive Information Systems) และระบบผู้เชี่ยวชาญ (Expert Systems) เป็นต้น

เทคโนโลยีการสื่อสาร

การสื่อสาร (Communication) หมายถึงการนำสื่อหรือข้อความของฝ่ายหนึ่งส่งให้อีกฝ่ายหนึ่ง ประกอบด้วยผู้ส่งข่าวสารหรือแหล่งกำเนิดข่าวสาร ช่องทางการส่งข้อมูล ซึ่งเป็นสื่อกลางหรือตัวกลาง อาจเป็นสายสัญญาณ และหน่วยรับข้อมูลหรือผู้รับสาร การสื่อสารครอบคลุมประเด็นในเรื่ององค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ผู้ส่งสาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร ระบบการสื่อสาร มี 2 ประเภท คือ ประเภทมีสายและประเภทไร้สาย แต่เดิมมักคุ้นเคยกับ IT หรือ Information Technology เท่านั้น ต่อมาได้ นำตัว C ที่เป็นการสื่อสารหรือ Communication เข้ามาร่วมด้วย เนื่องจากเทคโนโลยีการสื่อสารได้พัฒนาอย่างมากและนำการสื่อสารไปใช้ในการจัดการเทคโนโลยีได้ (บุรพา อาจสุวรรณ, 2551)

เทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ประกอบด้วย เทคโนโลยีในการสื่อสาร 4 กลุ่ม ได้แก่

1. เทคโนโลยีการแพร่ภาพและเสียง (Broadcast and Motion Picture Technology)
2. เทคโนโลยีการพิมพ์ (Print and Publishing Technology)
3. เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (Computer Technology)
4. เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคม (Telecommunication Technology)

บทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน เช่นคอมพิวเตอร์ ดาวเทียมเพื่อการสื่อสาร โครงข่ายโทรศัพท์ อุปกรณ์ ภาพ และ เสียง มีผลกระทบต่อสื่อแบบดั้งเดิม (Traditional Media) ซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เกิดสิ่งที่เรียกว่าการปฏิวัติแห่งระบบตัวเลข ข่าวสารไม่ว่าจะอยู่ในรูปลักษณะใดเช่นข้อความเสียงภาพเคลื่อนไหวรูปภาพหรืองานกราฟิกสามารถปรับเปลี่ยนให้เป็นภาษาอีกชนิดหนึ่งเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งหมด คือสามารถอ่านและส่งผ่านได้อย่างรวดเร็วด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และสามารถใช้งานในลักษณะตามความต้องการของผู้ใช้งานได้

ดังนั้นโลกาภิวัตน์ซึ่งเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมที่ใช้ความรู้และข่าวสารเป็นสินค้ามากขึ้น ปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือ ทุน ทรัพยากรมนุษย์หรือแรงงานโดยใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรธรรมชาติเพื่อวัตถุประสงค์ในการผลิตสินค้าและบริการ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนับเป็นจักรกลขับเคลื่อนที่สำคัญ ทำให้การบันทึกการแพร่กระจายความรู้ยิ่งขึ้นและมีราคาถูกลงมาก การนี้แม้ในการท่องเที่ยวยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศก็มีบทบาทสำคัญต่อกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้นตามลำดับ มีการนำระบบสารสนเทศไปใช้อย่างกว้างขวางในการให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงชุมชนท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่รวมทั้งความรู้และการใช้ทรัพยากรเพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจเป็นผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการ หรือการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องต่างๆ

เทคโนโลยีท้องถิ่น

เทคโนโลยีท้องถิ่น (Indigenous technology) หรือเทคโนโลยีชาวบ้านหรือเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นโดยคนที่อาศัยในประเทศหรือท้องถิ่นใดๆ ในประเทศนั้นๆ โดยสร้างขึ้นนับเป็นส่วนประกอบในวัฒนธรรมความเป็นอยู่กลุ่มชนนั้นๆ ถือเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นหนึ่งๆ (EEA, 2008) เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยเป็นองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นของประเทศไทยซึ่งรวมถึงงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในทุกภาคของประเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทประเภทแรกคือภูมิปัญญาประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคล เช่น การผลิตอาหารและเครื่องดื่ม การผลิตผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ ผลิตภัณฑ์จากไม้ หิน โลหะ แก้ว เซรามิก ดินเผา และเครื่องหนัง เป็นต้น

ส่วนภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่งคือภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น เรื่องเล่าพื้นบ้าน กวีนิพนธ์พื้นบ้าน ปริศนา พื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน การฟ้อนรำพื้นบ้าน ละครพื้นบ้าน จิตรกรรมพื้นบ้าน ประติมากรรมพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน และสิ่งทอพื้นบ้าน เป็นต้น (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม, 2009)

ภูมิปัญญาของกลุ่มชนต่าง ๆ นั้นอาจสืบทอดโดยกระบวนการต่าง ๆ

1. การแสวงหาหรือการค้นพบโดยกระบวนการค้นคว้าวิจัย (Research Discovery)
2. การประดิษฐ์คิดค้นและการทดลอง (Inventory)
3. การสร้างสมพัฒนาการ (Accumulations)
4. การถ่ายทอดหรือสืบทอดทางการศึกษา (Education – Imitation)
5. การแพร่สำน (Diffusion)

ความสำคัญของเทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้จริงและเทคโนโลยีพื้นบ้านในประเทศไทยถูกใช้อยู่โดยคนจำนวนมาก การเข้าถึงได้ง่าย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2537; วีระพงษ์ แสงชูโต, 2544) เกิดผลดีและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ช่วยให้สมาชิกในชุมชนหมู่บ้านดำรงชีวิตร่วมกันอยู่อย่างสงบสุข ช่วยสร้างสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อมเป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการพัฒนาชนบท ตลอดจนมีการใช้งานที่เรียบง่าย ใช้พลังงานและทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น ทำให้เกิดการประหยัดและความคุ้มค่าในการลงทุนปรับปรุงให้เหมาะสมต่อการใช้งานได้ตลอดเวลา

นอกจากนี้ ภูมิปัญญายังถือเป็นสินทรัพย์ของประชาชนและชุมชนที่มีการสั่งสมทุนทางปัญญา ความรู้ วัฒนธรรม ทักษะฝีมือธรรมชาติของชุมชน ความสงบ วิถีชีวิต วัสดุตามธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้เป็น พื้นฐานหรือทุนทางสังคมของชุมชนนั้นๆ

ประเภทของเทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาเกิดจากการสะสมการเรียนรู้จากอดีตจากคนรุ่นหนึ่งสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไปมาเป็น ระยะเวลาาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันในทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นสาขาวิชาๆ อย่างในปัจจุบัน ฉะนั้นวิชา เกี่ยวกับเศรษฐกิจอาชีพ ความเป็นอยู่เกี่ยวกับการใช้จ่าย การศึกษา วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่จะ ผสมเชื่อมโยงกันอย่างกลมกลืน

การแบ่งประเภทของเทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถแบ่งได้หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้แบ่ง ซึ่งเทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศไทยมีหลายลักษณะ (วิจิต นันทสุวรรณ, 2528; ชลทิศย์ เอี่ยมสำอางค์และวิศนี สิตตระกูล, 2533) และวีระพงษ์ แสงชูโต .2544) มีการแยกประเภทไว้ดังนี้

1. เทคโนโลยีพื้นบ้านประเภทพลังงาน ได้แก่เทคโนโลยีที่มีการใช้ประโยชน์จากพลังงานตาม ธรรมชาติเช่น แสงอาทิตย์ กระแสลม ความร้อน ชีวมวล เป็นต้น
2. เทคโนโลยีพื้นบ้านประเภทวัสดุเหลือใช้ ได้แก่การนำวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่นมาคิด ประดิษฐ์ เพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
3. เทคโนโลยีพื้นบ้านประเภททรัพยากรท้องถิ่น เป็นการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบ ในการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกใช้ในชีวิตประจำวันและลดต้นทุนการผลิต

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยโดยสรุปแบ่งได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ ที่ทำให้เกิดภาวะสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติ
2. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน มีแบบแผนของสังคมและระบบความสัมพันธ์ เพื่อให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
3. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่นภูมิปัญญาจากการทำมาหากินในด้านต่างๆ ภูมิ ปัญญาด้านการรักษาโรค เป็นต้น

นอกจากนี้ สาขาของภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจมีการกำหนดประเภทของภูมิปัญญาโดยใช้ วัตถุประสงค์ของการนำมาใช้ประโยชน์และตรงกับสาขา ซึ่งมีการแบ่งประเภทภูมิปัญญาไว้ ทั้งหมด 10 สาขา(อบเชย แก้วสุข, 2543) ดังนี้

1. เกษตรกรรม ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยีโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรผสมผสาน การแก้ปัญหาเกษตรด้านการตลาด

2. อุตสาหกรรมและหัตถกรรม การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปผลผลิตและวิธีการแก้ไขปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรมอันเป็นขบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. การแพทย์แผนไทยความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนโดยการเน้นให้ชุมชนสามารถที่จะพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

4. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความสามารถในการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรและการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

5. กองทุนธุรกิจชุมชน ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริหารกองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและ โภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

6. ศาสตร์การความสามารถในการจัดการสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนในหมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมโดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชนและการจัดระบบสวัสดิการชุมชน

7. ศิลปกรรม ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะเช่น จิตรกรรมประติมากรรมวรรณกรรม ทัศนศิลป์ การละเล่นพื้นบ้านและนันทนาการ เป็นต้น

8. การจัดการความสามารถในการบริหารจัดการทางด้านต่าง ๆ ของชุมชนตลอดจนทั้งทางด้านสังคมอื่น ๆ ในสังคมไทย

9. ภาษาและวัฒนธรรมความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับทางด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดจนวรรณกรรมทุกประเภท พื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ

10. ศาสนาประเพณี ความสามารถในการประยุกต์และปรับหลักธรรม คำสอนทางศาสนา

ดังนั้นประเภทของเทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีอยู่หลายลักษณะ สิ่งสำคัญคือการจะอนุรักษ์เทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนไว้เพื่อเป็นพื้นฐานหรือทุนทางสังคมของชุมชนนั้นๆ สมควรจัดการอย่างไรให้สามารถใช้ประโยชน์สืบต่อไปได้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมมือดำเนินงาน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังต่อไปนี้ คือการมีส่วนร่วมหมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการริเริ่ม การตัดสินใจ การปฏิบัติงานและรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชนเอง โดยมนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น พร้อมทั้งจะอุทิศเพื่อกิจกรรมชุมชนขณะเดียวกันมนุษย์สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้นำอย่างถูกต้อง (คมสัน วาฤทธิ, 2545)

การมีส่วนร่วมหมายถึงการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการ ควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคมในการพัฒนาและมีส่วนร่วมในการติดตามผลการพัฒนา (ทวีทอง พงษ์วิวัฒน์, 2527)

การมีส่วนร่วมจึงจัดเป็นแนวทางใหม่ของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเพื่อให้การพัฒนาตรงความต้องการของประชาชนและให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ

ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนกระทำได้ 4 ลักษณะ (สุรศักดิ์ วรรณบุญญา, 2547) คือ

1. เป็นผู้มืบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าอะไรคือความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน
2. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน
3. เป็นผู้มืบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สมบูรณ์ขึ้น
4. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและเกิดแรงจูงใจสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจการ
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมาคมการมีส่วนร่วมระหว่างประเทศ (International Association for Public Participation) ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2550) ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่นเอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การปิดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริง ความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่นการรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. ความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นส่วนหนึ่งกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้อำนาจประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่นการลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

โดยสรุปการมีส่วนร่วมหมายถึงการที่กลุ่มคน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชนได้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือในกระบวนการกิจกรรมต่างๆ ทั้งรูปแบบเสียสละแรงงาน การบริจาคเงิน วัสดุ สิ่งของ การติดตามผลงาน บำรุงรักษา ในทุกขั้นตอนของการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดความคิดเห็น

การมีส่วนร่วมของผู้คนมักสัมพันธ์กับความคิดเห็นของคนซึ่งความคิดเห็นมีหลายระดับ อาทิ อย่างผิวเผินและอย่างลึกซึ้ง ความคิดเห็นที่เป็นทัศนคติซึ่งเป็นความคิดเห็นที่ลึกซึ้งติดทนมาเป็นเวลานาน มักมีอยู่ในทุกคน โดยที่ความคิดเห็นเป็นความรู้สึกรวมของมนุษย์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง สถานการณ์และทัศนคติของบุคคล ซึ่งความคิดเห็นอาจเป็นไปในทางเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย (ปรีชา รตนานาถ, 2546) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคลมีมูลเหตุมาจากประสบการณ์ตรง เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล สภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวกับระบบค่านิยมของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมได้แก่ การอบรมของครอบครัว สถาบันและสื่อมวลชน

การสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษาความรู้สึกรวมของบุคคล กลุ่มคนที่มีความคิดเห็นต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายและการพัฒนาระบบงาน

ประเภทของความคิดเห็นมี 2 ประเภทคือความคิดเห็นเชิงบวกและความคิดเห็นเชิงลบ โดยสามารถจัดระดับสเกลเป็นช่วงๆ การวัดความคิดเห็นสามารถทำได้โดยสร้างแบบวัดซึ่งมีหลายวิธี แต่ที่นิยมใช้ทั่วไปคือวิธีวัดแบบลิเคอร์ท (Likert Method) และวิธีวัดของออสกู๊ด (Osgood's Method)

มาตรวัดของลิเคอร์ท (Likert scale) มีข้อตกลงเบื้องต้นว่าลักษณะการกระจายของเจตคติมีการแจกแจงเป็นปกติ จากข้อตกลงนี้ลิเคอร์ทใช้เป็นหลักหาคะแนนของคำตอบของแบบวัดโดยนำไปทดสอบกับกลุ่มที่ต้องการวัด (บุญธรรม กิจปรีดาภิสุทธ์, 2549) ที่อาจจัดระดับความคิดเห็นเป็นช่วงๆ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงทัศนคติในทางเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยโดยใช้มาตรวัดเป็นช่วงความเห็น

วิธีการวัดแบบลิเคอร์ทเป็นวิธีสร้างมาตรวัดทัศนคติที่นิยมแพร่หลาย เพราะเป็นการสร้างที่ไม่ยุ่งยากมากนัก ประหยัดเวลา ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงทัศนคติทางชอบ/เห็นด้วยหรือไม่ชอบ/ไม่เห็นด้วยโดยยึดอันดับความชอบหรือไม่ชอบ ในมาตร 3 ระดับคือมากที่สุด ปานกลางและน้อยที่สุด หรือมาตร 5 ระดับ ที่ให้คะแนนเป็น 5, 4, 3, 2, 1 หรือ +2 +1 0 -1 -2 เป็นต้น (ปรีชา รตนานาถ, 2546)

สิ่งแวดล้อมศึกษา

สิ่งแวดล้อมศึกษาหมายถึงกระบวนการให้ความรู้อย่างมีระบบแบบแผน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีการศึกษานำความรู้ทางสิ่งแวดล้อมไปสู่บุคคลทุกระดับเพื่อให้คงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2543)

ปรัชญาของสิ่งแวดล้อมศึกษา

ปรัชญาของสิ่งแวดล้อมศึกษาใช้หลักการสิ่งแวดล้อมศึกษาซึ่งประกอบด้วยแนวคิด 3 ประการคือ

1. การให้ความรู้ทางสิ่งแวดล้อมศึกษาต้องเป็นการศึกษาให้ที่เป็นระยะเวลายาวนานและต่อเนื่องชั่วชีวิต

2. สิ่งแวดล้อมศึกษาต้องเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ได้คือคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้จากสิ่งเหล่านี้

1) ความรู้ (Knowledge) เป็นความรู้ที่กลุ่มลูกจันสามารถสร้างแนวคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบและผสมผสาน

2) ทักษะ (Attitudes) เป็นแนวคิดที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สาธารณะจากตนเองทั้งต่อหน้าและลับหลังกลุ่มบุคคล

3) จิตสำนึก (Awareness) หรือเรียกว่ามีความตระหนักที่ลึกซึ้งอยู่ภายใต้จิตสำนึกตลอดเวลา ครั้นใดที่เกิดปัญหาหรือพบเห็นเรื่องที่มีความรู้จะดึงจิตสำนึกให้เห็นภาพได้ชัดเจนจนถึงสาเหตุแห่งปัญหาที่แท้จริง

4) การรู้สึกตอบโต้ (Sensitivity) ที่อ่อนไหวและถูกต้องหมายถึงว่าเราใดที่มีสิ่งเร้าต้องให้กระทำ จะมีเขาวัวปัญญาเลือกกระทำได้ถูกต้อง

5) ทักษะ (Skills) มีความรู้อย่างลึกซึ้งจนสามารถจำแนกได้อย่างถูกต้องในทุกสภาวะของสิ่งนั้น อีกทั้งสามารถปฏิบัติด้วยความชำนาญ

3. วิธีการให้ความรู้ต้องเหมาะสมทั้งเนื้อหาขององค์ความรู้ การใช้เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมและผู้รับรู้เพื่อการสร้างความเข้าใจและปฏิบัติได้

การให้ความรู้ทางสิ่งแวดล้อมศึกษาต้องใช้กระบวนการของการศึกษาในการสอนให้มนุษย์ปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องโดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาปรับปรุงป้องกันและซ่อมแซมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีเหลืออยู่และที่เสื่อมโทรมให้มีศักยภาพให้พลยังยืนต่อมนุษย์และสามารถตัดสินใจทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง มีบทบาทที่สำคัญในการ

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น จังหวัด ภาค ประเทศ ภูมิภาค ทวีปประเทศและโลกได้อย่างถูกต้อง

แนวคิดกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา

กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเริ่มจากการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีเรื่องสิ่งแวดล้อม (เช่น การกำจัดขยะและการบำบัดน้ำเสีย) เผยแพร่สู่คนในสังคมอาชีพต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อคุณภาพชีวิตของสังคมที่ดี โดยมีวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นตัวกำหนดระดับความรู้ใช้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นตัวนำและมีกระบวนการสื่อสารผสมผสานกับวิธีการสอน ด้วยการปรับเปลี่ยนและหรือสร้างพฤติกรรมใหม่ (คือการยอมรับ) ซึ่งเป็นองค์ประกอบรวมของสมอง กายและจิต เป็นความรู้ 5 ระดับคือความรู้ เจตคติ ความตระหนัก การโต้ตอบและทักษะเป็นพื้นฐานกระตุ้นเร้าชี้แนะชี้้นำให้ความรู้และลำดับสุดท้ายคือการสร้างทักษะ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2543)

เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมชุมชน

ผลจากการเพิ่มของประชากรทำให้ชุมชนประสบปัญหาเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย ประกอบกับทัศนคติของผู้คนที่รักความสะดวกสบายจนกลายมาเป็นสิ่งสำคัญของวิถีชีวิต เรื่องการกำจัดขยะชุมชนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเป็นปัญหาของชุมชนส่วนใหญ่ การกำจัดขยะในปัจจุบันเป็นเพียงการชักชวนขยะให้ดีเพื่อไม่ให้มีใครเห็นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในการดำเนินงานของเทศบาลต่างๆ ในประเทศไทย (สุริ อันตระกูล , 2549) ซึ่งได้แก่ดังต่อไปนี้

1. การจัดการขยะอย่างไม่ถูกต้องในระหว่างการเก็บขน ขนถ่ายหรือการกำจัดขยะเป็นผลทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน
2. ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นทุกปี เกิดปัญหาแก่เทศบาลในด้านการบริหารและงบประมาณ
3. องค์ประกอบและลักษณะของขยะทำให้ยากต่อการจัดการอย่างถูกต้องและเป็นต้นเหตุ ทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

การจัดการขยะอย่างไม่ถูกวิธีที่เป็นปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลมักเป็นปัญหาด้านความคิดเห็นของประชาชนที่เชื่อว่าการจัดการขยะอย่างไม่ถูกต้อง ณ บ่อฝังกลบ ก่อให้เกิดมลภาวะการจัดการขยะที่ไม่ถูกต้อง ณ ที่ทิ้งขยะหรือบ่อฝังกลบ โดยอาจไม่ใช่ปัญหาที่มีความสำคัญในระดับต้นของเทศบาล แต่กลับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในความรู้สึกนึกคิดของประชาชน ส่งผลเสียอย่างสำคัญต่อเทศบาลที่เกิดขึ้นได้จากการจัดการขยะมูลฝอยไม่ถูกต้อง จนอาจถึงขั้นปิดบ่อฝังกลบอันเนื่องมาจากการประท้วงต่อต้านมลภาวะจากบ่อฝังกลบที่สำคัญคือมลภาวะทางอากาศเมื่อเกิดการลุกไหม้หรือมลภาวะปนเปื้อนไปสู่ น้ำใต้ดิน เกิดจากการรั่วซึมของบ่อฝังกลบขยะในระหว่างการเก็บและขนถ่ายขนขยะ หรือแม้แต่การบำบัด

ขยะหรือรีไซเคิลขยะอย่างไม่ถูกต้อง มลภาวะยังเป็นผลจากการจัดการขยะที่ไม่ถูกต้องของประชาชนโดยการทิ้งขยะในที่ต่าง ๆ หรือการนำไปเผาซึ่งผลกระทบอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตและก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพของประชาชน องค์ประกอบของขยะในปัจจุบันสามารถแบ่งตามองค์ประกอบหลักได้ 4 ส่วนคือขยะชีวภาพ วัสดุบรรจุภัณฑ์ (ซึ่งจำนวนมากเป็น ของขายได้) ขยะ ที่ไร้ประโยชน์ ขยะอันตราย และเป็นพิษจากครัวเรือนหรือร้านค้า

การพัฒนากลยุทธ์ที่เฉพาะเจาะจงในการแก้ปัญหาขยะ

การที่จะจัดการปัญหานี้จำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างละเอียดรอบคอบ พร้อมกับแนวนโยบายของรัฐ โดยจัดทำกลยุทธ์การจัดการขยะทั้งหมดเพื่อกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในระยะเริ่มต้นและการกำหนดทิศทางหลักในการดำเนินการ ซึ่งต้องเริ่มจากชุมชนจัดทำกลยุทธ์ที่กำหนดลำดับขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ การเลี้ยง การใช้ซ้ำ การรีไซเคิล การบำบัดและการกำจัดอย่างถูกต้อง

ดังนั้นต้องทำทุกเรื่องเพื่อให้มีขยะน้อยที่สุดที่จะนำไปกำจัด ณ บ่อฝังกลบเท่าที่จะทำได้ เมื่อมีขั้นตอนชัดเจนแล้วต้องกำหนดตัวบุคคลพร้อมทั้งเจาะจงกลุ่มผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยที่จะเป็นเป้าหมายได้อย่างไร ซึ่งต่อไปจะใช้เป็นพื้นฐานเฉพาะในการปฏิบัติงาน

ประเด็นสำคัญก็คือการแนะนำในระดับของผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยให้มีการคัดแยกขยะในส่วนที่สามารถนำไปรีไซเคิล บำบัดหรือนำไปใช้ซ้ำได้ การแยกขยะจะทำให้ได้ขยะ 2 ประเภท คือของขายได้ ซึ่งเป็นวัสดุที่มีมูลค่าและสามารถขายให้กับผู้ค้าของเก่า โดยทั่วไปในประเทศไทยจะเรียกว่าเป็น ขยะรีไซเคิล และขยะชีวภาพ เป็นวัสดุจากครัวเรือน (จำพวกเศษอาหาร ผัก ผลไม้) หรือ จากสวนในบ้าน (กิ่งไม้ ใบไม้ เศษหญ้า ดอกไม้) ซึ่งสามารถนำมาหมักและใช้ซ้ำในรูปของปุ๋ยหรือวัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน

การรณรงค์สร้างตระหนักรู้โดยมีพื้นฐานแนวความคิดด้านการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและการแยกแหล่งกำเนิดของขยะในส่วนที่สามารถนำมาใช้ได้ สามารถทำการปรับปรุงได้อีกมากโดยอาศัยหลักของความเข้าใจพื้นฐานบางประการในการที่จะสื่อสารกับประชาชนถึงสิ่งที่พวกเขาจะต้องทำในการจัดการขยะอย่างเหมาะสม

ดังนั้นเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมเป็นเทคโนโลยีที่ใช้ในการควบคุมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและปลอดภัยต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศต่างๆ เพื่อพัฒนาให้มีเทคโนโลยีการป้องกันและควบคุมมลพิษสำหรับนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหามลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและปกป้องสุขภาพอนามัยของประชาชนในประเทศ การใช้เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมไม่ว่าการจัดการขยะชุมชนหรือน้ำเสียจัดเป็นการลดมลพิษและเพิ่มศักยภาพการใช้ทรัพยากรหมุนเวียน

ซึ่งเป็นเรื่องที่ชุมชนสมควรดำเนินการทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมที่ดีเป็นศักยภาพอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยว

ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

สำนักงานเขตบางขุนเทียนเป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่มเขตสนามชัย ซึ่งถือเป็นเขตเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากเป็นเขตเดียวของกรุงเทพมหานครที่มีพื้นที่ติดกับอ่าวไทย (เป็นระยะทางประมาณ 4.7 กิโลเมตร) และยังคงมีป่าชายเลนเหลืออยู่ โดยมีที่ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของกรุงเทพมหานคร (สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2552) มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่การปกครอง ดังนี้

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตบางบอนและเขตจอมทอง มีทางรถไฟสายแม่กลอง (วงเวียนใหญ่-มหาชัย) คลองสนามชัย คลองวัดกก คลองบัว และคลองตาสุกเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตทุ่งครุและอำเภอพระสมุทรเจดีย์ (จังหวัดสมุทรปราการ) มีคลองบางมด คลองรางแม่ น้ำ คลองสวน คลองนาและคลองขุนราชพินิจใจเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศใต้ จรดอ่าวไทย

ทิศตะวันตก มีชุมชนวัดแสมดำ หมู่ที่ 3 ชุมชนหมู่บ้านเกาะโพธิ์ (แขวงแสมดำหมู่ที่ 10) ด้านถนนพระราม 2 และติดต่อดำบลพันท้ายนรสิงห์ ของอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร มีคลองบางเสาธง คลองสอง คลองสาม คลองแยกพะเนียง คลองตาแม่นัน และคลองแสมดำเหนือเป็นเส้นแบ่งเขต มีพื้นที่ 120.687 ตารางกิโลเมตร ประชากร 141,698 คน (พ.ศ. 2552) ความหนาแน่น 1,174 คนต่อตารางกิโลเมตร

ภาพที่ 6 แผนที่เขตบางขุนเทียน
ที่มา สรายุทธ คานและคณะ

ประวัติความเป็นมา

อำเภอบางขุนเทียน เป็นอำเภอที่เก่าแก่สันนิษฐานว่าก่อตั้งในปี พ.ศ. 2410 เดิมขึ้นอยู่กับจังหวัดธนบุรี ซึ่งต่อมาพื้นที่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอ (บริเวณริมคลองด่าน คลองดาวคะนอง และคลองบางขุนเทียน) มีความเจริญและมีชุมชนเพิ่มขึ้น ทางราชการจึงได้จัดตั้งเทศบาลนครธนบุรีขึ้นในปี พ.ศ. 2479 โดยให้ตำบลบางค้ออยู่ในท้องที่ด้วยและจัดตั้งสุขาภิบาลบางขุนเทียนขึ้นในพื้นที่บางส่วนของตำบลบางขุนเทียนและตำบลบางมดในปี พ.ศ. 2508

ภายหลังได้มีการรวมจังหวัดธนบุรีและจังหวัดพระนครเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรีและเปลี่ยนเป็นกรุงเทพมหานคร แบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตและแขวงแทนอำเภอและตำบล อำเภอบางขุนเทียนจึงได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นสำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีเขตการปกครอง 7 แขวง

ได้แก่ แขวงบางขุนเทียน แขวงบางค้อ แขวงจอมทอง แขวงบางมด แขวงท่าข้าม แขวงบางบอน และ แขวงแสมดำ ต่อมาในพื้นที่เขตมีประชากรหนาแน่นขึ้นมากเพื่อให้หน่วยงานต่างๆ สามารถดูแล ประชาชนได้อย่างทั่วถึง กรุงเทพมหานครจึงตั้งสำนักงานเขตบางขุนเทียน สาขา 1 คูแลพื้นที่ 4 แขวง ซึ่ง ได้แยกออกไปเป็นเขตจอมทองในปี พ.ศ. 2532 และเมื่อปี พ.ศ. 2540 ได้มีประกาศ กระทรวงมหาดไทย แยกแขวงบางบอนออกไปตั้งเป็นเขตบางบอน

การแบ่งเขตการปกครอง

สำนักงานเขตบางขุนเทียนแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 2 แขวง คือแขวงท่าข้ามและแขวง แสมดำ

สภาพปัญหาของพื้นที่ สภาพปัญหาของพื้นที่ชุมชนชายทะเลมีการกัดเซาะชายฝั่งของคลื่นที่ รุนแรง

ดังนั้นการส่งเสริมให้ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับเป็น แหล่งเรียนรู้ของเยาวชน นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปจะนำไปสู่การเข้าไปศึกษาเรียนรู้ยังพื้นที่ มี กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการเห็นคุณค่าป่าชายเลนของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนเกิดความ ตระหนักในการอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นแหล่งอนุบาลความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ ประกอบกับพื้นที่ ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดีแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานครจึง สมควรพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ 1. องค์ประกอบ ด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ 2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม 3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว และ 4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งถ้าแหล่ง ท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบดังกล่าวครบ ก็จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดข้อใดข้อ หนึ่งความสมบูรณ์จะลดน้อยลงไปจนอาจจำเป็นต้องมีการจัดการส่งเสริมหรือทำให้การท่องเที่ยวนั้นเป็น การท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540; สมใจ ไข่แก้ว, 2548)

ภูมิทัศน์และการบริหารจัดการพื้นที่นับเป็นสิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งของการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว กรณีของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ควรสร้างให้กลมกลืนกับธรรมชาติ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2547) ได้จัดทำคู่มือการจำแนกเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยใช้กรอบการจัดการหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตท่องเที่ยวและวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ซึ่งแบ่งเขตท่องเที่ยวออกเป็น 6 เขตคือ เขตธรรมชาติสัน โดย เขตธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช้ยานยนต์ เขตธรรมชาติกึ่งสันโดยใช้ยานยนต์ เขตธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือดัดแปลง เขตชนบทและเขตเมือง แต่ละเขตมีแนวทางการจัดการที่แตกต่างกันออกไป

นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้มอบหมายให้ศูนย์บริการวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่นศึกษาการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคายเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของการท่องเที่ยวในพื้นที่ เกณฑ์การประเมินประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจหมายถึงสิ่งที่สามารถนำมาเป็นจุดขายของแหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว การรวมกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยว ความประาบางของแหล่งท่องเที่ยวและผลกระทบต่อเศรษฐกิจและชุมชน แหล่งท่องเที่ยวที่มีค่าคะแนนร้อยละ 60 ขึ้นไปถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง ค่าคะแนนอยู่ระหว่างร้อยละ 40-59 มีศักยภาพปานกลาง ค่าคะแนนต่ำกว่า ร้อยละ 40 มีศักยภาพต่ำหรือควรเป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวเสริม

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้นใหม่จำเป็นต้องมีการจัดการในด้านต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีองค์ประกอบด้านพื้นที่เกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติ มีการจัดการที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมการให้ความรู้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งในประเด็นองค์ประกอบด้านพื้นที่นี้ยุทธพล สวัสดิ์ (2545) ทำการศึกษาการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว จังหวัดอุดรดิษฐ์เพื่อศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ พบว่าการจัดให้ภูสอยดาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้นนักท่องเที่ยวมีความต้องการในเรื่องเส้นทางศึกษาธรรมชาติต้องการให้มีป้ายแสดงผังทางเดิน มีเอกสารแผ่นพับภาษาไทยและภาษาอังกฤษบริการ ให้มีราบบันได ให้มีม้านั่ง ศาลาพักผ่อนชมวิว สะพานทางเดินทำให้มีราวจับในช่วงพื้นที่ตัดผ่านพื้นที่ชุ่มน้ำ ระบบกำจัดขยะให้มีถังขยะหลายใบ แยกขยะเปียกขยะแห้งให้กำจัดโดยฝังหรือเผาในสถานที่จำเพาะ รวมทั้งให้ออกกฎระเบียบแก่นักท่องเที่ยวให้นำขยะไปทิ้งยังที่กำหนด ระบบบำบัดน้ำเสียให้มีบ่อดินที่มีความจุรองรับน้ำเสียได้

หลายๆ วัน ใช้วิธีเดิมอากาศแล้วปล่อยให้อุณหภูมิในบ่อน้ำเสี่ย่อยของเสียจนหมดก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ ควรมีห้องสุขามากกว่า 1 แห่งและมีการแยกห้องสุขาจากห้องอาบน้ำ

ลักษณะป้ายสื่อความหมายต้องการให้มีป้ายบอกระเบียบข้อห้ามตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยว ป้ายบอกทิศทางการเดินเท้า ป้ายทุกชนิดควรมีคำอธิบายทั้งภาษาไทยและอังกฤษ ส่วนคู่มือการศึกษาธรรมชาติ ให้มีคู่มือชนิดพรรณไม้ นกชนิดต่างๆ พันธุ์สัตว์ป่า การดูรอยเท้าสัตว์และการศึกษาแมลง โปรแกรมการสื่อความหมายในวันหยุดช่วงเวลา 9.30 - 12.00 นาฬิกา ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่นำเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวควรจัดให้มีเอกสารแผ่นพับไว้บริการนักท่องเที่ยวที่พักแรมควรมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยไว้บริการ ให้มีพื้นที่กางเต็นมากกว่า 1 แห่ง ป้อมยามและด่านตรวจควรมีเจ้าหน้าที่ประจำ 24 ชั่วโมง

ปรีชา รตนารักษ์ (2546) ศึกษาความคิดเห็นของนักทัศนศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการสื่อความหมายธรรมชาติของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักทัศนศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการสื่อความหมายธรรมชาติ ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสุ่มตัวอย่างจากนักทัศนศึกษา จำนวน 394 ราย พบว่าระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยว ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมการสื่อความหมายธรรมชาติมีผลต่อความคิดเห็นของนักทัศนศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการสื่อความหมายธรรมชาติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมศรี ภัทรธรรม (2548) ซึ่งได้ศึกษาความพร้อมของสถานีวิจัยคอกปูยเพื่อการท่องเที่ยวเกษตร โดยสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรสถานีวิจัยคอกปูยและนักท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถาม 2 ชุด วิเคราะห์สถิติเพื่อหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิตและค่า t-test เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรสถานีวิจัยคอกปูยมีความเห็นว่าสถานีวิจัยคอกปูยมีความพร้อมด้วยค่าเฉลี่ย 3.78 คะแนน ส่วนนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่าสถานีวิจัยคอกปูยมีความพร้อมด้วยค่าเฉลี่ย 3.89 คะแนนจากเกณฑ์คะแนนความพร้อมมากที่สุดที่ระดับคะแนน 5.00 คะแนน ผลการพิสูจน์สมมติฐานเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนักท่องเที่ยวและบุคลากรมีความคิดเห็นว่าบริการที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1 ในบางประเด็น ผลการศึกษานับว่าเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาสถานีวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

Anomasiri (2004) ศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบันนิยมเอาสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information System ; GIS) มาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการพื้นที่ในธรรมชาติ การพัฒนาสารสนเทศ

ทางภูมิศาสตร์มาใช้นี้เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลของพื้นที่ การวิเคราะห์ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ การสร้างแผนที่ การใช้วิทยาการด้านคอมพิวเตอร์และดาวเทียม GIS สามารถสังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ จากคลังข้อมูลที่แตกต่างกัน นำมาจัดกระทำเสียใหม่เพื่อการวางแผนโดยใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจและการสร้างแบบจำลองนับเป็นเทคโนโลยีที่มีประโยชน์มากต่อการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ รวมทั้งเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ด้วย

นอกจากนี้ Anomasiri (2004) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องการศึกษารัฐธรรมนูญออกซึ่งเป็นแบบจำลองในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่าองค์ประกอบที่มาจากสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญออกที่สามารถนำมาผสมผสานในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ความสงบ ความเรียบง่าย ความกลมกลืน ความสมดุลและการกระทำอย่างมีศีลธรรม ผลดังกล่าวนี้สามารถนำไปเป็นแกนในการสร้างตัวชี้วัดและใช้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ต่อไป นอกจากนี้การแสดงผลในรูปแบบที่ ยังแสดงให้เห็นถึงการกระจายของพื้นที่ที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีกระจายอยู่เป็นจำนวนมาก การทดสอบสถิติโดยการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวพบว่า ระดับการพัฒนาหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน ชนเผ่าและการเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมของประชาชนในท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิระพงษ์ แสงชูโต (2544) ทำการวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านทางวิทยาศาสตร์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยพบว่าภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ไทยมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม แต่งานวิจัยที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านยังมีเป็นส่วนน้อยและมักเน้นไปทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ผลการศึกษาของวิระพงษ์ แสงชูโต เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านในทางวิทยาศาสตร์ในภาคเหนือตอนบนมีทั้งกลุ่มภูมิปัญญาหลัก (ภูมิปัญญาด้านปัจจัยสี่การดำรงชีวิต) ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค มีตัวอย่างเทคโนโลยีพื้นบ้านคือ แร้ว เบ็ด เก้ง แร้ววัว หับไก่ คราด มองดำข้าว ฝาย หลุก บ้านกาแล เครื่องหีบฝ้าย เครื่องปั่นด้ายและกึ่งทอผ้า

ส่วนกลุ่มภูมิปัญญาเสริมจะเป็นด้านการคมนาคม อาชีพและนันทนาการมีเกวียน เรือ เครื่องสาย เครื่องเป่า เครื่องตี รถม้า เครื่องจักสานและระหัดวิดน้ำเข้านาเป็นต้น

การวิเคราะห์ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีพื้นบ้านภาคเหนือตอนบนพบว่าส่วนใหญ่ใช้องค์ความรู้วิทยาศาสตร์ไม่ซับซ้อนเป็นเทคโนโลยีพื้นฐานจนถึงเทคโนโลยีระดับกลาง เทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่สามารถใช้ประโยชน์จริงในชุมชนท้องถิ่นทั่วไปใช้โดยผู้คนในแหล่งนั้นๆ เป็นเทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ง่าย ใช้ได้ผลดีเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ช่วยให้สมาชิกใน

ชุมชนหมู่บ้านดำรงชีวิตร่วมกันอยู่อย่างสงบสุข ช่วยสร้างสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน เป็นเทคโนโลยีที่มีการใช้งานได้ง่ายไม่ซับซ้อนอีกทั้งยังใช้พลังงาน และทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นทำให้เกิดการประหยัดและความคุ้มค่าในการลงทุน ปรับปรุงให้เหมาะสมต่อการใช้งานได้ตลอดเวลา นอกจากนี้เทคโนโลยีท้องถิ่นใดๆ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างจากที่อื่นอาจนำมาใช้ประโยชน์ได้มากกว่าความสามารถเฉพาะของตัวเทคโนโลยีนั้นๆ เช่นใช้เป็นตัวอย่าง สำหรับการเรียนรู้สำหรับชุมชนอื่น หรือแม้แต่นำมาประยุกต์เพื่อเป็นทรัพยากรสำหรับการท่องเที่ยวเป็นต้น

การศึกษาของประเสริฐศักดิ์ เอกพิศุทธิ์สุนทร ในปีพ.ศ.2542 ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี เรื่องการศึกษาอิทธิพลของคลื่นและกระแสน้ำต่อการเปลี่ยนแปลงชายฝั่งทะเลเขตบางขุนเทียน โดยมุ่งเน้นศึกษาสภาพปัญหาทางวิศวกรรมชายฝั่งทะเลบริเวณชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน ศึกษาสภาพการกัดเซาะและวิเคราะห์อิทธิพลของคลื่นและกระแสน้ำที่มีผลต่อการกัดเซาะชายฝั่งโดยใช้ข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ การเดินสำรวจพื้นที่สนามและแบบจำลองทางคณิตศาสตร์เข้าช่วย ผลการศึกษาสรุปได้ว่าปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียนมีการกัดเซาะชายฝั่งมากกว่า 3,320 เมตร อัตราการกัดเซาะในช่วง 21 ปีแรกเฉลี่ย 10 เมตรต่อปี แต่ในช่วง 4 ปีหลัง (พ.ศ.2531-2534) เพิ่มขึ้นเป็น 31.46 เมตรต่อปี จากข้อมูลลมที่พิจารณาพบว่าลมโดยเฉลี่ยจากทิศใต้และทิศตะวันตกเฉียงใต้มีขนาดเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้คลื่นน้ำลึกเฉลี่ยมีขนาดสูงขึ้นจาก 0.23 เมตรเป็น 0.36 เมตร คลื่นน้ำลึกเมื่อเดินทางเข้าสู่ชายฝั่งแตกตัวบริเวณชายฝั่ง เมื่อมีความสูงขนาด 0.5 เมตรขึ้นไปทุกทิศทุกทาง ทำให้เกิดการกัดเซาะที่ชายฝั่ง ปัญหาของพื้นที่ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของคลื่นและกระแสน้ำที่ส่งผลต่อชายฝั่งโดยตรง

ปัญหาดังกล่าวทำให้กรุงเทพมหานครดำรงจะแก้ปัญหาโดยใช้เทคโนโลยีไส้กรอกทราย (Sand Sausage) ไปช่วยลดแรงปะทะของคลื่นในทะเล แต่ได้รับการคัดค้านจากชาวบ้านและเครือข่ายอนุรักษ์ฝ่ายต่างๆ ที่เข้าไปในพื้นที่ให้เหตุผลในการคัดค้านว่าถุงไส้กรอกทรายจะไม่ทนทานอยู่ได้นานเพราะกระแสน้ำแรงจัด เมื่อถุงไส้กรอกแตกทรายจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเพราะทำให้น้ำขุ่น มีผลต่อระบบนิเวศและสัตว์น้ำบริเวณนั้น ชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งเคยจับสัตว์น้ำเป็นอาชีพจะไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้ ก่อปัญหาด้านเศรษฐกิจรายได้และสภาพสังคมแก่ชาวบ้านตามมา

โกสิทธิ์ นิรัตน์ (2547) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการกำแพงไม้ไผ่ เพื่อป้องกันการกัดกร่อนของดินชายฝั่งทะเลในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านสีลัง ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรบ้านสีลัง พบว่าผู้นำชุมชนให้การยอมรับเทคโนโลยีกำแพงไม้ไผ่และมีข้อเสนอแนะควรทำกำแพง

การกัดเซาะชายฝั่งที่แข็งแรง มีมาตรฐานเช่นมีกำแพงหินหรือคอนกรีต จัดทำการปลูกป่าชายเลนเพิ่มเติมควบคู่กันไป กำแพงไม้ไผ่ส่งผลต่อภูมิทัศน์ของทะเล ทำให้ความสวยงามลดน้อยลง

สุรศักดิ์ วรกบุญญา (2547) ศึกษาพื้นที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน ซึ่งเป็นพื้นที่แห่งเดียวของกรุงเทพมหานครที่มีอาณาเขตติดต่อชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยเป็นแนวยาวประมาณ 4.7 กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่เป็นป่าไม้โกงกางตลอดแนวความยาว ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็นนาุ้ง ทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป พื้นที่ชายฝั่งทะเลทั้ง 2,735 ไร่ ถูกสงวนไว้ให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อการปลูกสวนปารักษาสภาพแวดล้อมและเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 พบว่ามีการกัดเซาะชายฝั่งอย่างรุนแรงตลอดแนวชายฝั่ง มีการสูญเสียพื้นที่ชายทะเลไปกว่า 1,000 ไร่ การป้องกันพื้นที่ชายฝั่งที่เหลืออยู่และการฟื้นฟูการกัดเซาะชายฝั่งมีความสำคัญต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อมิให้สูญเสียชายฝั่งที่เป็นที่สาธารณะอีกต่อไป

สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (Office of Tourism Development) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548) ได้พัฒนาเกณฑ์มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกำหนด ตัวชี้วัดและคู่มือการประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แยกมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและตัวชี้วัดไว้เป็น 2 กรณีคือการประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวมาก่อนและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

งานวิจัยต่างประเทศ

Buhalis (1988) ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีการสื่อสารว่ามีหน้าที่ในการจัดการท่องเที่ยวทั้งด้านกลยุทธ์ การรับมือและการทำงานอย่างบังเกิดผล สารสนเทศทำให้เกิดช่องทางโอกาส ความสามารถในการแข่งขันและนวัตกรรมในการจัดการ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์และผู้จัดงานนวัตกรรมใหม่ๆ ในการท่องเที่ยวเท่านั้นที่สามารถอยู่รอดแข่งขันได้ในสหัสวรรษใหม่นี้ การดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อให้อยู่รอดจำเป็นต้องมีปรับกระบวนการในธุรกิจใหม่ทั้งด้านวิสัยทัศน์ องค์กร การฝึกอบรมสำหรับบุคลากร เพื่อให้สามารถทำงานผ่านระบบสารสนเทศและการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งจำเป็นที่ละเลยมิได้

Buhalis และ Licata (2002) มีความเห็นว่าบทบาทการกระจายท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมโดยผ่านตัวแทนการท่องเที่ยวต้องเปลี่ยนไป ปัจจุบันข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งหลายสนับสนุนด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะเป็นการสำรองที่พัก การเดินทาง การจัดการของตัวแทนการท่องเที่ยวหรืออื่นๆ สารสนเทศมีความก้าวหน้าไปมาก ระบบอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดช่องทางใหม่ ๆ (e Me diaries) ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานีข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ (e Platforms & Internet) ปฏิสัมพันธ์ของทีวีระบบตัวเลข (Interactive

digital television) และเครื่องมือสื่อสารเคลื่อนที่ (Mobile devices) จัดเป็นเครื่องมือยุคใหม่ซึ่งเรียกว่า New e Me diaries ในการนี้รวมทั้งการประสานกับองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในระบบสนับสนุนเช่น สายการบิน โรงแรม เป็นต้น การขายตรงผ่านระบบอินเทอร์เน็ตหรือเรียกว่าระบบ m Commerce ซึ่งต่อไประบบ m Commerce จะเพิ่มบทบาทมากขึ้น e Me diaries จะทำให้กระบวนการทำธุรกิจต้องปรับโครงสร้างกันใหม่ และ e Me diaries จะเข้ามาในโมเดลการทำธุรกิจ

Christie และ Mason (2003) มีความเห็นว่าการจัดการท่องเที่ยวเน้นการสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยวมีลักษณะจัดเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อความหมาย ดังนั้นมีลักษณะคือผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งชาวบ้านหรือเยาวชนในท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่เป็นมีลักษณะในชุมชนได้ เพียงแต่มีการปรับบทบาทบ้างจากผู้ตอบคำถามนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวไปเป็นผู้ริเริ่มในการให้ข้อมูลอธิบายให้นักท่องเที่ยวรับรู้ข้อมูลของชุมชนด้วยตนเอง

Cardoso (2004) ศึกษาแนวโน้มใหม่ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งมีการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โดยประยุกต์องค์ประกอบของการท่องเที่ยวในรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยว พบว่ามีการเติบโตอย่างรวดเร็ว นักท่องเที่ยว ตัวแทนจัดการท่องเที่ยว ต่างพยายามค้นหาเทคโนโลยีมาเสนอให้บริการแก่ลูกค้า พลวัตของสำหรับการท่องเที่ยวนี้ใช้ได้ทั้งการจองสถานที่ท่องเที่ยว การเดินทาง การจองที่พัก การสร้างแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและให้ข้อมูลในเรื่องการประกันภัยสำหรับการท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่าน Web services และกระบวนการ Semantic Web ในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องของแหล่งท่องเที่ยว

Poon (2006) มีข้อคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวใช้เทคโนโลยีเป็นอย่างมากโดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสารและระบบคอมพิวเตอร์ เช่นตัวแทนการท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการจองที่พัก การขายท่องเที่ยว ส่วนโรงแรมมีการใช้สารสนเทศในการบริหารจัดการตั้งแต่ส่วนหน้าที่ให้บริการลูกค้า บริหารจัดการในโรงแรมจนกระทั่งทำการตลาดเพื่อให้ลูกค้าเข้าถึงได้ เทคโนโลยีทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต จัดการคุณภาพบริการได้ดีและเป็นเครื่องมือกระจายข่าวสารข้อมูลไปยังตลาด ทำให้ทุกสิ่งเกิดขึ้นได้ เทคโนโลยีจึงมีความสำคัญเสมือนเป็นเครื่องมือเปลี่ยนกฎเกณฑ์การแข่งขันในทุกอุตสาหกรรมซึ่งรวมทั้งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

Cardoso (2006) ได้พัฒนาชุดการท่องเที่ยวที่เป็นพลวัตโดยใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สร้างเป็นชุดสำหรับการท่องเที่ยวสำหรับลูกค้าแต่ละกลุ่ม โดยพัฒนา Platform ที่ใช้ Semantic Technologies อันประกอบด้วยฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสถานที่แหล่งท่องเที่ยว ความเป็นมาของ e Tourism และ Semantic Web

Holzapfel (2003) ที่ได้พัฒนาแบบจำลองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่คาบสมุทรโคโรแมนเดล ในออสเตรีย ประเทศนิวซีแลนด์ซึ่งพบว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถปฏิบัติตาม ทฤษฎีและจำลองรูปแบบให้เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ได้ ในลักษณะที่เป็นการประยุกต์งานวิจัยเชิงคุณภาพ สาขาวิทยาศาสตร์สังคม การบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดขึ้น โดยออกแบบกรอบคิด การวิจัยแล้วเลือกพื้นที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อทดสอบสมมติฐานของแบบจำลอง ผลวิจัยของ Holzapfel (2003) ยืนยันได้ว่าการใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวปฏิบัติเพื่อดำเนินงานในพื้นที่ทำให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนได้ โดยงานวิจัยนี้สร้างความรู้ใหม่ด้วยการใช้ทฤษฎีและการออกแบบโมเดลสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการศึกษาของ Holzapfel มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการคือประการแรก สำรวจสภาพธรรมชาติของพื้นที่แล้ว พิจารณาแบบองค์รวมอย่างเป็นระบบ (Holistic and systematic research perspective) ประการที่สองตรวจสอบวิธีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยทดลองนำแบบจำลองไปปฏิบัติในลักษณะวิจัยตรวจสอบผล (Research approach) ปรับกลยุทธ์ไปตามสภาพการณ์ และทฤษฎี ทำการแปรผลไปตามสภาพแวดล้อมที่เผชิญหรือสิ่งที่ค้นพบจากผลวิจัย พบว่าแม่แบบของการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบที่เหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับบริบทของมุมมองของชุมชนในพื้นที่และภูมิภาคเป็นสำคัญ

ในกรณีใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชนนั้นการศึกษาของ Himberg (2006) ซึ่งทำการศึกษาชุมชนเพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนใน Taita Hills ประเทศเคนยา Himberg ทำการเก็บ ข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม 2004 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2005 การเก็บข้อมูลใช้ทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมกับ ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของพื้นที่ ศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตและใช้ PRA techniques สามารถวางแผนการจัดการชุมชนที่อยู่รอบ Taita Hills จนจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้สำเร็จ

การบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศนี้ภาครัฐ สมควรมีนโยบายการลงทุนเพื่อการอนุรักษ์ฯ ซึ่งแนวคิด Model of Investments in Biodiversity Conservation โดยการศึกษาของ Ferraro & Kiss (2002) และ Heher (2003) ได้ศึกษาและให้ความเห็นไว้ว่าการลงทุนเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นการลงทุนที่กระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และในขณะเดียวกันก็เป็นการปกป้องรักษาระบบนิเวศไว้ด้วยซึ่งในที่สุดแล้วผลลัพธ์ที่สำคัญคือการ พัฒนาประเทศนั่นเอง ในประเด็นนี้อาจเกี่ยวข้องกับภาครัฐค่อนข้างมากแต่ขณะเดียวกันหุ้นส่วน การท่องเที่ยวก็กระทำได้เช่นกัน โดยให้การสนับสนุนการลงทุนผลิตผลิตภัณฑ์ในชุมชน (Domestic products) ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ การให้การสนับสนุน (Subsidizes)

เพื่อลดผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรและที่ดิน เช่นส่งเสริมทำเกษตรอย่างยั่งยืนในขณะเดียวกันก็ทำให้ชุมชนมีรายได้เกิดขึ้นด้วยหรือการลงทุนเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดความสนุกสนานของความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนเพิ่มขึ้น

Drumm และ Moore (2005) ศึกษาการพัฒนาหมู่บ้านเกาะกาลาปากอสเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของรัฐบาลประเทศอีควาดอร์ ซึ่งพบว่าเมื่อชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมทำให้เกิดมีความยั่งยืนด้านรายได้ทางเศรษฐกิจตามมา โดยชุมชนมีรายได้มาจากโอกาสการจ้างงาน การเก็บค่าธรรมเนียมท่องเที่ยว ค่าที่พัก ค่าบริการมัคคุเทศก์ การขายอาหารและสินค้าหัตถกรรมของท้องถิ่นเป็นต้น

การศึกษาข้อมูลสถิติการเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวประเภทเชิงนิเวศของ Cosgrove, Prella และ Weinstein (2005) พบว่านักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่นิยมธรรมชาติเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7 และเพิ่มขึ้นในแต่ละปีในอัตราร้อยละ 10-30 ในรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากรของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 35-54 ปี ร้อยละ 82 เป็นผู้มีการศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งใช้จ่ายเงินประมาณ 1200 ดอลลาร์สหรัฐ

Drumm และ Moore (2005) พบว่าในช่วงทศวรรษ 1990 เป็นต้นมาชุมชนท้องถิ่นต่างมีการปรับการท่องเที่ยวไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผนวกเข้ากับกลยุทธ์การพัฒนา (Wesche, 1996) ซึ่งใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาทั้งในเรื่องการติดตามเฝ้าระวังผลกระทบจากการท่องเที่ยว การมีงานทำของคนในชุมชนทั้งที่ทำงานเต็มเวลาและนอกเวลา การให้บริการของผู้ประกอบการในเรื่องต่างๆ เช่น อาหาร มัคคุเทศก์ การขนส่งและที่พัก ตลอดจนรูปแบบของความร่วมมือกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนสามารถดำเนินการในส่วนที่นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมอยู่ในชุมชน ส่วนภาคเอกชนอาจเป็นหุ้นส่วนในเรื่องการตลาด การขนส่งหรือมัคคุเทศก์ที่บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ข้อมูลการศึกษาของ The World Travel & Tourism Council (WTTC) ในปีพ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) ร่วมกับสถาบันเศรษฐกิจออกฟอร์ด ที่ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของการเดินทางและท่องเที่ยวใน 181 ประเทศทั่วโลก โดยพิจารณาการใช้จ่ายของครัวเรือน ภาคธุรกิจ ภาครัฐ การเดินทางท่องเที่ยวและการใช้จ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวแบบข้ามคืน โดยใช้ข้อมูลของปี ค.ศ. 2009 พบว่าแม้กิจกรรมการท่องเที่ยวและการลงทุนจะลดลงบ้างตามสภาวะทางเศรษฐกิจโลกแต่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังคงมีความสำคัญ มีการจ้างงานในอุตสาหกรรมทั่วโลกมากกว่า 235 ล้านคน สร้างรายได้ถึงร้อยละ 9.4 ของ GDP โลก (9.4% of global GDP) ใกล้เคียงกับข้อมูลของ The International Ecotourism Society (TIES) ซึ่งระบุว่ามีการจ้างงานทั่วโลกกว่า 230 ล้านตำแหน่งและสร้างรายได้ถึงร้อยละ 10 ของ GDP โลก (TIES, 2010)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนชายทะเล เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีวิจัยประยุกต์และปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กำหนดกรอบแนวทางการวิจัยเพื่อศึกษาโอกาสในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน โดยมีวิธีการศึกษาดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน แขวงท่าข้าม สำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครในหมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10 จำนวน 1,175 ครัวเรือน (สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2552) รวม 6 ชุมชน คือชุมชนหลวงพ่อเต่า ชุมชนแสนตอ ชุมชนศรีภูมิ ชุมชนเสาธง ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนและชุมชนคลองพิทยาลงกรณ์ สุ่มจำนวนของประชากรได้เท่ากับ 298 ตัวอย่าง

กลุ่มที่ 2 นักเรียน เยาวชนในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครและนิสิต จำนวน 52 ตัวอย่าง

กลุ่มที่ 3 นักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวน 156 ตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีของ Yamane (1973) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 0.5 โดยสุ่มขนาดตัวอย่างประชากรจากครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10 แบบชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) ซึ่งใช้การกระจายตามสัดส่วน (Veal, 2006; พิชิตฤทธิ์เจริญ, 2543; ยุทธ ไกยวรรณ, 2550) โดยกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการ
 e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่กำหนดให้เท่ากับ 0.5
 N = จำนวนประชากร (ใช้จำนวนครัวเรือนทั้งหมดของหมู่ที่ 9 และหมู่ที่

10)

ซึ่ง $N = 1,175$ ครัวเรือน (สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2552)
 เมื่อแทนค่าในสูตร

$$N = \frac{1,175}{1 + (1,175 \times 0.0025)}$$

$$n = 298.4127 \text{ หรือต้องสุ่มตัวอย่างจำนวน 298 ครัวเรือน}$$

จากนั้นจึงทำการสุ่มขนาดประชากรตัวอย่างจากหมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10 แบบสัดส่วนจากสูตร

$$n_i = n (N_i/N)$$

กำหนดให้

$$\begin{aligned}
 n_i &= \text{จำนวนครัวเรือนตัวอย่างของหมู่บ้าน } i \\
 n &= \text{จำนวนครัวเรือนที่ต้องการทั้งหมดคือ 298 ครัวเรือน} \\
 N_i &= \text{จำนวนครัวเรือนของหมู่บ้าน } i \\
 N &= \text{จำนวนครัวเรือนทั้งหมดคือ 1,175 ครัวเรือน} \\
 i &= \text{หมู่บ้านที่ } 1, 2, \dots, i
 \end{aligned}$$

ครัวเรือนหมู่ที่ 9 มีจำนวน 574 ครัวเรือนและ ครัวเรือนหมู่ที่ 10 มีจำนวน 603 ครัวเรือน (สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2552) เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$\begin{aligned} \text{กลุ่มตัวอย่างของหมู่ที่ 9} &= \frac{298 \times 574}{1,175} \\ &= 145.5761 \quad \text{หรือใช้กลุ่มตัวอย่าง 145 ครั้วเรือน} \\ \text{กลุ่มตัวอย่างของหมู่ที่ 10} &= \frac{298 \times 603}{1,175} \\ &= 152.9310 \quad \text{หรือ ใช้กลุ่มตัวอย่าง 153 ครั้วเรือน} \end{aligned}$$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามซึ่งมี 3 ชุด ดังนี้คือ

แบบสอบถามชุดที่ 1 ใช้เก็บข้อมูลชุมชนจากครัวเรือนที่เป็นประชากรจำนวน 298 ครัวเรือน ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ของแบบสอบถามเพื่อศึกษาคุณลักษณะของประชากร สภาพปัญหาและบริบทชุมชน

ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยโอกาสของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมและการยอมรับของชุมชนที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 4 เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชน

ส่วนที่ 5 เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิดการเพื่อสอบถามปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แบบสอบถามชุดที่ 2 ใช้เก็บข้อมูลประเมินประสิทธิผลของการฝึกอบรมเยาวชน

ในการฝึกอบรมมีจำนวนผู้เข้าอบรมจำนวน 60 ราย ผู้วิจัยสุ่มขนาดตัวอย่างโดยวิธี Krejcie & Morgan's (1970; Bartlett, II et al. 2001) ได้ขนาดประชากรตัวอย่างเท่ากับ 52 ตัวอย่าง

ลักษณะแบบสอบถามชุดที่ 2 ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความรู้เนื้อหาที่ใช้ฝึกอบรม

ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบไดโคโทมัส (Dichotomous questionnaires) เพื่อสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ฝึกอบรมว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหรือไม่ ซึ่งกรณีผู้เข้าอบรมตอบว่ามีความรู้ กำหนดให้คะแนนข้อละ 1 คะแนน กรณีตอบว่าไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจ กำหนดให้คะแนนข้อละ 0 คะแนน

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลความรู้เทคโนโลยีท้องถิ่นชุมชนของผู้เข้าอบรม ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบลิเคอร์ท 5 ระดับ โดยกำหนดดังนี้คือระดับมากที่สุด (5 คะแนน) มาก (4คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) และไม่รู้หรือไม่เข้าใจ (1 คะแนน)

แบบสอบถามชุดที่ 3 เป็นแบบประเมินเพื่อใช้เก็บข้อมูลที่นักท่องเที่ยวนำไปประเมินการปฏิบัติงานของชุมมัคเทศก์

ลักษณะแบบสอบถามชุดที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตรวัดระดับ 5 ระดับเพื่อประเมินระดับความพึงพอใจการปฏิบัติงานของชุมมัคเทศก์ ซึ่งข้อคำถามประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความสามารถของชุมมัคเทศก์ชุมชนที่ผู้วิจัยทำการฝึกอบรม โดยแบบสอบถามทั้ง 3 ชุดมีรายละเอียดดังภาคผนวกที่ 1

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกรรมการผู้ควบคุมชุมชนนิพนธ์ตรวจสอบก่อนว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นครอบคลุมประเด็นการวิจัย แล้วจึงนำไปนำไปทดสอบ (Try out) กับกลุ่มประชากรในพื้นที่ใกล้เคียงก่อนเพื่อหาความเชื่อมั่น จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรง และความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content validity) ของข้อคำถามในแต่ละส่วนที่ทำการศึกษาโดยแบบสอบถามที่ผ่านเกณฑ์จึงจะนำไปใช้เก็บข้อมูล

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาคุณภาพของแบบสอบถามกระทำโดยตรวจสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำไปทดสอบกับประชากรในพื้นที่ใกล้เคียงในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2552 กับครัวเรือน 30 ตัวอย่างแล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง แบบสอบถามที่มีสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (α) เกิน 0.85 ขึ้นไปจึงนำไปใช้เก็บข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามชุดที่ 1 ที่ใช้เก็บข้อมูลชุมชนโดยวิธี Cronbach's Alpha Coefficient ข้อคำถามส่วนที่ 2-4 มีผลค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นดังนี้คือ

ส่วนที่ 2 เรื่องปัจจัยโอกาสสนับสนุนการจัดการพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นที่ค่า $\alpha = 0.941$

ส่วนที่ 3 เรื่องปัจจัยการมีส่วนร่วมและการยอมรับการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นที่ค่า $\alpha = 0.933$

ส่วนที่ 4 เรื่องเทคโนโลยีท้องถิ่นมีค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นที่ค่า $\alpha = 0.898$

การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามชุดที่ 2

แบบสอบถามชุดที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการฝึกอบรมเยาวชนในชุมชนใช้วิธีเดียวกันกับแบบสอบถามชุดที่ 1 นำไปทดสอบกับเยาวชนที่มีได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ (α) ก่อน จึงนำไปใช้เก็บข้อมูลในการฝึกอบรมพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นที่ค่า $\alpha = 0.865$

การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามชุดที่ 3 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการฝึกอบรมเยาวชนในชุมชนโดยนำไปทดสอบกับนักท่องเที่ยวที่มีได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย ก่อนนำมาใช้พบว่า มีระดับค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นที่ค่า $\alpha = 0.965$ จึงนำไปใช้เก็บข้อมูลประเมินการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์

อุปกรณ์การศึกษา

1. แผนที่แสดงลักษณะทางภูมิศาสตร์ (ไฟล์ดิจิทัล) สเกล 1: 50,000 (Royal Thai Army 2000)
2. แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน (ไฟล์ดิจิทัล) สเกล 1: 50,000 (กรมพัฒนาที่ดิน, 2543)
3. แผนที่ป่าไม้ (ไฟล์ดิจิทัล) สเกล 1: 50,000 (กรมป่าไม้, 2543)
4. ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ฐานข้อมูล GIS ของกรุงเทพมหานคร (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2543)
5. เครื่องมือและซอฟต์แวร์ GPS (Global Positioning System) GIS software และชุดอุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์
6. กล้องถ่ายรูปและเทปบันทึกเสียงสำหรับเก็บข้อมูล
7. แบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมโดยการสำรวจ การสังเกตสภาพแวดล้อมในชุมชน การสังเกตพฤติกรรมตามสภาพจริง การสัมภาษณ์ชาวชุมชนและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์สรุปสาระเนื้อหา (Content analysis) ทั้งนี้ในส่วนการศึกษาปัจจัยโอกาสการพัฒนาพื้นที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ตัวชี้วัดการจัดการพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย (2548) ในกรณีพื้นที่ยังไม่เคยพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก่อน

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามจำนวน 3 ชุดคือ

แบบสอบถามชุดที่ 1 ใช้เก็บข้อมูลชุมชนจากครัวเรือนที่เป็นประชากรตัวอย่างจำนวน 298 ชุด

แบบสอบถามชุดที่ 2 ใช้เก็บข้อมูลประเมินประสิทธิผลของการฝึกอบรมเยาวชนจำนวนประชากรตัวอย่างจำนวน 52 ชุด

แบบสอบถามชุดที่ 3 ใช้เก็บข้อมูลที่นักท่องเที่ยวประเมินการปฏิบัติงานของชุมัคคุเทศก์จำนวน 156 ชุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยทำการสอบถามความคิดเห็นจากครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่วิจัยเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ คือปัจจัยโอกาสการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้นในชุมชนและเทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชนแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากประชากรที่เป็นครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาจำนวน 298 ครัวเรือนในแบบสอบถามชุดที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อบรรยายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติพรรณนาใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานหาอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระที่เป็นคุณลักษณะของประชากรทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และตัวแปรตามคือปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน และความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่น ใช้วิธี t-test และ F-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

เกณฑ์การตัดสินปัจจัยชุมชนที่ศึกษาซึ่งข้อมูลที่มีลักษณะแบบมาตรวัด Likert Scale แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้กำหนดให้ความหมายของค่าคะแนนไว้ดังนี้

ระดับความคิดเห็น/หรือความต้องการมากที่สุด ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 5

ระดับความคิดเห็น/หรือความต้องการมาก ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 4

ระดับความคิดเห็น/หรือความต้องการปานกลาง ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 3

ระดับความคิดเห็น/หรือความต้องการน้อย ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 2

ระดับความคิดเห็น/หรือความต้องการที่ไม่ต้องการ ให้ค่าคะแนนเท่ากับ 1

เมื่อรวบรวมและแจกแจงความถี่แล้วใช้ค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับความเห็นซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและไม่เห็นด้วยเป็นเกณฑ์หาอันตรายภาคขึ้น เพื่อบ่งบอกถึงระดับความเห็น คือ

$$\begin{aligned} \text{อันตรายภาคขึ้น} &= \frac{\text{คะแนนที่สูงที่สุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

เกณฑ์ดังกล่าวแปลความหมายดังต่อไปนี้

ค่าคะแนน 1.00 -1.80 หมายถึงระดับความเห็น/ความต้องการ/อยู่ในระดับต่ำ

1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับความเห็น/ความต้องการค่อนข้างต่ำ

2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับความเห็น/ความต้องการปานกลางหรือพอใช้

3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับความเห็น/ความต้องการมาก/สูง

4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับความเห็น/ความต้องการในระดับดีมาก/สูงมาก

3. การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพชุมชน

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่ศึกษาโดยผู้วิจัยใช้ การสำรวจชุมชน การศึกษาภาคสนาม การสัมภาษณ์ชาวชุมชน การจดบันทึก การบันทึกภาพและการค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิของพื้นที่ การวิเคราะห์จากเอกสารต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ

การศึกษาประสิทธิผลของการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ชุมชน

การศึกษาประสิทธิผลของการถ่ายทอดเทคโนโลยีการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่ชุมชนโดยวิธีฝึกอบรม ในงานวิจัยใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามชุดที่ 2 ซึ่งประเมินความรู้เนื้อหาวิชาการของผู้เข้าอบรมและแบบสอบถามชุดที่ 3 สำหรับนักท่องเที่ยวประเมินการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์

สถิติพรรณนาโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานหาอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระคือเพศ อายุและระดับการศึกษาและตัวแปรตามคือประสิทธิผลของการฝึกอบรมใช้สถิติอนุมาน โดยวิธี t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กระทำโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมตามสภาพจริง ความสามารถในการนำเที่ยวและการตอบข้อซักถามเพื่อนำมาสรุปเนื้อหาต่อไป

สถานที่ศึกษาวิจัย

พื้นที่ทำการศึกษาวิจัยได้แก่ชุมชนชายทะเล เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับแนวชายฝั่งทะเลของอ่าวไทยโดยพื้นที่ส่วนที่ติดต่อกับอ่าวไทยมีความยาวประมาณ 4.7 กิโลเมตร สภาพปัจจุบันของพื้นที่สำนักงานเขตบางขุนเทียนส่วนที่ติดชายทะเลได้แก่พื้นที่หมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10 แขวงท่าข้าม พื้นที่ชายทะเลมีจำนวน 2,735 ไร่ (ภาพที่ 8)

ศรีภูมิร ชุมชนเสาธง ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนและชุมชนคลองพิทยาลงกรณ์ ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทำการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยโอกาสในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจัยการมีส่วนร่วมและการยอมรับของชุมชนฯ ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นในชุมชนว่ามีเทคโนโลยีท้องถิ่นใดบ้าง ที่ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้วิธีการดังนี้

1) สำรวจพื้นที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนโดยวิธีการสังเกตและจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ธรรมชาติ ลักษณะภูมิประเทศตามแนวเส้นทางน้ำ ระบบนิเวศของป่าชายเลน จุดท่องเที่ยวที่สำคัญ ลักษณะภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ ตลอดจนสภาพความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว อีกทั้งออกสำรวจข้อมูลชุมชนเพื่อศึกษาบริบทชุมชน ร่วมกับการใช้แบบสอบถามกับครัวเรือนที่เป็นประชากรในชุมชน

สำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน เพื่อรวบรวมทรัพยากรธรรมชาติ พรรณสัตว์ที่มีในป่าชายเลนของชุมชน แล้วนำมาจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนทั้งที่มีในธรรมชาติและที่เกิดจากการที่ชุมชนเพาะเลี้ยงเป็นอาชีพซึ่งจะนำไปใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

2) สัมภาษณ์

2.1) สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนเกี่ยวกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ สภาพสังคมของชุมชน เทคโนโลยีของท้องถิ่น กิจกรรมหลักในชุมชน การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เกี่ยวกับนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แผนการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการ

2.2) การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเกี่ยวกับความพร้อมของผู้ประกอบการในการรับนักท่องเที่ยว ความต้องการของผู้ประกอบการในการพัฒนาโอกาสการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการ

2.3) การสัมภาษณ์ชาวบ้านเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดธุรกิจร่วม ความต้องการ ความร่วมมือของชุมชนกับผู้ประกอบการและหน่วยงานของรัฐ

การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่เยาวชนในพื้นที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

ผู้วิจัยมีวิธิดำเนินการ โดยนำข้อมูลบริบทชุมชนที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวและเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชนมาสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ชุมชนสำหรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และมีการใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาให้ความรู้แก่เยาวชนในชุมชน ด้วยวิธีการฝึกอบรมเพื่อสร้างบุคลากรรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยใช้โรงเรียนในชุมชนเป็นศูนย์กลาง (โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์) มีวิธีการดังนี้

1) จัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องในวันที่ 30 มีนาคม 2552 ณ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ในพื้นที่ศึกษา สำหรับวางแผนการดำเนินงาน รับฟังความคิดเห็นของชาวชุมชนเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน ตลอดจนกำหนดระยะเวลาฝึกอบรม การจัดการเกี่ยวสถานที่ในการฝึกอบรมแต่ละฐานและคณะวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมตลอดจนศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้ทดลองนำเที่ยวตามเส้นทางที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

2) ผู้วิจัยนำข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนและเทคโนโลยีท้องถิ่นมาสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ชุมชนโดยดำเนินการในระหว่างเดือนเมษายน – กรกฎาคม 2552 จัดเป็นนวัตกรรมที่เป็นชุดการฝึกอบรมสำหรับชุมชนในพื้นที่ศึกษา

3) จัดกิจกรรมฝึกอบรมในวันที่ 22-24 สิงหาคม 2552 และทำการประเมินประสิทธิผลการฝึกอบรมซึ่งใช้ทั้งวิธีการประเมินเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามและการประเมินเชิงคุณภาพโดยใช้การสังเกตพฤติกรรม การแสดงความสามารถของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ส่วนการประเมินผลเชิงปริมาณจากแบบทดสอบที่ประเมินเนื้อหาในการฝึกอบรม ซึ่งใช้แบบประเมิน 3 ชุด (ดังรายละเอียดในภาคผนวกที่ 2 แบบสอบถามการวิจัยใช้แบบสอบถามชุดที่ 2 และชุดที่ 3) คือ

1. แบบสอบถามซึ่งเป็นแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์
2. แบบประเมินสำหรับนักท่องเที่ยวประเมินยุวมัคคุเทศก์ โดยบูรณาการเข้ากับการฝึกอบรมจัดให้มีการทดสอบความสามารถของยุวมัคคุเทศก์ระหว่างฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม รวมจำนวน 3 ครั้ง จำนวนนักท่องเที่ยวครั้งละ 60 คน สุ่มประเมินขนาดตัวอย่างของนักท่องเที่ยวโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970); Bartlett, II et al. 2001) เป็นจำนวนนักท่องเที่ยวครั้งละ 52 คน รวม 3 ครั้งเป็นจำนวน 156 คน

4) นำข้อมูลการฝึกอบรมมาทำการวิเคราะห์และประเมินผลการฝึกอบรมต่อไป

การจัดการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

งานวิจัยมีการปรับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตในป่าชายเลนของพื้นที่ โดยทำการสำรวจของสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ การค้นคว้าเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทำการวิเคราะห์เพื่อนำมาจัดทำฐานข้อมูลพืชและสัตว์ที่มีในชุมชน การสำรวจชุมชนเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทั้งเส้นทางท่องเที่ยวทางบกและเส้นทางน้ำ การจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวทะเลกรุงเทพมหานคร การจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดทำแผ่นปลิวและเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวสำหรับชุมชน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมและการยอมรับของชุมชนที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นและปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยวสำหรับชุมชน รวมทั้งศึกษาถึงประสิทธิผลของการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการฝึกอบรม ยุวมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนในพื้นที่และการจัดเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนมีผลการวิจัยดังนี้

ผลการศึกษาชุมชน

ผู้วิจัยทำการศึกษาริบทชุมชนและสภาพปัญหา ปัจจัยโอกาสของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนและ ปัจจัยการยอมรับการนำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามาในชุมชนและศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการ ปรากฏของเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ ชุมชน ผลการศึกษาข้อมูลครัวเรือนที่เป็นประชากรเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจในประเด็นหลัก 4 เรื่องได้แก่

1. สภาพเศรษฐกิจสังคมและสภาพปัญหาชุมชน
2. ปัจจัยโอกาสการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน
3. ปัจจัยการมีส่วนร่วมและการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน
4. เทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชน

ดังรายละเอียด

ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของประชากรในชุมชน

ผลจากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 298 ครัวเรือน โดยศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของประชากรซึ่งได้แก่คุณลักษณะของประชากรที่เกี่ยวกับ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาอาศัยในชุมชน ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดินและ อาชีพหลัก อาชีพรองและรายได้รวมปรากฏผลตามตารางที่ 1-4 ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะของประชาชนของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

เพศ	จำนวน (298คน)	ร้อยละ
ชาย	117	39.90
หญิง	181	60.10
รวม	298	100.00
อายุปัจจุบัน(ปี)	จำนวน (298 คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 14	12	4.00
14-20	21	7.00
21-30	84	28.20
31-40	102	34.20
41-50	57	19.10
มากกว่า 50	22	7.40
รวม	298	100.00
การนับถือศาสนา	จำนวน (298คน)	ร้อยละ
พุทธ	298	100
ศาสนาอื่นๆ	-	0.00
ระดับการศึกษา	จำนวน (298 คน)	ร้อยละ
ปว.ช	13	4.40
มัธยมศึกษาปีที่ 3	89	29.90
มัธยมศึกษาปีที่ 6	51	17.10
ปริญญาตรี	5	1.70
ประถมศึกษา	140	47.00
รวม	298	100.00
สถานภาพการสมรส	จำนวน (298คน)	ร้อยละ
โสด	90	30.20
สมรส	135	45.30
หม้าย	73	24.50
รวม	298	100.00
ระยะเวลาอาศัยในชุมชน (ปี)	จำนวน (298คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 ปี	18	6.00
6-10	31	10.40

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ระยะเวลาอาศัยในชุมชน (ปี)	จำนวน (298คน)	ร้อยละ
11-15	86	28.90
16-20	102	34.20
21-25	32	10.70
มากกว่า 25 ปี	29	9.70
รวม	298	100.00

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลประชากรมีผลดังต่อไปนี้

เพศ ผลการศึกษาพบว่าประชากรที่ทำตอบเป็นเพศหญิงร้อยละ 60.10 เพศชาย ร้อยละ 39.90

อายุ อายุของประชากรที่ศึกษาช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุดได้แก่ช่วงอายุ 31-40 ปีคือร้อยละ 34.20 รองลงมาคือช่วงอายุ 21-30 ปี ร้อยละ 28.20 ช่วงอายุ 41-50 ปี มีร้อยละ 19.10 ช่วงอายุมากกว่า 50 ปี มีร้อยละ 7.40 ช่วงอายุ 14-20 ปี มีร้อยละ 7.00 ต่ำกว่า 14 ปีมีร้อยละ 4.00 โดยอายุต่ำสุดคือ 12 ปี อายุสูงสุดของผู้ตอบคือ 67 ปี

การนับถือศาสนา ผลการศึกษาปรากฏว่าประชากรในพื้นที่ฯ นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด

ระดับการศึกษา ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษาร้อยละ 47.00 รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนต้นคือร้อยละ 29.90 จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 17.10 จบปริญญาตรี ร้อยละ 1.70 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพร้อยละ 4.40 โดยมีระดับการศึกษาต่ำสุดคือ ประถมศึกษาตอนต้น ส่วนระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับปริญญาตรี

สถานภาพการสมรส ประชากรผู้ตอบมีสถานภาพการสมรสสูงสุดคือร้อยละ 45.30 รองลงมาคือโสดร้อยละ 30.20 และเป็นหม้าย ร้อยละ 24.50

ระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน พบว่าประชากรที่ทำการศึกษาใช้เวลาการตั้งถิ่นฐานหรือพักอาศัยอยู่ชุมชน 16-20 ปีสูงสุดคือร้อยละ 34.20 รองลงมาคือระยะเวลา 11-15 ปี ร้อยละ 28.90 ระยะเวลา 21-25 ปีร้อยละ 10.70 ระยะเวลา 6-10 ปีร้อยละ 10.40 ระยะเวลา นานมากกว่า 25 ปีมีร้อยละ 9.70 และระยะเวลาต่ำสุดคืออยู่อาศัยในชุมชนมาน้อยกว่า 5 ปีมีจำนวนร้อยละ 6.00 ดังตารางที่ 4 ส่วนขนาดพื้นที่ถือครองและการประกอบอาชีพของครัวเรือนที่เป็นประชากรมีผล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ขนาดพื้นที่ถือครองและการประกอบอาชีพของครัวเรือน

ขนาดพื้นที่ถือครอง (ไร่)		จำนวน (298คน)	ร้อยละ
ไม่มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง		29	9.70
1-10 ไร่		54	18.10
11-20 ไร่		108	36.60
21-30 ไร่		79	27.30
มากกว่า 30 ไร่		24	8.30
รวม		298	100.00
ประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และขนาดพื้นที่ถือครอง (ไร่)		จำนวน (298คน)	ร้อยละ
เลี้ยงกุ้ง	1-10 ไร่	53	18.30
	11-20 ไร่	106	36.70
	21-30 ไร่	79	27.30
	มากกว่า 30 ไร่	10	3.50
	ทำประมงชายฝั่ง		
เลี้ยงปู	1-10 ไร่	1	0.30
	11-20 ไร่	106	36.70
	21-30 ไร่	79	27.30
	มากกว่า 30 ไร่	10	3.50
	เลี้ยงปลา		
ค้าขาย	1-10 ไร่	34	11.80
	11-20 ไร่	65	22.50
	21-30 ไร่	54	18.70
	มากกว่า 30 ไร่	16	5.50
	ค้าขาย		
เลี้ยงหอยแครง	1-10 ไร่	42	14.50
	11-20 ไร่	79	27.30
	21-30 ไร่	63	21.80
	มากกว่า 30 ไร่	19	6.60
	เลี้ยงหอยแครง		
เลี้ยงหอยแครง	1-10 ไร่	48	16.60
	11-20 ไร่	97	33.60
	21-30 ไร่	75	26.00

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และขนาดพื้นที่ถือครอง (ไร่)	จำนวน (298คน)	ร้อยละ
มากกว่า 30 ไร่	20	6.90
เลี้ยงปลา 1-10 ไร่	45	15.60
11-20 ไร่	62	21.50
21-30 ไร่	33	11.40
มากกว่า 30 ไร่	8	2.80
อื่นๆ 1-10 ไร่	9	3.10
11-20 ไร่	121	41.90
มากกว่า 30 ไร่	-	-
อาชีพหลักครัวเรือน	จำนวน (298คน)	ร้อยละ
เลี้ยงกุ้ง	40	13.40
เลี้ยงปลา	-	-
รับจ้างทั่วไป	65	21.80
โฮมสเตย์	-	-
เลี้ยงหอยแครง	122	40.90
ร้านอาหาร	-	-
ทำนาเกลือ	-	-
ค้าขาย	-	-
ประมงชายฝั่ง	-	-
เลี้ยงปู	10	3.40
รับราชการ	10	3.40
อื่นๆ	51	17.10
รวม	298	100.00
การประกอบอาชีพเสริม (รอง)	จำนวน (298คน)	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพรอง	92	30.90
มีอาชีพรอง	206	69.10
รวม	298	100.00
อาชีพรองครัวเรือน	จำนวน (298คน)	ร้อยละ
เลี้ยงกุ้ง	121	41.90
เลี้ยงปลา	39	13.40

ตารางที่ 2 (ต่อ)

อาชีพรอกครัวเรือน	จำนวน (298คน)	ร้อยละ
โสมสเคย์	5	1.70
ค้าขาย	48	16.60
เลี้ยงหอยเครง	7	2.40
ทำนาเกลือ	3	1.00
รับจ้างทั่วไป	17	5.90
ร้านอาหาร	7	2.40
ประมงชายฝั่ง	4	1.40
เลี้ยงปู	109	37.70
ให้เช่าที่พักอาศัย	1	0.30
อื่นๆ	93	32.20

ขนาดการถือครองพื้นที่ในชุมชนของประชากร จากตารางที่ 2 ผู้ตอบที่มีพื้นที่ถือครองมากที่สุดอยู่ในช่วง 11-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 36.60 รองลงมาคือ ไร่ 21-30 ไร่ ร้อยละ 27.30 พื้นที่ถือครอง 1-10 ไร่ ร้อยละ 18.1 ผู้ที่ไม่มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองร้อยละ 9.70 และมีพื้นที่ถือครองมากกว่า 30 ไร่ มีร้อยละ 8.3

ขนาดพื้นที่ ที่ใช้ประโยชน์จริงเพื่อรายได้ทางเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก (ตารางที่ 2) คือ มีพื้นที่ถือครองเพื่อกิจกรรมต่อไปนี้

พื้นที่ถือครองเพื่อการเลี้ยงกุ้งโดยมีร้อยละสูงสุดคือ 36.70 มีขนาดพื้นที่ 11-20 ไร่ รองลงมาคือ ร้อยละ 27.30 ขนาดพื้นที่ 21-30 ไร่ ร้อยละ 18.30 มีพื้นที่ถือครอง 1-10 ไร่ และร้อยละ 3.50 มีพื้นที่ถือครองมากกว่า 30 ไร่

พื้นที่ถือครองเพื่อการทำประมงชายฝั่ง โดยมีร้อยละสูงสุดคือ 36.70 ซึ่งมีพื้นที่ถือครอง 11-20 ไร่ ร้อยละ 27.30 มีพื้นที่ถือครอง 21-30 ไร่ ร้อยละ 3.5 มีพื้นที่ถือครองมากกว่า 30 ไร่ ร้อยละ 0.3 มีพื้นที่ถือครอง 1-10 ไร่

พื้นที่ถือครองเพื่อการเลี้ยงปู โดยมีร้อยละสูงสุดคือ 22.5 มีพื้นที่ถือครอง 11-20 ไร่ รองลงมา คือ ร้อยละ 18.70 มีพื้นที่ถือครอง 21-30 ไร่ ร้อยละ 5.50 มีพื้นที่ถือครองมากกว่า 30 ไร่ ร้อยละ 5.50 มีพื้นที่ถือครอง 1-10 ไร่

พื้นที่ถือครองเพื่อการค้าขาย โดยมีร้อยละสูงสุด คือ 27.30 ซึ่งมีพื้นที่ถือครอง 11-20 ไร่ ส่วนร้อยละต่ำสุดคือ 6.60 มีพื้นที่ถือครองมากกว่า 30 ไร่

พื้นที่ถือครองเพื่อการเลี้ยงหอยแครง โดยมีร้อยละสูงสุด คือ 33.60 ซึ่งมีพื้นที่ถือครอง 11-20 ไร่ ร้อยละต่ำสุดคือ 6.90 มีพื้นที่ถือครองมากกว่า 30 ไร่

พื้นที่ถือครองเพื่อเลี้ยงปลาพบว่าร้อยละสูงสุด คือ 21.50 ซึ่งมีพื้นที่ถือครอง 11-20 ไร่ ร้อยละต่ำสุดคือ 2.80 ซึ่งมีพื้นที่ถือครองมากกว่า 30 ไร่ (ข้อมูลขนาดการถือครองพื้นที่ในชุมชนและการประกอบอาชีพของประชากรดังตารางที่ 2

อาชีพหลักของครัวเรือน อาชีพหลักครัวเรือนที่มีร้อยละสูงสุดของประชากรที่ศึกษาคือมีอาชีพเพาะเลี้ยงหอยแครง คือร้อยละ 44.90 รองลงมาคือ ร้อยละ 21.80 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 17.10 ทำกิจกรรมหลายอย่างเพื่อประกอบอาชีพ (อื่นๆ) ร้อยละ 13.40 มีอาชีพเลี้ยงกุ้ง

อาชีพรองของประชากร โดยประชากรร้อยละ 69.10 มีอาชีพรอง ส่วนประชากรที่ไม่มีอาชีพรองมี ร้อยละ 30.90 ซึ่งประชากรส่วนใหญ่มิได้ประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว

ข้อมูลการประกอบอาชีพที่เป็นรายได้ของครัวเรือน จากตารางที่ 2 ร้อยละสูงสุดของประชากรที่ศึกษาที่มีอาชีพรองคือ 41.90 ซึ่งมีอาชีพเลี้ยงกุ้ง รองลงมาคือเลี้ยงปูคือมีร้อยละ 37.70 ค้าขายมีร้อยละ 16.60 เลี้ยงปลา มีร้อยละ 13.40 รับจ้างทั่วไปมีร้อยละ 5.90 ประกอบอาชีพทำร้านอาหารมีร้อยละ 2.40 และการให้เช่าที่พักอาศัยมีจำนวนร้อยละต่ำสุดคือ 0.30

ส่วนข้อมูลทางเศรษฐกิจของครัวเรือนปรากฏผลดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ข้อมูลทางเศรษฐกิจของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพที่เป็นรายได้ในรอบปี

รายได้ในรอบปี (บาท)	จำนวน (= 298 คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000	14	4.80
10,001-20,000	4	1.40
21,001-30,000	9	3.10
30,001-40,000	16	5.50
40,001-50,000	20	6.90
50,001-60,000	18	6.20
60,001-70,000	17	5.90
70,001-80,000	18	6.20
80,001-90,000	47	16.30
90,001-100,000	33	11.40

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายได้ในรอบปี (บาท)	จำนวน (= 298 คน)	ร้อยละ
มากกว่า 100,000	93	32.20

ตารางที่ 4 รายได้ในรอบปีของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพต่างๆ

รายได้ จากการ ประกอบ อาชีพ	เลี้ยงกุ้ง		เลี้ยง หอยแครง		ประมงชายฝั่ง		เลี้ยงปลา		เลี้ยงปู		ร้านอาหาร	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	= 298 คน		= 298 คน		= 298 คน		= 298 คน		= 298 คน		= 298 คน	
ต่ำกว่า-												
10,000	11	3.80	2	0.70	-	-	1	0.30	2	0.70	-	-
10,001-												
20,000	2	0.70	1	0.30	-	-	1	0.30	1	0.30	1	0.30
20,001-												
30,000	3	1.00	-	-	-	-	2	0.70	-	-	1	0.30
30,001-												
40,000	9	3.10	2	0.70	-	-	2	0.70	2	0.70	1	0.30
40,001-												
50,000	8	8.00	1	0.30	-	-	-	-	1	0.30	1	0.30
50,001-												
60,000	6	2.10	6	2.10	1	0.30	1	0.30	1	0.30	1	0.30
60,001-												
70,000	6	2.10	2	0.70	1	0.30	-	-	-	-	2	0.70
70,001-												
80,000	9	3.1	3	1.00	3	1.00	4	1.40	4	1.40	2	0.70
80,001-												
90,000	25	8.70	6	2.1	2	0.70	11	3.80	-	-	1	0.30

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายได้จากการประกอบอาชีพ												
	เลี้ยงกุ้ง		เลี้ยงหอยแครง		ประมงชายฝั่ง		เลี้ยงปลา		เลี้ยงปู		ร้านอาหาร	
(บาท)	จำนวน = 298 คน	ร้อยละ	จำนวน = 298 คน	ร้อยละ	จำนวน = 298 คน	ร้อยละ	จำนวน = 298 คน	ร้อยละ	จำนวน = 298 คน	ร้อยละ	จำนวน = 298 คน	ร้อยละ
90,001-												
100,000	14	4.80	5	1.70	2	0.7	7	2.40	1	0.30	2	0.70
มากกว่า 100,000	46	15.90	23	8.00	5	1.70	25	8.70	4	1.40	6	2.10
ต่ำกว่า 10,000	-	-	-	-	4	1.40	-	-	1	0.30	-	-
10,001-												
20,000	1	0.30	1	0.30	1	0.30	-	-	-	-	-	-
20,001-												
30,000	3	1.00	3	1.00	3	1.00	-	-	-	-	-	-
30,001-												
40,000	-	-	-	-	5	1.70	-	-	-	-	-	-
40,001-												
50,000	4	1.40	1	0.30	6	2.10	-	-	-	-	-	-
50,001-												
60,000	3	1.00	1	0.30	2	0.70	-	-	-	-	-	-
60,001-												
70,000	2	0.70	2	0.70	3	1.00	-	-	-	-	1	0.3
70,001-												
80,000	1	0.30	4	1.40	5	1.70	-	-	-	-	-	-
81,001-												
90,000	4	1.40	13	4.50	20	6.90	-	-	-	-	-	-
90,001-												
100,000	1	0.3	11	3.80	14	4.80	-	-	1	0.30	-	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายได้												
จากการ												
ประกอบ	เลี้ยงกุ้ง		เลี้ยงหอยแครง		ประมงชายฝั่ง		เลี้ยงปลา		เลี้ยงปู		ร้านอาหาร	
อาชีพ												
(บาท)	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	= 298		= 298		= 298		= 298		= 298		= 298	
	คน		คน		คน		คน		คน		คน	
มากกว่า												
100,000	6	2.10	48	16.60	38	13.10	3	1.00	1	0.30	1	0.30

จากตารางที่ 3 และ 4 สรุปผลสถานทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่เป็นประชากรได้ดังนี้คือ สถานทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ศึกษาจากรายได้ในรอบปีที่ผ่านมาของครัวเรือนมีผลการศึกษา (ดังตารางที่ 3 และ 4) โดยร้อยละสูงสุดของรายได้คือร้อยละ 32.20 กล่าวคืออยู่ช่วงรายได้มากกว่า 100,000 บาทต่อปี โดยรายได้ในรอบปีที่ผ่านมาของครัวเรือนของท่าน(หัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทน)จากการประกอบอาชีพต่างๆที่ผู้ตอบเป็นร้อยละสูงสุดคืออาชีพเลี้ยงกุ้งสูงสุดมีร้อยละ 15.90, เลี้ยงหอยแครง ร้อยละ 8.00, เลี้ยงปลาร้อยละ 8.70, ประมงชายฝั่งร้อยละ 1.70, ร้านอาหารร้อยละ 2.10, เลี้ยงปูร้อยละ 1.40, รับราชการร้อยละ 16.60 , ค้าขายร้อยละ 13.10 และรับจ้างทั่วไปมีร้อยละ 2.10 โดยมีรายได้มากกว่า 100,000 บาทต่อปี

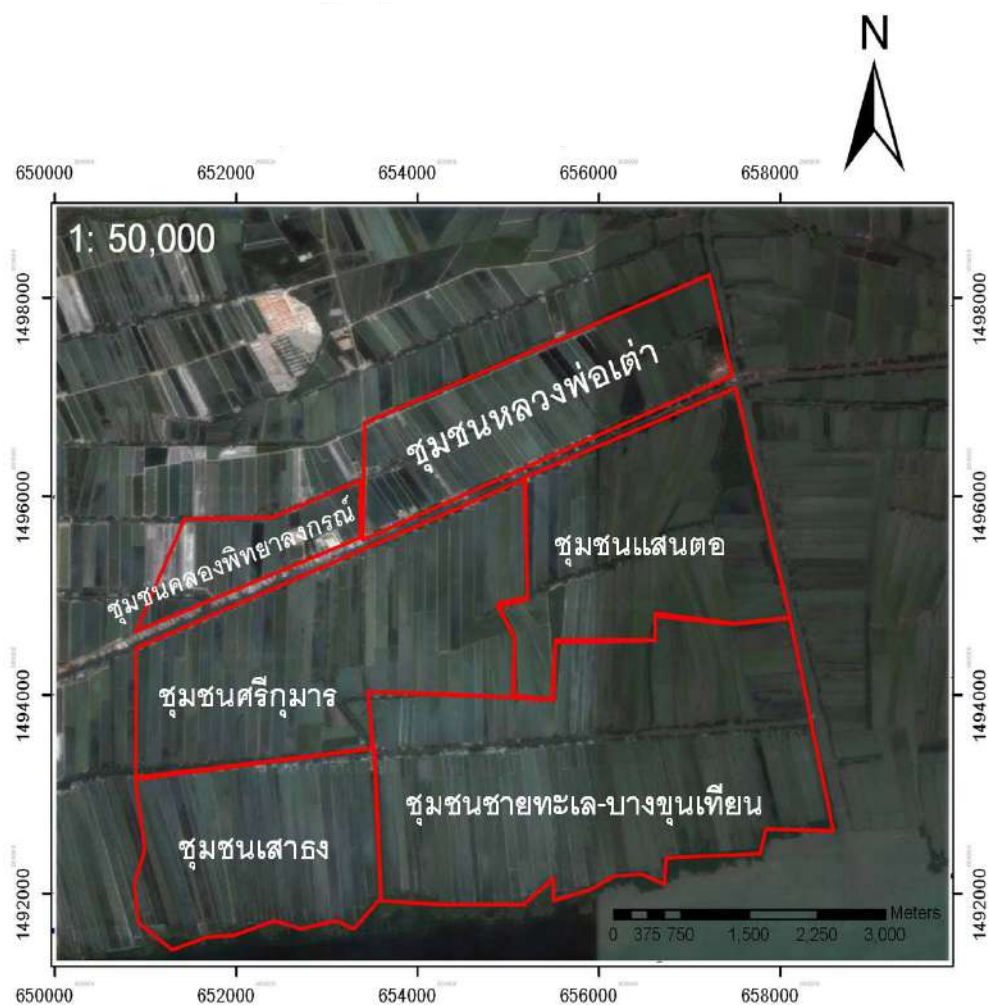
ส่วนร้อยละของผู้ประกอบอาชีพที่มีเป็นส่วนน้อยคือโฮมสเตย์ ทำนาเกลือและการให้เช่าที่พักอาศัย (ดังตารางที่ 4)

บริบทชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครและสภาพปัญหา

ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครมี 2 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10 โดยอยู่ในพื้นที่แขวงท่าข้าม สำนักงานเขตบางขุนเทียน ประกอบด้วย 6 ชุมชนคือชุมชนหลวงพ่อดำ ชุมชนแสนตอ ชุมชนศรี कुमार ชุมชนเสาธง ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนและชุมชนคลองพิทยาลงกรณ์มีผลการศึกษาดังนี้

1) สภาพทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ชุมชนชายทะเลกรุงเทพมหานครโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมชายฝั่งทะเลซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนดินปากแม่น้ำ 4 สาย เริ่มต้นจาก อ่าวไทยตอนบน ทิศตะวันออกของบางขุนเทียนได้แก่แม่น้ำบางปะกง ถัดมาคือแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำแม่กลองซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของอ่าวไทยตอนบน ในพื้นที่มีคลองต่างๆ มากมาย เช่น คลอง

พิทยาลงกรณ์ คลอง โลง คลองขุนราชพินิจใจ เป็นต้น นอกจากนี้พื้นที่มีน้ำทะเลเข้าถึง ได้จึงทำให้แหล่งน้ำมีสภาพเป็นน้ำเค็ม สภาพดินเป็นดินชุดดินทำจีนและชุดดินบางปะกงมีคุณสมบัติในการระบายน้ำต่ำ

ภาพที่ 8 พื้นที่ศึกษา 6 ชุมชน เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

สภาพพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและการปลูกป่าชายเลน แนวป่าชายเลนมีลักษณะคล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้าโดยมีอาณาเขตด้าน

ทิศใต้	จรดอ่าวไทย ยาวประมาณ 4,764 เมตร
ทิศเหนือ	จรดที่ดินของสหกรณ์บ้านไร่จังหวัดสมุทรสาคร ยาวประมาณ 4,928 เมตร
ทิศตะวันออก	จรดจังหวัดสมุทรปราการ ยาวประมาณ 940.75 เมตร
ทิศตะวันตก	จรดจังหวัดสมุทรสาคร (คลองบางเสาธง) ยาวประมาณ 940.85 เมตร

ปัจจุบันการคมนาคมทางบกที่ใกล้ที่สุดได้แก่ ถนนบางขุนเทียน – ชายทะเล ซึ่งเริ่มต้นจากถนน พระราม 2 มาสิ้นสุดที่ถนนเลียบคลองพิทยาลงกรณ์ ซึ่งเชื่อมต่อจังหวัดสมุทรปราการและจังหวัด สมุทรสาคร การคมนาคมโดยทั่วไปภายในชุมชนชาวบ้านยังคงใช้คลองเป็นเส้นทางหลักในการเดินทาง

บริเวณโดยทั่วไปเป็นพื้นที่โล่ง มีการทำเกษตรกรรม ประมงน้ำเค็ม เพาะเลี้ยงกุ้ง หอยแครง ปูทะเล ปลากระพงขาว มีป่าชายเลนที่บริเวณชายฝั่งทะเลและตามแนวชายคลองในพื้นที่โดยมีบ้านพัก อาศัยแทรกตัวอยู่ การพัฒนามีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก แต่ที่บริเวณชายฝั่งพบว่าการพังทลาย (ภาพที่ 9) โดยเฉพาะที่บริเวณปากอ่าวซึ่งคลองขุนราชพินิจใจไหลออกมาบรรจบ ชาวบ้านแก้ปัญหาการ พังทลายโดยการสร้างเขื่อนหินตามแนวชายฝั่ง (ภาพที่ 10)

2) การใช้ประโยชน์ที่ดิน พื้นที่ซึ่งอยู่ทางด้านใต้ของคลองเชิงตาแพมาจนถึงบริเวณชายฝั่งทะเล มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประมาณร้อยละ 98 ของพื้นที่ทำเป็นวังกุ้ง ป่าชายเลนและพื้นที่โล่งได้แก่ บ่อ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและทางสัญจรทางน้ำ โดยเป็นพื้นที่กำหนดเพื่อการทำการเกษตรเท่านั้น (พื้นที่สีเขียว) อยู่ในการปกครองดูแลของหน่วยนิคมบ้านไร่

นอกจากนี้ทางกรุงเทพมหานครได้ออกกฎหมายกำหนดคุ้มครองอาคาร 9 ประเภท เพื่อควบคุม การก่อสร้างในพื้นที่บางขุนเทียนชายทะเล การตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยกระจายอยู่ตามแนว ลำคลองและมีจุด ศูนย์รวมอยู่ 3 แห่งคือ ที่ชุมชนคลองพิทยาลงกรณ์ บริเวณวัดธรรมคุณาราม (วัดหลวงพ่อเต่าหรือวัดหัว ท่อ) และบริเวณวัดประชาบำรุง (วัดลูกวัว) การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ ในบริเวณพื้นที่มีดังนี้

2.1) พื้นที่อยู่อาศัย สภาพที่อยู่อาศัยเป็นแบบชุมชนชนบท กระจายตัวอยู่ตามบริเวณริมคลอง ต้องอาศัยการคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก มีพื้นที่ทั้งสิ้น 359.65 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.65 ของพื้นที่ การกระจายตัวของที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะอยู่ทางด้านเหนือที่บริเวณแนวคลองเชิงตาแพ คลองพิทยาลง กรณ์ และคลองขุนราชพินิจใจ ซึ่งเป็นคลองสายหลัก สภาพบ้านเรือนเป็นบ้านเดี่ยวซึ่งปลูกสร้างมานาน โดยมีป่าชายเลนล้อมรอบ

2.2) พื้นที่พาณิชยกรรม พื้นที่พาณิชยกรรมมีพื้นที่จำนวน 20.23 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.09 ของพื้นที่ ตั้งกระจายอยู่ตามบริเวณที่เป็นชุมชนเพื่อเป็นทำการค้าในระดับท้องถิ่นตลอดจนเป็นที่ซื้อขาย ผลิตผลการเกษตรๆ ในพื้นที่ซึ่งได้แก่ กุ้งหอย ปู ปลา (ภาพที่ 4) มีพื้นที่พาณิชยกรรม ซึ่งมีลักษณะเป็น บ้านเรือนหรือร้านค้ากระจายอยู่ตามคลองต่างๆ เช่น คลองพิทยาลงกรณ์ คลองโล่งและคลองขุนราชพินิจ ใจ โดยใช้เป็นจุดซื้อขายผลิตผลทางการเกษตร เพื่อนำไปขายต่อยังชุมชนอื่นหรือตลาดอีกต่อหนึ่ง

ภาพที่ 9 สภาพการกัดเซาะชายฝั่งและปัญหาการพังทลาย

ภาพที่ 10 เขื่อนหินที่ชาวบ้านใช้ป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งพังทลาย

2.3) พื้นที่สาธารณูปการ พื้นที่สาธารณูปการ ได้แก่ วัด สถานที่ราชการและโรงเรียน มีพื้นที่รวมกัน 109.20 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.49 ของพื้นที่ โดยตั้งอยู่ในจุดตัดของคลองสายหลักที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมได้แก่ คลองพิทยาลงกรณ์และคลองขุนราชพินิจใจ สาธารณูปการดังกล่าวประกอบด้วย วัดธรรมคุณาราม ศูนย์บริการสาธารณสุข โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ และโรงเรียนวัดประชาบำรุง ซึ่งวัดและโรงเรียนจะเป็นที่ตั้งหรือศูนย์รวมของชุมชนในพื้นที่

2.4) พื้นที่วังกุง พื้นที่วังกุงมีจำนวนพื้นที่ทั้งสิ้น 18,755.78 ไร่ หรือคิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 84.67 ของพื้นที่ซึ่งครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งหมด ยกเว้นบริเวณตามแนวฝั่งของคลองพิทยาลงกรณ์ คลองโหลง

และบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลน วั่งกุ้งเหล่านี้มีขนาดโดยเฉลี่ย 32.9 ไร่ / บ่อและประมาณร้อยละ 91 ของวั่งกุ้งจะมีการเลี้ยงหอยแครง ปู และปลารวมอยู่ในวั่งกุ้งด้วย

2.5) ป่าชายเลน ป่าชายเลนมีพื้นที่ราว 2,043.06 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 9.22 ของพื้นที่โดยเป็นพื้นที่ป่าชายเลนธรรมชาติที่มีอยู่ตลอดชายฝั่งทะเลบางขุนเทียนอยู่ในความดูแลของกรุงเทพมหานคร มีสภาพค่อนข้างเสื่อมโทรม โดยป่าชายเลนกระจายเป็นแนวพื้นที่แคบๆ ตามแนวชายฝั่งทะเลและตามแนวชายคลองของพื้นที่ในชุมชน พันธุ์ไม้หลักประกอบด้วยพันธุ์ไม้เสมและโกงกางเป็นส่วนใหญ่ ความหนาแน่นของไม้ค่อนข้างต่ำและเป็นไม้ขนาดเล็ก

ภาพที่ 11 การคัดเลือกผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำของชุมชนเพื่อจำหน่าย

3) สภาพทางเศรษฐกิจในพื้นที่ เนื่องจากลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเกือบทั้งหมด อาชีพหลักของประชากรจึงได้แก่เกษตรกรรม โดยส่วนใหญ่เป็นการทำวั่งกุ้ง ซึ่งครอบคลุมเกือบทั่วพื้นที่ ลักษณะโดยทั่วไปของครัวเรือนที่ทำการเกษตร ร้อยละ 70 ของสมาชิกในครัวเรือนมีอาชีพด้านการเกษตรได้แก่ การทำวั่งกุ้ง เลี้ยงหอยแครง หอยแมลงภู่และบ่อปลา ที่ดินถือครองมีขนาดเฉลี่ย 26.13 ไร่ / ครอบครั้ว และประมาณร้อยละ 17 เป็นผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินมากกว่า 1 แปลง

4) สภาพปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ จากสภาพพื้นที่ตั้งซึ่งเป็นบริเวณชายฝั่งมีน้ำทะเลท่วมถึงขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ทางด้านใต้ของบริเวณชุมชนเมืองและแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญของกรุงเทพมหานครมีปัญหาเรื่องน้ำทะเลหนุนและเป็นแหล่งรองรับน้ำเสียจากชุมชนด้านบน จึงเป็นปัญหาแก่พื้นที่มาโดยตลอด โดยแยกปัญหาต่างๆ ได้ดังนี้

4.1) ปัญหาการพังทลายของชายฝั่งทะเลและการเสื่อมโทรมของป่าชายเลน มีปัญหาจากการถูกน้ำทะเลกัดเซาะอย่างรุนแรงซึ่งจากปี พ.ศ.2516 จนถึงปัจจุบัน ชายฝั่งทะเลบางขุนเทียนได้พังทลายจากการถูกน้ำกัดเซาะลึกเข้ามาประมาณ 800 -1,200 เมตร โดยตลอดความยาวของชายฝั่งทะเลซึ่งคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 4.7 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,123 ไร่ ปัญหาการพังทลายของชายฝั่งทะเลนี้ นอกจากจะทำให้เกิดการสูญเสียของที่ดิน ที่อยู่อาศัย ว่างทุ่ง และการเสื่อมโทรมของป่าชายเลนแล้วยังมีผลต่อสภาพนิเวศ คุณภาพของน้ำและความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่ง

4.2) ปัญหาน้ำท่วมและการทรุดตัวของแผ่นดิน พื้นที่ตามแนวชายฝั่งทะเลบางขุนเทียนมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดน้ำท่วมทั้งจากน้ำทะเลหนุนและจากปริมาณน้ำที่ไหลมาจากทางภาคเหนือในช่วงน้ำหลาก โดยน้ำทะเลหนุนจะเกิดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคมจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ซึ่งมีผลให้น้ำไหลบ่าเข้าวังกุ้งซึ่งมีอยู่ทั่วไป นอกจากนี้การรुक้าของน้ำเค็มในช่วงของน้ำทะเลหนุนยังส่งผลให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสียอันเนื่องมาจากความเค็มของน้ำทะเล สำหรับน้ำท่วมที่เกิดจากปริมาณน้ำไหลบ่ามาจากทางตอนเหนือโดยผ่านชุมชนเมืองและแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมได้นำพาของเสียจากบริเวณดังกล่าวมาลงยังพื้นที่ ถึงแม้จะเป็นบริเวณพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งได้รับผลกระทบน้อยกว่าบริเวณในเมือง แต่น้ำท่วมที่นำพาของเสียและมลพิษต่างๆ ได้ไหลผ่านลงในพื้นที่วังกุ้งทำให้เกิดผลเสียต่อผลผลิต

4.3) ปัญหาทางมลพิษทางน้ำ เนื่องจากคลองพิทยาลงกรณ์เชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดจนแนวชายฝั่งทะเลที่ติดต่อกับแนวชายฝั่งตลอดแนวอ่าวไทยตอนบนส่วนใหญ่อยู่ในสภาพปนเปื้อนสิ่งปฏิกูลและสารอินทรีย์ที่มากับน้ำจากแม่น้ำสายใหญ่ทั้ง 4 สาย ซึ่งจะนำไปสู่การขาดแคลนออกซิเจนในน้ำ ส่งผลไปถึงสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่และมีผลต่อเนื่องไปยังการทำการประมงชายฝั่ง

4.4) ปัญหาการพัฒนาเมือง การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในอดีตซึ่งส่งผลต่อการขยายพื้นที่เมือง โดยมีการพัฒนารุก้าเข้ามาในพื้นที่เกษตรกรรม ถึงแม้จะมีมาตรการทางผังเมืองเพื่อควบคุมการพัฒนาแต่ยังคงเกิดปัญหาและผลกระทบในบริเวณพื้นที่

4.5) ปัญหามลพิษและสภาพนิเวศ ในบริเวณโดยรอบพื้นที่บางขุนเทียนชายทะเลมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมหรืออาคารขนาดใหญ่รวมถึงการสร้างหมู่บ้านหลายโครงการขึ้นในบริเวณที่ยังไม่มีระบบสาธารณูปโภครองรับ ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหามลพิษและระบบนิเวศของพื้นที่เกษตรกรรมและมีผลกระทบต่อเนื่องไปถึงบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล

4.6) การขาดบริการสาธารณูปโภคที่เหมาะสม ด้วยสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและมีชุมชนพักอาศัยอยู่อย่างเบาบางทำให้ขาดความสะดวกในการบริการสาธารณูปโภคที่จำเป็นและเหมาะสม ประกอบกับเป็นพื้นที่ซึ่งมีสภาพทางภูมิศาสตร์ไม่อำนวยต่อการพัฒนาและมีปัญหามลพิษจากน้ำท่วมและน้ำทะเลหนุนทำให้การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่

ปัจจัยโอกาสและความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษาปัจจัยโอกาสและความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งผู้วิจัยศึกษาใช้ทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสำรวจ การสัมภาษณ์ชาวชุมชน การรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารต่างๆ และใช้ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามกับครัวเรือนในชุมชนมีผลการศึกษา ดังนี้

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

การศึกษาความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่าเดิมป่าชายเลนบางขุนเทียนของกรุงเทพมหานคร อยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้ประกาศจัดพื้นที่ตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินทำกิน พ.ศ. 2511 โดยกันพื้นที่แถบชายฝั่งทะเลประมาณ 1 กิโลเมตรไว้เพื่อใช้เป็นแนวกันชนน้ำทะเลกัดเซาะประมาณ 1 กิโลเมตร ต่อมาพื้นที่กันชนถูกกัดเซาะลงมากในช่วง พ.ศ. 2511 – พ.ศ. 2526 พื้นที่กันชนถูกกัดเซาะเสียหายเกือบหมด พังทลายเข้ามาถึงพื้นที่ทำกินของราษฎร ทำให้มีการร้องเรียนขอให้กรุงเทพมหานครช่วยเหลือ กรุงเทพมหานครจึงทำหนังสือไปยังกรมป่าไม้ขอให้กรุงเทพมหานครเป็นผู้ดูแลพื้นที่ดังกล่าวแทน จนกระทั่งวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2532 คณะรัฐมนตรีมีมติให้จำแนกพื้นที่ป่าชายเลนบางขุนเทียน จำนวน 2, 735 ไร่ ออกจากพื้นที่ป่าไม้อาวารของประเทศ เพื่อให้กรุงเทพมหานครดำเนินการปรับปรุงพื้นที่นี้ ทั้งเรื่องการป้องกันการพังทลายชายฝั่งทะเลและมีแผนปลูกสร้างสวนป่าเพื่อพัฒนาเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทางด้านใต้ของกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันพื้นที่ป่าชายเลนบางขุนเทียนจึงอยู่ในความดูแลของกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาความต้องการระดับสังคมของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้ทั้งการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งชาวบ้านในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการ อาทิสื่ออำนาจการโรงเรียนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ประมง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พัฒนาการ เจ้าหน้าที่ของเขตบางขุนเทียนและภาคเอกชนจากผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวได้ข้อสรุปในแนวทางเดียวกันคือส่วนใหญ่มีความต้องการให้พัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ในรายละเอียดพบข้อสรุปว่าชาวบ้านมีความเห็นแตกต่างกันเป็น 2 ฝ่าย

1. ฝ่ายที่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ มักเป็นชาวบ้านที่ไม่มีที่ดินถือครองเป็นของตนเองจึงต้องการให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่เพราะจะทำให้มีรายได้จากการรับจ้าง นอกจากนี้ยังต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอีกด้วย

2. ฝ่ายที่ไม่ต้องการให้มีการท่องเที่ยว ได้แก่ผู้ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองและมีการประกอบอาชีพที่มีรายได้มั่นคงอยู่แล้ว ซึ่งมีเป็นส่วนน้อยที่ไม่เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวจะมีผลทำให้กิจการของตนเองดีขึ้น รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นเพียงผลประโยชน์เล็กน้อยสำหรับตนและมีความเห็นว่านักท่องเที่ยวจะนำ

ปัญหาเข้ามาสู่ชุมชน เช่น การลักขโมย ปัญหาเรื่องขยะและสิ่งปฏิกูลที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนต่อไป

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ

โดยการใช้แบบสอบถามกับชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง มีผลการศึกษาดังตารางที่ 5

โดยศึกษาปัจจัยที่เป็น โอกาสในการจัดการชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกรณีพื้นที่ยังมิได้มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก่อน (ตามเกณฑ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548)

ตารางที่ 5 ปัจจัยโอกาสการจัดการชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนเพื่อเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับที่ปรากฏ										Mean	SD	
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
												3.80	0.859
1. การจัดการแหล่งธรรมชาติในพื้นที่ มีจุดดึงดูดการ ท่องเที่ยวและเรียนรู้												3.81	0.929
1.1 มีการจัดการลักษณะเด่นด้านทัศนียภาพความสวยงาม มี คุณค่าต่อการเข้าไป พักผ่อนหย่อนใจ	133	44.6	46	15.4	54	18.1	33	11.1	32	10.7	3.72	0.891	
1.2 มีการจัดการในเรื่องความแปลกแตกต่างจากที่อื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร (ทะเลกรุงเทพฯ) มีจุดชมวิว	148	49.7	98	32.9	27	9.1	17	5.7	8	2.7	4.21	0.998	
1.3 มีการจัดการที่ใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ตามธรรมชาติเพื่อ การศึกษา	90	30.2	68	22.8	47	15.8	34	11.4	59	19.8	3.32	0.916	
1.4 มีการจัดการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการแก่ประชาชน ได้	74	24.8	59	19.8	104	34.9	44	14.8	17	5.7	3.43	0.978	
1.5 มีการจัดการพื้นที่ธรรมชาติ เช่นทะเลอ่าวไทย มีป่าชาย เลน สัญลักษณ์ของท้องถิ่น เช่นหลักเขตกรุงเทพมหานคร	142	47.7	69	23.2	37	12.4	18	6.0	32	10.7	3.91	0.986	
1.6 มีการจัดการเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าทาง วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หรือโบราณคดี	163	54.7	71	23.8	37	12.4	27	9.1	-	-	4.24	0.989	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

การจัดการชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนเพื่อเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับที่ปรากฏ										Mean	S.D.
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1.7 มีการจัดการเส้นทางจักรยานที่ประกอบด้วยลักษณะภูมิ ทัศน์ที่น่าศึกษา	110	36.9	60	20.1	59	19.8	35	11.7	34	11.7	3.59	0.816
1.8 มีการจัดการเผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น	177	59.4	67	22.5	19	6.4	27	9.1	8	2.7	4.27	0.930
1.9 มีสภาพภูมิอากาศท่องเที่ยวได้ตลอดปี	136	45.6	41	13.8	45	15.1	26	8.7	50	16.8	3.63	0.859
2. การจัดการเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของแหล่ง ธรรมชาติ											3.95	0.785
2.1 มีการจัดการป่าชายเลนให้มีความสมบูรณ์โดยการปลูก ป่าชายเลนเพิ่มทุกปีโดยชุมชนและหน่วยงานภายนอก	140	47.0	60	20.1	38	12.8	35	11.7	25	8.4	3.86	0.941
2.2 มีการจัดการให้มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชป่าชายเลนใน ท้องถิ่นเอาไว้	158	53.0	58	19.5	64	21.5	18	6.0	-	-	4.19	0.976
2.3 มีการจัดการให้มีพันธุ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนเอาไว้โดย ห้ามจับในฤดูวางไข่ เป็นต้น	88	29.5	90	30.2	32	10.7	36	12.1	52	17.4	3.42	0.713
2.4 มีการจัดการให้มีการอนุรักษ์นกตามป่าชายเลนเอาไว้ เช่น ไม่มีการล่า ยิงนกชนิดต่าง ๆ ในชุมชน	154	51.7	81	27.2	45	15.1	9	3.0	9	3.0	4.21	0.841
2.5 มีการจัดการเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเล	144	48.3	91	30.5	17	5.7	37	12.4	9	3.0	4.09	0.457

ตารางที่ 5 (ต่อ)

3. การจัดการแหล่งธรรมชาติเพื่อให้มีความสัมพันธ์กับ วัฒนธรรมท้องถิ่น	ระดับที่ปรากฏ										Mean	SD
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
											3.62	0.841
3.1 มีการจัดการเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้านในการประกอบอาชีพมีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปส่งเสริมแนะนำ	116	38.9	54	18.1	74	24.8	19	6.4	35	11.7	3.66	0.719
3.2 มีการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน	94	31.5	73	24.5	47	15.8	62	20.8	22	7.4	3.52	0.819
3.3 มีการจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ผ่านสื่อต่าง ๆ	100	33.6	88	29.5	55	18.5	28	9.4	27	9.1	3.69	0.854
3.4 มีการจัดการด้านประเพณีชุมชนที่ควรค่าแก่อนุรักษ์ มีพิพิธภัณฑ์ ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นของตนเอง	94	31.5	90	30.2	27	9.1	63	21.1	24	8.1	3.56	0.918
3.5 มีการจัดกิจกรรมเทศกาลกินปูทะเลกรุงเทพฯ ทุกปี	127	42.6	46	15.4	59	19.8	37	12.4	29	9.7	3.69	0.895
4. การจัดการความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติและพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว											3.83	0.884
4.1 มีการจัดการทางเดินศึกษาธรรมชาติที่มีความปลอดภัย	148	49.7	96	32.2	27	9.1	19	6.4	8	2.7	4.20	0.976
4.2 มีการจัดการเรือสำราญให้มีสุขพประจำเรือสำหรับนักท่องเที่ยว	82	27.5	61	20.5	56	18.8	56	12.1	56	21.1	3.21	0.879
4.3 มีการจัดการสถานีอนามัยเพื่อบริการนักท่องเที่ยว	67	22.5	55	18.5	107	35.9	107	16.1	107	7.0	3.33	0.921
4.4 มีการจัดการให้บริการความปลอดภัยนักท่องเที่ยวโดยความร่วมมือจากชุมชน ผู้ประกอบการและโรงเรียน	138	46.3	62	20.8	45	15.1	45	6.4	45	11.4	3.84	0.730

ตารางที่ 5 (ต่อ)

4. การจัดการชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับที่ปรากฏ										Mean	SD
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
4.5 มีการจัดการเส้นทางจักรยานที่มีความปลอดภัยแก่การท่องเที่ยว	159	53.4	81	27.2	36	12.1	36	7.4	36	-	4.27	0.939
4.6 มีการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำที่สามารถท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล	112	37.6	54	18.1	59	19.8	36	12.1	37	12.4	3.56	0.569
4.7 มีการจัดการป้ายเตือนภัย	175	58.7	64	21.5	22	7.4	29	9.7	8	2.7	4.24	0.919
4.8 มีการจัดการให้มีบุคลากรแนะนำความปลอดภัย	142	47.7	34	11.4	48	16.1	27	9.1	47	15.8	3.66	0.985
4.9 มีการจัดการขยะที่เหมาะสม	136	45.6	48	16.1	48	16.1	37	12.4	29	9.7	3.76	0.943
4.10 มีการจัดการห้องสุขาไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว	166	55.7	54	18.1	59	19.8	19	6.4	-	-	4.23	0.980

จากตารางที่ 5 พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยโอกาสการจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวดังนี้คือ

1. การจัดการแหล่งธรรมชาติในพื้นที่ มีจุดดึงดูดการท่องเที่ยวและเรียนรู้มีผลค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น 3.81 (SD = 0.929) อยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก
2. การจัดการเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ มีผลค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น 3.95 (SD = 0.785) อยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก
3. การจัดการแหล่งธรรมชาติเพื่อให้มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่นมีผลค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น 3.62 (SD = 0.841) อยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก
4. การจัดการความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติและพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวมีผลค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น 3.83 (SD = 0.884) อยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก

สรุปในภาพรวมของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยโอกาสและความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีผลค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้ง 4 ปัจจัยคือ 3.80 (SD = 0.859) ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก

ข้อสรุปผลการศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการสำรวจความคิดเห็นของครัวเรือนและข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องและชาวชุมชนพบว่าได้ข้อสรุปในแนวทางเดียวกันคือ **ประชากรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.78) เห็นด้วย** โดยประชากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยโอกาสและความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยค่าเฉลี่ยคะแนนทั้ง 4 ปัจจัย คือ 3.80 (SD = 0.859) ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก

ปัจจัยการมีส่วนร่วมและการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

การศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามกับครัวเรือนของชุมชนใน 3 ประเด็นคือ

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
3. ข้อมูลการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนมีผลการศึกษาดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและการยอมรับการจัดการท่องเที่ยว

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการจัดการ ท่องเที่ยวของชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม										Mean	SD
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
											3.88	0.878
1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน											3.77	0.911
1.1 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาการกัดเซาะของชายฝั่ง	134	45.0	45	15.1	54	18.1	33	11.1	32	10.7	3.72	0.875
1.2 ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาเทคโนโลยีที่ใช้แก้ปัญหาของชุมชน	152	51.0	96	32.2	27	9.1	15	5.0	8	2.7	4.24	0.995
1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	111	37.2	59	19.8	42	14.1	32	10.7	54	18.1	3.47	0.913
1.4 ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	80	26.8	56	18.8	102	34.2	44	14.8	16	5.4	3.47	0.957
1.5 ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมและขยะของชุมชน	144	48.3	68	22.8	37	12.4	18	6.0	31	10.4	3.93	0.815
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน											4.02	0.943
2.1 ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	163	54.7	71	23.8	37	12.4	27	9.1	-	-	4.24	0.989

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ของชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม										Mean	SD
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยวของชุมชน	116	38.9	60	20.1	55	18.5	34	11.4	33	11.1	3.64	0.812
2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน	181	60.7	63	21.1	22	7.4	26	8.7	6	2.0	4.30	0.986
2.4 ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อจำกัดและโอกาสของชุมชนสำหรับจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	161	54.0	44	14.8	37	12.4	21	7.0	35	11.7	3.92	0.973
2.5 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการตลาดเพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวหรือเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ของชุมชน	148	49.7	62	20.8	35	11.7	32	10.7	21	7.0	3.95	0.918
2.6 ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหการท่องเที่ยว	160	53.7	58	19.5	62	20.8	18	6.0	-	-	4.21	0.973
2.7 ท่านมีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีที่มีในท้องถิ่นมาส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน	110	36.9	82	27.5	33	11.1	32	10.7	41	13.8	3.63	0.988
2.8 ท่านมีส่วนร่วมในพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน	157	52.7	79	26.5	44	14.8	9	3.0	9	3.0	4.23	0.909

ตารางที่ 6 (ต่อ)

3. ข้อมูลการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน (ด้านเศรษฐกิจ)	ระดับการมีส่วนร่วม										Mean 3.86	SD 0.889
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มีส่วนร่วม			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
3.1 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนจะทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	154	51.7	83	27.9	20	6.7	34	11.4	7	2.3	4.15	0.911
3.2 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น	138	46.3	54	18.1	62	20.8	20	6.7	24	8.1	3.88	0.982
3.3 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนจะทำให้ผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มขึ้น	106	35.6	71	23.8	43	14.4	58	19.5	20	6.7	3.62	0.931
3.4 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนโดยรวมจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น	113	37.9	83	27.9	50	16.8	29	9.7	23	7.7	3.79	0.989
3.5 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีความร่วมมือกับคนในชุมชนดีขึ้น	93	31.2	92	30.9	27	9.1	62	20.8	24	8.1	3.56	0.823
3.6 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้เยาวชนมีการใช้เวลาว่างจากกิจกรรมบริการนักท่องเที่ยว	137	46.0	50	16.8	52	17.4	35	11.7	24	8.1	3.81	0.918
3.7 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอาจก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น	146	49.0	98	32.9	27	9.1	19	6.4	8	2.7	4.19	0.802
3.8 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ร่วมกันดีขึ้น	81	27.2	61	20.5	59	19.8	35	11.7	62	20.8	3.21	0.724
3.9 การท่องเที่ยวชุมชนทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้พัฒนาดีขึ้น	66	22.1	55	18.5	106	35.6	51	17.1	20	6.7	3.32	0.916

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ด้านการอนุรักษ์ฯ)	ระดับการมีส่วนร่วม										Mean	SD
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มีส่วนร่วม			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
											3.89	0.770
3.10 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้ชุมชนมีแรงจูงใจและร่วมมือกันดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น	139	46.6	61	20.5	45	15.1	19	15.1	34	11.4	3.85	0.591
3.11 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้เป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยว	157	52.7	84	28.2	35	11.7	22	11.7	-	-	4.26	0.935
3.12 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้ชุมชนชุมชนมีการปรับตัวกิจกรรมในการลดการสร้างปัญหาแก่สิ่งแวดล้อม	113	37.9	54	18.1	59	19.8	36	12.1	36	12.1	3.58	0.610
3.13 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้ชุมชนมีการป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ เช่น ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่	173	58.1	66	22.1	22	7.4	29	7.4	8	2.7	4.23	0.601
3.14 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนส่งเสริมให้ชุมชนส่งเสริมให้ชุมชนอนุรักษ์ป่าชายเลน	143	48.0	34	11.4	48	16.1	27	16.1	46	15.4	3.67	0.915
3.15 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้ชาวชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	138	46.3	47	15.8	48	16.1	37	16.1	28	9.4	3.77	0.968

จากตารางที่ 6 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมจากครัวเรือน 298 ตัวอย่างโดยใช้มาตรวัดแบบ Likert 5 ระดับ มีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็น 3.88 (SD = 0.878) ซึ่งอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก แสดงว่าชาวชุมชนค่อนข้างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนฯ ในระดับดี

การมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแยกเป็นประเด็นดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน

การสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของชุมชน ใน 5 ประเด็นคือ การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาการกัดเซาะของชายฝั่ง การมีส่วนร่วมในการศึกษาเทคโนโลยีที่ใช้แก้ปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมีผลการศึกษาโดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็น 3.88 (SD = 0.878) ซึ่งอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก แสดงว่าชาวชุมชนค่อนข้างมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชนในระดับดี (ดังตารางที่ 6)

2.) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

การสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ใน 10 ประเด็น (ดังตารางที่ 6) มีผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมจากครัวเรือนที่เป็นประชากร 298 ตัวอย่าง มีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็น 4.02 (SD = 0.943) ซึ่งอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก แสดงว่าชาวชุมชนค่อนข้างมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในระดับดี

3.) ข้อมูลการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

การสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนที่ครอบคลุมประเด็นทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมในข้อคำถาม 9 ข้อ (ตารางที่ 6) มีผลการศึกษาระดับการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวจากครัวเรือนที่เป็นประชากรมีผลค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น 3.86 (SD = 0.889) ดังตารางที่ 6 ซึ่งอยู่ในระดับการยอมรับระดับสูง แสดงว่าชาวชุมชนค่อนข้างเห็นด้วยในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

ส่วนประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ในข้อคำถาม 6 ข้อ(ตารางที่ 6) ปรากฏผลการศึกษาระดับการยอมรับฯ ด้วยผลค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 (SD = 0.770) ซึ่งอยู่ในระดับการยอมรับสูง แสดงว่าชาวชุมชนค่อนข้างเห็นด้วยในการจัดการให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเช่นกัน

โดยสรุปผลการศึกษาความต้องการจากครัวเรือนของชุมชนแล้วพบว่าชุมชนมีแนวโน้มยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้นในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครในระดับดี

4) ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม

ตัวแปรอิสระที่ศึกษาได้แก่เพศ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาอาศัยในชุมชน ขนาดพื้นที่ถือครอง อาชีพหลัก อาชีพรองและรายได้รวม ที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามคือปัจจัยการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนมีผลดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกประชากรออกเป็น 2 กลุ่มคือเพศชายและเพศหญิง โดยเพศที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยการมีส่วนร่วมฯ แตกต่างกัน ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (n=298)	$\bar{X}$	SD	t-value	P-value
ชาย	117	3.79	1.283	2.844	0.001 *
หญิง	181	3.68	1.478		

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมในการจัดการฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วย $\bar{X}$ ของเพศชายมีค่าเท่ากับ 3.79 และ $\bar{X}$ ของเพศหญิงมีค่าเท่ากับ 3.68 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 กลุ่มอายุมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มอายุที่ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่างกัน

โดยแบ่งกลุ่มอายุของประชากรออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มอายุมาก(มากกว่า 50ปี) กลุ่มอายุ 41-50 ปี , 31-40 ปี, 21-30 ปี, 14-20 ปี และกลุ่มอายุน้อย(ต่ำกว่า 14 ปี) (ดังตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามกลุ่มอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่มอายุ	5	6.284	1.257	0.634	0.674
ภายในกลุ่มอายุ	292	579.153	1.983		
รวม	297	585.437			

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าอายุไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการฯ แตกต่างกัน

โดยแบ่งระดับการศึกษาของประชากรออกเป็น 5 กลุ่มคือกลุ่มที่มีคือระดับการศึกษาสูง (ปริญญาตรีขึ้นไป) ระดับการศึกษานกลาง (ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง ประกาศนียบัตรวิชาชีพ) มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 6 และการศึกษาระดับต่ำได้แก่ผู้ที่จบระดับประถมศึกษา ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F-value	P-value
ระหว่างกลุ่มระดับการศึกษา	4	1.096	0.274	0.137	0.968
ภายในกลุ่มระดับการศึกษา	293	584.340	1.994		
รวม	297	585.436			

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สมมติฐานที่ 4 สถานภาพการสมรสมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการฯ แตกต่างกัน

โดยแบ่งสถานภาพการสมรสของประชากรออกเป็น 3 กลุ่มคือ โสด สมรสและหม้ายพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดังตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามสถานภาพการสมรส

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F-value	P-value
ระหว่างกลุ่มสถานภาพสมรส	2	1.648	0.824	0.416	0.660
ภายในกลุ่มสถานภาพการสมรส	295	583.788	1.979		
รวม	297	585.436			

ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเมื่อจำแนกตามสถานภาพการสมรส พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือสถานภาพการสมรสไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สมมติฐานที่ 5 ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนแตกต่างกัน

โดยแบ่งระยะเวลาการอยู่อาศัยของประชากรออกเป็น 6 กลุ่มคือพักอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานคือพักอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นนานปี (เกิน 25 ปีขึ้นไป) พักอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน 21-25 ปี, 16-20 ปี, 11-15 ปี , 6-10 ปี และพักอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นไม่นานคือต่ำกว่า 5 ปีลงไป (ดังตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F-value	P-value
ระหว่างกลุ่มระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน	5	16.461	3.292	1.690	0.137
ภายในกลุ่มระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน	292	568.975	1.949		
รวม	297	585.436			

ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลของระยะเวลาการอยู่อาศัยของประชากรในชุมชนที่มีต่อปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนฯ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าระยะเวลาการพักอาศัยอยู่ในชุมชนไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สมมติฐานที่ 6 ขนาดพื้นที่ถือครองมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน คือครัวเรือนที่มีพื้นที่ถือครองต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนต่างกัน

โดยแบ่งขนาดพื้นที่ถือครองของประชากรออกเป็น 5 กลุ่ม คือไม่มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง, มีพื้นที่ถือครองขนาด 1-10 ไร่, 11-20 ไร่, 21-30 ไร่และมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองมากกว่า 30 ไร่ขึ้นไป (ดังตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามขนาดพื้นที่ถือครอง

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F-value	P-value
ระหว่างกลุ่มตามขนาดพื้นที่ถือครอง	4	4.251	1.063	0.536	0.710
ภายในกลุ่มตามขนาดพื้นที่ถือครอง	293	581.186	1.984		
รวม	297	585.437			

ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลของขนาดพื้นที่ถือครองที่มีต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าขนาดพื้นที่ถือครองไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนฯ

สมมติฐานที่ 7 อาชีพหลักมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน กล่าวคืออาชีพหลักที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแตกต่างกัน โดยแบ่งอาชีพหลักของครัวเรือนออกเป็น 6 กลุ่มคือ คือมีอาชีพหลักเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา รับจ้างทั่วไป เลี้ยงหอยแครง ทำร้านอาหาร เลี้ยงปู รับราชการ และอื่นๆ (มีอาชีพหลายชนิด) (ดังตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอาชีพหลัก

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F-value	P-value
ระหว่างกลุ่มอาชีพหลัก	5	2.730	0.455	0.227	0.968
ระหว่างครัวเรือน					
ภายในกลุ่มอาชีพหลัก	292	582.707	2.002		
รวม	297	585.437			

ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลของอาชีพหลักที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนั้นอาชีพที่ต่างกันไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

สมมติฐานที่ 8 อาชีพรองมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน กล่าวคือครัวเรือนที่มีอาชีพรองและครัวเรือนที่ไม่มีอาชีพรองมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนแตกต่างกัน

โดยแบ่งกลุ่มอาชีพของครัวเรือนออกเป็น 2 กลุ่มคือ คือกลุ่มครัวเรือนที่มีอาชีพรอง(อาชีพเสริม)และครัวเรือนกลุ่มที่ไม่มีอาชีพรอง (ดังตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอาชีพรอง

แหล่งความแปรปรวน	$\bar{X}$	SS	MS	t-value	P-value
ระหว่างกลุ่มอาชีพรอง	3.68	3.68	1.387	6.420	0.003*
ภายในกลุ่มอาชีพรอง	3.82	3.82	1.44		
รวม	3.75	3.75			

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลของการมีอาชีพรองและการไม่มีอาชีพรองที่มีต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ การมีอาชีพรองและไม่มีอาชีพรองมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่างกันด้วยค่า $\bar{X}$ เท่ากับ 3.68 และ 3.82 ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 9 รายได้รวมมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน คือรายได้รวมที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

โดยแบ่งกลุ่มรายได้รวมของครัวเรือนประชากรออกเป็น 11 กลุ่ม คือกลุ่มประชากรที่มีรายได้รวมต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปี(มี 14 ราย) , มีรายได้รวมในช่วง 10,001-20,000 บาท(มี 4 ราย), 20,001-30,000 บาท(มี 9 ราย) , 30,001-40,000 บาท(มี 16 ราย) , 40,001-50,000 บาท(มี 20 ราย) , 50,001-60,000 บาท(มี 18 ราย) , 60,001-70,000 บาท(มี 27 ราย) , 70,001-80,000 บาท(มี 18 ราย) , 80,001-90,000 บาท(มี 47 ราย), 90,001-100,000 บาท (มี 33 ราย) และมีรายได้มากกว่า 100,000 บาท (มี 93 ราย) (ดังตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามรายได้รวม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F-value	P-value
ระหว่างกลุ่มรายได้ในรอบปี (บาท)	10	24.925	2.492	1.279	0.242
ภายในกลุ่มรายได้ในรอบปี (บาท)	287	541.809	1.941		
รวม	298				

ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลของรายได้รวมของประชากรที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าระดับรายได้รวมในรอบปีไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่เป็นระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน	P-value	F-test	t-test
1. เพศ	0.001 *	-	2.844
2. อายุ	0.674	0.634	-
3. ระดับการศึกษา	0.968	0.137	-
4. สถานภาพการสมรส	0.660	0.416	-
5. ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน	0.137	1.690	-
6. ขนาดพื้นที่ถือครอง	0.710	0.536	-
7. อาชีพหลัก	0.968	0.227	-
8. อาชีพรอง	6.420	-	0.003 *
9. รายได้รวม	1.279	0.242	-

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 16 คราวเรือนที่เป็นประชากรในการศึกษา นั้นพบว่าประชากรมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ประเด็นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ประเด็นเพศและอาชีพร่อนเท่านั้น นอกจากนั้นผลการทดสอบสมมติฐานไม่พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 16 ในส่วนประเด็นระดับการมีส่วนร่วมฯ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือเพศและอาชีพร่อนนั้น ประเด็นเรื่องเพศผู้วิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมฯ ของเพศหญิงมีค่าระดับคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมฯ เท่ากับ 3.68 (SD = 1.478) ส่วนเพศชายมีค่าระดับคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมฯ เท่ากับ 3.79 (SD = 1.283) ดังตารางที่ 7 โดยอาจเป็นเพราะว่าเพศชายรับผิดชอบในการเป็นผู้นำครอบครัวมีกิจกรรมเข้าร่วมกับส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นอยู่เป็นประจำ ส่วนเพศหญิงมักเป็นแม่บ้านมีโอกาสร่วมกิจกรรมของชุมชนน้อยกว่า

ในเรื่องอาชีพร่อนที่พบว่าระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอาจเป็นเพราะลักษณะพฤติกรรมของคนในแต่ละอาชีพแตกต่างกัน การมีเวลาว่างและโอกาสเข้าร่วมกับกิจกรรมชุมชนได้ไม่สม่ำเสมอเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวชุมชนเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนว่าขึ้นกับโอกาสกล่าวคือถ้ามีเวลาว่างมักจะให้ความร่วมมือกับชุมชนด้วยดีอย่างสม่ำเสมอ

เทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

การศึกษาเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครเพื่อนำมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวสำหรับชุมชน มีผลการศึกษาดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ข้อมูลเทคโนโลยีในท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

ชนิดของเทคโนโลยีภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ปรากฏในชุมชน		ระดับที่ปรากฏ										Mean	SD
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี			
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
												4.39	0.7208
เทคโนโลยีเพื่อลดการกัดเซาะชายฝั่ง												4.39	0.735
1. กำแพงเสาไม้ไผ่ลดการกัดเซาะของคลื่น		219	73.5	37	12.4	42	14.1	-	-	-	-	4.59	0.724
2. การปลูกพืชป่าชายเลน		182	61.1	83	27.9	33	11.1	-	-	-	-	4.50	0.688
3. กำแพงหินตามแนวชายฝั่ง		151	50.7	110	36.9	37	12.4	-	-	-	-	4.38	0.697
4. เสาคอนกรีตสวมยางรถยนต์		155	52	76	25.5	52	17.4	15	5.0	-	-	4.24	0.916
5. การปักเสาไม้ไผ่สวมยางรถยนต์		137	46.0	94	31.5	66	22.1	1	0.3	-	-	4.23	0.802
6. การปักเสาคอนกรีตตามแนวชายฝั่งคลองและริมทะเล		138	46.3	146	49.0	14	4.7	-	-	-	-	4.42	0.581
เทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ												4.46	0.710
7. การเพาะเลี้ยงกุ้งแบบธรรมชาติ		164	55.0	109	36.6	25	8.4	-	-	-	-	4.47	0.647
8. การเลี้ยงกุ้งแบบพัฒนา		164	55.0	87	29.2	35	11.7	12	4.0	-	-	4.35	0.841
9. การเพาะเลี้ยงหอยแครงและหอยแมลงภู่		171	57.4	94	31.5	27	9.1	6	2.0	-	-	4.44	0.742
10. การเพาะเลี้ยงปูม้าและปูทะเล		174	58.4	106	35.6	18	6.0	-	-	-	-	4.52	0.610
11. การเพาะเลี้ยงปลากะพง		194	65.1	66	22.1	38	12.8	-	-	-	-	4.52	0.711

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ชนิดของเทคโนโลยีภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ปรากฏในชุมชน		ระดับที่ปรากฏ										Mean	SD		
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่มี					
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
เทคโนโลยีด้านการใช้พลังงานจากธรรมชาติ														4.38	0.669
12. เซลล์แสงอาทิตย์/การใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์	199	66.8	82	27.5	17	5.7	-	-	-	-	4.61	0.594			
13. กังหันลมในการทำนาเกลือ	143	48.0	137	46.0	18	6.0	-	-	-	-	4.42	0.605			
14. การหมักแก๊สชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพ	113	37.9	106	35.6	77	25.8	2	0.7	-	-	4.11	0.809			
เทคโนโลยีที่เป็นสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ในงานอาชีพ														4.29	0.759
15. เครื่องมือจักสานจากไม้ไผ่สำหรับดักจับสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ	92	30.9	106	35.6	82	27.5	18	6.0	-	-	3.91	0.906			
16. ตะแกรงคราดหอยแครง	149	50.0	122	40.9	21	7.0	6	2.0	-	-	4.39	0.708			
17. รั้วกั้นน้ำหรือเครื่องสูบน้ำ	169	56.7	118	39.6	10	3.4	1	0.3	-	-	4.53	0.581			
18. อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ เช่น ขอและแห	170	57.0	62	20.8	63	21.1	3	1.0	-	-	4.34	0.842			
เทคโนโลยีการผลิต การใช้ประโยชน์จากผลผลิตป่าชายเลน														4.45	0.731
19. สมุนไพรหม่องน้ำจากพืชเหงือกปลาหมอ	197	66.1	74	24.8	26	8.7	1	0.3	-	-	4.57	0.665			
20. หัตถกรรมผ้ามัดย้อมจากพืชในป่าชายเลน ดินตะบูน	199	66.8	27	9.1	72	24.2	-	-	-	-	4.43	0.855			
21. ชาวบ้าน การทำไข่เค็มชาโคลง การแปรรูปอาหาร	137	46.0	127	42.6	34	11.4	-	-	-	-	4.35	0.675			

จากตารางที่ 17 การศึกษาเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนจากครัวเรือนที่เป็นประชากรจำนวน 298 ตัวอย่าง เพื่อศึกษาข้อมูลเทคโนโลยีในท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยตั้งข้อคำถามเพื่อสอบถามระดับการปรากฏเทคโนโลยีในชุมชนโดยใช้มาตรวัดตามแบบ Likert Scale เป็น 5 ระดับคือระดับการปรากฏมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและไม่มีปรากฏในชุมชน โดยทำการสอบถามข้อมูลเทคโนโลยีที่มีอยู่ในท้องถิ่นชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนใน 4 กลุ่มของเทคโนโลยีท้องถิ่นจากจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 21 ข้อ มีผลสรุปดังนี้

ข้อมูลเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่น

เทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีดังตารางที่ นี้คือ

1. เทคโนโลยีเพื่อลดการกัดเซาะชายฝั่ง จากจำนวนเทคโนโลยี 6 ชนิด คือ การใช้กำแพงเสาไม้ไผ่ ลดการกัดเซาะของคลื่น การปลูกพืชป่าชายเลน กำแพงหินตามแนวชายฝั่ง เสาคอนกรีตสวมยางรถยนต์ การปักเสาไม้ไผ่สวมยางรถยนต์ การปักเสาคอนกรีตตามแนวชายฝั่งคลองและริมทะเล ครัวเรือนที่เป็นประชากรให้ความเห็นต่อระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นในชุมชนด้วยค่าเฉลี่ย 4.39 ($SD = 0.735$) เมื่อตรวจสอบตามอันตรภาคชั้นที่กำหนดพบว่ามีปรากฏในระดับสูงมาก

2. เทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จากจำนวนเทคโนโลยี 5 ชนิดคือ การเพาะเลี้ยงกุ้งแบบธรรมชาติ(ไม่มีการให้อาหารกุ้งตลอดการเพาะเลี้ยง) การเลี้ยงกุ้งแบบพัฒนา(มีการให้อาหารในขณะเพาะเลี้ยง) การเพาะเลี้ยงหอยแครงและหอยแมลงภู่ การเพาะเลี้ยงปูม้าและปูทะเล การเพาะเลี้ยงปลากะพง ประชากรให้ความเห็นต่อระดับการปรากฏของเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในชุมชนด้วยค่าเฉลี่ย 4.46 ($SD = 0.710$) เมื่อตรวจสอบตามอันตรภาคชั้นที่กำหนดพบว่ามีปรากฏในระดับมาก

3. เทคโนโลยีด้านการใช้พลังงานจากธรรมชาติ จากจำนวนเทคโนโลยี 3 ชนิด คือ เซลล์แสงอาทิตย์และการใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์ กังหันลมในการทำนาเกลือ การหมักแก๊สชีวภาพและน้ำหมักชีวภาพ ประชากรให้ความเห็นด้วยค่าเฉลี่ย 4.38 ($SD = 0.669$) เมื่อตรวจสอบตามอันตรภาคชั้นที่กำหนดพบว่ามีปรากฏในระดับมาก

4. เทคโนโลยีที่เป็นสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ จากจำนวนเทคโนโลยี 4 ชนิดคือ เครื่องจักสานจากไม้ไผ่สำหรับดักจับสัตว์น้ำ ตะแกรงคัดหอยแครง รั้ววิดน้ำและเครื่องสูบน้ำ อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ เช่นขอสและแห ประชากรให้ความเห็นต่อระดับการปรากฏในชุมชนด้วยค่าเฉลี่ย 4.29 ($SD = 0.759$) ตรวจสอบตามอันตรภาคชั้นที่กำหนดพบว่ามีปรากฏในระดับมาก

5. เทคโนโลยีการผลิต การใช้ประโยชน์จากผลผลิตป่าชายเลนจากจำนวนเทคโนโลยี 3 ชนิดคือ สมุนไพรหม่องน้ำจากพืชเหงือกปลาหมอ หัตถกรรมฝ้ายมัดย้อมจากพืชในป่าชายเลน ต้นตะบูน ซาใบขลุ้ การทำไข่เค็มชาโคลงและการแปรรูปอาหาร ประชากรให้ความเห็นต่อการรับรู้การปรากฏในชุมชนด้วยค่าเฉลี่ย 4.45 (SD = 0.720) เมื่อตรวจสอบตามอันตรภาคชั้นที่กำหนด พบว่ามีปรากฏในระดับสูงมาก

ผลการศึกษาระดับการปรากฏของเทคโนโลยีที่มีในท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนทั้ง 5 กลุ่ม (ดังตารางที่ 17) พบว่าชุมชนมีเทคโนโลยีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ซึ่งสามารถนำมาจัดการเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวสำหรับชุมชนได้ เช่น เทคโนโลยีเพื่อลดการกัดเซาะชายฝั่งที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชนในการนำเสาไม้ไผ่มาชะลอแรงปะทะของคลื่นโดยทำให้เกิดปัญหาแก่ระบบนิเวศ ใช้เป็นตัวอย่างการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชนอื่นๆ ได้ดี

เทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำพบว่ามีบางชุมชนคือชุมชนแสนตอที่ประยุกต์การประกอบอาชีพสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีบ้านพักโฮมสเตย์และให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมการท่องเที่ยวได้

เทคโนโลยีด้านการใช้พลังงานจากธรรมชาติ มีสิ่งที่เป็นเทคโนโลยีท้องถิ่นซึ่งสามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ เช่นการหมักแก๊สชีวภาพและการทำน้ำหมักชีวภาพซึ่งมีโรงเรียนในชุมชนคือโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์มีการจัดการให้เป็นตัวอย่างการเรียนรู้แก่นักเรียนและประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ที่โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์มีการดัดแปลงใช้กล่องกระดาษนมยูเอชที ที่ใช้แล้วมาเป็นอุปกรณ์สำหรับเพาะเมล็ดพันธุ์พืชและเพาะชำกล้าไม้ซึ่งเทคโนโลยีชาวบ้านอย่างง่ายในการนำสิ่งที่จะเป็นขยะแต่กลับนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

เทคโนโลยีการผลิตการใช้ประโยชน์จากผลผลิตป่าชายเลนนับเป็นการจัดการที่ดีของชุมชนที่มีการนำพืชและสัตว์ที่มีในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนมาใช้ประโยชน์ได้อย่างดี สามารถนำมาถ่ายทอดและจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวได้ คือสมุนไพรหม่องน้ำจากพืชเหงือกปลาหมอ หัตถกรรมฝ้ายมัดย้อมจากพืชในป่าชายเลนคือพืชตะบูนและการทำซาใบขลุ้เพื่อใช้ในการขับไล่สภาวะบ่าบัดโรคที่เกี่ยวกับการทำงานของไตได้ นอกจากนี้ก็ยังมีการแปรรูปอาหารชนิดต่างๆ เช่นการทำไข่เค็มชาโคลง กุ้งเหยียด ขนมนิรันดร์เป็นต้น ซึ่งโดยสรุปแล้วเทคโนโลยีที่เป็นเทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครสามารถนำมาจัดการให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวสำหรับชุมชนได้เป็นอย่างดี

ผลการทดสอบสมมติฐานระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นในชุมชน

การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อความคิดเห็นของประชากรที่มีต่อระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร โดยการนำตัวแปรอิสระได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน ขนาดพื้นที่ถือครอง อาชีพหลัก อาชีพรองและรายได้ โดยอาศัยลักษณะของตัวแปรที่สามารถจัดกลุ่มได้ชัดเจนนำมาทดสอบโดยใช้ F test และ t-test มีผลตามสมมติฐานที่ 10-18 ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 10 เพศของประชากรมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน โดยแบ่งเพศของประชากรออกเป็น 2 กลุ่มคือเพศชายและเพศหญิง (ดังตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน
จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน(n)	$\bar{X}$	SD	t-value	P-value
ชาย	117	4.55	0.760	32.177	0.001*
หญิง	181	4.62	0.724		
รวม	298	4.585			

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 18 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าเพศของประชากรมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยค่า $\bar{X}$ ของเพศชายเท่ากับ 4.55 และ $\bar{X}$ ของเพศหญิงเท่ากับ 4.62

สมมติฐานที่ 11 กลุ่มอายุมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน โดยแบ่งกลุ่มอายุของประชากรออกเป็น 6 กลุ่มคือกลุ่มอายุมากกว่า 50 ปี, 41-50 ปี, 31-40ปี, 21-30ปี, 14-20 ปีและกลุ่มอายุต่ำกว่า 14 ปี ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน
จำแนกตามกลุ่มอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่มอายุ	5	3.543	0.709	1.358	0.240
ภายในกลุ่มอายุ	292	152.326	0.522		
รวม	297	155.869			

ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลกลุ่มอายุที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ากลุ่มอายุไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชากรที่มีต่อระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน

สมมติฐานที่ 12 ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

โดยแบ่งระดับการศึกษาของประชากรออกเป็น 5 กลุ่ม คือระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับประกาศนียบัตรการศึกษาและระดับปริญญาตรี ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน
จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่มระดับการศึกษา	4	0.980	0.245	0.464	0.762
ภายในกลุ่มระดับการศึกษา	293	154.889	0.529		
รวม	297	155.869			

ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลของระดับการศึกษาที่มีต่อความคิดเห็นของประชากรในเรื่องระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นในชุมชน พบว่าระดับการศึกษาไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าระดับการศึกษาไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชากรที่มีต่อระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน

สมมติฐานที่ 13 สถานภาพการสมรสมีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน โดยแบ่งสถานภาพการสมรสของประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ โสด สมรสและหม้าย ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน
จำแนกตามสถานภาพการสมรส

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่มสถานภาพการสมรส	2	0.241	0.120	0.228	0.796
ภายในกลุ่มสถานภาพการสมรส	295	155.629	0.528		
รวม	297	155.87			

จากตารางที่ 21 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าสถานภาพการสมรสไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าสถานภาพการสมรสไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชากรที่มีต่อระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน

สมมติฐานที่ 14 ระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชนมีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

โดยแบ่งระยะเวลาการอยู่อาศัยของประชากรออกเป็น 6 กลุ่ม คือพักอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นนานเกิน 25 ปีขึ้นไป พักอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลา 21-25 ปี, 16-20 ปี, 11-15 ปี, 6-10 ปีและพักอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นไม่นานคือต่ำกว่า 5 ปีลงมา ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน
จำแนกตามระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่มระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน	5	5.387	1.077	2.091	0.067
ภายในกลุ่มระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชน	292	150.482	0.515		
รวม	297	150.87			

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนไม่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของชนิดเทคโนโลยีท้องถิ่น แสดงว่าเทคโนโลยีท้องถิ่นที่ผู้วิจัยศึกษานั้นชาวชุมชนมีความคิดเห็นและยอมรับว่ามีปรากฏอยู่ในท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 15 ขนาดพื้นที่ถือครองมีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน โดยแบ่งขนาดพื้นที่ถือครองของประชากรออกเป็น 5 กลุ่ม คือ ขนาดพื้นที่ถือครองมากมีพื้นที่ถือครองมากกว่า 30 ไร่ขึ้นไป ขนาดพื้นที่ถือครอง 21-30 ไร่, 11-20 ไร่, 1-10 ไร่ และไม่มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน
จำแนกตามขนาดพื้นที่ถือครอง

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่มขนาดพื้นที่ถือครอง	4	3.826	0.956	1.843	0.121
ภายในกลุ่มขนาดพื้นที่ถือครอง	293	152.043	0.519		
รวม	297	155.869			

จากตารางที่ 23 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าขนาดพื้นที่ถือครองในชุมชนไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อการปรากฏของชนิดเทคโนโลยีท้องถิ่นในชุมชน

สมมติฐานที่ 16 อาชีพมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

โดยแบ่งกลุ่มอาชีพของประชากรออกเป็น 12 กลุ่ม คือมีอาชีพเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา รับจ้างทั่วไป เลี้ยงหอยเครง ร้านอาหาร โฮมสเตย์ ทำนาเกลือ ค้าขาย ประมงชายฝั่ง เลี้ยงปู รับราชการและอื่นๆ (ประกอบอาชีพหลายชนิด) ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน
จำแนกตามอาชีพหลัก

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่มอาชีพหลักครัวเรือน	6	0.665	0.111	0.208	0.974
ภายในกลุ่มอาชีพหลักครัวเรือน	291	155.204	0.533		
รวม	297	155.869			

จากตารางที่ 24 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าอาชีพหลักไม่มีผลต่อความคิดเห็นของระดับการปรากฏของชนิดเทคโนโลยีท้องถิ่น

สมมติฐานที่ 17 อาชีพเสริม (อาชีพรอง) มีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

โดยแบ่งกลุ่มอาชีพเสริมของประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มประชากรที่มีอาชีพเสริม และกลุ่มที่ไม่มีอาชีพเสริม ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน
จำแนกตามอาชีพเสริม (อาชีพรอง)

แหล่งความแปรปรวน	n	$\bar{X}$	SD	t-value	P-value
ระหว่างกลุ่มการประกอบอาชีพเสริม	4	4.63	0.675	11.908	0.001 [*]
ภายในกลุ่มการประกอบอาชีพเสริม	293	4.58	0.747		
รวม	297	0.767	0.118		

^{*} แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอาชีพเสริม มีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยค่า $\bar{X}$ ของระหว่างกลุ่มที่ประกอบอาชีพเสริมเท่ากับ 4.63 และ $\bar{X}$ ของภายในกลุ่มการประกอบอาชีพเสริมเท่ากับ 4.58

สมมติฐานที่ 18 รายได้รวมมีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกัน

โดยแบ่งกลุ่มรายได้ของประชากรออกเป็น 11 กลุ่ม คือกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงมีรายได้ต่อปีเกินกว่า 100,000 บาทขึ้นไป, กลุ่มที่มีรายได้อยู่ในช่วง 90,001-100,000 บาท, 80,001-90,000 บาท, 70,001-80,000 บาท, 60,001-70,000 บาท, 50,001-60,000 บาท, 40,001-50,000 บาท, 30,001-40,000 บาท, 20,001-30,000 บาท, 10,001-20,000 บาท และกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปี (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชน
จำแนกตามรายได้รวม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P-value
ระหว่างกลุ่มรายได้ในรอบปี(บาท)	10	734.947	73.495	3.795	0.001 [*]
ภายในกลุ่มรายได้ในรอบปี(บาท)	278	5383.815	19.366		
รวม	297	6118.762			

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่ารายได้รวมมีอิทธิพลต่อระดับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อไป

เมื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่ามีประชากรอย่างน้อย 1 กลุ่ม มีความแปรปรวนแตกต่างจากประชากรกลุ่มอื่น นั่นหมายถึงระดับของกลุ่มรายได้มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่น ดังนั้นเมื่อทดสอบต่อไปเพื่อหาค่าเฉลี่ยของประชากรกลุ่มใดที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นด้วยการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของประชากรต่างๆ ทั้งหมดแบบช่วงตามวิธีของดังก์น (Duncan) พบว่ากลุ่มรายได้เกินกว่า 100,000 บาทขึ้นไปมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างจากกลุ่มรายได้ที่ต่ำกว่า 30,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มรายได้ 80,001-90,000 บาทมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นแตกต่างจากกลุ่มรายได้ที่ต่ำกว่า 10,000 บาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 27 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาปัจจัยเทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชนชายทะเล
บางขุนเทียน

ตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน	P-value	F-test	t-test
1. เพศ	0.001*	-	32.177
2. อายุ	0.240	1.358	-
3. ระดับการศึกษา	0.762	0.464	-
4. สถานภาพการสมรส	0.796	0.228	-
5. ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน	0.067	2.091	-
6. ขนาดพื้นที่ถือครอง	0.121	1.843	-

ตารางที่ 27(ต่อ)

ตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน	<i>P-value</i>	F-test	t-test
7. อาชีพหลัก	0.974	0.208	-
8. อาชีพรอง	0.001*	-	11.908
9. รายได้รวม	0.001*	3.795	-

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนของประชากรที่ศึกษาดังตารางที่ 27 นั้นพบว่าประชากรมีความคิดเห็นต่อระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีเพียงประเด็นเพศ อาชีพรองและรายได้รวม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ชาวชุมชนอาทิเช่นประเด็นการจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนโดยผู้มีรายได้สูงไม่ค่อยเห็นด้วยกับการที่ชุมชนจะเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีความเห็นว่าการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนน่าจะนำปัญหามาสู่ชุมชน แต่สำหรับผู้มีรายได้ต่ำซึ่งเห็นด้วยให้เหตุผลว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนจะทำให้ตนเองมีรายได้เพิ่มจากการรับจ้าง ในส่วนปัจจัยอื่นๆ ประชากรมีความคิดเห็นต่อระดับการปรากฏของเทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประสิทธิผลของการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนทั้งในด้านหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาและให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของชุมชนในการบริการนักท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยทำการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงเพื่อสร้างบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การต้อนรับนักท่องเที่ยว การดำเนินงานเกี่ยวกับพื้นที่ เช่น ข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยว ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศของชุมชนเพื่อเสริมความรู้ให้แก่บุคลากรของชุมชน มีการดำเนินงานดังนี้

การฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ชุมชน

ดำเนินการในวันที่ 22-24 สิงหาคม 2552 โดยผู้วิจัยสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมและจัดทำเนื้อหาสำหรับการฝึกอบรมซึ่งประกอบด้วย บทบาทของมััคคุเทศก์ หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทคโนโลยีที่มีในท้องถิ่นและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว (ดังเอกสารประกอบการฝึกอบรมในแผ่นคัสเก็ตของภาคผนวกที่ 4)

ผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมใช้ทั้งวิธีเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามโดยเปรียบเทียบคะแนนสอบความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ฝึกอบรมของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังการฝึกอบรม มีผลดังตารางที่ 28 – 36 และประเมินเชิงคุณภาพด้วยการประเมินความสามารถและการแสดงสามารถของผู้เข้าอบรมตามสภาพจริง

ผลการฝึกอบรมเชิงปริมาณ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้เข้าฝึกอบรม

1. ข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนที่เข้าอบรมทั้งหมด 60 คน เลือกขนาดตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan คือ 52 คน ปรากฏผลดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 ข้อมูลประชากรสถานภาพของผู้เข้าฝึกอบรม

เพศ	จำนวน (= 52คน)	ร้อยละ
ชาย	10	13.5
หญิง	42	86.5
รวม	52	

จากตารางที่ 28 เยาวชนที่เข้าอบรมจำนวน 52 คนเป็นเพศชาย 10 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 เป็นเพศหญิง 42 คนคิดเป็นร้อยละ 86.5

2. ข้อมูลเกี่ยวกับอายุของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีอายุมีตั้งแต่ 7 -17 ปี (ดังตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 ข้อมูลเกี่ยวกับอายุของผู้เข้าฝึกอบรม

อายุ(ปี)	จำนวน (= 52คน)	ร้อยละ
7	2	3.7
8	9	16.7
9	7	13

ตารางที่ 29 (ต่อ)

อายุ(ปี)	จำนวน (= 52คน)	ร้อยละ
10	17	31.5
11	12	22.2
12	1	1.9
17	3	5.6

จากตารางที่ 29 อายุต่ำสุดของผู้เข้าอบรมคือ 7 ปี สูงสุดคือ 17 ปี

3. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการศึกษาของผู้เข้าฝึกอบรม

ตารางที่ 30 แสดงระดับการศึกษาของเยาวชนมีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 , 4, 5 และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 30 ระดับการศึกษาของผู้เข้าฝึกอบรม

การศึกษา	จำนวน (= 52คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 3	11	21.16
ประถมศึกษาปีที่ 4	18	34.62
ประถมศึกษาปีที่ 5	19	36.53
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	4	7.69
รวม	52	100.00

จากตารางที่ 30 โดยการศึกษาในระดับต่ำสุดของผู้เข้าอบรมคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ส่วนระดับการศึกษาชั้นสูงสุดคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่อบรมและการทดสอบสมมติฐาน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการของผู้เข้าอบรม

การประเมินผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการที่ฝึกอบรมโดยใช้แบบทดสอบที่มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบไดโคโทมัส(Dichotomous) คือมีความรู้ ความเข้าใจหรือไม่มีความรู้หรือไม่เข้าใจเกี่ยวกับข้อคำถามในเนื้อหาที่อบรมมาก่อนหรือไม่ โดยข้อคำถามที่ผู้ตอบว่ามีความรู้หรือเข้าใจให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน ส่วนข้อคำถามที่ไม่ทราบหรือไม่เข้าใจให้ 0 คะแนน จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 25 ข้อ ทำการประเมินผลก่อนและหลังการฝึกอบรม มีผลการประเมินดังตารางที่ 31

ตารางที่ 31 การเปรียบเทียบผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาทางวิชาการของผู้เข้าอบรม

ข้อที่	ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา	ก่อนฝึกอบรม		หลังฝึกอบรม	
		จำนวนคนที่ เข้าใจ	จำนวนคนที่ ไม่เข้าใจ	จำนวนคนที่ เข้าใจ	จำนวนคนที่ ไม่เข้าใจ
		(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
1	บทบาทและหน้าที่ของมัลลเทศก์	28(53.8)	24(46.2)	52(100)	-
2	บุคลิกลักษณะที่จำเป็นของมัลลเทศก์	19(36.5)	33(63.5)	52(100)	-
3	คุณลักษณะมัลลเทศก์ที่ดี	18(34.6)	34(65.4)	52(100)	-
4	ความรับผิดชอบของมัลลเทศก์	17(32.7)	35(67.3)	52(100)	-
5	มารยาทและจรรยาบรรณของมัลลเทศก์	20(38.5)	32(61.5)	52(100)	-
6	ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	8(15.4)	44(84.6)	51(98.1)	1(1.9)
7	ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	20(38.5)	32(61.5)	52(100)	-
8	องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	7(13.5)	45(86.5)	52(100)	-
9	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	18(34.6)	34(65.4)	52(100)	-
10	หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	6(11.5)	46(88.5)	52(100)	-
11	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว	42(80.8)	10(19.2)	47(90.4)	5(9.6)
12	ทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทย	12(23.1)	40(76.9)	46(88.5)	8(15.4)
13	ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบางขุนเทียน	13(25.0)	39(75.0)	50(96.2)	1(1.9)
14	พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพฯ เขตบางขุนเทียน	13(25.0)	39(75.0)	52(100)	-
15	พันธุ์พืชในป่าชายเลนบางขุนเทียน	13(25.0)	39(75.0)	44(84.6)	8(15.4)
16	โรงกางไบใหญ่ โรงกางไบเล็ก	14(26.9)	38(73.1)	51(98.1)	1(1.9)
17	ต้นเสมหะเล ต้นเสมคำ	10(19.2)	42(80.8)	50(96.2)	2(3.8)
18	ตะนูน	6(11.5)	46(88.5)	50(96.2)	2(3.8)
19	ชะคราม	7(13.5)	45(86.5)	52(100)	-
20	ทรัพยากรพันธุ์สัตว์ในป่าชายเลนบางขุนเทียน	6(11.5)	46(88.5)	51(98.1)	1(1.9)
21	ปลาตีน	8(15.4)	44(84.6)	50(96.2)	2(3.8)
22	ปูแสม	9(17.3)	43(82.7)	51(98.1)	1(1.9)
23	การปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้รับ บาดเจ็บโดนไฟไหม้	42(80.8)	10(19.2)	52(100)	-
24	สิ่งที่ท่านต้องเตรียมให้พร้อมในเรื่องการดูแล ความปลอดภัย	45(86.5)	7(13.5)	52(100)	-
25	ท่านรู้จักสถานพยาบาลใกล้ที่สุดที่นำส่ง ๆ	42(80.8)	10(19.2)	51(98.1)	1(1.9)
	ค่าคะแนนเฉลี่ย(Mean)	17.72(34.07)	34.28(65.92)	50.72(97.55)	1.32(2.52)
	SD	12.43(23.91)	12.43(23.91)	2.09(4.01)	2.30(4.43)
	t-test	13.151		13.182	
	Df = 24	sig 0.01*		sig 0.01*	

จากตารางที่ 31 การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการของผู้เข้าอบรม โดยมีผลค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการก่อนฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.72 (คิดเป็นร้อยละ 34.07) และหลังฝึกอบรมเป็น 50.72 (คิดเป็นร้อยละ 97.55)

โดยที่ผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บทบาทของมัคคุเทศก์และ ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชน เมื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา วิชาการก่อนและหลังฝึกอบรมแล้วพบว่าผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีสัมฤทธิ์ผลดีขึ้น โดยมีข้อคำถาม ทั้งหมด 13 ข้อที่ผู้เข้าอบรมระบุว่าเข้าใจทั้งหมด 52 คนคือข้อคำถามข้อที่ 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 19, 23 และ 24 ส่วนข้อที่ 6, 16, 20, 22 และ 25 หลังฝึกอบรมมีผู้ตอบว่าไม่รู้ข้อละ 1 ราย

ข้อคำถามหลังการฝึกอบรมที่มีผู้ตอบว่าไม่รู้สูงสุดคือข้อที่ 12, 15 และ 11 ที่เป็นเนื้อหา เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทย พันธุ์พืชในป่าชายเลน และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ ทรัพยากรการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 15.4 และ 9.6 ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐาน

ในการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ 4 สมมติฐาน คือ

สมมติฐานที่ 19 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการที่อบรมของผู้เข้าอบรมก่อนและ หลังการฝึกอบรมมีความแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 20 เพศของผู้เข้าอบรมที่แตกต่างกันมีผลกับประสิทธิผลของการฝึกอบรม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 21 อายุของผู้เข้าอบรมที่แตกต่างกันมีผลกับประสิทธิผลของการฝึกอบรม แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 22 ระดับการศึกษาของผู้เข้าอบรมมีผลกับประสิทธิผลของการฝึกอบรม แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยประสิทธิผลของการฝึกอบรม

การทดสอบสมมติฐานการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ระหว่าง วันที่ 22-24 สิงหาคม 2552 ปรากฏผลดังตารางที่ 31- 34

สมมติฐานที่ 19 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังการ ฝึกอบรมมีความแตกต่างกัน

จากตารางที่ 4.31 การเปรียบเทียบประสิทธิผลการฝึกอบรมโดยพิจารณาจากผลคะแนน เฉลี่ยของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังการฝึกอบรม ซึ่งเมื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test แล้วพบว่าผล คะแนนของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังการฝึกอบรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.72 (ร้อยละ 34.07) และ หลังฝึกอบรมเป็น 50.72 (ร้อยละ 97.55) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

($P \leq 0.01$) แสดงว่าหลังจากการฝึกอบรมแล้วผู้วมัคคุเทศก์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ที่ฝึกอบรมดีขึ้น

สมมติฐานที่ 20 เพศของผู้เข้าอบรมที่แตกต่างกันมีผลกับประสิทธิภาพของการฝึกอบรมแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการฝึกอบรมระหว่างผู้เข้าอบรมที่เป็นเพศชายและเพศหญิง(ดังตารางที่ 32)

ตารางที่ 32 เพศของผู้เข้าอบรมมีผลต่อประสิทธิภาพของการฝึกอบรม

เพศ	ประสิทธิภาพของการฝึกอบรม		
	มาก จำนวน(ร้อยละ)	น้อย จำนวน(ร้อยละ)	รวม จำนวน(ร้อยละ)
ชาย	7(70.00)	3(30.00)	10(100)
หญิง	30(71.43)	12(28.57)	42(100)
	37(71.15)	15(28.85)	52(100)

$$t = 1.148 \quad df = 1 \quad P\text{-value} = 0.01^*$$

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 32 เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงเป็นรายข้อจากจำนวนผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการฝึกอบรม (มีผลดังตารางที่ 31) ซึ่งพบว่าผลการพิสูจน์สมมติฐานพบว่าระหว่างเพศหญิงและชายมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ .01 ($P < 0.01$)

สมมติฐานที่ 21 อายุของผู้เข้าอบรมที่แตกต่างกันมีผลกับประสิทธิภาพของการฝึกอบรมแตกต่างกัน โดยแบ่งกลุ่มอายุของผู้เข้าอบรมเป็น 2 กลุ่มคือเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 10 ปีและมากกว่า 10 ปี เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน 2 กลุ่มอายุ (ตารางที่ 33)

ตารางที่ 33 กลุ่มอายุของผู้เข้าอบรมมีผลต่อประสิทธิภาพของการฝึกอบรม

อายุ	ประสิทธิภาพของการฝึกอบรม		
	มาก	น้อย	รวม
ต่ำกว่า 10 ปี	30(85.71)	5(14.29)	35(100)
มากกว่า 10 ปี	10(58.82)	7(41.18)	17(100)
	40(76.92)	12(23.08)	52(100)

$$t = 2.569 \quad df = 1 \quad P\text{-value} = 0.01^*$$

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 33 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุของผู้เข้าอบรมระหว่างกลุ่มอายุที่ต่ำกว่า 10 ปีและสูงกว่า 10 ปีขึ้นไปพบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ .01 ($P < 0.01$)

สมมติฐานที่ 22 ระดับการศึกษาของผู้เข้าอบรมมีผลกับประสิทธิผลของการฝึกอบรมแตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาของผู้เข้าอบรมระหว่างกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดังตารางที่ 34

ตารางที่ 34 ระดับการศึกษาของผู้เข้าอบรมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการฝึกอบรม

ระดับ การศึกษา	ประสิทธิผลของการฝึกอบรม		
	ชาย	หญิง	รวม
ประถมศึกษา	45(93.75)	3(6.25)	48(100)
มัธยมศึกษา	-	4(100)	4(100)
	49(94.23)	7(5.77)	52(100)

$$t = 9.001 \quad df = 2 \quad P\text{-value} = 0.01^*$$

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

จากตารางที่ 34 การเปรียบเทียบประสิทธิผลของการฝึกอบรมเพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาของผู้เข้าอบรมระหว่างกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ .01 ($P < 0.01$) ซึ่งผลจากการสังเกตพฤติกรรมขุมักคุเทศก์ขณะที่นำเที่ยวพบว่าเพศหญิงมักจะอธิบายและตอบข้อซักถามของนักท่องเที่ยวได้คล่องแคล่วมากกว่า

ส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่นของผู้เข้าอบรม

การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่มีในท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน ก่อนและหลังการฝึกอบรมเป็นรายข้อปรากฏผลดังตารางที่ 35

ตารางที่ 35 การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่น ของผู้เข้าอบรม

ข้อที่	เนื้อหา	ก่อนฝึกอบรม		หลังฝึกอบรม	
		จำนวนคนที่ เข้าใจ	จำนวนคนที่ ไม่เข้าใจ	จำนวนคนที่ เข้าใจ	จำนวนคนที่ ไม่เข้าใจ
		(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
เทคโนโลยีด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ ชุมชน					
1	กำแพงเสาไม้ไผ่ลดการกัดเซาะของคลื่น	41(78.8)	11(21.2)	52(100)	-
2	การปลูกป่าโกงกาง	45(86.5)	7(13.5)	52(100)	-
3	กำแพงหินตามแนวชายฝั่ง	46(88.5)	6(11.5)	52(100)	-
4	เสาคอนกรีต เสาคอนกรีตสวมยางรถยนต์ และ กำแพงคอนกรีต	38(73.1)	14(26.9)	49(94.2)	3(5.8)
5	กล่องกระดานมมูเอสที่ดัดแปลงเพะกล้ำไม้	39(75.0)	13(25.0)	51(98.1)	1(1.9)
เทคโนโลยีการผลิตในชุมชน					
6	ชาใบขลู่	35(77.3)	17(22.7)	52(100)	-
7	ยาหม่องน้ำจากใบเหงือกปลาหมอ	32(61.5)	20(38.5)	52(100)	-
8	ผ้ามัดย้อมจากผลเปลือกตะบูน	39(75.0)	13(25.0)	52(100)	-
9	การทำกะปิ	33(63.5)	19(36.5)	52(100)	-
10	การกึ่งเหียด	34(65.4)	18(34.6)	52(100)	-
11	ไข่เค็มชาโคลง	40(77.0)	12(23.0)	52(100)	-
12	การทำน้ำหมักชีวภาพ	35(67.3)	17(32.7)	52(100)	-
13	การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปู และหอยแครง	44(84.6)	8(15.4)	52(100)	-
14	การเพาะเลี้ยงกบ	33(63.4)	19(36.6)	50(96.1)	2(3.8)
15	เครื่องมือจับสัตว์น้ำของท้องถิ่น เช่น ขอ รอบ ตะแกรงคัดหอย	34(65.4)	18(34.6)	52(100)	-
เทคโนโลยีด้านการใช้พลังงานจากธรรมชาติ					
16	เซลล์แสงอาทิตย์	44(84.6)	8(15.4)	52(100)	-
17	ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์	38(73.0)	14(27.0)	51(98.1)	1(1.9)
18	กังหันลมในการทำนาเกลือ	37(71.2)	15(28.8)	49(94.2)	3(5.8)
19	การทำน้ำหมักชีวภาพ	37(71.2)	15(28.8)	51(98.1)	1(1.9)
20	การถนอมอาหารโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ฯ	44(84.6)	8(15.4)	52(100)	-
	รวม	200(384.60)	60(115.40)	255(490.4)	5.0(9.60)
	ค่าเฉลี่ย	40(76.92)	12.0(23.08)	51.0(98.08)	1.0(1.92)
	SD	3.67(7.04)	3.67(7.04)	1.22(2.36)	1.22(2.36)
	t-test	8.696		8.696	
	Df = 19	0.01		P-value = 0.01*	

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 35 โดยพบว่าหลังการฝึกอบรมเยาวชนส่วนใหญ่ มีความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่มีในท้องถิ่นดีขึ้น มีเพียงบางข้อที่บางคนยังไม่เข้าใจได้แก่ เทคโนโลยีด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ ของชุมชน ข้อ 4 เสาคอนกรีตสวมยางรถยนต์ และกำแพงคอนกรีตมีผู้ไม่เข้าใจ 2 ราย (ร้อยละ 3.8) ก่อถ่วงกระดานมยุเรสที่ดัดแปลงเพาะชำกล้าไม้มีผู้ไม่เข้าใจ 1 ราย (ร้อยละ 1.9)

เทคโนโลยีการผลิตในชุมชนผู้เข้าอบรมเข้าใจเกือบทั้งหมดทุกข้อ คิดเป็นร้อยละ 100 ยกเว้นข้อที่เป็นเทคโนโลยีเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงกบมีผู้ไม่เข้าใจ 2 รายคิดเป็นร้อยละ 3.8

เทคโนโลยีด้านการใช้พลังงานจากธรรมชาติ เซลล์แสงอาทิตย์เข้าใจทั้งหมด ผู้อบรมพลังงานแสงอาทิตย์มีผู้ไม่เข้าใจ 1 ราย (ร้อยละ 1.9) กังหันลมในการทำนาเกลือมีผู้ไม่เข้าใจ 3 ราย (ร้อยละ 5.8) การทำน้ำหมักชีวภาพมีผู้ไม่เข้าใจ 1 ราย (ร้อยละ 1.9) ที่เหลือเข้าใจดี

ผลการพิสูจน์สมมติฐานโดยใช้ t-test เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่มีในท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนก่อนและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งที่ระดับ 0.01 ($P < 0.01$) ดังตารางที่ 4.35

โดยสรุปแล้วผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่นในชุมชนค่อนข้างดีมากเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรม

ผลการฝึกอบรมเชิงคุณภาพ

การประเมินผลการฝึกอบรมเชิงคุณภาพโดยวิธีสังเกตพฤติกรรมตามสภาพจริงและการทดลองใช้บทบาทสมมุติ โดยให้ผู้เข้าอบรมฝึกปฏิบัติและทดลองแนะนำเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน อธิบายเกี่ยวกับพืชและสัตว์ที่พบในป่าชายเลนในชุมชนของตน การฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินในขณะนำเที่ยว ซึ่งใช้การเวียนศึกษาและอธิบายแต่ละฐานของการฝึกอบรมโดยคณะวิทยากรในแต่ละจุด ปรากฏผลว่าผู้เข้าอบรมสามารถอธิบายเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละฐานได้ดี กล้าแสดงออกและตอบข้อซักถามได้ดี

ดังนั้นโดยสรุปแล้วผลการประเมินเชิงคุณภาพในภาพรวมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความสามารถในการอธิบายข้อมูลชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนได้ดี มีความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของการนำเที่ยวสอดคล้องกับผลการศึกษาของข้อมูลเชิงปริมาณ

การทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวและการประเมินผลยูวมัคคุเทศก์โดยนักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยทำการทดลองให้ยูวมัคคุเทศก์นำเที่ยวตามเส้นทางที่พัฒนาขึ้น โดยจัดการให้นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวตามทั้งเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำและทางบก แล้วจัดให้ยูวมัคคุเทศก์บรรยายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนหลังจากนั้นใช้แบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวประเมินความพึงพอใจการปฏิบัติงานของยูวมัคคุเทศก์และเส้นทางการท่องเที่ยวซึ่งแบบสอบถามเป็นมาตรวัดเป็น 5 ระดับแบบลิเคอร์ต์ เนื้อหาในแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบเกี่ยวกับเพศ อายุ และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นการประเมินความสามารถของยุวมัคคุเทศก์ มีผลการศึกษา (ตารางที่ 36-38) ดังนี้
ตารางที่ 36 สถานภาพเกี่ยวกับเพศของนักท่องเที่ยว

เพศ	จำนวน (= 156 คน)	ร้อยละ
ชาย	35	22.4
หญิง	121	77.6
รวม	156	100.00

จากตารางที่ 36 นักท่องเที่ยวซึ่งมีจำนวน 156 ราย เป็นเพศชาย 35 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 22.40 เป็นเพศหญิง 121 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 77.60

ผลการประเมินของนักท่องเที่ยวต่อการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์

การประเมินผลการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ในส่วนที่ 2 เป็นการประเมินการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ มีผลการศึกษา ดังตารางที่ 36 – 38

ตารางที่ 37 ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	116	74.40
มัธยมศึกษาตอนต้น	2	1.20
มัธยมศึกษาตอนปลาย	7	4.50
ศึกษาระดับปริญญาตรี	11	7.10
ปริญญาตรี	12	7.70
สูงกว่าปริญญาตรี	8	5.10
รวม	156	100.00

จากตารางที่ 4.37 ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวต่ำสุดคือระดับประถมศึกษา มีทั้งหมด 116 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 74.40 ระดับการศึกษาสูงสุดคือสูงกว่าระดับปริญญาตรี มีจำนวน 8 คนคิดเป็นร้อยละ 5.10

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินของนักท่องเที่ยวต่อการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์ มีผลการประเมินความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของยุวมัคคุเทศก์โดยนักท่องเที่ยวปรากฏดังตารางที่ 38

ตารางที่ 38 ผลการประเมินของนักท่องเที่ยวยุวภาคต่อการปฏิบัติงานของยูวมัคคุเทศก์

ความสามารถของมัคคุเทศก์	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พอใจ
	จำนวน คน (ร้อยละ)	จำนวน คน (ร้อยละ)	จำนวน คน (ร้อยละ)	จำนวนคน (ร้อยละ)	จำนวนคน (ร้อยละ)
1.ความรู้ความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	76 (48.7)	46 (29.5)	23 (14.7)	10 (6.4)	1 (0.6)
2.การอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับพืชของท้องถิ่น	69 (44.2)	63 (40.4)	17 (10.9)	7 (4.5)	-
3.การอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์ของท้องถิ่น	44(28.2)	58 (37.2)	48 (30.8)	6 (3.8)	-
4.การอธิบายความเป็นมาของชุมชน	35 (22.4)	51 (32.7)	50 (32.1)	19 (12.2)	1 (0.6)
5.การอธิบายเรื่องราวการประกอบอาชีพของท้องถิ่น	61 (39.1)	55 (35.3)	25 16.0)	13 (8.3)	2 (1.3)
6.การอธิบายการนำพืชในป่าชายเลนมาใช้ประโยชน์	73 (46.8)	59 (37.8)	12 (7.7)	8 (5.1)	4 (2.6)
7.การสร้างบรรยากาศขณะนำเที่ยว	65 (41.7)	31 (19.9)	40 (25.6)	15 (9.6)	5 (3.2)
8.ความคล่องแคล่วในการทำงาน	91 (58.3)	34 (21.8)	18 (11.5)	8 (5.1)	8 (3.2)
9.การจัดการเวลาได้ดี	75 (48.1)	18 (11.5)	44 (28.2)	12 (7.7)	7 (4.5)
10.การบริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	52 (33.3)	63 (40.4)	23 (14.7)	12 (7.7)	6 (3.8)
11.การใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสม	90 (57.7)	27 (17.3)	27 (17.3)	7 (4.5)	5 (3.2)
12.ด้านมนุษยสัมพันธ์	75 (48.1)	43 (27.6)	21 (13.5)	11 (7.1)	6 (3.8)
13.การให้คำแนะนำเรื่องความปลอดภัย	65 (41.7)	50 (32.1)	33 (21.2)	6 (3.8)	2 (1.3)
14.ความสุภาพ	66 (42.3)	41 (26.3)	26 (16.7)	18 (11.5)	5 (3.2)
15.การแต่งกายเรียบร้อย	53 (34.0)	41 (26.3)	44 (28.2)	6 (3.8)	12 (7.7)
16.นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เพิ่มขึ้น	51 (32.7)	72 (46.2)	25 (16.0)	2 (1.3)	6 (3.8)
17.การตอบข้อซักถามนักท่องเที่ยว	66 (42.3)	53 (34.0)	21 (13.5)	11 (7.1)	5 (3.2)
18.การประยุกต์ความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	55 (35.3)	44 (28.2)	36 (23.1)	17 (10.9)	4 (2.6)
19.ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีของท้องถิ่น	68 (43.6)	54 (34.6)	17 (10.9)	9 (5.8)	8 (5.1)
20.ความเป็นผู้มีอัธยาศัยดี	69 (44.2)	49 (31.4)	30 (19.2)	5 (3.2)	3 (1.9)

จากตารางที่ 38 โดยประเด็นที่นักท่องเที่ยวพอใจมากที่สุดใน 5 ลำดับแรก คือความคล่องแคล่วในการทำงานคือร้อยละ 58.3 (91คนจากนักท่องเที่ยวทั้งหมด 156 คน) รองลงไปคือการ
ใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมร้อยละ 57.70 (90คน) ความรู้ความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ร้อยละ 48.7(76คน) ลำดับถัดไปคือการจัดการเรื่องเวลาได้ดี ร้อยละ 48.1(75คน) และการอธิบายประโยชน์ของพีชป่าชายเลนร้อยละ 46.8(73คน)

การจัดการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบว่าพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน ฯ มีคุณลักษณะตามหลักการพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่ง Shirley Eber(1992)และบุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา(2548)ได้กำหนดไว้ใน 10 ประเด็น(ดังตารางที่ 39)

ตารางที่ 39 การวิเคราะห์พื้นที่ชุมชน ฯ ตามหลักการพื้นฐานของท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

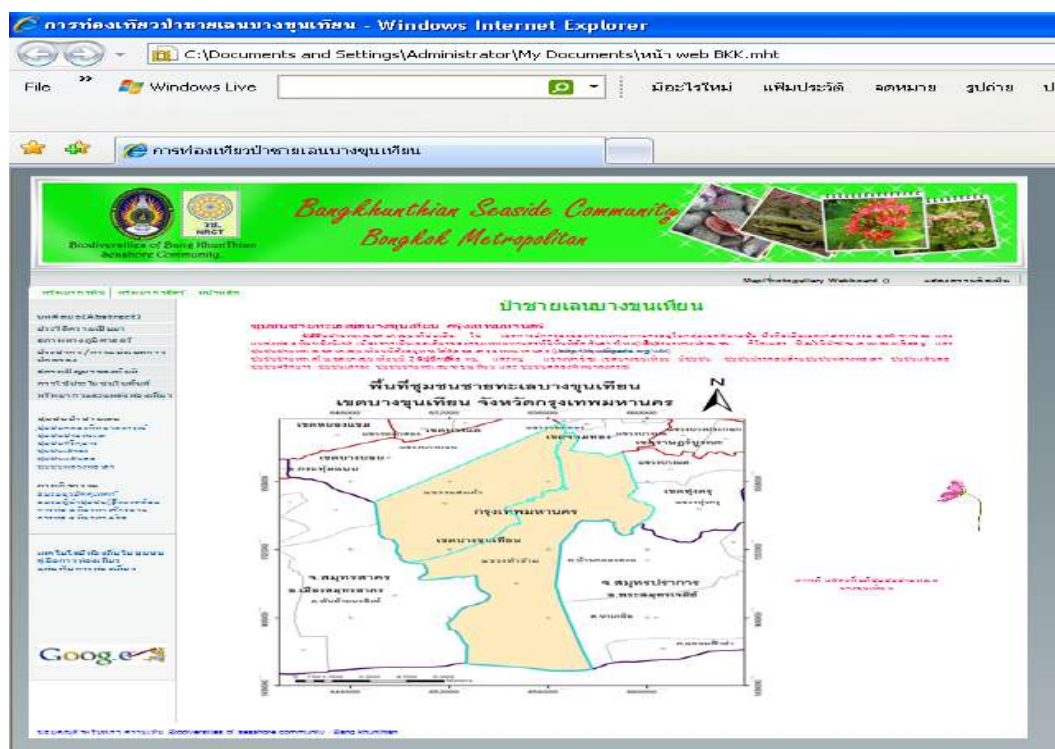
หลักการพื้นฐานของท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ชุมชนมี การจัดการ	ชุมชนยัง ไม่ได้ จัดการ
1.การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนคือใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์วัฒนธรรม	✓	
2.การลดการบริโภคที่เกินจำเป็นเพื่อลดของเสียและค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อม		✓
3.การรักษาความหลากหลายซึ่งเป็นการรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรม	✓	
4.การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผนแห่งชาติและแผนการพัฒนาท้องถิ่น		✓
5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมการดำเนินการทางเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เกิดการประหยัดต้นทุนสำหรับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม		✓
6.การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว	✓	
7.การปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้เสียคือการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐ ผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น	✓	
8.การฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรท้องถิ่นทุกประเภทให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน		✓
9.การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวให้มีการเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวอย่างพร้อมมูลสำหรับนักท่องเที่ยว		✓
10. การวิจัย เพื่อการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ		✓

ผู้วิจัยพบว่าชุมชนมีการจัดการตามหลักการพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพียง 4 ประเด็นคือ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การรักษาความหลากหลายซึ่งเป็นการรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรม การหาหรือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมิได้มีการจัดการให้เป็นไปตามหลักการพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ดังนั้นเพื่อส่งเสริมและจัดการให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนฯ งานวิจัยมีการใช้เทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นและปรับใช้เทคโนโลยีสำหรับชุมชนกล่าวคือในส่วนการจัดการเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นและการปรับใช้เทคโนโลยีสำหรับชุมชนนั้น ผู้วิจัยได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไปจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ในป่าชายเลนบางขุนเทียน จัดสร้างข้อมูลแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวทั้งเส้นทางบกและเส้นทางน้ำและการจัดทำเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวสำหรับชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนและเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพันธุ์พืชและสัตว์ที่มีในป่าชายเลนบางขุนเทียนและการวิเคราะห์ค้นคว้าจากเอกสารแล้วนำมาจัดทำเป็นฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนให้เกิดขึ้นไว้ด้วย จากนั้นจึงทำการพัฒนาเป็นเว็บไซต์เพื่อให้เยาวชนในชุมชนและนักท่องเที่ยวใช้ศึกษาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 เว็บไซต์และฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

2. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจชุมชนแล้วจึงพัฒนารูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวขึ้น 2 รูปแบบคือการท่องเที่ยวโดยเส้นทางท่องเที่ยวบกและเส้นทางท่องเที่ยวหน้า

2.1 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางบก

ผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดการให้มีเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนโดยการสำรวจและศึกษาข้อมูลจากชุมชนก่อน การทดลองพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวแล้วจึงทำการทดสอบรูปแบบการท่องเที่ยวโดยบูรณาการเข้ากับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

เส้นทางท่องเที่ยวทางบกโดยใช้เส้นทางจักรยานท่องเที่ยวป่าชายเลนบางขุนเทียนและชมทะเลกรุงเทพมหานคร มีจุดเริ่มต้นจากโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ ตั้งอยู่ที่ 54/2 ถนนบางขุนเทียนชายทะเล หมู่ที่ 10 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ซึ่งโรงเรียนมีจักรยานไว้ให้นักท่องเที่ยวเช่า ในราคาคันละ 20 บาท นอกจากนี้ภายในพื้นที่ของโรงเรียนได้จัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนของคนกรุงเทพฯ ที่อยู่ติดทะเล

เมื่อเข้ามาภายในโรงเรียนจะพบกับพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ ทั้งพันธุ์พืชน้ำจืดและพันธุ์พืชน้ำเค็มที่ปลูกไว้เพื่อการศึกษา จุดแรกที่เราควรเข้าศึกษาได้แก่ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเขตบางขุนเทียนซึ่งอยู่ติดกับห้องภูมิปัญญาชาวบ้าน ทั้ง 2 ห้องนี้นับว่าสำคัญต่อการศึกษาในพื้นที่บางขุนเทียนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นที่รวบรวมเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนบางขุนเทียน นับเป็นคลังความรู้ท้องถิ่นที่ถ่ายทอดเรื่องราวของท้องถิ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนคนในท้องถิ่นเองให้ตระหนักถึงคุณค่าที่รักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไปเปิดทำการตั้งแต่วันพุธถึงวันอาทิตย์ ปิดทำการวันจันทร์และวันอังคาร

เมื่อศึกษาเนื้อหาพื้นที่แล้วออกมาชมพื้นที่โครงการเกษตรนำเค็มภายในโรงเรียนซึ่งทางโรงเรียนได้จัดทำเป็นหมู่บ้านจำลองตามแบบชุมชนคนกรุงเทพฯ ชายทะเลเป็นแบบการประกอบอาชีพประมงตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงภายในพื้นที่ 16 ไร่ โดยจัดให้เป็นท่าอ้าย (ครัวพอเพียง) บ่อเลี้ยงกุ้งธรรมชาติ บ่อเลี้ยงปูทะเลขุนในบ่อดิน บ่อเลี้ยงปูแสม บ่อเลี้ยงปลากะพงขาว การเลี้ยงหอยแครงแบบผสมผสานในวังกุ้ง แปลงผักปลอดสารพิษ แปลงปลูกพืชป่าชายเลนกินได้ บ่อเพาะพันธุ์ปลาชนิดต่างๆ โรงเรียนมีการจัดฐานเรียนรู้เรื่องป่าชายเลนให้กับผู้ต้องการชมเป็นหมู่คณะที่สนใจอีกด้วย

ออกจากโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ จะพบถนนขนานกับคลองพิทยาลงกรณ์ ถ้าเลี้ยวซ้ายตรงไปจะเข้าสู่จังหวัดสมุทรปราการบริเวณวัดธรรมคุณารามหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าวัดหลวงพ่อเต่าเป็นวัดที่อยู่ในกรุงเทพมหานครที่อยู่ใกล้ทะเลมากที่สุด มีพื้นที่เป็นป่าชายเลนมีน้ำเค็มล้อมรอบเป็นจุดตัดของคลองสายหลักคือคลองพิทยาลงกรณ์ที่เชื่อมต่อสามจังหวัดได้แก่ สมุทรปราการ – กรุงเทพมหานครและจังหวัดสมุทรสาคร โดยตัดกับคลองขุนราชพินิจใจเกิดเป็น 4 แยก สามารถขึ้นชมสายน้ำที่ไหลจากทะเลเข้าหาพื้นที่ป่าชายเลนมีหลักโพงพางวางทางน้ำเพื่อปักกุ่ม ปู ปลา ที่มา

กับน้ำ (เวลาน้ำลง) คู่วิถีชีวิตชายคลองของชุมชนหลวงพ่อดำรวมถึงร่วมตกปลากับพรานเบ็ดที่เดินทางมาจากต่างพื้นที่มารวมตัวกันกลายเป็นที่ชุมนุมกลุ่มย่อยในช่วงเวลาเย็นๆ ทุกวันหรือถ้าขึ้นชอบการตกปลาใหญ่เช่นปลากระพงก็สามารถใช้บริการจากบ่อตกปลาเบญจรงค์ ที่อยู่บริเวณข้างทางก่อนถึงวัดหลวงพ่อดำได้

เมื่อขึ้นจักรยานข้ามสะพานไปทางทิศตะวันออกก็สามารถเข้าสู่จังหวัดสมุทรปราการได้โดยลัดเลาะไปตามถนนที่ขนานไปกับวังกุ้งและป่าชายเลน

ส่วนการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวิถีชีวิตและป่าชายเลนบางขุนเทียนแล้วก็ให้เลี้ยวรถหน้าโรงเรียนขึ้นสะพานข้ามคลองพิทยาลงกรณ์เข้าชุมชนศรีกุมารขณะอยู่บนสะพานในช่วง 6.00 ถึง 7.00 นาฬิกา สามารถชมการนำผลผลิตจากชุมชนมาจำหน่ายยังร้านค้ามีการรับซื้อ ขายที่อยู่บริเวณสะพานข้ามคลอง โดยมีเรือเครื่องชนิดต่างๆ ทั้งเรือขนาดเล็กเรือขนาดใหญ่เข้ามาจอดเทียบท่า ยกกุ้ง หอย ปู ปลา ชนิดต่างๆ ที่ได้จากวังกุ้งบ้าง ทางโพรงบั้ง และการคัดลอก แม้แต่การทอดแหในคลองก็มี ในช่วง 6.00 ถึง 7.00 นาฬิกาซึ่งช่วงเช้าจะคึกคักมากสามารถซื้ออาหารสดจากที่ร้านก็ได้ แต่หลังจาก 7.00 นาฬิกาไปแล้วแม่ค้าก็จะนำสินค้าที่ซื้อรวบรวมไปส่งตลาดมหาชัยจังหวัดสมุทรสาครเพื่อจำหน่ายต่อไป

เมื่อลงสะพานจะพบสะพานข้ามคลองศรีกุมาร ในคลองศรีกุมารแห่งนี้ถ้าเป็นช่วงน้ำแห้งทุกวันเสาร์และอาทิตย์จะได้เห็นกลุ่มคนจำนวนมากทั้งในพื้นที่และมาจากนอกพื้นที่ลงมกุ้ง หอย ปู ปลา ในคลอง เด็กๆ ดำน้ำเล่นโคลนแถวชายคลองกันเต็มไปหมด บางคนก็นำแหบั้ง อวนบั้ง ตาข่ายบั้งมาดักจับหาอาหารทะเลสดที่สะอาดไปรับประทานและในบริเวณชายคลองศรีกุมารแห่งนี้ก็เป็นพื้นที่ใช้ในการทำกิจกรรมปลูกป่าอย่างต่อเนื่องมีการปลูกป่าชายเลนจากหน่วยงานต่างๆ มากมาย

จากคลองศรีกุมารตรงมาตามทางปูนซีเมนต์ยาว 3.4 กิโลเมตร สองข้างทางเป็นวังกุ้งและป่าชายเลนสามารถศึกษาลักษณะพันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่ขึ้นในพื้นที่ดินแข็งเช่น พังกาหัวสุม ปอทะเล ในขณะที่เดินทางผ่านได้อย่างใกล้ชิด รวมถึงปลาตีนชนิดต่างๆ ปูที่ขุดรูอยู่ก็สามารถหยุดลงมาดูได้ในเส้นทางนี้จะมีจุดให้แวะพักเป็นระยะหากผ่านวังกุ้งที่มีการนำหอยแครงลงเลี้ยงกำลังงมหอยขึ้นเพื่อนำไปจำหน่ายก็สามารถหยุดหอยดูชุกชุมได้อย่างเป็นกันเอง เมื่อมาถึงสุดทางปูนจะต้องจอดรอไว้เนื่องจากในช่วงเส้นทางสะพานไม้ศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลน ทางชุมชนไม่อนุญาตให้นำรถเข้าไปเพราะจะทำให้สัตว์ตกใจเป็นการรบกวนความเป็นอยู่ของสัตว์ต่างๆ

การเดินศึกษาในสะพานไม้ภายในป่าชายเลนนี้ควรมีคู่มือเกี่ยวกับพืชและสัตว์ป่าชายเลนไปด้วยเพราะระยะทาง 1.7 กิโลเมตรของสะพานไม้แห่งนี้จะพบชนิดของพันธุ์ไม้ป่าชายเลนชนิดต่างๆ และมีสัตว์หน้าดินในพื้นที่ป่าหลายชนิดทั้งปูแสมชนิดต่างๆ ปลาตีน หอย ไส้เดือนดิน กุ้งติดขังที่ส่งเสียงดังเปาะแปะตลอดทางเดิน ซึ่งทางเดินศึกษาบบนิเวศป่าชายเลนจะมีจุดแวะพักเป็นระยะจนถึงทะเล

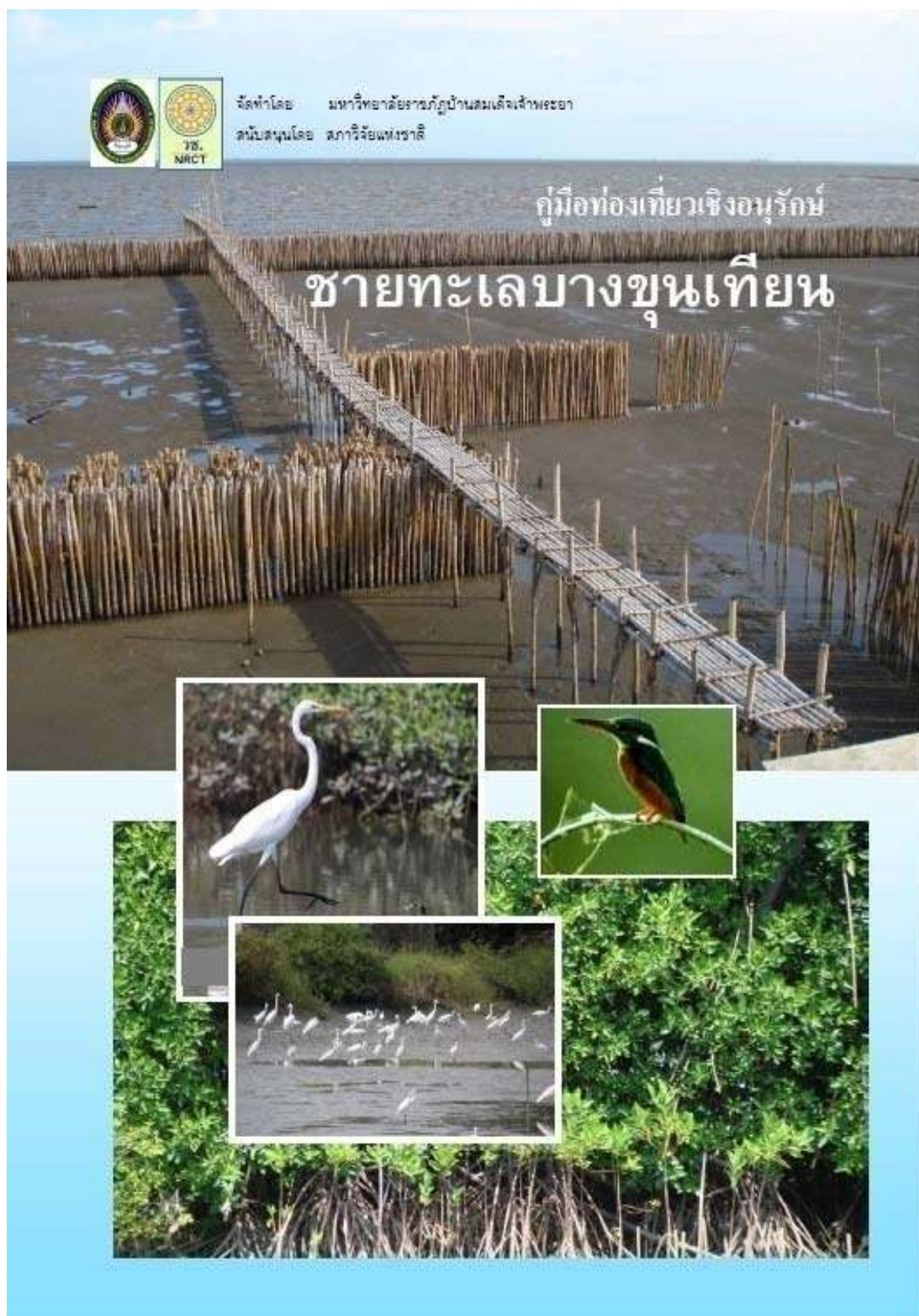
บริเวณชายทะเลซึ่งอยู่ปลายสุดทางเดินของสะพานจะเห็นการจัดกลุ่มของพีชป่าชายเลนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะต้นแสมพันธุ์ไม้หน้าด่านหรือไม้เบิกนำจะอยู่ด้านนอกสุดเพราะทนน้ำเค็มได้ดี จุดปลายทางสะพานนี้เราจะพบกับเขื่อนไม้ไผ่สลายคลื่นที่ชาวบ้านรวมตัวกันสร้างขึ้นเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการหาวิธีป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งของทะเล ท่านจะได้เห็นการตกตะกอนของดินหลังแนวไม้ไผ่ การเพิ่มจำนวนของสัตว์หน้าดิน สามารถรับลมทะเลสดชื่น มีฝูงนกทั้งที่อพยพหนีหนาวมาจากแดนไกลและกลุ่มนกประจำถิ่นที่เดินจิกหาอาหารหน้าดินเลนกินเป็นกลุ่มๆ เช่น นกยางโทนน้อย ยางโทนใหญ่ กระสานวล นกดินเทียวน นกยางกรอก นกอีโก้ย นกนางนวล นกกาน้ำเล็ก นกเหยี่ยว เป็นต้น

กลับจากสะพานศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนข้ามสะพานคลองพิทยาลงกรณ์ เลี้ยวซ้ายไปทิศตะวันตกใช้เส้นทางถนนนิคมสหกรณ์บ้านไร่ ตัดเข้าถนนเลียบวัดสหธรรมารามเดินทางผ่านวังกุ่มที่มีการเลี้ยงแบบธรรมชาติ โดยชาวบ้านจะเปิดประตูน้ำวังกุ่มรับน้ำทะเลที่มาจากคลองโดยมีลูกกุ่มจากธรรมชาติติดเข้าไปในวังกุ่มด้วยซึ่งชาวบ้านเรียกว่าเชื้อกุ่ม เมื่อเลี้ยงได้ขนาดที่ตลาดต้องการก็เปิดน้ำออกในช่วงน้ำทะเลลงโดยนำอวนมาดักไว้ กุ่มจะติดอยู่ในอวนเจ้าของวังกุ่มดักนำไปเลือกชนิดและขนาดกุ่มนำไปขายต่อไป ถนนเส้นนี้สามารถเดินทางเข้าถึงศาลพันท้ายนรสิงห์ ตำบลโลกขาม จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่งที่น่าสนใจ สามารถพบเห็นคลองที่คดเคี้ยวและคลองที่ขุดขึ้นใหม่ มีศาลเพียงตาและเรือโบราณ พื้นที่แห่งนี้มีแนวเขตติดต่อกันสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ต่อเนื่องในการเดินทางภายในหนึ่งวันได้ ทะเลบางขุนเทียนแม้ไม่ใช่ชายหาดที่สวยงามแต่ก็เป็นวิถีชีวิตของระบบนิเวศชายฝั่งอันสมบูรณ์ที่แผ่มาถึงผู้คนบนพื้นดิน (เส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชุมชนและจุดชมทะเลกรุงเทพฯ ดังภาพที่ 13)

2.2 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ

รูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำโดยเส้นทางเดินเรือชมวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมธรรมชาติของป่าชายเลนบางขุนเทียนและชมทะเลกรุงเทพมหานคร เป็นอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถชมวิถีชีวิตชุมชน ป่าชายเลนและรับประทานอาหารที่ร้านอาหาร ซึ่งเดิมอยู่ริมฝั่งทะเล แต่สาเหตุจากการกัดเซาะและพังทลายของชายฝั่งทำให้ปัจจุบันร้านอาหารอยู่ในทะเลทำให้ได้บรรยากาศของการพักผ่อนอย่างแท้จริง เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนท่องเที่ยวได้หลายเส้นทางเนื่องจากสภาพพื้นที่มีลำคลองอยู่ทั่วไป(ดังภาพที่ 14)

ท่าเรือที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อลงเรือได้อยู่บริเวณคลองหน้าโรงเรียนในชุมชน มี 3 ท่า เป็นของเขตบางขุนเทียน 1 ท่า และเอกชน 2 ท่า ท่าเรือของเขตยังมีได้เปิดให้บริการ ราคาค่าบริการแล้วแต่ตกลงกันว่า นักท่องเที่ยวจะใช้เวลาที่ชั่วโมงและไปที่ใดบ้าง แต่ถ้านั่งไปรับประทานอาหารที่ร้านริมทะเล ค่าโดยสารคนละประมาณ 50 บาทรวมทั้งไปละกลับ

ภาพที่ 16 คู่มือท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชายทะเลบางขุนเทียน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครเป็นการวิจัยประยุกต์และปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและชุมชนฯ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดีแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาปัจจัยโอกาสการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน
3. เพื่อศึกษาเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นและปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยว
4. เพื่อศึกษาถึงประสิทธิผลของการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนในพื้นที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

ซึ่งจากผลการศึกษาคุณูปการนิพนธ์เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครในครั้งนี้ผู้วิจัยมีประเด็น สรุป อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะการวิจัยดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยโอกาสการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้ข้อมูลบริบทชุมชนที่ได้ศึกษาไว้มาจัดการให้มีเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนในระดับแนวคิดก่อน การทดลองพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวแล้วจึงทำการทดสอบรูปแบบการท่องเที่ยว ซึ่งบูรณาการพร้อมกับการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ ดำเนินการประกอบกับการสอบถามความคิดเห็นจากครัวเรือนที่เป็นประชากรในชุมชน (จำนวน 298 ครัวเรือน) โดยใช้เกณฑ์ของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548) ในการกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกรณีที่พื้นที่ยังมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก่อนเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย มีผลสรุปของการศึกษาปัจจัยโอกาสการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ จากความคิดเห็นของประชากรในชุมชนดังนี้คือ

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาความต้องการระดับสังคมของครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับทั้งชาวบ้านในพื้นที่เจ้าหน้าที่ส่วนราชการ ภาคเอกชนคือผู้ประกอบการเรือรับจ้าง ร้านค้าชุมชน และร้านอาหารได้ข้อสรุปคือส่วนใหญ่ต้องการให้พัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ

โดยใช้แบบสอบถามกับชุมชนและผู้เกี่ยวข้องมีผลการศึกษา(ดังตารางที่ 4) ซึ่งผลสรุปในภาพรวมของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยโอกาสและความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของค่าคะแนนเฉลี่ยทั้ง 4 ปัจจัย (1.การจัดการแหล่งธรรมชาติในพื้นที่ มีจุดดึงดูดการท่องเที่ยวและเรียนรู้ 2. การจัดการเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ 3.การจัดการแหล่งธรรมชาติเพื่อให้มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น 4.การจัดการความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติ และพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว) คือ 3.80 (SD = 0.859) ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก

ดังนั้นข้อสรุปในภาพรวมของการศึกษาปัจจัยโอกาสและความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยพบว่ามีความเป็นไปได้อย่างสูง กล่าวคือมีการให้การสนับสนุนทั้งภาครัฐคือกรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานเขตบางขุนเทียน มีการจัดงานเทศกาลกินปูทะเลฯ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทะเลกรุงเทพฯ ทุกปี มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมรองรับและจัดทำป้ายเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวทะเลกรุงเทพฯ เป็นต้น ในปีต่อมา (พ.ศ.2554) กรุงเทพมหานครได้จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาภูมิทัศน์บนเส้นทางถนนชายทะเลบางขุนเทียนเพื่อจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมแก่พื้นที่แสดงให้เห็นว่ากรุงเทพมหานครมีการให้ความสำคัญแก่ชุมชนแห่งนี้มากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ข้อมูลจากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่าชุมชนมีการตอบรับและตื่นตัวเรื่องการเปิดให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างดี

การมีส่วนร่วมของชุมชนและการยอมรับต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมและการยอมรับของชุมชนที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนฯ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือการศึกษาการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนมีข้อสรุปดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาปัญหาและการวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการใช้แบบสอบถามกับประชากรในชุมชนมีผลการศึกษา (ดังตารางที่ 6) สรุปคือ

(1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน จากผลการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมฯ จากประชากร 298 ตัวอย่างโดยใช้มาตรวัดแบบ Likert 5 ระดับมีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็น 3.77 (SD = 0.911) ซึ่งอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมากแสดงว่าชาวชุมชนค่อนข้างมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชนในระดับดี

(2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ใน 10 ประเด็น (ดังตารางที่ 4) มีผลสรุประดับการมีส่วนร่วมจากประชากร โดยใช้ข้อคำถามที่เป็นมาตรวัดแบบ 5 ระดับ มีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็น 4.02 (SD = 0.943) ซึ่งอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก สรุปได้ว่าชาวชุมชนค่อนข้างมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในระดับดี

(3) ข้อมูลการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนที่ครอบคลุมประเด็นทางเศรษฐกิจ และสังคมในข้อคำถาม 9 ข้อ (ตารางที่ 4) มีผลการศึกษาว่าประชากร (โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert 5 ระดับ) ยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น 3.86 (SD = 0.889) ซึ่งอยู่ในระดับการยอมรับสูง สรุปได้ว่าชุมชนค่อนข้างเห็นด้วยในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

ส่วนประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ในข้อคำถาม 6 ข้อ(ตารางที่4.6) ปรากฏผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับฯ ด้วยค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 (SD = 0.770) ซึ่งอยู่ในระดับการยอมรับสูง สรุปได้ว่าในมิติด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ชาวชุมชนฯ ค่อนข้างเห็นด้วยในการจัดการให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ดังนั้นข้อสรุปผลการศึกษาความต้องการจากประชากรของชุมชนจึงพบว่าชุมชนมีแนวโน้มในการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้นในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

เทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นและปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยว

เทคโนโลยีท้องถิ่นในชุมชน

การศึกษาเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนจากครัวเรือนที่เป็นประชากรจำนวน 298 ครัวเรือน ผู้วิจัยตั้งข้อคำถามเพื่อสอบถามระดับการปรากฏเทคโนโลยีในชุมชน โดยใช้มาตรวัดตาม

แบบอิเล็กทรอนิกส์ 5 ระดับ คือเทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีระดับการปรากฏมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและไม่มีปรากฏในชุมชนใน 4 กลุ่มของเทคโนโลยีท้องถิ่น (ตารางที่ 4) มีผลสรุปคือ

(1) เทคโนโลยีเพื่อลดการกัดเซาะชายฝั่ง มีจำนวนเทคโนโลยี 6 ชนิดคือ 1. การใช้กำแพงเสาไม้ไผ่ลดการกัดเซาะของคลื่น 2. การปลูกพืชป่าชายเลน 3. กำแพงหินตามแนวชายฝั่ง 4. เสาคอนกรีตสวมยางรถยนต์ 5. กำแพงคอนกรีตตามแนวชายฝั่ง 6. การปักเสาคอนกรีตตามแนวชายฝั่งคลองและริมทะเล พบว่าในชุมชนมีเทคโนโลยีท้องถิ่นซึ่งประชากรเห็นด้วยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.39 (SD = 0.735) สรุปได้ว่าในชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อลดการกัดเซาะชายฝั่งปรากฏอยู่เป็นที่ทราบกันดีในชุมชน

(2) เทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวนเทคโนโลยีท้องถิ่น 5 ชนิด คือ 1. การเพาะเลี้ยงกุ้งแบบธรรมชาติ(ไม่มีการให้อาหาร) 2. การเลี้ยงกุ้งแบบพัฒนา (มีการให้อาหารกุ้ง) 3. การเพาะเลี้ยงหอยแครงและหอยแมลงภู่ 4. การเพาะเลี้ยงปูม้าและปูทะเล 5. การเพาะเลี้ยงปลากระพง ประชากรมีความเห็นต่อการปรากฏของเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในชุมชนมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.46 (SD = 0.710) ดังนั้นในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนมีเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำปรากฏเป็นที่ทราบกันทั่วไป

(3) เทคโนโลยีด้านการใช้พลังงานจากธรรมชาติ มีจำนวนเทคโนโลยี 3 ชนิด ที่พบอยู่ในชุมชน คือ 1. เซลล์แสงอาทิตย์และการใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์ 2. กังหันลมในการทำนาเกลือ 3. การหมักแก๊สชีวภาพและน้ำหมักชีวภาพ ประชากรให้ความเห็นด้วยค่าคะแนนเฉลี่ย 4.38 (SD = 0.669) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าในชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีที่ใช้พลังงานจากธรรมชาติซึ่งเป็นที่ทราบในระดับดี

(4) เทคโนโลยีที่เป็นสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ จำนวน 4 ชนิดคือ 1. เครื่องจักสานจากไม้ไผ่สำหรับดักจับสัตว์น้ำ 2. ตะแกรงคัดหอยแครง 3. รั้ววิดน้ำและเครื่องสูบน้ำ 4. อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ เช่นขอ และแห ประชากรให้ความเห็นต่อการปรากฏด้วยค่าคะแนนเฉลี่ย 4.29 (SD = 0.759) แสดงว่าเป็นเทคโนโลยีที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในชุมชน

(5) เทคโนโลยีการผลิต การใช้ประโยชน์จากผลผลิตป่าชายเลน จำนวน 3 ชนิดคือ 1. สมุนไพรหม่องน้ำจากพืชเหงือกปลาหมอ 2. หัตถกรรมผ้ามัดย้อมจากพืชในป่าชายเลนคือต้นตะบูน 3. ซาใบขลุ่ยการทำไข่กมชาโคลและการแปรรูปอาหาร ประชากรให้ความเห็นต่อการปรากฏในชุมชนด้วยค่าคะแนนเฉลี่ย 4.45 (SD = 0.731) สรุปได้ว่าเทคโนโลยีในกลุ่มนี้เป็นที่รู้จักกันอย่างดีในชุมชน

สรุปผลการศึกษาเทคโนโลยีที่มีในท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนทั้ง 5 กลุ่ม (ตารางที่ 17) พบว่าชุมชนฯ มีเทคโนโลยีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองซึ่งสามารถนำมาจัดการเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวสำหรับชุมชนได้ เช่น เทคโนโลยีเพื่อลดการกัดเซาะชายฝั่งที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชนในการทำเขื่อนไม้ไผ่มาชะลอแรงปะทะของคลื่นโดยมิทำให้เกิดปัญหาแก่ระบบนิเวศ ใช้เป็นตัวอย่างการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนอื่นๆ ได้ดี

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าเทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร สามารถนำมาจัดการให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวสำหรับชุมชนได้เป็นอย่างดี

(6) การจัดการเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นและการปรับใช้เทคโนโลยีสำหรับชุมชน

การจัดการเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นและการปรับใช้เทคโนโลยีสำหรับชุมชนนั้นผู้วิจัยได้มีการสำรวจรวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนแล้วใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไปจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ในป่าชายเลนบางขุนเทียน จัดทำข้อมูลแผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวทั้งเส้นทางท่องเที่ยวทางบกและทางน้ำไว้ในชุมชน (ดังภาพที่ 4) จัดทำเว็บไซต์เอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและเอกสารคู่มือท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับชุมชนไว้ด้วย

ประสิทธิผลของการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในชุมชน

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนในด้านหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา บทบาทของชุมชนในการบริการนักท่องเที่ยวโดยผู้วิจัยทำการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้แก่เยาวชนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง ในวันที่ 22-24 สิงหาคม 2552 เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การต้อนรับนักท่องเที่ยว การดำเนินงานเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อสร้างบุคลากรรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

การประเมินผลการฝึกอบรมใช้ทั้งวิธีเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามและเชิงคุณภาพด้วยการประเมินความสามารถของผู้อบรมจากการแสดงสามารถของผู้เข้าอบรมตามสภาพจริงมีผลโดยสรุปดังนี้

(1) จำนวนเยาวชนที่เข้าอบรม

ในการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์มีจำนวนเยาวชนเข้าอบรมทั้งหมด 60 คน สุ่มขนาดตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan ได้จำนวน 52 คน มีเพศชาย 10 คน (ร้อยละ13.5) เพศหญิง 42 คน (ร้อยละ 86.5) มีอายุอยู่ระหว่าง 7 -17 ปี อายุเฉลี่ยของผู้เข้าอบรมคือ 10.28 ปี เป็นเยาวชนที่เรียนชั้นประถมปีที่ 3 , 4, 5 และมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

(2) ผลการประเมินความรู้วิชาการ

การประเมินความรู้ด้านวิชาการของผู้เข้าอบรม โดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เนื้อหาวิชาการก่อนและหลังการฝึกอบรม(ดังตารางที่ 4.31) พบว่าผู้เข้าอบรมมีค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการก่อนฝึกอบรมเป็น 17.72 คะแนน (ร้อยละ34.07) และหลังฝึกอบรมเป็น 50.72 คะแนน (ร้อยละ97.55) ซึ่งผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เข้าอบรมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในด้านหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการ ข้อมูลการท่องเที่ยวในชุมชน สิ่งแวดล้อมศึกษาและบทบาทหน้าที่ในการบริการนักท่องเที่ยวในระดับดีมาก

(3) การประเมินผลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมตามสภาพจริงและการทดลองใช้บทบาทสมมุติ โดยให้ผู้เข้าอบรมฝึกปฏิบัติและทดลองแนะนำเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน อธิบายเกี่ยวกับพืชและสัตว์ที่พบในป่าชายเลนในชุมชนของตน การฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินในขณะนำเที่ยว ซึ่งใช้การเวียนศึกษาและอธิบายแต่ละฐานการฝึกอบรมโดยคณะวิทยากรในแต่ละฐาน ปรากฏผลว่าผู้เข้าอบรมสามารถอธิบายเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละฐานได้ดี มีความกล้าแสดงออกและตอบข้อซักถามได้ดี

โดยสรุปผลของการประเมินเชิงคุณภาพในภาพรวมของผู้เข้ารับฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความสามารถในการอธิบายข้อมูลชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนได้ดี มีความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของการนำเที่ยวมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณคือค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังฝึกอบรมของยูวมัคคุเทศก์

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

กรุงเทพมหานคร

การพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นของประเทศเพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้ความเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และโดยความหมายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2551) ได้กำหนดไว้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยอาจมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศเข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศนั้น มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

สำหรับชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนของกรุงเทพมหานครเป็นชุมชนที่อยู่ในแผนของกรุงเทพมหานครที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจทางด้านใต้ของกรุงเทพมหานครอยู่แล้ว (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร; 2544; 2550) จึงสมควรจะต้องมีการบริหารจัดการพื้นที่ การจัดสาธารณูปโภคบริการและการจัดการด้านการตลาดให้แก่พื้นที่ ดังเช่นที่ ยุทธพล สวัสดิ์ (2545) ได้ศึกษา

การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อุทยานแห่งชาติกุสอยดาว จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ พบว่าการจัดให้อุทยานแห่งชาติกุสอยดาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้นนักท่องเที่ยวมีความต้องการในเรื่องต่อไปนี้เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้มีป้ายแสดงผังทางเดิน มีเอกสารแผ่นพับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีระบบกำจัดขยะรวม มีการออกกฎระเบียบวิธีการปฏิบัติแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับสมศรี ภัทรธรรม (2548) ซึ่งศึกษาความพร้อมของสถานีวิจัยคอยปุยเพื่อการท่องเที่ยวเกษตรว่าพัฒนาพื้นที่เกษตรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีความพร้อมของสภาพพื้นที่

ส่วนการศึกษาของ Anomasiri (2004) ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาปรัชญาตะวันออกซึ่งเป็นแบบจำลองในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้ข้อเสนอแนะว่าองค์ประกอบที่มาจากสาระสำคัญของปรัชญาตะวันออกคือความสงบ ความเรียบง่าย ความกลมกลืน ความสมดุลและการกระทำอย่างมีศีลธรรมสามารถนำมาผสมผสานในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ซึ่งผลดังกล่าวนี้สามารถนำไปเป็นแกนในการสร้างตัวชี้วัดที่ใช้เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

ในกรณีของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนเมื่อวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลัก 4 ประการ ตามหลักเกณฑ์ที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) สมใจ ไช้แก้ว (2548) และสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2550, 2548) กำหนดแล้วมีผลการศึกษาปัจจัยโอกาสจากความคิดเห็นของครัวเรือนที่เป็นประชากรมีค่าระดับคะแนนเฉลี่ยคือ 3.80 (SD= 0.859) ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก แสดงว่าชุมชนมีความคิดเห็นว่าชุมชนของตนมีปัจจัยโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบว่าพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียนฯ มีคุณลักษณะตามหลักการพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่ง Shirley Eber (1992) และบุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548) ได้กำหนดไว้ใน 10 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน อันได้แก่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น กรณีของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ พบว่าชุมชนมีความตื่นตัวและรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์มาแล้วตั้งแต่ พ.ศ.2547 มีการประชุมปรึกษารื้อระหว่างสมาชิกในกลุ่มไปหลายครั้งแล้วโดยครั้งล่าสุดเกิดขึ้นเมื่อวันอังคารที่ 21 เมษายน พ.ศ.2552 ณ ห้องประชุมแสมขาว สำนักงานเขตบางขุนเทียน เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าทั้งชุมชนท้องถิ่นและภาคราชการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เป็นอย่างดี

การอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นนั้นพบว่าชุมชนโดยผู้ดำเนินการโรงเรียนในพื้นที่ทั้งรายปัจจุบันและรายที่ผ่านๆ มาได้มีการรวบรวมสิ่งของในการประกอบอาชีพของชุมชน วิถีชีวิตของชุมชน

จัดเก็บรวบรวมและจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร โดยจากการสัมภาษณ์คนที่อาศัยในชุมชนมาเป็นเวลานานได้ให้ข้อมูลว่า “แต่เดิมชุมชนประกอบอาชีพทำนาและทำสวนผลไม้ ต่อมาพื้นที่มีน้ำเค็มท่วมถึงทำให้การปลูกข้าวและไม้ผล(ไม้ผลที่มีการจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์ได้แก่สวนส้ม)ได้ผลผลิตลดลง จึงเปลี่ยนไปประกอบอาชีพทำนาเกลืออยู่หลายปี แต่ปัจจุบันครัวเรือนส่วนใหญ่หันไปประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและประมงชายฝั่ง เพราะทำรายได้ดีกว่า” ผู้ให้ข้อมูลมีการอธิบายในประเด็นที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม กล่าวคือเมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงทำให้วิถีชีวิตในการประกอบอาชีพของชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

2. การลดการบริโภคที่เกินจำเป็นเพื่อลดของเสียและค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมในเรื่องนี้ผู้วิจัยพบว่าชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครยังมีได้ดำเนินการ ซึ่งสมควรที่จะต้องให้ความรู้แก่ชุมชน และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่อไปเพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมชาวชุมชนเพื่อลดการบริโภคที่เกินจำเป็นและมีการจัดการเพื่อให้มีค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนต่อไป

3. การรักษาความหลากหลายซึ่งเป็นการรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรมพบว่าชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนและหน่วยงานและกลุ่มบุคคลภายนอกเข้าดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์อยู่เนืองๆอย่างสม่ำเสมอตลอดปี ในส่วนการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นมีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร ซึ่งเปิดบริการให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเข้าชมได้ ส่วนกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตซึ่งชุมชน ผู้ประกอบการร้านอาหารและภาคเอกชนได้ร่วมกันจัดขึ้นทุกปีคืองานเทศกาลกินปูทะเลกรุงเทพฯ ที่มีการจัดติดต่อกันมา 6 ปีแล้ว นับเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างเศรษฐกิจรายได้ให้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

4. การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผนแห่งชาติและแผนการพัฒนาท้องถิ่น นั้นพบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯให้อยู่ในการวางแผนแห่งชาติและแผนการพัฒนาท้องถิ่นที่ผ่านมายังมีได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งคาดว่าต่อไปทางสำนักงานเขตบางขุนเทียนและชุมชนจะดำเนินการให้อยู่ในแผนพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป เนื่องจากชุมชนมีจุดเด่นในเรื่องพื้นที่ซึ่งอยู่ไม่ไกล เหมาะสำหรับการเป็นแหล่งเรียนรู้หรือพัฒนาเป็นศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา เช่นการพัฒนาเป็นศูนย์ศึกษาเกษตรน้ำเค็มตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนสุภาที่โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ดำเนินการอยู่เป็นต้น

5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งเป็นการส่งเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่เศรษฐกิจของชุมชนเพื่อให้เกิดการประหยัลดต้นทุนสำหรับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ประเด็นนี้ชุมชนยังมีได้ดำเนินการอย่างชัดเจน อันอาจจะเนื่องมาจากชาวชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการบริหารจัดการ ซึ่งส่วนราชการหรือสถาบันการศึกษาควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีในเรื่องเกี่ยวกับวิธีบริหาร

จัดการให้แก่ชุมชน เพื่อจักได้สามารถดำเนินการทางเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เกิดการประหยัดต้นทุนสำหรับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมต่อไป

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกิจกรรมการท่องเที่ยว ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนนั้นชุมชนมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องใน 1-2 ปีที่ผ่านมาเพราะชุมชนต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน สอดคล้องกับผลวิจัยในครั้งนี้ที่ศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนฯ

7. การปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้เสียคือการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐ ผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น ประเด็นนี้ชุมชนเริ่มมีการดำเนินการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนเกิดขึ้นแล้วเพราะในเบื้องต้นชุมชนไม่เห็นด้วยในวิธีแก้ปัญหาการกีดเซาะฝั่งของกรุงเทพมหานครจึงเป็นสาเหตุของการรวมตัวเพื่อต่อต้านวิธีแก้ปัญหาและเป็นที่มาของความร่วมมือของคนในชุมชน

8. การฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรท้องถิ่นทุกประเภทให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน ประเด็นนี้แต่เดิมชุมชนโดยโรงเรียนในพื้นที่มีการให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลนและจัดกิจกรรมการปลูกป่าให้แก่หน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ภายนอกชุมชนที่ต้องการทำกิจกรรมการอนุรักษ์ แต่สำหรับบุคลากรของท้องถิ่นมีเพียงการสอนเป็นบทเรียนแก่นักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง และถึงแม้จะมีหน่วยงานจากภายนอกเช่นสำนักงานส่งเสริมเกษตรของกรุงเทพมหานครเข้าไปอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนและกลุ่มแม่บ้านก็เป็นการดำเนินการเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชนเท่านั้น ยังมิได้ดำเนินการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่นทุกประเภทให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนจึงสมควรที่ภาคราชการหรือสถาบันการศึกษาจะดำเนินการต่อไปเพื่อให้ชุมชนมีแนวคิดและทราบวิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน

9. การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว ให้มีการเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวอย่างพร้อมมูลสำหรับนักท่องเที่ยว ในเรื่องนี้นับว่าเป็นจุดอ่อนที่ชุมชนยังขาดความรู้อยู่มาก เท่าที่มีเอกสารแจกนักท่องเที่ยวที่มีอยู่บ้างก็คือเป็นเอกสารแผ่นพับของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครของสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งยังมิได้ให้ข้อมูลที่มุ่งใจนักท่องเที่ยวและส่งเสริมด้านการตลาดท่องเที่ยวของพื้นที่อย่างจริงจัง

10. การวิจัยเพื่อการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ในเรื่องนี้ ชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกยังมิได้มีการดำเนินงาน ซึ่งควรจะเป็นแผนงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ของชุมชน เช่นครูในพื้นที่ หรือพัฒนากรของสำนักงานเขตบางขุนเทียนและกรุงเทพมหานครเป็นผู้ศึกษาหรือจัดให้มีนักวิจัยเข้าไปดำเนินงานร่วมกับชุมชนเจ้าของพื้นที่ โดยการวิจัยเพื่อตรวจสอบติดตามผลควร

ทำการศึกษาในทุกมิติ ทั้งมิติทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมตามแนวทางของการพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่ผู้วิจัยมีความเห็นที่เป็นข้อสังเกต ตามองค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ

1. ด้านพื้นที่

ชุมชนยังคงมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติอยู่และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนที่ต่างจากพื้นที่แห่งอื่นของกรุงเทพมหานคร โดยผลจากการศึกษาของ Holzapfel (2003) ที่ได้พัฒนาแบบจำลองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่คาบสมุทรโคโรแมนเดล ณ ออเทอร์ว ประเทศนิวซีแลนด์ พบว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถใช้แนวทางตามทฤษฎีและการปฏิบัติเพื่อสร้างแบบจำลองให้เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ได้ ในลักษณะที่เป็นการประยุกต์งานวิจัยเชิงคุณภาพสาขาวิทยาศาสตร์สังคม การพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งบูรณาการโดยใช้ระบบการออกแบบกรอบคิดการวิจัย การศึกษาของ Holzapfel ซึ่งทำการเลือกพื้นที่ ณ คาบสมุทรโคโรแมนเดลเป็นกรณีศึกษาเพื่อทดสอบสมมติฐานของแบบจำลอง ผลวิจัยของ Holzapfel ยืนยันได้ว่าการใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางปฏิบัติในพื้นที่ ทำให้เกิดการพัฒนาระบบยั่งยืนโดยงานวิจัยสามารถความรู้ใหม่บนแนวทางของการใช้ทฤษฎีและการออกแบบโมเดลสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งงานวิจัยของ Holzapfel มีการสำรวจสภาพธรรมชาติของพื้นที่แล้วทำการพิจารณาแบบองค์รวมอย่างเป็นระบบ (Holistic and systematic research perspective) แล้วจึงตรวจสอบวิธีการและทดลองนำแบบจำลองไปปฏิบัติในลักษณะตรวจสอบผลวิจัย (Research approach) ปรับกลยุทธ์ไปตามทฤษฎี สภาพการณ์ และแปรผลไปตามสภาพแวดล้อมที่เผชิญหรือสิ่งที่พบ

ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครก็เช่นกัน งานวิจัยนี้มีการนำหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางเพื่อนำไปปฏิบัติในพื้นที่โดยทำการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้วยวิธีการฝึกอบรมให้เยาวชนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บทบาทของมัคคุเทศก์ในการให้บริการนักท่องเที่ยว มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน การรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้อยู่ในสภาพดีมีความเข้าใจในการจัดการปัญหาขยะนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน โดยผลวิจัยนี้สามารถถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนด้วยการใช้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Holzapfel ที่มีการสำรวจสภาพธรรมชาติของพื้นที่ การพิจารณาพื้นที่แบบองค์รวมอย่างเป็นระบบ แล้วจึงตรวจสอบวิธีการและทดลองนำแบบจำลองไปปฏิบัติในลักษณะตรวจสอบผลวิจัย

2. ด้านการจัดการ

ชุมชนมีความตระหนักต่อการจัดการอย่างยั่งยืน มีความรับผิดชอบและไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ประเด็นนี้ชุมชนเพิ่มเริ่มรวมกลุ่มกันได้ไม่นานกล่าวคือมีองค์กรภายนอกชุมชนที่เข้าทำกิจกรรมอนุรักษ์บ้างเป็นครั้งคราวและมีกลุ่มรักษ์ทะเลกรุงเทพฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวชุมชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง ที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมาในช่วงประมาณ 2-3 ปีที่ผ่านมา แต่อาจต้องอาศัยความร่วมมือกับทางราชการอีกด้วยเนื่องจากปัญหาของพื้นที่มีการกัดเซาะชายฝั่งฯ รุนแรงเกินความสามารถของชุมชนในการป้องกันเพราะต้องใช้งบประมาณจำนวนมากและจำเป็นต้องใช้ความรู้ด้านวิชาการเพื่อแก้ปัญหาทั้งระบบโดยรอบอ่าวไทย

ด้านการจัดการ งานวิจัยครั้งนี้ได้นำวิธีการของการจัดการเทคโนโลยีไปปรับใช้และมีการใช้เทคโนโลยีของท้องถิ่นท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนและมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปพัฒนาฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับชุมชน มีการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นหลักสูตรการฝึกอบรมชุมมัลกุเทศก์เป็นการเฉพาะของชุมชนฯ การจัดทำเอกสารคู่มือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนและการออกแบบรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนไว้ 2 รูปแบบ คือรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวทางบกและทางน้ำ และทำการตรวจสอบรูปแบบด้วยผลการวิจัยที่ให้ชุมมัลกุเทศก์นำเที่ยวแล้วให้นักท่องเที่ยวประเมินผลการปฏิบัติงานของชุมมัลกุเทศก์

3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ การสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและประชาชนท้องถิ่น ดังความหมายที่สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (The Ecotourism Society, 1991) ราชบัณฑิตยสถาน (2544) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ครรชนี เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เชนฐมาส (2539) ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2552) และบุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (2548) ได้ให้ความหมายไว้ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพราะธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ถ้าระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมย่อมมีสูง ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจหรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นต่อการปกป้องรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

ซึ่งในด้านกิจกรรมและกระบวนการนี้ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนมีการดำเนินการในโรงเรียนที่ของพื้นที่อย่างแข็งขันและพยายามขยายผลไปยังเครือข่ายผู้ปกครองของนักเรียน ส่วนผู้นำชุมชนเองก็เริ่มรวมกลุ่มกันดำเนินงานในเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ยังไม่ครอบคลุม

ไปถึงบุคคลอื่นๆ ในชุมชนท้องถิ่นมากนัก ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

วิธีการสร้างจิตสำนึกมีหลายรูปแบบ แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมักเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมการสื่อความหมายธรรมชาติ เช่นการจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติแก่ผู้มาเยือน รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และมีเจ้าหน้าที่ของรัฐรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ในท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวพบเห็น ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ทำการฝึกอบรมมัคคุเทศก์แก่ชุมชนเพื่อสร้างบุคลากรให้มีความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และในเรื่องกิจกรรมกระบวนการนี้ชุมชนในพื้นที่ เช่น โรงเรียนในพื้นที่ ซึ่งมี 2 แห่งและผู้นำชุมชนให้ความสำคัญและมีความต้องการให้โรงเรียนของตนเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการศึกษาเชิงอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดีและสำนักงานเขตบางขุนเทียนยังมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่นงานเทศกาลกินปูทะเลกรุงเทพฯ ที่จัดติดต่อกันเป็นเวลา 6 ปีมาแล้วนับว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นอย่างดี

4. ด้านการมีส่วนร่วม

พบว่าชุมชนท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมกับชุมชนตามโครงสร้างในระบบราชการ เช่น โรงเรียนและสำนักงานเขตเจ้าของพื้นที่เป็นอย่างดี แต่ก็พบว่ามีความขัดแย้งกันบ้างระหว่างผู้นำชุมชนและโรงเรียน ซึ่งผู้นำชุมชนบางรายมีความเห็นว่าโรงเรียนดำเนินการเฉพาะพื้นที่ในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ มิได้มีการรณรงค์ให้เกิดขึ้นแก่ชาวชุมชนทั้งหมด ซึ่งพบว่าโรงเรียนเองก็มีขีดจำกัดเรื่องภาระงานของโรงเรียนอย่างเต็มกำลังอยู่แล้วจึงมีความสามารถดำเนินการได้อย่างกว้างขวางตามที่ผู้นำชุมชนต้องการในทุกๆ เรื่อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมและการยอมรับต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

งานวิจัยมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ในประเด็นต่างๆ (ดังตารางที่ 6) โดยใช้ข้อคำถามที่เป็นมาตรวัดแบบ 5 ระดับ มีผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมจากครัวเรือนที่เป็นประชากร มีค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมเป็น 4.02 (SD = 0.943) ซึ่งอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก โดยแยกเป็นการมีส่วนร่วมใน 3 เรื่องคือการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา การวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการยอมรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นซึ่งดร.ชนิ เอ็มพันธุ์และสุรเชษฐ์ เขษมมาส (2539) เน้นว่าควรเป็นกลุ่มคนที่อยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่อนุรักษ์ ชุมชนมีความคาดหวังที่จะได้รับสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจทั้งในรูปแบบตัวเงินหรือ

มิใช่ก็ตาม สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องผูกพันระหว่างมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

ดังนั้นการผนวกการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ากับกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนจะเป็นแนวทางที่เหมาะสม ดังมีตัวอย่างที่รัฐบาลประเทศอิตาลีได้ทำการพัฒนาหมู่บ้านกาลาปากอสให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยที่ Drumm และ Moore (2005) และ Wesche (1996) ศึกษาพบว่าเมื่อชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมทำให้เกิดความยั่งยืนด้านรายได้และทางเศรษฐกิจตามมา โดยชุมชนมีรายได้มาจากโอกาสที่ได้รับการจ้างงาน การเก็บค่าธรรมเนียมท่องเที่ยว ค่าที่พัก ค่าบริการมัคคุเทศก์ การขายอาหารและสินค้าหัตถกรรมของท้องถิ่นเป็นต้น ซึ่งใช้วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาทั้งในเรื่องการติดตามเฝ้าระวังผลกระทบจากการท่องเที่ยว การมีงานทำของคนในชุมชน ทั้งที่ทำงานเต็มเวลาและใช้เวลาบางส่วน การให้บริการของผู้ประกอบการในเรื่องต่างๆ เช่น อาหาร มัคคุเทศก์ การขนส่งและที่พัก ตลอดจนรูปแบบของความร่วมมือกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนสามารถดำเนินการในส่วนที่นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมอยู่ในชุมชน ส่วนภาคเอกชนอาจเป็นส่วนในเรื่องการตลาด การขนส่งหรือมัคคุเทศก์ที่บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

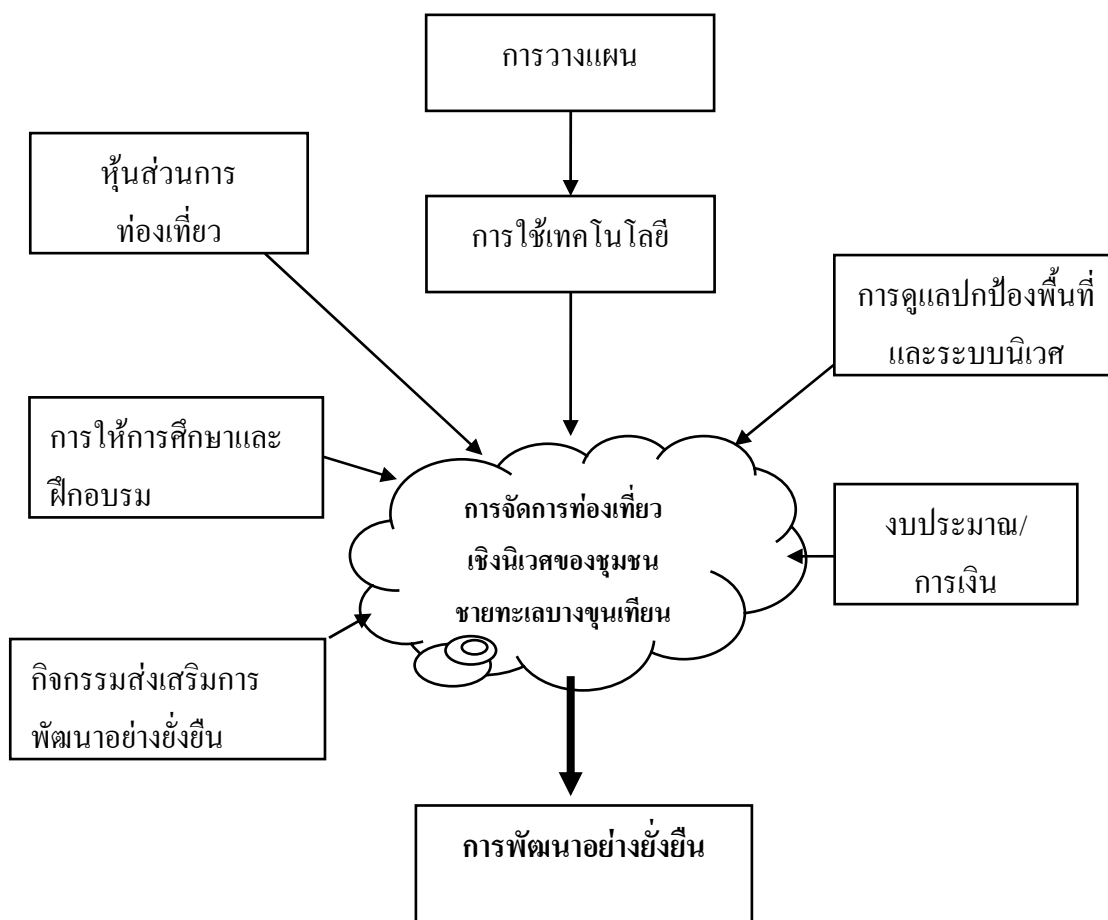
การมีส่วนร่วมจึงเป็นแนวทางใหม่ของการพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับความเห็นของคมสัน วาฤทธิ (2547) ที่ว่าการปกป้องรักษาสภาพนิเวศเพื่อการพัฒนา ควรใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม และประหยัคให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา เพื่อให้พัฒนาตรงความต้องการของประชาชนและให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของคนหนึ่ง ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนตามการศึกษาของสุรศักดิ์ วรรณบุญญา (2547) และ คมสัน วาฤทธิ (2547) กระทำใน 4 ลักษณะคือชุมชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าอะไรคือความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน เป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สมบูรณ์ขึ้น เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นในประเด็นการมีส่วนร่วมและการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ จึงสมควรมีการพัฒนาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนได้แก่ ภาครัฐ ตั้งแต่กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางขุนเทียน หน่วยงานในพื้นที่ ผู้ประกอบการที่เป็นตัวแทนท่องเที่ยวซึ่งนับว่าเป็นหุ้นส่วนการท่องเที่ยวของชุมชน หน่วยงานองค์กรอิสระ (NGOs) ผู้ประกอบการขนส่ง ร้านอาหาร ร้านค้าในชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบลเจ้าของพื้นที่ ผู้กำหนดนโยบายการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร ชาวชุมชนและนอกจากนี้สถาบันการศึกษาควรมีส่วนเกี่ยวข้องในบทบาทการให้ความรู้และฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวสำหรับชุมชนเป็นต้น

ระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้สมาคมการมีส่วนร่วมระหว่างประเทศ แบ่งเป็น 5 ระดับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2550) คือ 1.การให้ข้อมูลข่าวสาร

(Inform) 2.การรับฟังความคิดเห็นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ 3. การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ 4. ความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการให้กลุ่มประชาชนเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด

ในเรื่องนี้นับว่าชุมชนเริ่มมีการดำเนินการเกิดขึ้นแล้วซึ่งคาดว่าในอนาคตจะมีการเรียนรู้และเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมดีขึ้นกว่าปัจจุบัน และเพื่อจะได้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนชุมชนควรมีการเฝ้าระวังติดตามผลกระทบที่เกิดจากการเปิดชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีมาตรการในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น มีการวางแผน การใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ เข้าไปเป็นเครื่องมือในการจัดการ มีมาตรการดูแลปกป้องพื้นที่และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ควรจัดให้มีงบประมาณในการดำเนินงาน มีกิจกรรมให้ความรู้และสร้างความสนุกเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนเอาไว้ ดังได้อะแกรมสรุปในภาพที่ 18 ซึ่งแสดงองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

ภาพที่ 18 องค์ประกอบสาระสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นและการปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยว

เทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น

เทคโนโลยีท้องถิ่น (Indigenous technology) หรือเทคโนโลยีชาวบ้านหรือเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างขึ้นนับเป็นส่วนประกอบในวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของกลุ่มชนนั้นๆ และถือเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น สำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนผู้วิจัยพบว่าชุมชนมีเทคโนโลยีท้องถิ่นอยู่หลายชนิด คือ

เทคโนโลยีด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

1) **เขื่อนไม้ไผ่** เนื่องจากสภาพปัญหาของพื้นที่ชุมชนชายทะเลมีการกัดเซาะชายฝั่งของคลื่นที่รุนแรง ผลการศึกษาของประเสริฐศักดิ์ เอกพิศุทธิ์สุนทรในปีพ.ศ.2542 ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี ศึกษาอิทธิพลของคลื่นและกระแสน้ำต่อการเปลี่ยนแปลงชายฝั่งทะเลเขตบางขุนเทียน ผลการศึกษาสรุปได้ว่าปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุน

เทียบมีการกัดเซาะชายฝั่งมากกว่า 3,320 เมตร อัตราการกัดเซาะในช่วง 21 ปีแรกเฉลี่ย 10 เมตรต่อปี แต่ในช่วง 4 ปีหลัง (พ.ศ.2531-2534) เพิ่มขึ้นเป็น 31.46 เมตรต่อปี

ปัญหาดังกล่าวทำให้กรุงเทพมหานครดำริจะแก้ปัญหานี้โดยใช้เทคโนโลยีไส้กรอกทราย (Sand sausage) ไปช่วยลดแรงปะทะของคลื่นในทะเล แต่ได้รับการคัดค้านจากชาวบ้านและเครือข่ายอนุรักษ์ฝ่ายต่างๆ ที่เข้าไปในพื้นที่ ให้เหตุผลในการคัดค้านว่าถุงไส้กรอกทรายทนทานอยู่ได้ไม่นานเพราะกระแสน้ำแรงจัด เมื่อถุงไส้กรอกทรายแตกจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม เพราะมีผลทำให้น้ำขุ่น ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำบริเวณนั้น ชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งเคยจับสัตว์น้ำเป็นอาชีพจะไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้ ก่อปัญหาด้านเศรษฐกิจรายได้และสภาพสังคมแก่ชาวบ้านตามมา

ชาวชุมชนซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจึงได้แนวคิดมาจากกำไม้ไผ่ที่ใช้เลี้ยงหอยแมลงภู่ ที่สังเกตเห็นว่าเสาไม้ไผ่สามารถลดแรงปะทะของกระแสน้ำและคลื่นได้ดี จึงได้มีการประยุกต์นำไม้ไผ่มาทำเขื่อนป้องกันการกัดเซาะพังทลายชายฝั่งของทะเลกรุงเทพฯ (ภาพที่ 5)

วิธีทำเขื่อนกำแพงไม้ไผ่

1. เริ่มจากปักแนวไม้ไผ่เพื่อกำหนดแนวสร้างเขื่อน
2. ถ่าเลียงไม้ไผ่ลงสู่ทะเล เพื่อปักเป็นแนวเขื่อน
3. ลงมือปักไม้ไผ่เพื่อสร้างเขื่อนโดยปักลำไม้ไผ่แต่ละต้นให้ค่อนข้างชิดกันตลอดแนวชายฝั่ง จะได้เขื่อนไม้ไผ่ที่สามารถลดแรงปะทะคลื่นได้ระดับหนึ่ง สามารถลดการกัดเซาะชายฝั่ง นอกจากนี้แนวคันในของเขื่อนไม้ไผ่พบว่าการกักตะกอนดินไว้ได้
4. การปักเขื่อนไม้ไผ่ควรปักหลายชั้น อย่างน้อย 2 ชั้น จะเพิ่มประสิทธิภาพการลดแรงปะทะของคลื่นและกักตะกอนดินได้ดีกว่า

ที่มาของความคิด

ที่มาของเขื่อนกำแพงไม้ไผ่

ปักแนวไม้ไผ่เป็นสองชั้น

หลังสร้างเขื่อนระบบนิเวศกลับคืนมา

ชั้นดินก่อนสร้างเขื่อน

ชั้นดินหลังสร้างเขื่อน

ภาพที่ 19 เขื่อนไม้ไผ่ที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร

2) การปลูกป่าโกงกาง การปลูกป่าถือเป็นเทคโนโลยีอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการรักษา สภาพแวดล้อมของโลกและส่งผลโดยตรงต่อการลดภาวะโลกร้อน เพราะพืชช่วยดูดซับแก๊ส คาร์บอนไดออกไซด์อันเป็นส่วนประกอบสำคัญของแก๊สเรือนกระจก โดยพืชเอาไปใช้ในการสร้าง อาหารด้วยกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสง พืชสามารถเปลี่ยนคาร์บอนที่อยู่ในรูปคาร์บอนไดออกไซด์ไป สะสมไว้ในเนื้อไม้และส่วนต่างๆ ของพืช ซึ่งในชุมชนมีกิจกรรมปลูกป่าโกงกางอยู่เป็นประจำ

วิธีการปลูกป่าโกงกาง

1. จัดเตรียมกล้าโกงกางโดยเก็บฝักโกงกางมาเพาะชำไว้นานประมาณ 6-12 เดือนขึ้นไปจึงจะ ได้ต้นกล้าที่แข็งแรง
2. นำต้นกล้าที่เจริญแข็งแรงดีแล้วลงปลูกในแปลงป่าชายเลน
3. กลบดินเลนโดยใช้เท้าหรือเสียบจิกลงไปดินเลน ต้องระวังให้รากยึดดินไว้ให้ได้ และ ไม่ให้รากพืชชำเพราะพืชจะตายในภายหลังได้
4. จัดลำดับพืชให้ตั้งตรงเป็นอันเสร็จสิ้น

3) กำแพงหิน การสร้างกำแพงหินเพื่อป้องกันแรงปะทะคลื่นตามฤดูกาลต่างๆ ในเขตพื้นที่ ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนมีปรากฏอยู่ตามชายฝั่งทะเลและคูคลองบริเวณบ้านพักอาศัยของชาวบ้านมี ให้เห็นอยู่ทั่วไป

4) เสาคอนกรีตหรือเสาไม้ไผ่สวมยางรถยนต์และกำแพงคอนกรีต เป็นเทคโนโลยีท้องถิ่นพบ เห็นอยู่ตามแนวชายฝั่งทะเลและลำคลองภายในชุมชนทั่วไป

ภาพที่ 20 เทคโนโลยีท้องถิ่นป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งของชุมชน

เทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ชุมชนมีเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอยู่หลายประเภทได้แก่ การเพาะเลี้ยงกุ้งแบบธรรมชาติ การเลี้ยงกุ้งแบบพัฒนา การเพาะเลี้ยงหอยแครง หอยแมลงภู่ ปูม้า ปูทะเล และปลากะพง เป็นต้น

เทคโนโลยีด้านการใช้พลังงานจากธรรมชาติ ในชุมชนมีเซลล์แสงอาทิตย์ การใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์ กังหันลมในการทำนาเกลือ การหมักแก๊สชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพ

ภาพที่ 21 เทคโนโลยีท้องถิ่นการใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์ในชุมชน

เทคโนโลยีที่เป็นสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ในงานอาชีพ ได้แก่ เครื่องมือจักสานจากไม้ไผ่สำหรับดักจับสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ ตะแกรงคราดหอยแครง ระหัดวิดน้ำหรือเครื่องสูบน้ำ อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ เช่น ขอและแห เป็นต้น

ภาพที่ 22 เทคโนโลยีท้องถิ่นที่เป็นสิ่งของเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ

เทคโนโลยีการผลิต การใช้ประโยชน์จากผลผลิตป่าชายเลน การใช้ประโยชน์จากพืชป่าชายเลนที่รู้จักกันดีในชุมชนได้แก่ สมุนไพรหม่องน้ำจากพืชเหงือกปลาหมอ หัตถกรรมฝ้ายมัดข้อมจากพืชตะบูน ขาใบขลุ่ย การทำไข่ก้ามขาลองและการแปรรูปอาหารจากผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ

ภาพที่ 23 เทคโนโลยีท้องถิ่นหัตถกรรมผ้ามัดย้อมจากพืชตะบูน

ภาพที่ 24 เทคโนโลยีท้องถิ่นในการทำกึ่งเหยียด

สำหรับเทคโนโลยีการผลิตการใช้ประโยชน์จากผลผลิตป่าชายเลนนับเป็นตัวอย่างของการจัดการที่ดีของชุมชนที่มีการนำพืชและสัตว์ที่มีในชุมชนและภูมิปัญญาของตนมาใช้ประโยชน์ได้อย่างดี สามารถนำมาถ่ายทอดและจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวได้เช่นสมุนไพรหม่องน้ำจากพืชเหงือกปลาหมอ หัตถกรรมผ้ามัดย้อมจากต้นตะบูนและชาใบขลู่ นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปอาหารชนิดต่างๆ เช่นการทำไข่เค็มชาขล่อง กึ่งเหยียด ขนมนิรันดร์ เป็นต้น ซึ่งสามารถทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

ส่วนเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำพบว่ามีบางชุมชนคือชุมชนแสนตอที่ประยุกต์การประกอบอาชีพสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีบ้านพักโฮมสเตย์และจัดการให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวได้ เช่น การงมหอยแครง การพายเรือแคนูในแปลงเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจกรรมตั้งแคมป์ในชุมชน เป็นต้น

เทคโนโลยีด้านการใช้พลังงานจากธรรมชาติ มีสิ่งที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ เช่น การหมักแก๊สชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพซึ่งมีโรงเรียนในชุมชนมีการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่นักเรียนและประชาชนทั่วไป

นอกจากนี้ชุมชนโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์มีการดัดแปลงใช้กล่องกระดาษนมยูเอชที ที่ใช้แล้วมาเป็นอุปกรณ์สำหรับเพาะชำกล้าไม้ซึ่งเทคโนโลยีชาวบ้านอย่างง่ายในการนำสิ่งที่จะเป็นขยะแต่กลับนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้นการนำองค์ความรู้ที่มีในชุมชนและเทคโนโลยีท้องถิ่นมาเป็นจุดสร้างความแตกต่างในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนสามารถจัดการให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้ เพราะชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่หลากหลายเช่น ภูมิปัญญาการแก้ปัญหาสาหร่ายในวังกุ้ง โดยนำมาทำเป็นกระดาษสาหร่าย ตลอดจนการนำวัตถุดิบในชุมชนมาแปรรูปอาหารหรือขนมอาหารที่สามารถพัฒนาเป็นสินค้าชุมชนก่อให้เกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

4. การปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยว

การจัดการให้ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีการจัดการ ซึ่งการจัดการเป็นกระบวนการที่ผู้จัดการทำงานร่วมกับบุคลากรและทรัพยากรอื่นๆ โดยใช้การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุมเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ดังที่อานาจ ชีระวนิช (2547) ให้ความสำคัญไว้ว่าการจัดการเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีแนวคิด และการจัดการเป็นความรู้สากล เพราะผู้จัดการต้องนำการจัดการไปสู่การปฏิบัติทุกระดับในทุกวัฒนธรรมของโลก การจัดการที่ดีต้องมียุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบที่ประกอบไปด้วยหลักการ แนวทาง และใช้ทฤษฎีการจัดการต่างๆ องค์ความรู้เหล่านั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการดำเนินงานทุกเรื่อง ประกอบกับปัจจุบันเทคโนโลยีมีความสำคัญเข้ามามีบทบาทมากขึ้นเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความสำเร็จตามความต้องการ สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันต้องมีกลยุทธ์และการปฏิบัติงานดังที่ Gaynor (1996) และ Khalil (2000) ให้ความเห็นไว้ ซึ่งการจัดการเทคโนโลยีเมื่อนำไปใช้ในการจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงจำเป็นต้องบูรณาการและประยุกต์ให้เข้ากับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีกด้วย

การใช้แนวทางของการจัดการเทคโนโลยีเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในอุตสาหกรรมบริการนั้นเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของการจัดการ

เทคโนโลยีอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ กล่าวคือต้องใช้ทั้งการวางแผน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การวิเคราะห์ และการพยากรณ์ตลาดผู้บริโภค การวิเคราะห์องค์การซึ่งในที่นี้คือชุมชนนั่นเอง การพัฒนาพันธกิจ การออกแบบกิจกรรมของชุมชน นำการวางแผนไปสู่การปฏิบัติ การประเมินการจัดการเพื่อตรวจสอบ ประสิทธิภาพ มีการใช้เทคโนโลยีและอาจจำเป็นต้องใช้การถ่ายทอดเทคโนโลยีซึ่งเป็นการนำความรู้ด้าน เทคนิคส่งผ่านไปยังผู้อื่น นอกจากนี้ตรรกะของกระบวนการนวัตกรรมและแบบจำลองโมเดล กระบวนการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีตามความเห็นบินทร์ รัชมีเทศ (2550) Twiss (1980) และ Utterback (1972) ที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์เทคโนโลยีสามารถนำไปประยุกต์กับงานด้านการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนได้เช่นกัน

สำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนในครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการใช้ เทคโนโลยีท้องถิ่นมาปรับใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว เสริมนอกเหนือจากสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ ชุมชนมีอยู่และปรับใช้ความรู้สากลคือเทคโนโลยีสารสนเทศมาจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทาง ชีวภาพของชุมชน แผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยว และจัดทำเว็บไซต์ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนขึ้น ไว้ด้วย เพราะปัจจุบันนักท่องเที่ยวมักเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวก่อนตัดสินใจไปเที่ยว ฉะนั้นการให้ ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวผ่านอินเทอร์เน็ตจึงมีความสำคัญมากดังที่ Cardoso (2004) และ Buhalis & Licata (2002) ได้ศึกษาแนวโน้มใหม่ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวพบว่ามีการใช้สารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว อย่างแพร่หลายและมีความเห็นว่าบทบาทการกระจายท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมที่ผ่านตัวแทนการท่องเที่ยว เปลี่ยนไป ในปัจจุบันข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งหลายสนับสนุนด้วยระบบคอมพิวเตอร์ไม่ว่าจะเป็น การสำรองที่พัก การเดินทาง การจัดการของตัวแทนการท่องเที่ยวหรืออื่นๆ สารสนเทศมีความก้าวหน้า ไปมากและระบบอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดช่องทางใหม่ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ Poon (2006) และ Cardoso (2006)

นอกจากนี้งานวิจัยยังมีการจัดทำแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและคู่มือท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ชายทะเลบางขุนเทียนไว้เพื่อเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง

5. ประสิทธิภาพของการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการ ฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ในชุมชน

ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้วยการฝึกอบรมเพื่อให้เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เชิงนิเวศนั้นกิจกรรมการสื่อความหมายธรรมชาติซึ่งจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของสิ่งแวดล้อมศึกษา นับเป็น ช่องทางหนึ่งที่พยายามให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญของเหตุการณ์ ผู้คนและวัตถุสิ่งของซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นที่แห่งนั้นโดยตามที่ Chettamart (1983) สรณรัชฎ์ กาญจนะวณิช (2540) Knudson et al. (1995) ฉลอง นุ้ยฉิม (2542) โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและ

ธรรมชาติ(2547)และลิขิต กาญจนภรณ์(2551)ได้ให้หลักการสำคัญไว้คือการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีผู้สอนเป็นผู้นำทางไปสู่การค้นพบความรู้อย่างสนุกสนาน น่าติดตาม จนก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ เกิดความเพลิดเพลินและเป็นการกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์นำไปสู่การดูแลสิ่งแวดล้อมที่ดีได้

นอกจากนี้ Christie & Mason (2003) ซึ่งมีความเห็นว่าการสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว นั้น มักถูกจัดเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการสื่อความหมายแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว ซึ่งการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางดังกล่าว พบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการฯ มีผลการเรียนรู้ที่ดีและมีความสนุกเพลิดเพลินเป็นอย่างยิ่ง ดังปรากฏชัดเจนจากผลการประเมินการฝึกอบรมที่ทำการทดสอบความรู้เนื้อหาวิชาการของผู้เข้าอบรมพบว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้เนื้อหาวิชาการก่อนฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเป็น 17.72 คะแนน (ร้อยละ34.07) และหลังฝึกอบรมเพิ่มขึ้นเป็น 50.72 คะแนน (ร้อยละ97.55) ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.01$)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community based ecotourism) เป็นรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะตัว แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป โดยปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนคือใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือการพัฒนาชุมชน สร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นจุดยืนของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่แท้จริง จึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนนั่นเอง ทั้งนี้กรอบแนวคิดในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศซึ่งรัฐบาลจัดเป็นวาระแห่งชาติ โดยมีปัจจัยแวดล้อมมาจากสถานการณ์การท่องเที่ยวของโลก ซึ่งคาดว่าในปี พ.ศ.2563 (ค.ศ. 2020) จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลกเพิ่มขึ้นเป็น 1,600 ล้านคนทั่วโลก เฉพาะประเทศในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 16.5 ล้านคนในปี 2545 เป็น 60 ล้านคนในปี พ.ศ. 2557 นอกจากนี้กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโลกอันเนื่องมาจากโลกมีภูมิอากาศร้อนขึ้น และสถานการณ์การท่องเที่ยวไทยมีผลกระทบจากปัจจัยการเมืองภายในประเทศ จึงนำไปสู่แผนปฏิรูปอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและกระตุ้นการท่องเที่ยวในช่วงปี พ.ศ. 2552-2555 ของภาครัฐ

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ ดังนี้

(1) ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน

ควรมีการพัฒนายุทธศาสตร์และการวางแผนร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (Planning perspective and strategic management) มีการพัฒนาในเชิงโครงสร้างพื้นฐานให้มีระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกในปริมาณที่เหมาะสม มีการจัดทำป้ายสื่อความหมายการท่องเที่ยวไว้แจ้ง ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเป็นการถาวร กระจายตามจุดท่องเที่ยวสำคัญในชุมชนให้มากกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน การพัฒนาภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ตามสมควร มีการบริการที่มีคุณภาพ ตั้งเป้าหมายให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้อยู่ในสภาพดีไม่เสื่อมโทรม จัดการชุมชนให้ปลอดภัยและมีวิธีการสื่อสารให้นักท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวเมื่อเข้ามาเที่ยวในชุมชน ดังตารางที่ 6.1 ด้านบน(คอลัมน์ตั้ง)เป็นกิจกรรมเบื้องต้นที่ชุมชนควรพัฒนา และกิจกรรมที่สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน (แถวด้านล่าง)

ตารางที่ 40 กิจกรรมการพัฒนาและกิจกรรมสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนฯ

กิจกรรมเบื้องต้นที่ชุมชนควรพัฒนา

เส้นทาง คมนาคม	การบริการ นักท่องเที่ยว ชุมชน	ชุดกิจกรรม สำหรับ นักท่องเที่ยว	การตลาดและ การขาย ท่องเที่ยว	การใช้ เทคโนโลยี สนับสนุน	ความพึงพอใจ ของ นักท่องเที่ยว
โครงสร้างพื้นฐานของผู้ประกอบการ(Firm infrastructure)					
การพัฒนาบุคลากร					
การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว					
การพัฒนาคุณภาพการบริการนักท่องเที่ยว					
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงระบบ					
การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ					
การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก					

กิจกรรมที่สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

(2) การจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนให้มีความถี่เพิ่มขึ้นกว่าเดิม

โดยใช้กลยุทธ์ Events tourism strategy model เช่น การจัดกิจกรรมตลาดน้ำ หรือตลาดนัดอาหารทะเลทุกวันศุกร์สัปดาห์ หรือกิจกรรมเดิน/วิ่งมาราธอน จักรยานหรือกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น เนื่องจากเป็นชุมชนที่เพิ่งเริ่มต้นพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีกรอบการทำงานที่นำไปพร้อมกันระหว่างหุ้นส่วนการท่องเที่ยว การดำเนินงานด้านการตลาดและชุมชนซึ่งดำเนินการด้านแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการประสานกัน (Synergistic frameworks)

(3) การใช้นโยบายการลงทุนเพื่อการอนุรักษ์

แนวคิด Model of Investments in Biodiversity Conservation นี้ Ferraro & Kiss (2002) และ Heher (2003) ได้เคยเสนอบทความไว้ว่าการลงทุนเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นการลงทุนที่กระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและในขณะเดียวกันก็เป็นการปกป้องรักษาระบบนิเวศไว้ด้วยซึ่งในที่สุดแล้วผลลัพธ์ที่สำคัญคือการพัฒนาประเทศนั่นเอง ในประเด็นนี้อาจเกี่ยวข้องกับภาครัฐค่อนข้างมาก แต่ขณะเดียวกันหุ้นส่วนการท่องเที่ยวก็กระทำได้เช่นกัน โดยให้การสนับสนุนการลงทุนผลิตผลิตภัณฑ์ในชุมชน (Domestic products) ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ การให้การสนับสนุน (Subsidizes) เพื่อลดผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรและที่ดิน เช่น ส่งเสริมทำเกษตรอย่างยั่งยืน ในขณะเดียวกันก็ทำให้ชุมชนมีรายได้เกิดขึ้นด้วย หรือการลงทุนเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดความชุกชุมของความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนเพิ่มขึ้น ตัวอย่างเช่นการลงทุนปลูกป่าชายเลนเพิ่มขึ้นใช้เป็นแหล่งอนุรักษ์สัตว์น้ำและขณะเดียวกันพืชป่าชายเลนสามารถดูดซับแก๊สเรือนกระจกมีผลไปสู่การลดปัญหาโลกร้อน นอกจากนี้ยังใช้ป่าเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวและนั่นหมายความว่าสำหรับนักท่องเที่ยวได้นับเป็นการเชื่อมโยงระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับการท่องเที่ยวและการพักผ่อนเข้าด้วยกัน ซึ่งพื้นที่ของชุมชนชายทะเลบางชุมชนก็น่าจะใช้นโยบายนี้ได้เช่นกัน

(4) การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการ

โมเดลการบูรณาการ(Integrated tourism model) เป็นการใช้ศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การจัดการ เศรษฐศาสตร์ โลจิสติกส์ การตลาด การพยากรณ์ การบริหารบุคคล สถิติต่างๆ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ฯลฯ มาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้า การบริการและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการพัฒนาท่องเที่ยวของชุมชน โดยผู้นำชุมชนหรือนายกองคการบริหารส่วนตำบล กลุ่มต่างๆ (หุ้นส่วนการท่องเที่ยว) ควรมีวิสัยทัศน์ใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การยกระดับคุณภาพชีวิต การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไปพร้อมกับการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้นเพียงพอสำหรับการพึ่งตนเอง ดูแลครอบครัวได้ มีการสร้างกลุ่มอาชีพสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพตรงตามความ

ต้องการของตลาด เกิดการสร้างงานในชุมชน ส่งเสริมการให้ความรู้แก่ชุมชนซึ่งประเด็นนี้น่าจะเป็นบทบาทของสถาบันการศึกษาหน่วยงานต่างๆ และภาครัฐ ตลอดจนสนับสนุนหาแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ ในภาพรวมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนจะทำให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ เกิดการเปลี่ยนแปลงโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนโดยการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งผู้นำชุมชนจะต้องเป็นผู้บูรณาการผสมผสานการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความพร้อมในองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด และมีมาตรการจัดการปัญหาที่จะเกิดจากการเปิดชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการเพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นอีกมิติหนึ่งที่ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนน่าจะทำได้

(5) การนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีท้องถิ่นในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนมาเป็นจุดสร้างความแตกต่างเพื่อการท่องเที่ยว

การนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีท้องถิ่นในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนมาเป็นจุดสร้างความแตกต่างเพื่อการท่องเที่ยว (Indigenous technologies model) โดยจัดการให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากพบว่าชุมชนฯ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่หลากหลายซึ่งควรเพิ่มให้เป็นจุดเด่นของชุมชนให้แตกต่างจากที่อื่น โดยควรจัดให้มีป้ายอธิบายและจัดแสดงไว้เป็นการถาวร

(6) การพัฒนาเป็นศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา

การพัฒนาชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ให้เป็นศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental studies centre model) เนื่องจากบริบทสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความแตกต่างพื้นที่ที่แห้งอื่นและอยู่ใกล้บริเวณชานเมืองด้านใต้ของกรุงเทพมหานครเป็นชัยภูมิที่ได้เปรียบกว่าพื้นที่อื่นๆ โดยการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับการท่องเที่ยวและการพักผ่อน ในขั้นเริ่มต้นของการดำเนินงานนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายอาจเป็นกลุ่มเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษา ซึ่งมีตัวอย่างในประเทศบราซิลแถบลุ่มแม่น้ำอะเมซอน กล่าวคือเมื่อเริ่มต้นพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมีการกำหนดเลือกนักท่องเที่ยวตลาดกลุ่มเป้าหมาย (Market niche driven) เป็นกลุ่มทัศนศึกษาของโรงเรียนที่ต้องการทำกิจกรรมด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ต่อมาพื้นที่ได้รับความนิยมรู้จักแพร่หลายไป จึงมีนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างชาติเดินทางเข้าไปยังพื้นที่เป็นจำนวนมาก จนชุมชนต้องเสนอนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่กระทรวงสิ่งแวดล้อมให้รัฐบาลกำหนดเป็นนโยบายระดับชาติ

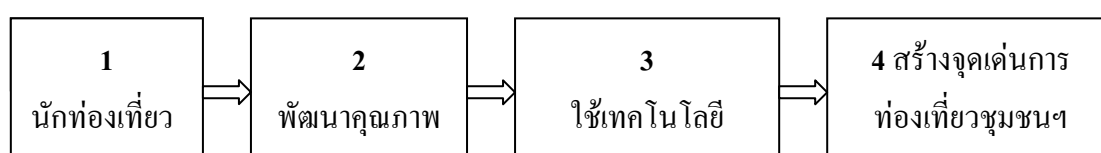
แนวทางนี้จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ชุมชนฯ สามารถดำเนินการได้ นอกจากนี้ชุมชนควรมีการพัฒนาระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวเป็นของตนเอง เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นแนวทางการปฏิบัติตนสำหรับนักท่องเที่ยว

(7) การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสื่อสารและส่งเสริมการตลาด

การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสื่อสารและส่งเสริมการตลาด (Technology marketing promotion and communication model) ชุมชนควรมีการลงทุนด้านความรู้และสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเพราะปัจจุบันนักท่องเที่ยวต้องการทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวก่อนตัดสินใจว่าจะเลือกไปเที่ยวยังสถานที่ใดๆ การส่งเสริมการตลาด โดยส่งเสริมและเผยแพร่ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนฯ ให้ความสำคัญแหล่งท่องเที่ยว การสร้างตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Positioning Statement) เป็นกลยุทธ์สำคัญอย่างหนึ่งในการวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เพื่อสร้างหรือกำหนดตำแหน่งพิเศษขึ้นในใจของลูกค้า (นักท่องเที่ยว) โดยมีเป้าหมายชุดผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของชุมชนฯ ให้แตกต่างจากคู่แข่ง ควรสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน ชุมชนควรถ่ายทอดภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในความนึกคิดของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้รับการตอบสนองนับเป็นพื้นฐานของกิจกรรมและการปฏิบัติงานด้านการตลาดท่องเที่ยวที่ชุมชนควรดำเนินการ

ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์หลัก (Core Product) หมายถึงสินค้าและบริการหลักที่สร้างความพอใจและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากที่สุดได้แก่สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ กิจกรรมการท่องเที่ยว ความปลอดภัย ภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชน และอาจสร้างผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง (Expected Product) สินค้าและบริการที่คาดว่าจะได้รับหรือมีสิทธิที่จะได้รับเมื่อท่องเที่ยวชุมชนนี้ เช่น จุดเด่นของชุมชนคือทะเลกรุงเทพฯ เมื่อมาที่ว นักท่องเที่ยวคาดหวังจะได้เห็นทะเลกรุงเทพฯ เป็นต้น ดังนั้นช่องทางการจัดจำหน่ายจึงควรจัดให้มีศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว สามารถติดต่อผู้ประกอบการเรือรับจ้างและผู้นำเที่ยวได้อย่างสะดวก ซึ่งนโยบายการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่ต้องการควรมีการเชื่อมโยงตลาดและพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวของชุมชน การสร้างความพอใจและเชื่อมโยงกับประสบการณ์วันหยุดพักผ่อนให้แก่นักท่องเที่ยว

โดยสรุปหลักการที่ใช้ทั้งการตลาดและนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อสร้างความสำเร็จในการแข่งขันนั้นควรให้ความสำคัญแก่นักท่องเที่ยวเป็นลำดับแรก การพัฒนาคุณภาพเพื่อโอกาสการเป็นผู้นำใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือจนสามารถจุดแข็งด้านการท่องเที่ยวชุมชน ตามลำดับดังนี้

ภาพที่ 25 ลำดับขั้นแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ใช้เทคโนโลยีและการตลาดเป็นเครื่องมือ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

งานวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้มีผลการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ให้แก่ชุมชนและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้คือ

- (1) นวัตกรรมที่เป็นหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ
- (2) ฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน
- (3) แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวท่องเที่ยวทะเลกรุงเทพฯ ในชุมชน
- (4) ป้ายแสดงเส้นทางท่องเที่ยวทางบกและทางน้ำของชุมชน
- (5) คู่มือท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชายทะเลบางขุนเทียน
- (6) แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน

(7) เว็บไซต์ฐานข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน เทคโนโลยีท้องถิ่นของชุมชนฯ และความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชายเลนบางขุนเทียนซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

สิ่งที่พบข้อค้นพบในงานวิจัยนี้พบว่าชุมชนฯ มีเทคโนโลยีท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนมีการใช้เทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อม กล่าวคือชุมชนมีปัญหาการพังทลายชายฝั่งอันเนื่องมาจากการกัดเซาะของกระแสน้ำอย่างรุนแรงนั้นพบว่าในด้านการอนุรักษ์ชุมชนมีเทคโนโลยีท้องถิ่นเพื่อลดการกัดเซาะชายฝั่งด้วยการใช้เชือกกำแพงเสาไม้ไผ่มาปักเป็นแนวปะทะคลื่นลดการกัดเซาะชายฝั่งของคลื่น โดยมีทำให้เกิดปัญหาแก่ระบบนิเวศ ใช้เป็นตัวอย่างการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชนอื่นๆ ได้ดี

เทคโนโลยีท้องถิ่นอื่นๆ ได้แก่การดัดแปลงใช้กลองนมยูเอชทีที่ใช้แล้วมาเพาะชำเมล็ดพืชและกล้าไม้ การใช้พืชป่าชายเลนบำบัดน้ำเสีย การทำกระดาดสาหร่าย เทคโนโลยีด้านการใช้พลังงานจากธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งมีโรงเรียนในชุมชนมีการจัดการให้เป็นตัวอย่างการเรียนรู้แก่นักเรียนและประชาชนทั่วไปอยู่บ้างแล้ว

เทคโนโลยีการผลิตที่มีการใช้ประโยชน์จากผลผลิตป่าชายเลนเป็นเทคโนโลยีอีกประเภทหนึ่งที่ใช้เป็นตัวอย่างการจัดการที่ดีของชุมชน ที่มีการนำพืชและสัตว์ที่มีในชุมชน และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนมาใช้ประโยชน์ได้อย่างดี เช่น หมองน้ำจากพืชเหงือกปลาหมอ หัตถกรรมผ้ามัดย้อมจากต้นตะบูน ขาใบขลุ่ย ขนมนิรันดร์ และการทำไข่เค็มชาชักคลอง เป็นต้น สามารถนำมาถ่ายทอดและจัดกิจกรรมสร้าง

ประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวและปรับใช้เทคโนโลยีท้องถิ่นเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

ด้านการศึกษาโอกาสการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน พบว่าลักษณะของชุมชนมีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอยู่ในแผนของกรุงเทพมหานครที่จะพัฒนาเป็นสถานที่พักผ่อนของประชาชนชนด้านทิศใต้ของกรุงเทพฯ

การมีส่วนร่วมและการยอมรับของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ข้อสรุปที่พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมและยอมรับในระดับดี ดังนั้นเพื่อให้ชุมชนแห่งนี้สามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ประสบผลสำเร็จดีขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปในประเด็นต่อไปนี้

(1)การพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน จุดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมเอาไว้ มีการสร้างประสบการณ์และกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก ดังนั้นในส่วนบริการนักท่องเที่ยวจึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ

(1.1) แบบแผนการเรียนรู้ (Learning styles) ที่เหมาะสมกับบริบทของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนและเวลาที่พอเหมาะแก่ความต้องการสำหรับนักท่องเที่ยว เช่นแบบแผนการเรียนรู้จากการมองเห็น (Visual learning styles) เรียนรู้จากการฟัง (Auditory learning styles) และเรียนรู้จากการสัมผัสหรือการเคลื่อนไหวร่างกาย (Kinetic or Tactile learning styles) หรือมีการเพิ่มจุดสื่อความหมายในเขตเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความเข้าใจของผู้มาเยือนต่อสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นเป็นต้น

(1.2) การพัฒนากิจกรรมใหม่ในพื้นที่ หรือฟื้นฟูประเพณีเทศกาลต่างๆ ในพื้นที่ การจัดกิจกรรมกีฬา เช่นกีฬาจักรยาน วิ่งมาราธอน หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวกึ่งท้าทาย (Soft adventure) เช่นการพายเรือแคนู กีฬาตกปลา การงมหอยแครง การทำกิจกรรมอนุรักษ์ลักษณะต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นรูปแบบสินค้าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนยังสามารถพัฒนาต่อไปได้

(1.3) สินค้าการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous knowledge) ของชุมชนเป็นอีกมิติหนึ่งที่สามารถหยิบยกขึ้นมาเป็นอีกส่วนหนึ่งของการประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้ซึ่งสมควรศึกษาในรายละเอียดต่อไป

(1.4) การพัฒนาเครือข่ายเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงให้มีขอบข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนให้กว้างขวางและเป็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

(1.5) การพัฒนาสินค้าที่ระลึกของชุมชนเพราะสินค้าที่ระลึกช่วยก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนประชาชนในท้องถิ่น ก่อให้เกิดการสร้างงาน นอกจากนี้ สินค้าที่ระลึกเป็นเสมือนตัวแทนของ

แหล่งท่องเที่ยวที่เผยแพร่ไป การผลิตสินค้าที่ระลึกช่วยอนุรักษ์และรักษาศิลปวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นไว้ได้

(1.6) การบริการสื่อสาร สำหรับช่องทางการสื่อสารด้วยอินเทอร์เน็ตหรือสารสนเทศต่างๆ ของชุมชน ในลักษณะที่มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารชุมชนไว้บริการนักท่องเที่ยว มีทำป้ายแสดงเส้นทางแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและควรพัฒนาให้ได้มาตรฐานสากลในโอกาสต่อไป

(2) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นการศึกษาทางด้านอุปสงค์ของนักท่องเที่ยวซึ่งการวิจัยพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นงานทางด้านสังคมศาสตร์ (Social science) ที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคนในสังคม/กลุ่มสังคมถึงพฤติกรรมรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อเหตุผลทางด้านตลาดการท่องเที่ยวชุมชนฯ ควรมีประเด็นการวิจัยในด้านต่อไปนี้

(2.1) ควรมีการศึกษาในเรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเหตุผลที่มา การพักค้างคืนหรือมาเที่ยววันเดียวแล้วกลับ ประเภทที่พัก จำนวนบุคคลที่มาด้วย ลักษณะการเดินทางมา การทราบข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยว ความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน การบริการภายในชุมชนและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

(2.2) การศึกษาพฤติกรรมแยกกลุ่มเป้าหมาย เช่น เป็นกลุ่มครอบครัว ผู้สูงอายุ เยาวชน นักเรียนนักศึกษา หรือกลุ่มบริษัทเข้ามาทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม เป็นต้น

(2.3) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้การรับรู้และความพึงพอใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนของนักท่องเที่ยว สำหรับปรับปรุงคุณภาพการบริการนักท่องเที่ยวต่อไป

(3) การพัฒนาบุคลากรของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

การพัฒนาบุคลากรของชุมชนเพื่อเพิ่มทักษะการบริการและการบริหารจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดีควรดำเนินการดังนี้

(3.1) การพัฒนาทักษะในการสื่อสารข้อมูลชุมชนสำหรับบุคลากรชุมชน และเทคนิคในการเดินทางเพื่อจุดประสงค์เฉพาะในการนำเที่ยวของมัคคุเทศก์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco guide) ให้บุคลากรชุมชนให้มีความรู้ในเส้นทางท่องเที่ยวและวิถีชีวิตของท้องถิ่น มีความรู้ด้านชนิดพันธุ์ (Species) และความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversities) ของชุมชนโดยการสังเกตอย่างง่ายหรือเจาะลึกในสิ่งที่น่าสนใจเป็นประโยชน์ วิธีการลดผลกระทบต่อพืชและสัตว์เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปมีกิจกรรม

(3.2) การพัฒนาทักษะนันทนาการแก่มัคคุเทศก์ชุมชน

(3.3) การพัฒนาผู้ประกอบการ ที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับที่พักนักท่องเที่ยว ค่ายพักเยาวชนใน การทำกิจกรรมอนุรักษ์ประเภทต่าง และค่ายวิชาการ การปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ประกอบการธุรกิจที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้แสดงความเป็นเจ้าบ้านที่ดี

(3.4) การพัฒนาเครือข่ายการรักษาความปลอดภัยในชุมชน

(3.5) การพัฒนาองค์ความรู้ในกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยว

(3.6) การพัฒนาการมีส่วนร่วมให้ชุมชนเป็นมีความเป็นเจ้าของ การพัฒนาให้ชาวบ้านมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว การส่งเสริมความภาคภูมิใจในชุมชนของ ตนเอง การพัฒนาที่นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น และการพัฒนาที่นำไปสู่การมี ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

(4) การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีผลต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจชุมชน มีผลกระทบคือ

(4.1) ผลกระทบด้านบวก การมีการศึกษาในประเด็น รายได้สู่ท้องถิ่น สร้างอาชีพและ จ้างงาน การกระตุ้นการผลิตในชุมชนของธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจบริการอาหาร ธุรกิจที่พักแรม และสินค้าที่ระลึก

(4.2) ผลกระทบด้านลบ ในประเด็นภาวะว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ปัญหาราคาและ ค่าครองชีพ การแย่งแย่งผลประโยชน์ และปัญหาราคาที่ดินเป็นต้น

(4.3) การศึกษาทางด้านสังคมของชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยว

(4.4) การจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน

(5) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานครมีประเด็น ที่ควรศึกษาคือ

(5.1) การจัดการการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กอย่างไรจึงจะมีการจัดการอย่างดี เพื่อสามารถดำรงไว้ ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการ ปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่าง เหมาะสมโดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนอย่างสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อ สิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดและมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

(5.2) การกระจายรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิต ในประเด็นการนำผลตอบแทนจาก การท่องเที่ยวกลับมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำหรับชุมชนฯ ยังไม่ปรากฏชัดเจน การจัดการให้มีการ กระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมของชุมชน

(5.3) ด้านการจัดการ มีสิ่งที่ควรศึกษาคือการจัดการอย่างมีส่วนร่วมให้มีกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของชุมชนเอง การจัดการให้มีกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของชุมชนเอง ซึ่งประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งอาจต้องอาศัยภาวะผู้นำของคนในชุมชนเป็นผู้ผลักดันให้เกิดขึ้นไม่สามารถอาศัยนักวิจัยหรือคนจากภายนอกชุมชนทำให้เกิดขึ้นได้

โดยสรุปแล้วสิ่งที่ควรศึกษาพัฒนาต่อไปคือการพัฒนาให้ชุมชนเป็นมีความรู้สึกรับเป็นเจ้าของ การพัฒนาให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว การส่งเสริมความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง การพัฒนาที่นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดขอนแก่น ภาพสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย. ขอนแก่น : ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2539). การดำเนินงานเรื่อง Ecotourism ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2549). กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ .Online available at: <http://www.tat.or.th.thai/misc/Environ/Index.html>. (21/02/51).
- _____. (2551). สรุปแผนการตลาดการท่องเที่ยว ปี 2551 . Online available at: <http://www.mua.go.th/users/bhes/bhes1/tourism/no%208.pdf> (23/04/53).
- _____. (2545). คู่มือแนวทางการจัดที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2545). ท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ. วารสารธุรกิจท่องเที่ยวปีที่ 15 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2545.
- _____. (2539). นโยบายการท่องเที่ยว การดำเนินงานเรื่อง Ecotourism ในประเทศ. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2544). แผนการท่องเที่ยวไทย 2545. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2544). แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอัลตราจำกัด. กิตติ ภัคดีวัฒนะกุล. (2546). คัมภีร์ระบบสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: เติฟี่คอมพิวเตอร์แอนด์คอนซัลท์ จำกัด. กลุ่มพัฒนามาตรฐานบริการท่องเที่ยว . (2548). มาตรฐานบริการการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- โกสสิทธ์ นิลรัตน์. (2547). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการกำแพงไม้ไผ่เพื่อป้องกันการกัดกร่อนของดินชายฝั่งทะเลในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านสีลัง ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพมหานคร: คณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรมป่าไม้. (2543). แผนที่ป่าไม้. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2543). แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน ปีพ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาที่ดิน.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2543). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพมหานคร: กองส่งเสริมเผยแพร่.
- _____. (2543).ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ฐานข้อมูล GIS กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: กองส่งเสริมเผยแพร่.

คณะวนศาสตร์.(2547). **คู่มือการจำแนกเขตท้องที่เชิงนิเวศ**. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต. (2547).**คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**.กรุงเทพมหานคร: REST.

โครงการสื่อชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง. (2551).Online available at:

http://www.mekonglover.com/index.php?option=com_content&task=view&id=48&Itemid=1&PHPSESSID=11f19c3bb112030d6683a51b8ce90553 (21/02/51).

คมสัน วาฤทธิ. (2545). **ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:กรณีศึกษาชุมชนลำน้ำว้า อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน .เชียงใหม่ :** สาขาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ฉลอง น้อยจิ. (2542). **การพัฒนาคู่มือการสื่อความหมายธรรมชาติและประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชลทิษฐ์ เอี่ยมสำอางค์ และวิศน์ ศิลตระกูล. (2533). **เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน**.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ดรรรชนี เอมพันธุ์. (2546). **การวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดรรรชนี เอมพันธุ์และสุรเชษฐ์ เขษฐมาศ. (2539). “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แนวคิดหลักการและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้อุทยานแห่งชาติ ”ในเอกสารประกอบการสัมมนาอุทยานแห่งชาติกับการนันทนาการและการท่องเที่ยวในทศวรรษหน้า เพื่อทรัพยากรที่ยั่งยืน. 27-28 พฤษภาคม 2539. กรุงเทพมหานคร: กรมป่าไม้.

ทวีทอง พงษ์วิวัฒน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. จำกัด. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสการพิมพ์.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2537). “ ทางสองแพร่งของวิทยาศาสตร์”. ใน **30 ปี คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548).**การพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

บุรพา อาจสุวรรณ. (2551). เทคโนโลยีการสื่อสาร. Online available at:

http://www.geocities.com/leo_putburapa/Comm._techno.htm (9/03/2551).

- บดินทร์ รัชมิเทศ. (2550). การจัดการเทคโนโลยี สร้างฝันสู่นวัตกรรม: กลยุทธ์การจัดการเทคโนโลยีเพื่อ
ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- ประเสริฐศักดิ์ เอกพิศุทธิ์สุนทร. (2542). การศึกษาอิทธิพลของคลื่นและกระแสน้ำต่อการเปลี่ยนแปลง
ชายฝั่งทะเล เขตบางขุนเทียน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ปรีชา รตนานารถ. (2546). ความคิดเห็นของนักทัศนศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการสื่อความหมายธรรมชาติ
ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี. กรุงเทพมหานคร: คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรีดี โชติช่วง . (2550). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2543) . การออกแบบการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พงศ์สานต์ พัทธกัมมาเกตุ. (2538). ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว: แนวคิดในการจัดตั้ง
สหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์กาญจนบุรีจำกัด. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
พระปกเกล้าฯ.
- ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง. (2540) . รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดทำแผนผังพัฒนาเขต
กรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน . กรุงเทพมหานคร: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2543). แหลมฝึกเบี่ยงการศึกษาวิจัยกำจัดขยะแบบประหยัดและการบำบัดน้ำเสียโดยวิธี
ธรรมชาติ. Online available at: http://www.chaipat.or.th/chaipat_old/journal/aug01/t5.html.
(9/03/2551).
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2550). การวิจัยเพื่อบริหารงานอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- ยุทธพล สวัสดิ์. (2545). การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว จังหวัด
อุดรดิษฐ์. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2544) . พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

- รัตติกาล ยาหอมและคณะ. (2548). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านการเลี้ยงหอยแมลงภูแบบ
ปักหลักในเขตชุมชนปากคลองพันท้ายนรสิงห์**. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ลิขิต กาญจนารักษ์. (2551). **การสื่อความหมายธรรมชาติ**. Online available at:
[http://www.pantown.com/board.php?id=2397&area=1&name=board3&topic=11&action=view\(27/09/2551\)](http://www.pantown.com/board.php?id=2397&area=1&name=board3&topic=11&action=view(27/09/2551)).
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2528). “ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานพัฒนา” **วารสารสังคมพัฒนา**.(5):6-11.
- วิลาศ เตชะไพบุลย์. (2538). **การท่องเที่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน** สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโลกสีเขียว.
- วีระพงษ์ แสงชูโต. (2544). **การวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านในทางวิทยาศาสตร์ใน
ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาสนา สุขกระสานดี. (2545). **โลกคอมพิวเตอร์ สารสนเทศและอินเทอร์เน็ต**. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันทนี สว่างอารมณ์และคณะ. (2548). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านกุ้งเคยและการแปรรูปใน
ชุมชนบางขุนเทียนและบริเวณใกล้เคียง**. กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ศิริจันทร์ ศิริปทุมานันท์. (2549). **การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนจัดสถานที่พักผ่อนในระหว่างการ
ท่องเที่ยว : กรณีศึกษาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
จังหวัดเพชรบุรี**. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา.
- ศูนย์วิจัยป่าไม้. (2552). **โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อการรักษาระบบนิเวศ**. กรุงเทพมหานคร: คณะ
วนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). **รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อ
กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยสังคม. (2549). **คู่มือการจัดการ การท่องเที่ยวชุมชนและบ้านพักโฮมสเตย์**. เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สราวุธ คานและคณะ. (2547). **บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.**
- สวัสดิ์ ทองสิน. (2547). **ประมวลหลักการจัดการเทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.**
- สุธี อันตระกูลและคณะ. (2549). **การจัดการมูลฝอยโดยชุมชน(ระดับผู้ปฏิบัติการ) สื่อประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการจัดการมูลฝอยโดยชุมชน. 26-28 มิถุนายน 2549. ปทุมธานี : ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม.**
- สุวิศักดิ์ ราชกุลชัย. (2547). **การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. (ม.ป.ป.). **เอกสารประกอบวิชาการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- สุรศักดิ์ วรรณบุญญา. (2547). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- สรนรัชฎ์ กาญจนะวณิชย์. (2540). **หลักการและเทคนิคการจัดการและนำเสนอกิจกรรมการสื่อความหมายธรรมชาติ. เอกสารประกอบการอบรมการสื่อความหมายธรรมชาติแก่ผู้พิทักษ์ป่า. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโลกสีเขียว.**
- สมใจ ไช้แก้ว. (2548). **การประเมินศักยภาพและความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านปรู จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพมหานคร: คณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- สมพร แสงชัย. (2527). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: เทศาภิบาล.**
- สำนักงานเขตบางขุนเทียน. (2552). **ข้อมูลทะเบียนราษฎร์. กรุงเทพมหานคร: เขตบางขุนเทียน.**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2550) . **หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. Online available at: <http://164.115.5.66/newsletter/enews28/june2007/participation.htm>. (11/72553).**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). **โครงการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.**

- สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2544). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล
บางขุนเทียน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทกรุงเทพธนาคม จำกัด.
- สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2550). โครงการป้องกันและแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุน
เทียน กรุงเทพมหานคร รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอนซัลแตนท์
ออฟเทคโนโลยี จำกัด และบริษัทปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด.
- สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. (2548). คู่มือการพัฒนาและประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว.
กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย. (2551). เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม. Online available at: subj_code=ENE03
(09/03/2551).
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม.(2009). Online available at:
http://cms.sme.go.th/cms/c/portal/layout?p_1_id=25.434 (27/01/09).
- อบเชย แก้วสุข. (2543). รายงานผลการดำเนินงานประชุมปฏิบัติการการถ่ายทอดความรู้ของภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นและการเผยแพร่ ความรู้ของสื่อมวลชน. อุบลราชธานี. ศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. Online available at:
<http://www.nfe.go.th/042103/digit-lib/wisdom1.html>. (22/02/2548)
- อำนาจ ชีระวนิช. (2547). การจัดการ . นนทบุรี: วิรัตน์เอดดูเคชั่นจำกัด.
- Anomasiri, W. (2004). *Eastern Philosophy of Ecotourism Management Model in Mae
hongson Province, Thailand*. Nakhon Pathom: Ph. D. Dissertation Faculty of Graduate
Studies Mahidol University.
- Appleton, J. (1980). **Experience of Landscape**. London: Wiley.
- Bartlett II, J. E., Kotrlik , J.W. & Higgins ,C.C. (2001). Organizational Research: Determining
Appropriate Sample Size in Survey Research. **Information Technology, Learning, and
Performance Journal .Vol. 19 No.1** Spring(2001): 43-50.
- Buhalis, D. (1998). Strategic use of information technologies in the tourism industry. **Tourism
Management. Vol.19 (5)** October (1988):409-421.
- Buhalis, D. (2002). e Tourism - Information technology for strategic tourism management. Essex,
England: Longman.

- Buhalis, D. and Licata, M.C. (2002).The future e-Tourism intermediaries. **Tourism Management. Volume 23(Issue 3)** June (2002): 207-220.
- Blamey, R.K.(2001). “Principles of ecotourism” In Weaver.D.(ed.) **The Encyclopedia of Ecotourism**. Oxford: CABI :p.5-22.
- Cardoso, J. (2004). **ISSUE of DYNAMIC TRAVEL PACKAGING USING WEB PROCESS TECHNOLOGY**. IADIS International Conference e-Commerce 2004.Online available at: http://www.iadis.net/dl/final_uploads/200406C009.pdf.(9/01/2010)
- Cardoso, J. (2006). Developing Dynamic Packaging Systems using Semantic Web Technologies. **Transactions on Information Science and Application Vol.3(4)** April (2006):729-736.
- Chettamart, S. (1983). Interpretation as a Management Tool for National Park in Thailand. Bangkok: **Journal of Forestry**. (1983) January-March.
- Christie, M.F. & Mason, P.A. (2003). Transformative Tour Guiding: Training Tour Guides to be Critically Reflective Practitioners. **Journal of Ecotourism Vol.2 No. 1**(2003) :1-16.
- Cosgrove, C., Prella, C. and Weinstein, J. (2005). **The Road less Traveled Ecotourism, the Environment and Sustainable Development**. **Ecotourism Statistics**. Online available at: <http://www.biology.duke.edu/bio217/2005/cmp8/index.html#two>. (10/4/2010).
- Denman, R. (2001). **Guidelines for community-based ecotourism**. Washington: WWF International. July.
- Diamantis, D. (2004). **Ecotourism Management and Assessment**. London: Thomson.
- . (1999).The Concept of Ecotourism: Evolution and Trends. **Current Issues in Tourism Vol.2 No.2&3**: 93-122.
- Drumm, A. and Moore, A. (2005). **Ecotourism Development A Manual for Conservation Planner and Managers Vol. 1 An Introduction to Ecotourism Planning**. 2nd The Nature Conservancy. Arlington : USAID.
- Eber, Shirley. (1992). **Beyond the Green Horizon, Principles for Sustainable Tourism**. Surrey: World Wide Fund for Nature (WWF).
- Ecotourism Society. (1991).The Ecotourism Society’s definition. **The Ecotourism Society News letter**.

- EEA. (2008). Indigenous technology. Online available at:
<http://www.eionet.europa.eu/gemet/concept?cp=4205&langcode=en> (27/01/08).
- Fennell, D.A. & Dowling, R.K. (2003). **Ecotourism Policy and Planning**. Cambridge: CABI.
- Ferraro, P.J. & Kiss, A. (2002). Direct Payments for Biodiversity Conservation. **Science** **298**: 1718-1719.
- Gaynor, H.G. (1996). **Handbook of technology management**. New York: McGraw -Hill.
- Garrod, B. (2003). Local Participation in the Planning and Management of Ecotourism: A Revised Model Approach. **Journal of Ecotourism Volume 2**:1:2003, pp.33 -53.
- Heher, S. (2003). **Ecotourism Investment and Development Models: Donors, NGO's and Private Entrepreneurs**. New York: Cornell University.
- Himberg, N. (2006). **Community-based Ecotourism as a Sustainable Development Option in the Taita Hills, Kenya**. Helsinki: Faculty of Science University of Helsinki.
- Holzapfel, R. (2003). **Modeling Sustainable Ecotourism Development on The Coromandel Peninsula in Aotearoa New Zealand A holistic Systems Approach Based on the Idea of Chaos and Complexity in a Human-Activity System**. Ph.D. Thesis. Hamilton: The University of Waikato.
- Khalil, T. (2000). **Management of Technology The Key to Competitiveness and Wealth Creation**. Boston: McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Journal of Experiential Education**. Vol. 27:167-176.
- Knudson, D.M., Cable, T. & Break, L. (1995). **Interpretation of Cultural and Natural Resources**. Cato Avenue State College, PA.: Venture Publishing, Inc. Online available at:
http://www.eenorthcarolina.org/certification/ee_and_interpretation.pdf(26/03/2009)
www.eenorthcarolina.org/certification/ee_and_interpretation.pdf(26/03/2009)
- Kusumal Rachwong. (2008). Model from Northern Thailand on strafing prevention through economic and social empowerment. Online available at: <http://staging2.ilo.org/public/English/region/asro/ban>. (29/02/2008)

- Likert scale. (2009). **Research Methods Knowledge Base**. (2009) Online available at:
http://en.wikipedia.org/wiki/Likert_scale.(5/01/2010)
- Oram, M.B. (2001). Types of ecotourism . In Weaver .D.(ed.) **The Encyclopedia of Ecotourism**.
 Oxford: CABI: 23-36.
- Poon, A. (2006). **Tourism Technology AND Competitive Strategies**. Cambridge: CAB I.
- Royal Thai Arm. (2000). **แผนที่ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: กรมแผนที่ทหาร.
- Scheyvens, R. (1999). **The Potential for Ecotourism to Facilitate the Empowerment of Local Communities in Sothern Africa: A Summary Report Using Selected Cased Studies**.
- Steiner, F. (1991).**The living landscape: An ecological approach to landscape planning**.
 New York: McGraw-Hill.
- Denman,R. (2001).**Guidelines for community-based ecotourism**. Online available at:
<http://www.massey.ac.nz/~wwglobal/Scheyvens/ETour.pdf>.(01/03/2008)
- The International Ecotourism Society. (1993). **The Components of Successful Ecotourism**. Online
 available at: [www.assets.panda.org/downloads/guidelines en.pdf](http://www.assets.panda.org/downloads/guidelines_en.pdf).(01/03/2008)
- The International Ecotourism Society. (2010). **TIES Global Ecotourism Fact Sheet**.
 Online available at:<http://www.ecotourism.org/atf/cf/%7B82a87c8d-0b56-4149-8b0a-c4aaced1cd38%7D/TIES%20GLOBAL%20ECOTOURISM%20FACT%20SHEET.PDF>
 (10/4/53)
- Twiss, B.C. (1980). **Managing Technological Innovation**. 2nd. London: Longman.
- Utterback, J.M. (1972). “The Process of Technological Innovation with the Firm.” **Academy of Management Journal**. Vol. 14: 75-88.
- Utterback, J. M. and Abernathy, W.J. (1975). “A Dynamic Model of Process and Product Innovation.” **Omega**.Vol. 3: 639-656
- Veal, A.J. (2006). **Research Methods for Leisure &Tourism: A Practical Guide**. Verlag: Prentice Hall.
- Weaver, D. (2001). **Ecotourism**. Singapore: Wiley.
- Wesche, R. (1996). Developed country Environmentalism and Indigenous community controlled ecotourism in the Ecuadorian Amazon. **Geographische Zeitschrift** 3&4:157-168.

Wikipedia. (2009). **เขตบางขุนเทียน**. Online available at : <http://th.wikipedia.org/wiki/>. (12/01/52)

———. (2009). **ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์**. Online available at:

[http://th.wikipedia.org/wiki/..\(16/03/2552\)](http://th.wikipedia.org/wiki/..(16/03/2552))

World Travel & Tourism Council. (2010). **World Travel & Tourism Economic Forecast 2010**.

Online available at:

[http://www.wttc.org/bin/pdf/original_pdf_file/2010_exec_summary_final.pdf\(10/4/2010\)](http://www.wttc.org/bin/pdf/original_pdf_file/2010_exec_summary_final.pdf(10/4/2010))

Yamane, T. (1973). **Statistics: an introductory analysis**. New York: Harper & Row.

Yunis, E. (2004). Note from the World Tourism Organization. In Diamantis, D. **Ecotourism Management and Assessment**. London: Thomson.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดที่ 1

เลขที่แบบสอบถาม

--	--	--	--

เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนชายทะเล บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนชายทะเล บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ของนักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิตสาขาการจัดการเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โดยข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะถือเป็นความลับ

2. เนื้อหาในแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม สภาพปัญหาและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลปัจจัยโอกาสสนับสนุนการจัดการพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลปัจจัยการมีส่วนร่วมและการยอมรับการจัดการของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการปรากฏของเทคโนโลยีในท้องถิ่นในชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน

ส่วนที่ 5 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หรือเติมคำในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. สถานภาพของหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทน(ผู้ตอบแบบสอบถาม)

1.1 เพศ () ชาย () หญิง

1.2 ปัจจุบันท่านมีอายุ..... ปี (ระบุอายุจริงนับจำนวนเต็มเป็นปี)

() 20-40 ปี () 41-60 ปี () 60 ปีขึ้นไป

1.3 ท่านนับถือศาสนา

() พุทธ () อิสลาม () คริสต์

() อื่นๆ(ระบุ)

1.4 ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน.....

() ประถมศึกษา () มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมศึกษาตอนปลาย () สูงกว่าปริญญาตรี

1.5 สถานภาพการสมรส

() โสด () สมรส () อื่นๆ ระบุ.....

1.6 ระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชนหมู่บ้านแห่งนี้ของท่านนานประมาณ..... ปี

() น้อยกว่า 5 ปี () 6-10 ปี () 11-15 ปี
() 16-20 ปี () มากกว่า 20 ปี

1.7 ขนาดพื้นที่ถือครองมีพื้นที่รวมกันจำนวน.....ไร่

() น้อยกว่า 1 ไร่ () 2-5 ไร่ () 6-10 ไร่
() 10-20 ไร่ () มากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป

1.8 อาชีพหลักของครัวเรือนของท่าน(ระบุอาชีพที่ทำรายได้หลักสูงสุดเพียงอาชีพเดียว)

() ทำบ่อกุ้ง () เลี้ยงหอยแครง () ทำประมง
() เลี้ยงปลา () ทำสวน () เลี้ยงปู
() รับจ้างทั่วไป () ทำนาเกลือ () รับราชการ
() อื่นๆ(ระบุ).....

1.9 อาชีพรองของครัวเรือนของท่าน

() ไม่มีอาชีพรอง () มีอาชีพรอง

1.10 กรณีมีอาชีพรอง อาชีพรองของท่านคือ.....(ตอบตามจริงตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ทำบ่อกุ้ง () เลี้ยงหอยแครง () ทำประมงทะเล
() เลี้ยงปลา () ทำนาเกลือ () เลี้ยงปู
() ทำไร่/นา () รับจ้างทั่วไป () ทำนาเกลือ
() ปลุกพืชผักสวนครัว () ให้เช่าที่พักอาศัย () อื่น (ระบุ).....

1.11 รายได้ในรอบปีที่ผ่านมาของครัวเรือนของท่าน..... บาท/ปี

() ทำบ่อกุ้ง มีรายได้ต่อปีประมาณ.....บาท
() เลี้ยงหอยแครง มีรายได้ต่อปีประมาณ.....บาท
() ทำประมงทะเล มีรายได้ต่อปีประมาณ.....บาท
() เลี้ยงปลา มีรายได้ต่อปีประมาณ.....บาท
() เลี้ยงปู มีรายได้ต่อปีประมาณ.....บาท
() รับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อปีประมาณ.....บาท
() ทำนาเกลือ มีรายได้ต่อปีประมาณ.....บาท
() รับราชการ มีรายได้ต่อปีประมาณ.....บาท
() ให้เช่าที่พักอาศัย มีรายได้ต่อปีประมาณ.....บาท
() อื่นๆ(ระบุ)..... มีรายได้ต่อปีประมาณ.....บาท

1.12 ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ท่านถือครอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ทำนาเกลือ () เลี้ยงหอยแครง () ทำประมง
() เลี้ยงปลา () ทำสวน () เลี้ยงปู

- () ทำไร () รับจ้างทั่วไป () ทำนาเกลือ
() ที่อยู่อาศัย () ปลุกพืชผักสวนครัว () อื่นๆ(ระบุ).....

ส่วนที่ 2 ปัจจัยโอกาสการจัดการพื้นที่ในชุมชนชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความเห็นเพียง 1 คำตอบเท่านั้น ว่ามีความเหมาะสมตามระดับความคิดเห็นของท่าน

การจัดการชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความเหมาะสม/เห็นด้วย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เห็นด้วย
1. การจัดการแหล่งธรรมชาติในพื้นที่ มีจุดดึงดูดการท่องเที่ยวและเรียนรู้					
1.1 มีการจัดการลักษณะเด่นด้านทัศนียภาพความสวยงาม มีคุณค่าต่อการเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจ					
1.2 มีการจัดการในเรื่องความแปลกแตกต่างจากที่อื่นๆ ของกรุงเทพมหานคร (ทะเลกรุงเทพฯ) มีจุดชมวิว					
1.3 มีการจัดการที่ใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ตามธรรมชาติเพื่อการศึกษา					
1.4 มีการจัดการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการแก่ประชาชนได้					
1.5 มีการจัดการมีพื้นที่ธรรมชาติ เช่นทะเลอ่าวไทย มีป่าชายเลน สัญลักษณ์ของท้องถิ่น เช่นหลักเขตกรุงเทพมหานคร					
1.6 มีการจัดการเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หรือโบราณคดี					
1.7 มีการจัดการ เส้นทางจักรยานที่ประกอบด้วยลักษณะภูมิทัศน์ที่น่าสนใจ					
1.8 มีการจัดการเผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น					
1.9 มีสภาพภูมิอากาศท่องเที่ยวได้ตลอดปี					
2. การจัดการเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ					
2.1 มีการจัดการป่าชายเลนให้มีความอุดมสมบูรณ์โดยการปลูกป่าชายเลนเพิ่มทุกปีโดยชุมชนและหน่วยงานภายนอก					
2.2 มีการจัดการให้มีการอนุรักษ์พันธุ์พืชป่าชายเลนในท้องถิ่นเอาไว้					
2.3 มีการจัดการให้มีพันธุ์สัตว์น้ำในป่าชายเลนเอาไว้โดยห้ามจับในฤดูวางไข่ เป็นต้น					
2.4 มีการจัดการให้มีการอนุรักษ์นกตามป่าชายเลนเอาไว้ เช่น ไม่มีการล่ายิงนกชนิดต่างๆ ในชุมชน					
2.5 มีการจัดการเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเล					

3. การจัดการแหล่งธรรมชาติเพื่อให้มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น					
3.1 มีการจัดการเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้านในการประกอบอาชีพ เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปส่งเสริมแนะนำ					
	ระดับความเหมาะสม/เห็นด้วย				
3. การจัดการแหล่งธรรมชาติเพื่อให้มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เห็นด้วย
3.2 มีการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นตน การใช้ประโยชน์จากพืชในป่าชายเลน เช่น ไข่ใบขลุ้ หม่องน้ำจากพืชเหงือกปลาหมอ					
3.3 ค่านิยมของคนในชุมชนรักความสงบ มีความเรียบง่ายในการดำเนินชีวิต ถือเป็นบรรยากาศที่ดีของการส่งเสริมการท่องเที่ยว					
3.4 มีการจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น มังงานเทศกาลกินปูทะเล กรุงเทพฯทุกปีซึ่งเป็นกิจกรรมเฉพาะและ มีผลิตภัณฑ์ในชุมชน					
3.5 มีการจัดการด้านประวัตินุชนที่ควรค่าแก่นุรักษ์ เช่น มีพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นของตนเอง					
4. การจัดการความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติและพื้นที่ในการท่องเที่ยว					
4.1 มีการจัดการแหล่งธรรมชาติในชุมชน เช่น ป่าชายเลนมีทางเดินศึกษาธรรมชาติที่ความปลอดภัยในการเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว					
4.2 มีการจัดการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เช่น เรือนำเที่ยวมีชูชีพประจำเรือสำหรับนักท่องเที่ยว					
4.3 มีการจัดการโดยภาครัฐ สถานีนามัย ชุมชน โรงเรียนและเอกชน ผู้ประกอบการให้ความร่วมมือกันในการดำเนินการในเรื่องความปลอดภัยแก่แหล่งท่องเที่ยว					
4.4 ชุมชนมีการจัดการศูนย์บริการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เช่น สถานีนามัยของชุมชนให้ความร่วมมือที่ดีเกี่ยวกับความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว					
4.5 ชุมชนมีการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวทางบก เช่น มีเส้นทางจักรยาน มีความปลอดภัยแก่การท่องเที่ยว					
4.6 ชุมชนมีการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ เช่น เส้นทางเดินเรือมีความปลอดภัยในการสัญจรท่องเที่ยว					
4.7 มีการจัดการในเรื่องป้ายบอกเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น มีแผนที่แนะนำแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน					
4.8 มีการจัดการบุคลากรส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น มีมัลลเทศก์นำเที่ยวหรือให้ข้อมูลท่องเที่ยว ที่น่าเชื่อมั่นในความปลอดภัย					
4.9 มีการจัดการให้มีป้ายแสดงข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน					
4.10 มีการจัดการห้องสุขาไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว					

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย✓ ลงในช่องความเห็นเพียง 1 คำตอบเท่านั้น จงเลือกตอบตามเกณฑ์ในระดับความคิดเห็นของท่าน

การมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนชายทะเล บางขุนเทียนฯ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน					
1.1 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาการกัดเซาะของชายฝั่ง					
1.2 ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาเทคโนโลยีที่ใช้แก้ปัญหาของชุมชน					
1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน					
1.4 ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน					
1.5 ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมและขยะของชุมชน					
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน					
2.1 ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน					
2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการท่องเที่ยวของชุมชน					
2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยวของชุมชน					
2.4 ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน					
2.5 ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อจำกัดและโอกาสของชุมชนสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
2.6 ท่านมีส่วนร่วมในการทำการตลาดเพื่อส่งเสริมให้민ักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวหรือเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ของชุมชน					
2.7 ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาการท่องเที่ยวในชุมชน					
2.8 ท่านมีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีที่มีในท้องถิ่นมาส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน					
2.9 ถ้าเป็นไปได้ท่านต้องการมีส่วนร่วมในพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน					
2.10 ถ้าเป็นไปได้ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่สำหรับรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน					
3. ข้อมูลการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน					
3.1 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนจะทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น					
3.2 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น					
3.3 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนจะทำให้รายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้น					
3.4 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนจะทำให้ผู้ประกอบการเช่นเรือนำเที่ยวและร้านอาหารมีรายได้เพิ่มขึ้น					

3. ข้อมูลการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
3.5 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนโดยรวมจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น					
3.6 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีความร่วมมือกับคนในชุมชนดีขึ้น					
3.7 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้เยาวชนมีการใช้เวลาว่างจากกิจกรรมบริการนักท่องเที่ยว					
3.8 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอาจก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น					
3.9 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ร่วมกันดีขึ้น					
3.10 การจัดการท่องเที่ยวชุมชนทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาดีขึ้น					
ด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์					
3.11 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้ชุมชนมีแรงจูงใจและร่วมมือกันดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น					
3.12 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้เป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยว					
3.13 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้ชุมชนมีการปรับพฤติกรรมในการลดการสร้างปัญหาแก่สิ่งแวดล้อม					
3.14 การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้ชุมชนมีการป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ เช่น ไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่					
3.15 ชุมชนของท่านมีเส้นทางทางรถยนต์เข้าถึงพื้นที่					
3.16 ชุมชนของท่านมีเส้นทางน้ำเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
3.17 ชุมชนของท่านมีป้ายบอกทางชัดเจน					
3.18 ชุมชนของท่านมีแผนที่แนะนำแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน					
3.19 ชุมชนของท่านมีห้องสุขาสะอาดและเพียงพอ					
3.20 ชุมชนของท่าน เผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต					
3.21 ชุมชนของท่านมีเส้นทางจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยว					
3.22 ชุมชนของท่านมีเส้นทางท่องเที่ยวทางเรือสำหรับนักท่องเที่ยว					
3.23 ชุมชนมีแผนการจัดกิจกรรมด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกรองรับนักท่องเที่ยว					
3.24 ชุมชนมีนิทรรศการ การสาธิตการประกอบอาชีพของท้องถิ่น					
3.25 ชุมชนของท่านมีสถานที่จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเช่นปายาเลน					

3. ข้อมูลการยอมรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ด้านการบริหารจัดการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
3.26 ชุมชนจัดการให้มีที่พักไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว					
3.27 ชุมชนจัดการให้มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้					
3.28 ชุมชนมีการจัดการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการท่องเที่ยว เช่น มีแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ของชุมชน					
3.29 ควรใช้โรงเรียนในชุมชนเป็นศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว					
3.30 ชุมชนจัดการให้มีความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวตามสมควร เช่น เรือนำเที่ยวมีชุดชีพสำหรับนักท่องเที่ยว					

ส่วนที่ 4 เทคโนโลยีในท้องถิ่นที่ปรากฏในชุมชนบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความเห็นเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ปรากฏพบในชุมชนของท่าน
ว่ามี มาก น้อยเพียงใดเพียง 1 คำตอบเท่านั้น

ชนิดของเทคโนโลยีภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ปรากฏในชุมชน	ระดับที่ปรากฏ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีปรากฏ
เทคโนโลยีเพื่อลดการกัดเซาะชายฝั่ง					
1. กำแพงเสาไม้ไผ่ลดการกัดเซาะของคลื่น					
2. การปลูกพืชป่าชายเลน					
3. กำแพงหินตามแนวชายฝั่ง					
4. เสาคอนกรีตสวมยางรถยนต์					
5. กำแพงคอนกรีตตามแนวชายฝั่ง					
6. การปักเสาคอนกรีตตามแนวชายฝั่งคลองและริมทะเล					
เทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ					
7. การเพาะเลี้ยงกุ้งแบบธรรมชาติ					
8. การเพาะเลี้ยงกุ้งแบบพัฒนา					
9. การเพาะเลี้ยงหอยแครงและหอยแมลงภู่					
10.. การเพาะเลี้ยงปูม้าและปูทะเล					
11. การเพาะเลี้ยงปลากะพง					
เทคโนโลยีด้านการใช้พลังงานจากธรรมชาติ					
12.เซลล์แสงอาทิตย์หรือการใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงอาทิตย์					
13. กังหันลมในการทำนาเกลือ					
14.การหมักแก๊สชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพ					
เทคโนโลยีที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับประกอบอาชีพ					
15. เครื่องมือจักสานจากไม้ไผ่สำหรับดักจับสัตว์น้ำชนิดต่างๆ					
16.ตะแกรงคราดหอยแครง					
17.ระหวัดวิดน้ำหรือเครื่องสูบน้ำ					
18. อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ เช่น ครอบ อวน ขอบและแห					
เทคโนโลยีการผลิตการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน					
19. สมุนไพรหม่องน้ำจากพืชเหงือกปลาหมอ					
20. หัตถกรรมผ้ามัดย้อมจากพืชในป่าชายเลน ดินตะบูน					
21.ชาใบขลู่ การทำไข่เค็มชายคลอง การแปรรูปอาหารเช่น กะปิ กุ้งเหยียด					

ส่วนที่ 5 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ท่านคิดว่าปัญหาในการพัฒนาพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือปัจจัยใดบ้าง
(โปรดระบุสิ่งที่ท่านคิดว่าเป็นปัญหา)

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของพื้นที่

.....

.....

.....

.....

3. เทคโนโลยีของท้องถิ่นที่ท่านเห็นว่าสามารถนำมาเพิ่มเติมให้ข้อมูลหรือแสดงและเพิ่มพูนความรู้ให้แก่
นักท่องเที่ยวได้แก่

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

แบบสอบถามชุดที่ 2

เลขที่แบบสอบถาม

--	--	--	--

ชื่อ-สกุล.....

แบบสอบถามประเมินการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์

เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลฯ แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาประสิทธิภาพของการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการฝึกอบรม ยุวมัคคุเทศก์สำหรับรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนชายทะเล บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

2. เนื้อหาในแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบเกี่ยวกับเพศ อายุ และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ฝึกอบรม

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้เข้าฝึกอบรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หรือเติมคำในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. สถานภาพของผู้เข้าอบรม

1. เพศ () ชาย () หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ..... ปี (ระบุอายุจริงนับจำนวนเต็มเป็นปี)

3. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน.....

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการที่ฝึกอบรม

จงทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความต่อไปนี้ว่าท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาหรือไม่

ข้อที่	ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา	มีความรู้ ความเข้าใจ	ไม่มี ความรู้
1	บทบาทและหน้าที่ของมัคคุเทศก์		
2	บุคลิกลักษณะที่จำเป็นของมัคคุเทศก์		
3	คุณลักษณะมัคคุเทศก์ที่ดี		
4	ความรับผิดชอบของมัคคุเทศก์		
5	มารยาทและจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์		
6	ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว		
7	ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
8	องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
9	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
10	หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
11	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว		
12	ทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทย		
13	ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบางขุนเทียน		
14	พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน		
15	พันธุ์พืชในป่าชายเลนบางขุนเทียน		
16	โก่งกางใบใหญ่ โก่งกางใบเล็ก		
17	คันแสดทะเล คันแสดคำ		
18	ตะบูน		
19	ชะคราม		
20	ทรัพยากรพันธุ์สัตว์ในป่าชายเลนบางขุนเทียน		
21	ปลาตีน		
22	ปูแสม		
23	การปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้รับบาดเจ็บมีโลหิตออกมาก		
24	สิ่งที่ท่านต้องเตรียมให้พร้อมในเรื่องการดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว		
25	ท่านรู้จักสถานพยาบาลใกล้ที่สุดเพื่อนำส่งนักท่องเที่ยวไปรักษา		

ส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่นของผู้เข้าอบรม

จงทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความเห็นตามความเห็นของท่าน ในระดับมากที่สุด(5 คะแนน) มาก (4คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) ไม่เข้าใจ(1 คะแนน) ในระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่นในระดับใด เพียง 1 คำตอบเท่านั้น

รายการเกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่น	ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เข้าใจ
เทคโนโลยีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ-1 ของชุมชน					
1.กำแพงเสาไม้ไผ่ลดการกัดเซาะของคลื่น					
2.การปลูกป่าโกงกาง					
3.กำแพงหินตามแนวชายฝั่ง					
4.เสาคอนกรีต เสาคอนกรีตสวมยางรถยนต์ และกำแพงคอนกรีต					
5. ก่อถ่วงกระดานมยุเรสที่ตัดแปลงเพาะกล้าไม้					
เทคโนโลยีการผลิตในชุมชน					
6.ชาใบขลู่					
7. ยาหม่องน้ำจากใบเหียงอกปลาหมอ					
8. ผ้ามัดย้อมจากผลเปลือกตะบูน					
9. การทำกะปิ					
10. การกึ่งเหียงคด					
11. ไข่เค็มชาขล่อง					
12. การทำน้ำหมักชีวภาพ					
13. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปู และหอยแครง					
14. การเพาะเลี้ยงกบ					
15. เครื่องมือจับสัตว์น้ำของท้องถิ่น เช่น ขอ รอบ ตะแกรงคาดหอย					
เทคโนโลยีการใช้พลังงานจากธรรมชาติ					
16. เซลล์แสงอาทิตย์					
17. ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์					
18. กังหันลมในการทำนาเกลือ					
19. การทำน้ำหมักชีวภาพ					
20. การถนอมอาหารโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เช่น ปลาหมอบเทศ แดงเดี่ยว					

แบบสอบถามชุดที่ 3

เลขที่แบบสอบถาม

--	--	--	--

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวประเมินยูวมัคคุเทศก์
เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาประสิทธิผลของการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการฝึกอบรมยูวมัคคุเทศก์ ข้อมูลที่ท่านตอบจะถือเป็นความลับ
2. เนื้อหาในแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อคำถาม 2 ส่วน
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ
 - ส่วนที่ 2 การประเมินความสามารถของยูวมัคคุเทศก์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ตามความเป็นจริง

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1.1 เพศ () ชาย () หญิง
- 1.2 ท่านมีอายุ..... ปี (ระบุอายุจริงนับจำนวนเต็มเป็นปี)
() 8-12 ปี	() 13-15 ปี
() 15-20	() เกิน 20 ปีขึ้นไป

1.3 ระดับการศึกษาของท่าน

() ประถมศึกษา	() มัธยมศึกษาตอนต้น
() มัธยมศึกษาตอนปลาย	() ศึกษาระดับปริญญาตรี
() ระดับปริญญาตรี	() สูงกว่าปริญญาตรี

ส่วนที่ 2 การประเมินความสามารถของผู้เข้าอบรม(ยูวมัคคุเทศก์)

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของ ยูวมัคคุเทศก์ว่ามีมากที่สุด(5 คะแนน) มาก (4คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) น้อย (2 คะแนน) ไม่พอใจ (1 คะแนน) ในระดับความพึงพอใจเพียงใด (เพียง 1 คำตอบเท่านั้น)

ความสามารถของยูวมัคคุเทศก์	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พอใจ
1. ความรู้ความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน					
2. การอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับพืชท้องถิ่น					
3. การอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์ท้องถิ่น					
4. การอธิบายความเป็นมาของชุมชน					
5. การอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของท้องถิ่น					
6. การอธิบายการนำพืชในป่าชายเลนมาใช้ประโยชน์					
7. การสร้างบรรยากาศขณะนำเที่ยว					
8. ความคล่องแคล่วในการทำงาน					
9. การจัดการเวลาได้ดี					
10. การบริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว					
11. การใช้ภาษาเหมาะสม					
12. มนุษยสัมพันธ์					
13. การให้คำแนะนำเรื่องความปลอดภัย					
14. ความสุภาพ					
15. การแต่งกาย					
16. ท่านได้รับความรู้เพิ่มขึ้น					
17. การตอบข้อซักถาม					
18. การประยุกต์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
19. ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีท้องถิ่น					
20. ความเป็นผู้มีอัธยาศัยดี					

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม

การฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ

ระหว่างวันที่ 22 - 24 สิงหาคม 2552

ณ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์พิทยาคม แขวงท่าข้าม สำนักงานเขตบางขุนเทียน

กรุงเทพมหานคร

หน่วยงาน โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์

ที่	ชื่อ	สกุล
1	เด็กชาย ชนกร	สุคนธ์ทรัพย์
2	เด็กชาย ชเนศ	พันธุ์คงดี
3	เด็กชาย ชนาวุฒิ	อินคล้าย
4	เด็กหญิง พรลภัส	แม่ท่าไม้
5	เด็กหญิง ศศิวิมล	แก้วกำเนิด
6	เด็กหญิง กรกนก	ยิ้มพลาย
7	เด็กหญิง ยศลิน	ภูเนียม
8	เด็กหญิง ณิชฐิตา	แซ่เอี้ยว
9	เด็กหญิง นภัสสร	มั่งน้อย
10	เด็กหญิง สุตาภัทร	แดงเนียม
11	เด็กหญิง นิชนันท์	เพชรเพ็ญ
12	เด็กชาย คริสต์วัฒน์	รอดพานิช
13	เด็กหญิง สุทธิชัย	น่มน้อย
14	เด็กชาย สยาม	อยู่ดี
15	เด็กหญิง สิริกร	ช่างทอง
16	เด็กหญิง ธิมาภรณ์	พูลสวัสดิ์
17	เด็กหญิง ลลิตวดี	รอดเขียว
18	เด็กหญิง กิรติ	แก้วกันฐ์
19	เด็กหญิง นิชกมล	แซ่ลิ้ม
20	เด็กหญิง ภัคจิรา	ศรีกระทุม

ที่	ชื่อ	สกุล
21	เด็กชาย ปาล์ม	แบบสุวรรณ
22	เด็กหญิง สุขสันต์	สุขสวาท
23	เด็กชาย นวคุณ	ขุนพาสน์
24	เด็กชาย สิทธิชัย	จันทร์ทอง
25	เด็กชาย สุวพัชร	โพธิ์สัตย์
26	เด็กชาย ณัฐวุฒิ	กรุดทอง
27	เด็กหญิง ธนัชชา	พุทธมีผล
28	เด็กหญิง นันทนา	ชมขวัญ
29	เด็กหญิง ชนาภา	ปานจร
30	เด็กหญิง ญานิกา	แก้วใหญ่
31	เด็กชาย นิพนธ์	มงคลเมือง
32	เด็กชาย พลวัต	กานนท์
33	เด็กชาย ธนากร	เรือนคง
34	เด็กชาย ยุธินันท์	โพธิ์จันทร์
35	เด็กหญิง วนิดา	ฉลาดกลาง
36	เด็กหญิงชฎาพร	นาคอ่อน
37	เด็กหญิงอารีรัตน์	ฤกษ์งาม
38	เด็กหญิง กมลวรรณ	โพธิ์จันทร์
39	เด็กหญิง ปาณิสรา	กรปพัฒน์
40	เด็กหญิง นกัศวรรณ	หยวกขาว
41	เด็กชาย อิศรา	บินฮัด

โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางขุนเทียน

ที่	ชื่อ	สกุล
1	นางสาว นุชนารถ	ปานฟัก
2	นางสาว ปิยะมาศ	มิ่งงามทรัพย์
3	นางสาว สุกัญญา	พรอนันต์ศิริ
4	นางสาว สุวิมล	สาแหรกทอง
5	นางสาว หนึ่งฤทัย	แดนชัย

โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางขุนเทียน

ที่	ชื่อ	สกุล
6	นางสาว จันทร์เพ็ญ	แดงมุกดา
7	นางสาว จารุวัลย์	สะอาด
8	นางสาว ชมกร	ชำนาญการคำ
9	นางสาว นริศรา	ชาติชนะ
10	นางสาว รุ่งนภา	ทองมา

นักศึกษา สาขาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ที่	ชื่อ	สกุล
1	นางสาวลักษมี	จันทร์ศรี
2	นายอวิรุทธิ์	เนียมงาม
3	นางสาวสุชาร์ตน์	ทองอ่อน
4	นางสาวพรทิพย์	อ่อนน่วม
5	นางสาวจุฑามาศ	ภัทรชลิศ
6	นางสาวปาริฉัตร	อัจฉนันท์
7	นายกนก	พิลากุล
8	นายจักรพงษ์	เดิมแต้ม
9	นางสาวรุจิรัตน์	เพกรา
10	นางสาวศรีสุข	ทองอบ
11	นางสาววิษณี	น้อยมี
12	นายศิริวัฒน์	วงศ์กำจัดภัย
13	นายพีชชอล	สันมาหุมุด
14	นางสาว อังคณา	คว่นข้อง
15	นางสาวปิยะนันท์	กัมภีรานนท์
16	นาย วชิระ	กัมพันธ์

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ศึกษาบริบทชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ

พ.ศ.2552

1.นายภิรชพล กลิ่นหอม	ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์
2.นางอรัญญา ฤกษ์งาม	อาจารย์ โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์
3.นางนกแก้ว กลั่นเกล่า	ชาวชุมชน
4.นายมานพ ชัมพาลี	ส่วนประมงกรุงเทพมหานคร
5.นาวชวิทย์ ตันติบรรณกุล	ส่วนประมงกรุงเทพมหานคร
6.นายคงศักดิ์ ฤกษ์งาม	เจ้าหน้าที่อนามัยและผู้นำชุมชนหมู่ที่ 9
7.นายประสงค์ จินดาโถม	กลุ่มรักษ์ทะเลกรุงเทพฯ
8.นางสาวโสภิต จินดาโถม	ประธานชุมชนหมู่ที่ 10
9.นายอาทิตย์ พึ่งสมยา	ผู้ประกอบการฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
และเครือข่ายรักษ์ทะเลกรุงเทพฯ
10.นายสมบัติ รูปหอม	ผู้ประกอบการเรือรับจ้าง และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
เครือข่ายรักษ์ทะเลกรุงเทพฯ
11.นายสอน พึ่งสาย	ผู้นำชุมชนแสนตอ
12.นางนาคยา ถึงพานิชย์	เครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน
13.นายบัญชา ช้างเจริญ	ประธานสหกรณ์บ้านไร่
14. นายพนม วงษ์หงส์	ผู้นำชุมชน
15. นางวรรณุช จินดาโถม	ชาวชุมชน
16.นายสุดแสน จินดาโถม	ชาวชุมชน
17.นางประเสริฐ โตใหญ่	ชาวชุมชน
18.นางฉวน ภูเนียม	ชาวชุมชน
19. นายบุญชัย ชัยพัฒน์	ผู้ประกอบการรับจ้างและเครือข่ายรักษ์ทะเลกรุงเทพฯ
20. นายจร -นางสุมาลี โตทัยะ	ผู้ประกอบการเรือรับจ้างและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
21.นางรำเพย โพธิ์จันทร์	ผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชนเสาธง
22. นางสาวยุวรัตน์ รัตนาคินทร์	หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางขุนเทียน
23.นางอรอุมา ขุนพาสน์	เครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน

ภาคผนวก ง

แผ่นดิสเก็ตประกอบดัชนี

เรื่อง

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

แผ่นที่ 1

- 1) หลักสูตรมัคคุเทศก์ชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ
- 2) ฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียนฯ
- 3) เว็บไซต์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนฯ
- 4) คู่มือท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลบางขุนเทียน

แผ่นที่ 2

- 5) รายงานฉบับสมบูรณ์ ดุษฎีนิพนธ์เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	รองศาสตราจารย์ วันทนีย์ สว่างอารมณ์
วัน เดือน ปี เกิด	4 กุมภาพันธ์ 2497
ที่อยู่	1061 อีสราภาพ (15) ถนนอีสราภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600
สถานที่ทำงาน	สาขาวิชาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โทรศัพท์ 02- 473-7000 ต่อ 3131

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2518	ศษ.บ (คณิตศาสตร์-ชีววิทยา)	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ.2521	วท.ม (พฤกษศาสตร์)	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการทำงาน

พ.ศ.2521	วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์
พ.ศ.2522	วิทยาลัยครูสุรินทร์
พ.ศ.2529-ปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วุฒิบัตร

1. Certificate of Attendance a Professional Development Seminar in Quality Assurance
In New Zealand Tertiary Education. 25 March 2010.
2. The Short Training Course in Education Administration. EDITH COWAN
UNIVERSITY. December, 2009.
3. National University of Laos, Certificate of Participation in Training on Educational
Development and Strategic Planning for Sustainable Forest management in Lao PDR.
November 2008.
4. Workshop: Restructuring Society; Sustainability and the Role of Technology. April.
2007. Unitech, New Zealand.
5. Training Course on Researching Technology for Sustainability.11-16 April 2007.
Queensland University of Technology .Australia.

6. University English for Postgraduate Study Course. October 2006. Edith Cowan University. Australia.
7. Training course on Technology Application in Global Living: Vietnamese Case. 11 – 16 August 2006. University of Social Sciences and Humanities Hanoi. Vietnam.
8. Certificate of Excellence in Training Course on Teaching Biology. October 2003. Sheffield Hallam University, UK.

งานวิจัยและผลงานวิชาการ

วันทนีย์ สว่างอารมณ์ อภิชาติ ภักธรธรรม อภิชาติ เต็มวิชชากรและบุญมี กวินเสกสรรค์ (2553). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. **Proceedingsรวมบทความการประชุมวิชาการระดับชาติ “การวิจัยสู่วิทยาการทางปัญญาสำหรับคนไทย”**. 29-30 กรกฎาคม 2553: (198 –209). กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

วันทนีย์ สว่างอารมณ์ และบุญมี กวินเสกสรรค์. (2552) .**การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร**. นำเสนอภาคโปสเตอร์ในงานมหกรรมการประชุม Thailand Research Expo 2010. จัดโดยสภาวิจัยแห่งชาติ ณ ศูนย์ประชุมโรงแรม เซนธาราแกรนด์ กรุงเทพมหานคร. วันที่ 26-30 สิงหาคม 2553.

วันทนีย์ สว่างอารมณ์. (2553). รูปแบบการจัดการบ้านพักโฮมสเตย์ชุมชนแสนตอแขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. **วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ปีที่1(1):**61-69.

วันทนีย์ สว่างอารมณ์. (2552). เชื้อนไม้ไผ่: เทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. **ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์ ปีที่ 9 (1):** 57-60.

วันทนีย์ สว่างอารมณ์. (2552). เทคโนโลยีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : การบำบัดน้ำเสียโดยระบบบรากแสมและโก่งก้างของชุมชนคลองพิทยาลงกรณ์. **ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์ ปีที่ 9 (2):** 39-42.

วันทนีย์ สว่างอารมณ์. (2553). เทคโนโลยีท้องถิ่นชุมชนโรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์: การทำกระดาดสำหรับ. **บ้านสมเด็จพระปิตุทรศน์ ปีที่ 3(1)** มกราคม-มิถุนายน: 81-85 .กรุงเทพมหานคร: โอเอส.พรีน ดิงเฮาส์.

วันทนีย์ สว่างอารมณ์และประภาพร ปัดดาเน. (2553).การยับยั้งเชื้อ *Vibrio* sp.และเชื้อ *Salmonella* sp. ด้วยสมุนไพร. **ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์ ปีที่9 (2):**71-80.

วันทนีย์ สว่างอารมณ์ และพงษ์ศักดิ์ นาคสุวรรณ. (2551). การพัฒนาศักยภาพการสื่อสารข้อมูลชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน .**ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์ ปีที่8 (2):**138-

คณกร สว่างเจริญ วันทนี สว่างอารมณ์ อรพิมพ์ มงคลเลหาและประสิทธิ์ เวชบรรยงรัตน์ (2551).

การพัฒนากระบวนการผลิตภัณฑ์: ดอกไม้ประดิษฐ์ของกลุ่มสตรีแม่บ้านดอกไม้ประดิษฐ์ ตำบลสวน
ส้ม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. **ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์ ปีที่ 10(2) : 110-120.**

วันทนี สว่างอารมณ์. (2550). นวัตกรรมที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยว . **ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์ ปีที่
7(1) : 53-64.**

วันทนี สว่างอารมณ์ และวนิดา ชื่นชื่น. (2550). การตรวจสอบคุณภาพทางจุลินทรีย์กะปิบ้านปากคลอง
พันท้ายนรสิงห์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

วันทนี สว่างอารมณ์. (2549) ภูมิปัญญาการประยุกต์องค์ความรู้การประมงพื้นบ้านของชาวชุมชนชายทะเล
บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร: **สภาวัฒนธรรมเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 2549.**

วันทนี สว่างอารมณ์และคณะ. (2549) บทความวิจัยเรื่องการผลิตและคุณค่าทางอาหารของกะปิ. **ก้าวทัน
โลกวิทยาศาสตร์ ปีที่ 6(2): 63-78.**

สุวรรณา วัฒนาคาม วันทนี สว่างอารมณ์ และเย็นหทัย แน่นหนา. (2549). การบูรณาการจิตสำนึกในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นชุมชนชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพิทยาลงกรณ์พิทยาคมโดยใช้วิธีสอน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

วันทนี สว่างอารมณ์ และคณะ. (2548). ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำประมงพื้นบ้านกุ้งเคยและการแปรรูปใน
ชุมชนบางขุนเทียนและบริเวณใกล้เคียง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา.

วันทนี สว่างอารมณ์. (2548) .การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. **ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์ ปีที่ 5(2): 22- 26.**

วันทนี สว่างอารมณ์และศิริวัฒน์ สงวนหมุ่ม.(2547). บทที่ 1 การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
วิทยาศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: ธนการพิมพ์.

———.บทที่ 1 การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.(2551). **วิทยาศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต .**
กรุงเทพมหานคร: ธนการพิมพ์.

วันทนี สว่างอารมณ์. (2542). เอกสารรายวิชาพืชเครื่องเทศและสมุนไพร. พ.ศ. 2542 กรุงเทพมหานคร :
ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

วันทนี สว่างอารมณ์. (2542). การเจริญและการเติบโตของพืช .กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาชีววิทยา คณะ
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

วันทนี สว่างอารมณ์.(2534). เอกสารประกอบการสอนวิชาชีววิทยาประยุกต์ .กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาชีววิทยา
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

วันทนี สว่างอารมณ์.(2534). **เมแทบอลิซึมหลักในพืช.**กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาชีววิทยา
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.